provincie Zuid-Holland

PROVINCIAAL BLAD

Officiële uitgave van de provincie Zuid-Holland

Nr. 16576

30 september 2026

Omgevingsprogramma Zuid-Holland technische update 1 oktober 2026

Deze publicatie geeft uitvoering aan een technische handeling. Het is niet de weergave van een besluit van een bestuursorgaan van de provincie Zuid-Holland.

I

De tekst van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland waarin de technische verbeteringen zijn verwerkt, staat in Bijlage A.

II

Deze technische verbeteringen worden doorgevoerd per 1 oktober 2026. De technische verbeteringen worden geacht onderdeel te zijn van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland zoals die per 1 september 2026 is gepubliceerd in het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

provincie Zuid-Holland

Bijlage A bij I

Omgevingsprogramma Zuid-Holland

1. Inleiding

Een programma is een politiek-bestuurlijk document waarin staat uitgewerkt wat de provincie gaat doen. Het programma is uitvoeringsgericht en gaat daardoor vaak over de korte(re) termijn. In het Omgevingsprogramma zijn het beleid en themagerichte maatregelen uitgewerkt, deze volgen uit de beleidsdoelen (van de Omgevingsvisie).

De provincie Zuid-Holland heeft beleidsuitwerkingen en treft maatregelen om haar beleidsdoelen te behalen of het bereiken van haar doelen te versnellen. Alle beleidsuitwerkingen en maatregelen bij elkaar vormen het Omgevingsprogramma Zuid-Holland. De provincie heeft één Omgevingsprogramma.

Het Omgevingsprogramma Zuid-Holland is een dynamisch opgezet product. De maatregelen zijn thematisch per beleidsdoel ingedeeld. Daarnaast kan door het samennemen van beleidsuitwerkingen en maatregelen uit verschillende thema's een wettelijk verplicht programma worden gevormd.

2. Wettelijk verplichte programma's

Het Omgevingsprogramma bevat naast niet-verplichte onderdelen ook onderdelen die samen een wettelijk verplicht programma voor de provincie vormen. De wettelijk verplichte onderdelen in het omgevingsprogramma kunnen worden samengebracht. Het Regionaal waterprogramma bestaat uit de beleidsuitwerkingen die invulling geven aan de Europese richtlijnen waaronder de Kaderrichtlijn Water en Richtlijn Overstromingsrisico's. Beheerplannen voor Natura 2000-gebieden en het Actieplan geluid zijn zelfstandige programma's.

3. Beleidsdoelen en beleidsuitwerking

In de beleidsuitwerkingen en maatregelen staat beschreven wat de provincie doet om een bijdrage te leveren aan het behalen of versnellen van haar doelen. Het omgevingsprogramma is zelfbindend. Dit betekent dat het geen directe regels oplegt aan inwoners, bedrijven of andere overheden, maar dat de provincie zelf gebonden is aan de uitvoering van de gestelde maatregelen. Maatregelen kunnen inwoners en bedrijven wel stimuleren om die dingen te doen, die helpen om provinciale doelstellingen te behalen.

4. Thematische beleidsdoelen met beleidsuitwerkingen

Beleidsdoel 1.1 Krachtig openbaar bestuur

1.1 Krachtig openbaar bestuur

De provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen met als doel een krachtig decentraal bestuur. Een krachtig decentraal bestuur is effectief en presterend, responsief en verbonden, robuust en integer, lerend en innoverend. Sterke decentrale overheden zijn essentieel voor het uitvoeren van wettelijke taken en het bereiken van (gezamenlijke) doelen voor de leefomgeving. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland samen met andere overheden aan het behoud en de versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Een goed openbaar bestuur begint ook bij de provincie zelf. Het bestuur en de provinciale organisatie is weerbaar, betrouwbaar, transparant, legitiem en handelt integer. De kwaliteit van beleid en de taakuitvoeringen zijn structureel op orde, het bestuur is weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk en er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van digitalisering. Het omgevingsbeleid en participatie worden vormgegeven en uitgevoerd. Zuid-Holland staat voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, PS-GS, regionaal, landelijk en Europees) wordt gezocht. Provincie Zuid-Holland realiseert ambities op diverse niveaus (van Den Haag tot Brussel) voor een structurele, efficiënte en integrale lobby om haar belangen tijdig en op de juist plek voor het voetlicht te brengen.

Maatregelen van 1.1 Krachtig openbaar bestuur

1.1.1.1 Krachtig decentraal bestuur

Wat gaat de provincie doen?

De Provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen met als doel een krachtig decentraal bestuur. Een krachtig decentraal bestuur is effectief en presterend, responsief en verbonden, robuust en integer, lerend en innoverend. De provincie draagt bij aan het creëren en in stand van een krachtig decentraal bestuur door te werken aan de interbestuurlijke verhoudingen en door de uitoefening van interbestuurlijk toezicht en financieel toezicht.

Rol

Presterend

Uitwerking

Werken aan de interbestuurlijke verhoudingen

Het Programma Beter Bestuur, vormt een belangrijk vertrekpunt voor de werkzaamheden van de regio-accounthouders Bestuurlijke Zaken, en faciliteert decentrale medeoverheden in samenwerking, weerbaarheid, financiën en kennis. Zo wordt met gemeenten en waterschappen samengewerkt aan een krachtig bestuur in Zuid-Holland. Dat wil zeggen aan decentrale overheden die:

1) Visie en ambitie hebben en beschikken over voldoende slagkracht om opgaven te realiseren (effectief en presterend);

2) In verbinding staan met en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld (responsief en verbonden);

3) Betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen (robuust en integer);

4) Leren en innoveren met elkaar en anderen en durven te experimenteren om oplossingen te vinden voor complexe transitieopgaven (lerend en innoverend).

Uit deze vier lijnen volgen (concrete) acties die ten dienste komen van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Voorbeelden zijn: begeleiding van proces bij de aanvraag van nieuwe Regio Deals, BRE-onderzoeken (Bestuurlijk Regionale Ecosystemen), het initiëren van meerjarige of kortlopende onderzoeken op het gebied van kwaliteit openbaar bestuur. Daarnaast worden er kennis- en netwerkbijeenkomsten vanuit de Zuid-Holland Academie georganiseerd. Vanuit financieel toezicht worden begrotingsscans uitgevoerd, en kennis en goede voorbeelden gedeeld.

Financieel toezicht

De provincie helpt bij het bevorderen van een gezonde financiële huishouding bij gemeenten. Met financieel toezicht wil de provincie zorgen dat gemeenten financieel in staat blijven om invulling te geven aan hun maatschappelijke opgaven (zoals duurzaamheid, klimaat en woningbouw). Toezicht biedt daarmee een meerwaarde aan de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Interbestuurlijk toezicht

De provincie draagt via het toezicht bij aan een beter openbaar bestuur en een prettige en veilige leefomgeving voor inwoners van Zuid-Holland. Het gaat daarbij om de kerntaken in het ruimtelijk-fysieke domein die ook het omgevingsbeleid raken: milieu, bouwen, constructieve veiligheid, ruimtelijke ordening, huisvesting en monumenten.

1.1.2.1 Digitaal bestuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt aan een betrouwbare, open en toegankelijke digitale provincie die de impact van technologie, data en algoritmes op de samenleving begrijpt en benut. De inzet van technologie en data heeft maatschappelijk gezien alleen waarde als de data en digitale toepassingen juist en verantwoord worden ingezet.

De provincie wil door de toenemende afhankelijkheid van de digitale infrastructuur en de daarmee gepaard gaande risico's haar digitale autonomie versterken en gemeenten ondersteunen. Digitale autonomie stelt

de provincie in staat om haar kritieke overheidsprocessen te waarborgen, fundamentele rechten en publieke waarden te beschermen, en afhankelijkheden van externe partijen te minimaliseren.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie maakt steeds meer gebruik maken van digitale technologieën en data voor organisatieprocessen, beleidsprocessen, besluitvorming en diensten in contact met burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Het biedt veel kansen voor het helpen oplossen van maatschappelijke opgaven, maar het brengt ook risico's met zich mee als de provincie digitalisering onprofessioneel of onethisch toepast. Daarom is het belangrijk dat de provincie nieuwe digitale ontwikkelingen signaleert, agendeert, monitort en duidt. De provincie werkt daarbij actief samen met externe partners en kennisinstellingen, om bijvoorbeeld kennis te vergroten of invloed uit te oefenen op wetgeving, initiatieven en financiering. De koers en waarden die de provincie aangeeft worden vertaald naar en verankerd in de organisatie, mensen en systemen. Dat gebeurt op verschillende manieren, zoals het stellen van kaders, toetsing en toezicht.

1.1.2.2 Regie Omgevingsbeleid

Wat gaat de provincie doen?

Integraal, digitaal, gebiedsgericht vormgegeven omgevingsbeleid is rand voorwaardelijk voor een effectieve realisatie van de provinciale opgaven. Om dit te bereiken worden de beleidsopgaven ondersteund op beleidsontwikkeling, participatie, digitalisering, monitoring, evaluaties en bij de uitvoering van dit beleid.

Rol

Presterend

Uitwerking

Ter ondersteuning van de regiefunctie voert de provincie het volgende uit:
- Opstellen van kaders voor totstandkoming en ontwikkeling van beleid.
- Ontwikkelen van digitale hulpmiddelen voor ontwikkelen, raadplegen, totstandkoming en monitoring van beleid.

1.1.2.3 Weerbaar bestuur en organisatie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt samen met andere overheden mee, aan het behouden van een integere en betrouwbare overheid, die bestand is tegen ondermijnende activiteiten, misbruik van middelen, intimidatie en andere vormen van oneigenlijke druk. De provincie doet dit onder meer door het bewustzijn van risico's, de kennis en het handelingsperspectief van ambtenaren en bestuurders – zowel in eigen huis en aan ons verbonden partijen- te vergroten. Ook werkt de provincie samen met gemeenten en andere overheden aan deze gedeelde opgave. In het bijzonder ligt de focus daarbij op de weerbaarheid van klein(re) gemeenten en ondermijning in het buitengebied. De provincie faciliteert intervisie, trainingen, kennis- en netwerkbijeenkomsten en draagt bij aan risicoanalyses en het opstellen van handreikingen en protocollen. De provincie coördineert ook de besteding van impulsgelden vanuit het ministerie van BZK, die bestemd zijn om de interne weerbaarheid en slagkracht van (kleinere) gemeenten te versterken.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie wil weerbaar zijn tegen ondermijnende criminaliteit en oneigenlijke druk. De provincie voert integriteitsbeleid uit, bevordert het bewustzijn van bestuurders en ambtenaren en treft beheersmaatregelen voor risico's in kwetsbare processen. Het gaat daarbij om processen zoals aanbestedingen, subsidies, vergunningverlening en grond- en vastgoedtransacties. De provincie stelt gedragscodes en beleidsregels

op en voert de Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) uit. In 2023 is de gedragscode voor cdK en GS herzien en in 2024 worden zowel de beleidsregel Bibob als het integriteitsbeleid van de provincie herzien.

Ook Zuid-Hollandse gemeenten willen zelf weerbaar zijn tegen ondermijnende criminaliteit en oneigenlijke druk. Daarnaast dragen zij via sociaal en ruimtelijk beleid, het integraal veiligheidsbeleid en met vergunningverlening en (bestuurlijke) handhaving een rol bij het voorkomen en bestrijden van ondermijnende criminaliteit. Binnen het samenwerkingsverband Regionale Informatie Expertise Centrum (RIEC) voeren gemeenten, veiligheidspartners en andere overheden een meerjarige samenwerkingsagenda uit. De provincie werkt daarbij expliciet samen op de thema's Bibob, ondermijning in het buitengebied en weerbaar bestuur. In de Zuid-Hollandse werkgroep Weerbaarheid en Integriteit vormen provincie en gemeenten een platform voor intervisie en delen zij kennis en toepassingsmogelijkheden rond het thema (bestuurlijke) integriteit.

1.1.2.4 Organiseren van participatie

Wat gaat de provincie doen?

Belanghebbenden moeten actief betrokken worden bij de beslissingen die hen aangaan, daarom organiseert de provincie zelf participatie. Niet alleen wanneer dat door de Omgevingswet wordt verplicht zoals bij beleidsinstrumenten als een Omgevingsvisie of een Projectbesluit, maar overal waar de provincie beslissingen maakt die belanghebbenden raken en waar mogelijk in elke fase van de beleidscyclus.

Bij elk participatietraject georganiseerd door de provincie wordt rekening gehouden met 4 participatieprincipes en de regels uit onze Participatieverordening. Ook zet de provincie in op het gebruik en de ontwikkeling van digitale participatiemiddelen waar dat relevant is.

Rol

Presterend

Uitwerking

Participatieprincipes

De provincie heeft vier participatieprincipes vastgesteld waaraan zij zich altijd houdt bij de organisatie van participatietrajecten. Deze principes zijn tot stand gekomen met behulp van de opbrengsten uit participatiebijeenkomsten met onder andere inwoners, maatschappelijke organisaties en medeoverheden. De principes zijn als volgt:

<u>Aanpak bepalen op basis van het vraagstuk</u>

De provincie bepaalt vanuit de inhoud van het vraagstuk wat de doelen zijn van een participatietraject en welke aanpak daar het beste bij past. De gekozen methode moet dus echt aansluiten bij het vraagstuk. Bovendien wordt alleen een participatietraject gestart als het vraagstuk zich leent voor participatie. In dat geval is er voldoende juridische ruimte, is er beïnvloedingsruimte voor participanten, is er voldoende tijd, capaciteit en geld beschikbaar en is er bestuurlijke dekking. Wanneer participatie georganiseerd wordt is het verplicht om een participatieplan op te stellen.

In een aantal gevallen organiseert de provincie geen participatie. Deze gevallen en andere voorwaarden staan beschreven in de Participatieverordening.

<u>Aandacht voor verschillende perspectieven</u>

Bij de inrichting van een participatietraject wordt altijd stilgestaan bij de diversiteit van perspectieven op een vraagstuk en zet de provincie zich in voor het meewegen van zoveel mogelijk verschillende standpunten en het gebruik van methoden die passen bij de doelgroep. Dat betekent ook dat de provincie probeert waar dat relevant is groepen te betrekken die zichzelf niet kunnen vertegenwoordigen en onderzoekt of en hoe deze groepen het beste een stem kunnen krijgen.

Daarnaast houdt de provincie rekening met inclusie. Dit houdt in dat er maatwerk geleverd kan worden om deelnemers te betrekken op een manier die past bij persoonlijke omstandigheden. Door aandacht te hebben voor het betrekken van een diverse groep deelnemers met verschillende perspectieven zorgt de provincie voor een rechtvaardiger proces en weloverwogen belangenafweging.

<u>Heldere communicatie en verwachtingsmanagement</u>

Een succesvol participatietraject kan niet zonder goede informatievoorziening voor- tijdens- en achteraf. Om een weloverwogen mening te geven over een vraagstuk is het belangrijk dat deelnemers over voldoende informatie en ondersteuning beschikken. Daarom deelt de provincie altijd informatie over het vraagstuk op een manier die aansluit bij de doelgroep. Hierbij zorgt de provincie altijd voor een duidelijk vindbaar aanspreekpunt.

Naast inhoudelijke informatie deelt de provincie ook informatie over het proces, belangrijke gebeurtenissen en de opvolging van de participatieopbrengst. De provincie is hierin helder, eerlijk en transparant. Na een participatietraject volgt altijd een terugkoppeling.

Samen leren

De provincie zet in op een sterke en participatieve monitoring- en evaluatiestrategie. Door te leren van participatietrajecten kan de provincie haar samenwerkingen verbeteren en horen waar het beter kan. Evaluatie is geen éénmalige gebeurtenis, maar een doorlopend proces waar al vroeg over wordt nagedacht. De provincie evalueert regelmatig samen met belanghebbenden en speelt tijdig in op veranderende omstandigheden en behoeften. De uitkomsten van een evaluatie worden gedeeld in een participatieverslag achteraf, zoals beschreven in de Participatieverordening. Door de verkregen inzichten vergroot de provincie haar kennis en verbetert zij haar werkwijze.

Participatieplan en -verslag

Bij elk participatietraject wordt vooraf een participatieplan opgesteld en achteraf een participatieverslag geschreven. Waar de participatieprincipes richting geven bij de organisatie van participatie, zijn het plan en verslag twee verplichte producten bij elk participatietraject. De voorwaarden waaraan deze producten moeten voldoen staan beschreven in de participatieverordening.

De provincie zal bij trajecten met een hoge impact op de omgeving, daar waar mogelijk en wenselijk, participatieplannen bespreken met deelnemers en de gemaakte afspraken vastleggen; bijvoorbeeld in een omgevingsovereenkomst; en stimuleert initiatiefnemers van ruimtelijke projecten hetzelfde te doen. Indien afspraken worden vastgelegd, en zij bevoegd gezag is, ziet de provincie toe op de naleving van deze afspraken.

Participatie bij instrumenten omgevingswet

Voor de vijf onderstaande instrumenten van de Omgevingswet die relevant zijn voor de provincie gelden verschillende regels over participatie. Per instrument zijn er verschillende verplichtingen als het gaat over participatie. Deze zijn als volgt:

Instrument	Regels	Wie is verantwoordelijk voor het naleven van de participatie-regels?	Juridische basis
Omgevingsvisie	• Motiverings-plicht[1] • Participatie-principes • Participatieplan • Participatie-verslag	GS	Omgevingsbesluit (art. 10.7) Participatieverordening
Programma	• Motiverings-plicht[1] • Participatie-principes • Participatieplan • Participatie-verslag	GS	Omgevingsbesluit (art. 10.8). Participatieverordening
Omgevingsverordening	• Motiverings-plicht[1] • Participatie-principes • Participatieplan	GS	Omgevingsbesluit (art. 10.3 a) Participatieverordening

	• Participatie-verslag		
Projectbesluit	• Kennisgeving Participatie[2]/ participatieplan • Motiverings-plicht[1] • Participatie-principes • Participatie-verslag	GS – Als een ander dan het bevoegd gezag initiatiefnemer is, kan het participatietraject wel een gezamenlijke actie zijn. GS en de initiatiefnemer bepalen samen de rolverdeling waarbij GS in principe uiteindelijk beslist. GS geeft in de kennisgeving participatie aan wat de rolverdeling is.	Omgevingswet (art. 5.47, 5.48 en 5.51) Omgevingsbesluit (art. 5.3 en 5.5) Participatieverordening
Omgevingsvergunning	Zie 3.2 Kaderstelling Omgevingsvergunningen Initiatiefnemer geeft aan of en zo ja, hoe diegene aan participatie heeft gedaan en wat de resultaten zijn. Het bevoegd gezag, mogelijk de provincie, stimuleert participatie en betrekt deze informatie bij de integrale belangenafweging.	Initiatiefnemer	Omgevingswet (art. 16.55) Omgevingsregeling (art.7.4) Participatieverordening

[1] GS geeft bij het besluit aan hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding, wat de resultaten daarvan zijn en hoe invulling is gegeven aan de participatieprincipes.

[2] GS is verplicht om uiterlijk bij de start van de verkenning voor het projectbesluit een 'kennisgeving participatie' te publiceren. Deze kennisgeving moet voldoen aan dezelfde eisen als het participatieplan. Bij de verkenning mag iedereen mogelijke oplossingen aandragen voor de beschreven opgave. Degene die dit doet, kan GS vragen om daarover advies te vragen aan een onafhankelijk deskundige.

Digitale participatiemiddelen onderzoeken

Omdat digitale middelen voor participatie nog in de kinderschoenen staan en zich volop ontwikkelen, voert de provincie onderzoek uit naar welke digitale tools geschikt zijn voor verschillenden doeleinden. Hierbij is ook aandacht voor privacy, de veiligheid van data en de uitlegbaarheid van de resultaten van digitale middelen. Daarnaast wordt onderzocht hoe het digitale stelsel omgevingswet (DSO) en de provinciale websites in de toekomst meer ruimte kan bieden aan participatie.

Gezamenlijk inkopen, inzetten en ontwikkelen digitale participatiemiddelen

De provincie zet in op het gezamenlijk optrekken met medeoverheden als het gaat om de inkoop, inzet en ontwikkeling van digitale participatiemiddelen. Hiermee worden de processen- en presentatie van verschillende overheden op elkaar afgestemd. Het gebruiksgemak van digitale middelen voor participanten verbetert wanneer zij bij verschillende overheden dezelfde participatieprocessen- en presentatie herkennen. Daarnaast zorgt die uniformiteit voor efficiënt werken, het gemakkelijk borgen van kennis en het gemakkelijker vergelijken van resultaten van digitale participatie.

Omgaan met kunstmatige intelligentie

Hoewel de provincie momenteel weinig ervaring heeft met digitale participatiemiddelen die gebruik maken van kunstmatige intelligentie (ook wel AI genoemd) zal dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voorkomen. Digitale middelen gebruiken namelijk in toenemende mate complexe algoritmen, modellen en soms kunstmatige intelligentie waardoor de uitlegbaarheid van resultaten onder druk komt te staan. Wanneer dit soort digitale middelen worden gebruikt dienen er extra stappen genomen te worden op het gebied van verantwoording en registratie zoals voorgeschreven in de AI-wet van de EU. Hiermee zorgen we ervoor dat de uitkomsten van digitale participatieprocessen ten alle tijden uitlegbaar en navolgbaar blijven.

1.1.2.5 Participatie bij Omgevingsvergunningen

Wat gaat de provincie doen?

Participatie is een belangrijke pijler van de Omgevingswet. Niet alleen bij beleidsinstrumenten zoals een Omgevingsvisie of een Omgevingsverordening waarbij de provincie zelf wordt geacht participatie te organiseren, maar óók voor initiatiefnemers die voor een activiteit in de leefomgeving een Omgevingsvergunning willen aanvragen. Met deze kaderstelling geeft de provincie invulling aan hoe zij omgaat met participatie bij omgevingsvergunningen.

Rol

Responsief

Uitwerking

Bevorderen van participatie bij Omgevingsvergunningen

De provincie vindt het belangrijk dat er goede participatie wordt georganiseerd wanneer er sprake is van activiteiten die (mogelijk) grote invloed hebben op de leefomgeving. Bij de aanvraag van een Omgevingsvergunning - één van de instrumenten uit de Omgevingswet – geldt een inspanningsverplichting voor initiatiefnemers. Initiatiefnemers dienen aan te geven of en zo ja op welke manier zij de omgeving op voorhand hebben betrokken. De verantwoordelijkheid voor het inrichten van participatie bij de omgevingsvergunning ligt bij de initiatiefnemer. De provincie verwacht van initiatiefnemers van een Omgevingsvergunning een passend en gedegen participatietraject met hierbij een participatieplan en –verslag.

Om dit te bevorderen zal de provincie samen met de vijf Zuid-Hollandse omgevingsdiensten hulpmiddelen bieden aan initiatiefnemers zodat zij participatie op een zorgvuldige manier kunnen organiseren. De provincie hanteert het eigen participatiebeleid als beoordelingskader voor de kwaliteit van participatietrajecten. Wanneer de provincie zelf initiatiefnemer is houdt de provincie zich aan de eigen voorwaarden voor participatie.

Bevorderen van participatie bij BOPA's

Bij een BOPA (omgevingsplanactiviteit die buiten het Omgevingsplan valt) zijn gemeenten bevoegd gezag voor de verstrekking van een omgevingsvergunning. Wanneer zo'n activiteit echter specifiek provinciaal belang raakt1 heeft de provincie adviesbevoegdheid. Dat betekent dat de provincie in die gevallen gemeenten mag adviseren over de vergunningverlening.

De provincie stimuleert gemeenten in die gevallen om participatie mee te nemen in de afweging voor de vergunningverlening. De provincie kan, indien gewenst, hulpmiddelen aanbieden aan gemeenten zodat participatie op een zorgvuldige manier kunnen organiseren.

1.1.2.6 Meer ruimte maken voor ideeën vanuit de maatschappij

Wat gaat de provincie doen?

De provincie staat open voor deze ideeën en initiatieven uit de samenleving en wil daar meer ruimte voor maken. Dit doet de provincie door:

- Een 'ja, mits'- houding. De provincie is altijd behulpzaam en kijkt samen met de initiatiefnemer naar wat er mogelijk is, óók wanneer er op het eerste gezicht misschien belemmeringen voor het initiatief zijn.
- Regelmatig thematische oproepen te doen om maatschappelijke initiatieven te bevorderen
- Onderzoek te doen naar de processen rond participatievragen van buitenaf en te kijken hoe die kunnen verbeteren.
- Duidelijke en vindbare informatievoorziening

Rol

Responsief

Uitwerking

Vanuit de samenleving ontstaan er allerlei goede ideeën, of maatschappelijke initiatieven. Een maatschappelijk initiatief is een door burgers, maatschappelijke organisaties of informele samenwerkingsverbanden

gedragen voorstel of activiteit, zonder winstoogmerk, dat een maatschappelijk doel dient en bijdraagt aan de leefomgeving, sociale samenhang of duurzaamheid binnen de provincie. Een maatschappelijk initiatief is een plan of idee van inwoners, maatschappelijke organisaties of groepen mensen, zonder winstoogmerk. Het initiatief heeft een maatschappelijk doel en draagt bij aan de leefomgeving, sociale verbondenheid of duurzaamheid in de provincie.

Binnen het begrip 'maatschappelijk initiatief' onderscheidt de provincie twee bijzondere vormen met aparte voorwaarden, namelijk het Burgerinitiatief en het Uitdaagrecht.

Burgerinitiatief: Onderwerp op de agenda van Provinciale Staten plaatsen

De provincie vindt het belangrijk dat inwoners, maatschappelijke organisaties en/of bedrijven onderwerpen en ideeën laagdrempelig op de agenda van Provinciale Staten kunnen plaatsen wanneer deze van maatschappelijk belang zijn. Via het Burgerinitiatief kunnen deze ideeën worden ingediend. Hiervoor gelden de volgende voorwaarden:

- Onderwerpen mogen gaan over een plan, project, regelgeving van de provincie of over een losstaand onderwerp dat aandacht verdient
- Onderwerpen mogen niet korter dan een jaar geleden zijn behandeld door Provinciale Staten, tenzij er aantoonbaar sprake is van nieuwe feiten en inzichten
- Er is aantoonbaar maatschappelijk draagvlak voor het initiatief in de vorm van 500 handtekeningen

Uitdaagrecht: Uitvoerende provinciale taak overnemen

Met het uitdaagrecht kunnen inwoners de overheid verzoeken om de uitvoering van een taak over te nemen, al dan niet met bijhorend budget, omdat zij deze taak beter of goedkoper kunnen uitvoeren. Bij gebruik van het uitdaagrecht laat de overheid zien dat zij de uitvoering van een overheidstaak aan een georganiseerde groep inwoners of maatschappelijke partij toevertrouwt. Dit gaat over uitvoerende taken van de provincie zoals het onderhoud van natuur, bruggen en bijvoorbeeld behoud van cultureel erfgoed. De provincie blijft dus de verantwoordelijke voor de opdracht.

Voorwaarden

- De uitdaging gaat in op uitvoerende taken van de provincie
- De uitdaging kan door de indiener zelf, structureel uitgevoerd worden
- Veiligheid is gegarandeerd
- De indiener is georganiseerd in een rechtsvorm zoals een stichting
- De uitdaging biedt maatschappelijke meerwaarde

Verdere specificering van de voorwaarden wordt opgenomen in de geactualiseerde Participatieverordening.

Financiering

Het uitdaagrecht vergt maatwerk. De provincie kijkt samen met de uitdager hoe (financiering van) de uitdaging het best kan worden vormgegeven. Een uitdaging kan worden bekostigd vanuit een subsidie, of met behulp van een opdracht. Afhankelijk van de hoogte van de kosten van het initiatief en de vormgeving van de samenwerking, is subsidierecht of aanbestedingsrecht vanzelfsprekend aan de orde. In alle gevallen worden initiatiefnemers meegenomen bij de vormgeving van de samenwerking.

Aanbestedingsprocedure en Europese aanbesteding

De provincie hecht veel waarde aan maatschappelijke initiatieven en neemt maatschappelijke meerwaarde altijd mee in de opdracht of de keuzes die gemaakt worden bij een aanbestedingsprocedure. Wanneer de kosten voor het maatschappelijk initiatief boven de Europese drempelbedragen voor aanbesteden liggen, moet er een Europese aanbestedingsprocedure worden gestart conform Europese wet- en regelgeving.

Beleidsdoel 1.2 Sterke Samenleving

1.2 Sterke Samenleving

De provincie wil inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen ten dienste van bestaand of nieuw beleid. Ze volgt en duidt ontwikkelingen in de samenleving en voorziet de opgaven van haar eigen organisatie van de juiste kennis en handvatten. De organisatie wil effectief gebruik kunnen maken van deze kennis en actief werken aan de eigen strategische kennispositie. De provincie wil een kennisfunctie vervullen, ook voor derden, ten dienste van de opgaven waar Zuid-Holland aan werkt, al dan niet voorzien van een handelingsperspectief. Zo ondersteunt de provincie het beleid van de toekomst en een sterke samenleving.

Maatregelen van 1.2 Sterke Samenleving

1.2.1.1 Versterken van strategische provinciale kennis

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de toegang tot kennis en het verder ontwikkelen, uitwisselen en borgen van strategische kennis binnen de provinciale organisatie versterken. Hiervoor is het integrale kennisprogramma 'Kennis Zuid-Holland' opgesteld zodat kennis, trends en de nieuwste inzichten hun doorwerking vinden in provinciaal beleid. Kennis Zuid-Holland verkent thema's via trendscans, onderzoek en het organiseren van ontmoeting.

Rol

Presterend

Uitwerking

Kennis Zuid-Holland is een strategisch kennisprogramma van én door de provincie Zuid-Holland. De uitvoering van dit programma doet de provincie uiteraard in nauwe samenwerking met externe partners en kennisinstellingen. Ongeveer tachtig procent van de strategische kennisactiviteiten zijn direct bedoeld voor de uitvoering van concernopgaven, ambities uit het omgevingsbeleid en het coalitieakkoord. De overige activiteiten zijn bedoeld om nieuwe thema's te signaleren en agenderen. Dit kunnen thema's zijn die op dat moment nog niet op de politieke agenda staan.

Beleidsdoel 2.1 Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

2.1 Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

De provincie streeft naar een goede bereikbaarheid, zodat mensen veilig, duurzaam en vlot naar school, werk, vrienden, winkels en andere voorzieningen kunnen reizen of goederen kunnen vervoeren. Daartoe zorgt de provincie voor een goed functionerende en verkeersveilige provinciale infrastructuur, goed openbaar vervoer en stimuleert veilig, gezond en duurzaam reisgedrag.

Maatregelen van 2.1 Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

2.1.1.1 Bereikbaarheid door nabijheid

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de bereikbaarheid verbeteren door nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed ov te verbeteren, zodat mensen niet lang hoeven te reizen omdat de afstand naar hun bestemming kort is. Voor wie het kan en wil lopend of op de fiets, maar ook met ov en de auto. Om landelijk gebied aantrekkelijk te houden streeft de provincie ook daar naar nabijheid van voorzieningen.

De provincie ziet graag dat woningen en werklocaties zoveel mogelijk nabij voorzieningen en goed openbaar vervoer liggen. Dit geldt voor nieuwbouw, maar ook voor bestaande steden en dorpen. Dat vraagt om hogere dichtheden van woningen en waar mogelijk voorzieningen en werkgelegenheid nabij goed openbaar vervoer inclusief deelmobiliteit en een aantrekkelijke en veilige omgeving om te lopen en te fietsen. De provincie onderzoekt hoe dit verankerd kan worden in het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid bijvoorbeeld in de omgevingsverordening en stimuleert gemeenten om dit ook te doen.

De provincie controleert, door middel van een mobiliteitstoets, of gedurende alle ontwikkelfases van locatiekeuze, initiatieffase tot aan de planuitvoering rekening is gehouden met de gevolgen en aanvullende maatregelen vanwege gebiedsontwikkelingen op de bereikbaarheid op de weg, het spoor en het water, zodat de bewoners straks prettig wonen én hun bestemming goed mogelijk en met zo min mogelijk impact op de omgeving kunnen bereiken.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie beoordeelt per ontwikkelfase bij gebiedsontwikkelingen, zoals woningbouwplannen, of de gevolgen voor de bereikbaarheid goed onderzocht zijn en onderdeel is van de locatiekeuze en planuitwerking. Hierdoor is tijdig inzicht of aanvullende maatregelen nodig zijn om (nieuwe) knelpunten op de weg, het spoor of het water te verbinden en hoe zij gefaseerd en gefinancierd kunnen worden vanuit de planontwikkeling. In de planbeoordelingsfase wordt vanuit de Omgevingsverordening op de bereikbaarheid getoetst. De provincie kijkt of de ontwikkeling bijdraagt aan het verbeteren van de nabijheid van wonen, werk, voorzieningen en goed ov en het bevorderen van veilig en duurzaam mobiliteitsgedrag dat past bij de gebiedskenmerken. Ook wordt gekeken naar de gevolgen voor doorstroming op het provinciale netwerk en of voortvloeiende infrastructurele maatregelen volgens het Handboek Ontwerp Criteria Wegen gerealiseerd kunnen worden. Indien van toepassing ziet de provincie toe op goede voorzieningen voor lopen en fietsen,op het naleven van de parkeernormen en gevolgen voor goederen vervoerstromen over weg, spoor en water.

2.1.1.3 Schonere mobiliteit

Wat gaat de provincie doen?

Schoner vervoer met minder of geen uitstoot van schadelijke stoffen zoals CO2, stikstofdioxide en fijnstof. De provincie wil bijdragen aan een betere leefbaarheid en minder klimaatverandering en werkt daarom samen met andere partijen aan schonere vormen van vervoer en de bijbehorende tank- en laadinfrastructuur. De provincie doet onderzoek en ondersteunt regionale mobiliteitsprogramma's en –plannen. Door laadinfrastructuur aan te leggen, via de Regionale Agenda Laadinfrastructuur, wordt de overgang naar batterij-elektrisch én waterstof-elektrisch op weg geholpen.

Rol

Samenwerkend

2.1.1.4 Slimmere mobiliteit & digitalisering

Wat gaat de provincie doen?

Slimmere mobiliteit kan ervoor zorgen dat het regionale mobiliteitssysteem (weg, water, spoor, OV, fiets, lopen) beter benut wordt. Met de grote hoeveelheid nieuwbouw, wegonderhoud en het beperkte geld worden de mogelijkheden om extra infrastructuur aan te leggen steeds beperkter. Met slimme mobiliteit en digitalisering kijkt de provincie naar de mogelijkheden van nieuwe, digitale en innovatieve (data-)oplossingen om het mobiliteitssysteem nog efficiënter te organiseren.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Weg- en vaarweggebruikers gebruiken steeds vaker digitale systemen om hun weg te vinden en worden steeds afhankelijker van het digitaal communiceren over bijvoorbeeld wegwerkzaamheden, maximumsnelheden, schoolzones en brugopeningen. De provincie werkt samen met ruim 50 wegbeheerders in de regio, de MRDH, Zuid-Holland Bereikbaar en het Rijk aan op orde krijgen en houden van slimme mobiliteitsoplossingen in de regio.

Het doel is een veilig, slim en duurzaam verkeer- en vervoersysteem waarvan de verschillende mobiliteitsnetwerken nog beter worden benut. Weggebruikers beschikken over voorspellende en actuele informatie over de verkeerssituatie, de rij- of vaartaak wordt verder geautomatiseerd en voertuigen communiceren met elkaar, de infrastructuur en andere verkeersdeelnemers. Zij kunnen zo direct op deze informatie anticiperen. Deze ontwikkeling speelt zich af in de volle breedte van het mobiliteitssysteem. De uitkomst: gebruikers maken schonere en slimmere verplaatsingskeuzes met behulp van slimme technologie.

2.1.1.5 Stimuleren bewust mobiliteitsgedrag

Wat gaat de provincie doen?

Om de mobiliteitsgroei op te kunnen vangen wil de provincie mensen positief verleiden om andere vormen van vervoer te gebruiken zoals fiets en openbaar vervoer, buiten de spits te reizen of om bijvoorbeeld thuis te werken. Hierdoor wordt alle infrastructuur zo optimaal mogelijk wordt benut en files geminimaliseerd.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

In Zuid-Holland Bereikbaar werkt de provincie samen met andere infrastructuurbeheerders en hun opdrachtgevers in Zuid-Holland en met grote bedrijven, vervoerders, brancheorganisaties, belangenverenigingen en lokale overheden. Er wordt ingezet op gezamenlijke en samenhangende programmering van werkzaamheden om zo de hinder te minimaliseren. Tijdens werkzaamheden vindt verkeersmanagement plaats en worden alternatieven aangeboden, afgestemd op het desbetreffende gebied en de gebruikers om de hinder te verminderen. Daarbij wordt de onvermijdelijke overlast door noodzakelijke (onderhouds)werkzaamheden als kans benut om gedrag van reizigers structureel te veranderen.

2.1.1.6 Vaker en verder fietsen door meer mensen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie streeft naar een dekkend netwerk van doorfietsroutes in Zuid-Holland om te stimuleren dat meer mensen vaker en verder gaan fietsen. Daartoe verricht de provincie onderzoek en geeft ondersteuning aan gemeenten. Uitvoering gebeurt samen met onder andere gemeenten en waterschappen. Zuid-Holland brengt de kwaliteit en de veiligheid van het provinciaal hoofdfietsnetwerk in beeld. De uitkomsten hiervan geven inzicht in de bestaande aantrekkelijkheid en veiligheid van het netwerk en maatregelen die het netwerk verbeteren, zodat inwoners en bezoekers gestimuleerd worden om meer te gaan fietsen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie volgt het fietsgebruik en onderzoekt samen met gemeenten en regio's hoe het gebruik van de fiets kan toenemen. De provincie ondersteunt gemeenten en waterschappen bij het ontwikkelen van (datagebaseerd) fietsbeleid, infrastructurele verbeteringen van het provinciaal hoofdnet fiets, ketenvoorzieningen en bij de ontwikkeling van doorfietsroutes. Ook is er aandacht voor betere overstapvoorzieningen, die bijdragen aan de overstap tussen fiets en het openbaar vervoer. De provincie subsidieert fietsparkeerplekken en brengt ook de veiligheid en aantrekkelijkheid van routes naar de overstapvoorzieningen in beeld. Deelfietsen op overstappunten stimuleert de provincie onder andere via de ov concessies. Om het aantrekkelijk en veilig te maken om te fietsen in nieuwbouwgebieden, ontwikkelt de provincie een handleiding voor fietsvriendelijk ingerichte woon- en werklocaties.

2.1.1.7 Veilig gedrag in het verkeer

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de stijging van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers ombuigen in een daling. De provincie vindt ieder verkeersslachtoffer er één te veel en streeft naar elk jaar minder verkeersslachtoffers en nul verkeersslachtoffers in 2050. De provincie werkt samen met regionale partners om verkeersveilig gedrag te stimuleren door middel van educatie en voorlichting en onderhoudt contact met politie en het Openbaar Ministerie (OM) over handhaving.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie werkt samen met Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), gemeenten, waterschappen, Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROVZH), Openbaar Ministerie, politie en maatschappelijke organisaties zoals de ANWB, Veilig Verkeer Nederland en de Fietsersbond aan een veilige infrastructuur, verkeerseducatie, voorlichting en handhaving.

Naast de rol presterende overheid hebben we ook de rol samenwerkende overheid.

2.1.1.8 Bevorderen Lopen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie streeft samen met gemeenten en andere partners ernaar dat mensen veilig en aantrekkelijk kunnen lopen naar hun dagelijkse voorzieningen en het openbaar vervoer. De provincie bevordert lopen als vervoerswijze die bereikbaarheid, leefbaarheid en gezondheid verbetert. Dit doet zij door gemeenten te ondersteunen bij het ontwikkelen en realiseren van hun voetgangersbeleid.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie werkt samen met gemeenten en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) aan voetgangersvriendelijke straten waarin meer mensen meer lopen en aangenaam kunnen verblijven. Dit draagt bij aan de volksgezondheid, bereikbaarheid, vergroening en verduurzaming. Lopen is schoon, stil en veilig voor de omgeving en vergt vergeleken met andere vormen van verplaatsing de minste ruimte, energie en grondstoffen. Ook draagt een voetgangersvriendelijke omgeving bij aan ontmoeting, welzijn en sociale samenhang. Ook de lokale economie profiteert van meer voetgangers, want in straten met meer voetgangers gaan omzetten en vastgoedwaarden omhoog.

2.1.2.1 Deelmobiliteit & publiek vervoer

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil dat andere vormen van vervoer de bereikbaarheid van een gebied of de keuze van de reiziger vergroten en dat het vervoer beter aansluit bij wensen van mensen. Kleine kernen en steden moeten met het openbaar vervoer toegankelijk blijven. Denk aan flexvervoer (taxibusjes), deelvervoer (deelfietsen, deelauto's) en meerijden (carpoolen, liften). Samen met het openbaar vervoer heet dit 'publiek vervoer'. Zo stimuleert de provincie deelfietsen bij haltes om bestemmingen die 1 tot 3 kilometer van de halte of station liggen beter bereikbaar te maken.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie onderzoekt op welke manier het mogelijk is om een tussenvorm te creëren tussen een lijndienst en vraagafhankelijk vervoer en gaat hiervoor in overleg met de reizigers en ondernemers om te inventariseren welke wensen leven. Op basis van deze inbreng wordt bepaald hoe het aanbod van vervoer aantrekkelijker kan worden. De provincie zet zich verder in om voor gehandicapten en mindervaliden te komen tot één nationaal ov-reisassistentiesysteem.

Naast de rol presterende overheid heeft de provincie ook de rol van samenwerkende overheid

2.1.2.2 Goed en schoon regionaal openbaar vervoer

Wat gaat de provincie doen?

De provincie is verantwoordelijk voor regionaal openbaar vervoer in Zuid-Holland buiten de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). De provincie exploiteert hiervoor twee spoorlijnen: de MerwedeLingelijn (van Dordrecht via Gorinchem naar Geldermalsen) en de Treindienst Alphen aan den Rijn – Gouda.

De provincie besteedt openbaarvervoerconcessies over de weg, het water en over bovengenoemde spoorlijnen aan.

De drempel om het openbaar vervoer te gebruiken moet zo laag mogelijk zijn. De provincie zorgt via eisen aan de vervoerders dat het openbaar vervoer makkelijk en begrijpelijk in gebruik is, met actuele reisinformatie, eenvoudige en betaalbare tarieven in een netwerk waarbij verbindingen op elkaar aansluiten.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie onderzoekt en realiseert nieuwe snelle, frequente, en betrouwbare lijnen (R-net).

Werkingsgebied: Heel Zuid-Holland en voor wat betreft de concessies gaat het over de concessiegebieden:
- Goeree-Overflakkee en Hoeksche Waard
- Zuid-Holland Noord
- Drechtsteden Molenlanden Gorinchem
- Treindienst Alphen aan den Rijn – Gouda
- Personenvervoer over Water Rotterdam - Drechtsteden

2.1.2.3 Snel internationaal openbaar vervoer en optimaal hoofdrailnet van het rijk

Wat gaat de provincie doen?

De provincie is groot voorstander van goede, snelle en betaalbare internationale treinverbindingen met andere Europese steden. De provincie sluit zich daarom aan bij bestaande lobbytrajecten en initiatieven daartoe. De doelstelling is dat de trein de eerste keuze wordt bij reizen tot 750 km.

Een goed functionerend hoofdrailnet is cruciaal voor de bereikbaarheid van Zuid-Holland. Een groot deel van de geplande woningbouw vindt plaats vlak bij stations. De provincie streeft naar een snel en betrouwbaar systeem, waarbij plek is voor hoogfrequente sprinters en intercity's en meer stations.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie is niet het bevoegd gezag over het hoofdrailnet en werkt daarom samen met andere overheden als gemeenten, de MRDH, de verschillende regio's en het Rijk aan voorstellen om het hoofdrailnet te verbeteren. Via het MIRT-programma van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt de provincie mee aan diverse projecten.

2.1.3.1 Inzet op digitalisering

Wat gaat de provincie doen?

Voor de goederenvervoercorridors werkt de provincie met diverse partijen samen aan digitaliseringsinitiatieven. De provincie faciliteert innovatief onderzoek en werk mee aan pilots om te ontdekken wat autonoom rijden en varen kunnen betekenen voor de verdere ontwikkeling van logistieke stromen binnen de provincie en langs belangrijk transportcorridors. Voor vervoer over water stimuleert de provincie innovatieve initiatieven, zoals SMASH (geautomatiseerd varen) en CAT4Yards (de ontwikkeling van geautomatiseerd wegtransport).

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie wil dat de regionale sector voor het vervoer van verse producten meer datagericht gaat werken en digitalisering gebruikt om goederenstromen te verbeteren. Digitalisering kan een belangrijke rol vervullen in het inzichtelijk maken van vervoersstromen. Daardoor kunnen vervoerswijzen en regionale hubs efficiënter ingezet worden. Ook speelt digitalisering een rol bij het gerichter faciliteren van vervoer-

stromen die bijdragen aan de ruimtelijk-economische visie en aan een duurzame en circulaire economie. Daarnaast maakt digitalisering efficiënter gebruik van ligplaatsen en walstroomvoorzieningen en het passeren van beweegbare bruggen en sluizen op de vaarwegen mogelijk. Dit zorgt voor minder onnodige vervoersbewegingen, minder brandstofgebruik en minder uitstoot van schadelijke stoffen.

2.1.3.2 Versterken en veilig houden van goederencorridors

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil goederenstromen optimaliseren en gericht toewerken naar een toekomstbestendige economie met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. Ze geeft voorrang aan een duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. De provincie zet in op het creëren van hubs, denk aan veilig truck parkeren, schone laadinfrastructuur en koelopslag. Daarnaast zet de provincie in op digitalisering, bijvoorbeeld voor het bundelen van goederenstromen. En het stimuleren van vervoer via spoor, water en buis voor o.a. bouw, afval en stadslogistiek. Inzet hierbij is:

1. het creëren van hubs (voor onder andere veilig truck parkeren, schone laadinfrastructuur en koelopslag voor verstransport),
2. digitalisering voor bijvoorbeeld bundeling van goederenstromen
3. ladingverschuiving via spoor, water en buis, met aandacht voor bouw-, afval- en stadslogistiek. De provincie werkt hiervoor samen met partners binnen en buiten de provincie.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Het aanpassen van provinciale infrastructuur of het bijdragen aan projecten van anderen op de goederencorridors is onderdeel van de beleidskeuzes ‘Voorbereiding (provinciale) infrastructuurprojecten en bijdragen aan projecten van anderen’ en ‘Realisatie provinciale infrastructuurprojecten’.

2.1.3.3 Modal shift, regionale hubs en zero emissie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie anticipeert op groei in de logistieke sector en drukte op de wegen als gevolg van de vele onderhoudswerkzaamheden rondom Rotterdam. In samenwerking met lokale partners probeert zij dit in goede banen te leiden. Bij het zoeken naar oplossingen geeft zij voorrang aan een toekomstbestendige en dus duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie stimuleert de verschuiving van lading van de weg naar duurzame vervoerwijzen via spoor, water en buis, zowel internationaal als voor het laatste stuk van de reis. De provincie moedigt ook de ontwikkeling aan van regionale hubs voor haven-, vers-, stads- en bouwlogistiek. Dit ontlast de weg ontlast en beperkt de uitstoot van schadelijke stoffen. De provincie wil daarnaast de transitie naar schoon vervoer helpen versnellen en faciliteert initiatieven die bijdragen aan de transitie naar (nagenoeg) geen uitstoot van schadelijke stoffen en die opgeschaald kunnen worden.

In stedelijk gebied focust de provincie op vervoer van afval-, bouwmaterialen en andere goederen over water. Daarbij is het belangrijk dat regionale vaarwegen en kades beschikbaar zijn en blijven voor overslag van materialen en goederen.

De provincie werkt samen met bedrijfsleven via logistieke makelaars, regionale partners en Zuid-Holland Bereikbaar. De provincie stimuleert uitstootvrije binnenvaart en de laadinfrastructuur die daarbij hoort. Ook werkt de provincie samen met andere provincies en de Rijksoverheid om de belangrijkste goederencorridors toekomstbestendig te maken.

2.1.4.1 Bijdragen aan (infrastructuur)projecten van anderen

Wat gaat de provincie doen?

Het mobiliteitssysteem in Zuid-Holland bestaat uit infrastructuur en mobiliteitsdiensten van het Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen. Omdat de provincie maar over een deel van het mobiliteitssysteem gaat draagt zij ook bij (met geld en expertise) aan projecten van anderen. Dit zijn projecten met een nationaal of regionaal belang die samen met de provinciale projecten ervoor moet zorgen dat de provincie Zuid-Holland voor iedereen bereikbaar is en blijft op een duurzame en veilige manier. De infrastructuurprojecten zijn terug te vinden in het jaarlijkse Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (bijlage bij de begroting).

Rol

Presterend

2.1.4.2 Voorbereiding aanleg en verbetering van provinciale infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil bij de voorbereiding van een project (de initiatieffase en daaropvolgende verkenning) bepalen of een infrastructurele ingreep passend en nodig is. In de initiatieffase worden de gebiedsgerichte of thematische opgaven, kansen en problemen in kaart gebracht en wat de mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Hierin wordt ook beschreven hoe om wordt gegaan met onzekerheden en nieuwe ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld klimaatverandering. Op basis daarvan kunnen de deelnemende partijen beslissen of en, zo ja, welke oplossingsrichtingen in een verkenning (de volgende fase) uitgewerkt zouden moeten worden. Een verkenning is bedoeld om te komen tot een slimme, integrale voorkeursoplossing, op basis van een brede beschouwing van de opgave, scherpe probleemanalyse en een inzichtelijke afweging. De voorkeursoplossing die ontstaat op het eind van de verkenning kan bestaan uit één voorkeursalternatief of uit een samenhangend pakket van maatregelen (integrale maatwerkoplossingen) waaronder aanleg en verbetering van provinciale infrastructuur. De infrastructuurprojecten (initiatieffase en verkenning) zijn terug te vinden in het jaarlijkse Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (bijlage bij de begroting).

Rol

Presterend

2.1.5.1 Realisatie aanleg en verbetering van provinciale infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil door het aanleggen van nieuwe infrastructuur en het verbeteren van bestaande infrastructuur het provinciale deel van het mobiliteitssysteem in Zuid-Holland verbeteren zodat Zuid-Holland voor iedereen bereikbaar is en blijft op een duurzame en veilige manier. Deze projecten worden conform geldende wet- en regelgeving gerealiseerd. De infrastructuurprojecten zijn terug te vinden in het jaarlijkse Programma Zuid-Hollandse infrastructuur (bijlage bij de begroting).

Rol

Presterend

Beleidsdoel 2.2 Goed functionerende provinciale infrastructuur

2.2 Goed functionerende provinciale infrastructuur

Een goed functionerende, provinciale infrastructuur zorgt ervoor dat iedereen veilig, duurzaam, snel en op een makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen. De provincie heeft de wettelijke plicht provinciale fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen te beheren en te onderhouden. Met de bediencentrales en de Incident Coördinatie (IC)-desk zorgt de provincie voor een vlotte afwikkeling van het verkeer. Bij calamiteiten en incidenten zorgt de provincie voor een veilige werksituatie voor de hulpdiensten en beperkt de provincie hinder voor de (vaar-)weggebruikers.

De provinciale infrastructuur moet beschikbaar en veilig te gebruiken zijn. Daarvoor moet de infrastructuur in goede staat zijn en duurzaam onderhouden worden. De provincie heeft als doel het onderhoud doel-

treffend en doelmatig uit te voeren. Dit doet zij met zo min mogelijk overlast voor de weggebruiker en de omgeving.

De provincie verzorgt het bedienen van bruggen en sluizen, toezicht en handhaving op de weg en het water, en incidentmanagement. Hiermee zorgt ze voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer.

Maatregelen van 2.2 Goed functionerende provinciale infrastructuur

2.2.1.1 Realiseren duurzaamheidsambitie via assetmanagement provinciale infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil waar mogelijk duurzaamheidsambities helpen te realiseren via het beheer en onderhoud van infrastructuur. De afweging van duurzame alternatieven vormt een integraal onderdeel van assetmanagement.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie weegt duurzame opties af bij opdrachten en contracten. Door stapsgewijs steeds hogere eisen te stellen, wordt het voor de markt mogelijk hier kosteneffectief op te anticiperen.

Met het integreren van duurzaamheid in het assetmanagement zorgt de provincie ervoor dat het assetmanagement in 2050, of zo veel eerder als haalbaar, de volgende doelen behaald:
1. CO2 neutraal;
2. bijna volledig circulair;
3. nauwelijks gebruik makend van primaire grondstoffen;
4. energie neutraal;
5. Leefgebied en ecologische verbindingen biedend aan lokale flora en fauna rond (vaar)wegen;
6. Klimaatbestendig.

Dit is verder uitgewerkt in het tactisch kader duurzame infrastructuur. Hierin wordt aangegeven hoe de verschillende doelen worden uitgerold.

2.2.1.2 Uitvoeren assetmanagement op onderhoudsniveau 'Sober en Doelmatig'

Wat gaat de provincie doen?

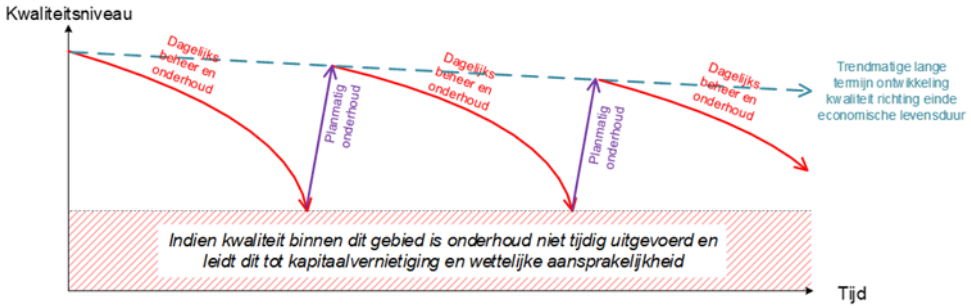
De provincie wil het onderhoud van infrastructuur uitvoeren op het onderhoudsniveau ‘Sober en Doelmatig’. Door middel van assetmanagement wordt bepaald waar en wanneer onderhoud nodig is.

Rol

Presterend

Uitwerking

Het assetmanagementsysteem is gebaseerd op de internationale assetmanagementstandaard NEN-ISO 55001 en de basis voor het beheer en onderhoud, bediening, en vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De provincie voert haar assetmanagement uit op het onderhoudsniveau ‘sober en doelmatig’ en met oog op de duurzaamheidsdoelen (zie maatregel realiseren duurzaamheidsambitie via assetmanagement provinciale infrastructuur). Dit betekent dat er gekeken wordt naar een optimale balans tussen prestaties, risico’s en kosten. Deze balans betekent in praktijk het op het juiste moment programmeren van onderhoudswerkzaamheden.

In de tijd neemt het kwaliteitsniveau van de provinciale infrastructuur langzaam af (zie afbeelding, dalende rode pijl). Deze afname van het kwaliteitsniveau wordt via het dagelijks beheer en onderhoud (DBO) zo veel mogelijk beheerst (afremming daling rode lijn). Binnen het dagelijks beheer en onderhoud worden ook de incidenten, storingen en calamiteiten verholpen en wordt er voor handhaving gezorgd.

Vóór het moment dat het kwaliteitsniveau onder het wettelijk aansprakelijkheidsniveau komt, vindt het volgende planmatig onderhoud plaats (paarse pijl).

Het planmatig onderhoud (PO) aan de provinciale infrastructuur wordt uitgevoerd op een conditie-gestuurde, integrale en trajectgerichte manier. Zo blijft de infrastructuur optimaal functioneren tegen de laagste kosten, met overwogen, aanvaardbare risico's en minimale hinder voor de gebruiker. Deze cyclus herhaalt zich, tot het areaal het einde van de technische of functionele levensduur heeft bereikt, waarna volledige vervanging plaatsvindt. De planning wordt regionaal afgestemd, zodat de hinder voor de omgeving beperkt blijft.

Bruggen en sluizen worden bediend vanuit centrale bedieningslocaties. De provincie verzorgt ook voor een aantal andere beheerders (zoals gemeenten, Rijkswaterstaat, ProRail) de bediening op afstand en het technisch beheer van bruggen over cruciale vaar- en wegroutes.

De Incidentcoördinatiedesk (IC-desk) coördineert de afwikkeling van calamiteiten en incidenten op het areaal. Zij stuurt hiervoor medewerkers van de buitendienst aan. Deze medewerkers sturen ter plaatse de maatregelen aan die noodzakelijk zijn voor het veilig kunnen gebruiken van de infrastructuur en het wegnemen van de oorzaak van de stremming.

Met het juridisch beheer worden vergunningen en schadeafhandelingen georganiseerd.

Beleidsdoel 3.1 Energietransitie

3.1 Energietransitie

De provincie wil het gebruik van fossiele energiebronnen afbouwen en wil toe naar een klimaatneutrale energievoorziening. Het doel is om uiterlijk in 2050 de CO2-uitstoot volledig te verminderen ten opzichte van 1990, met een tussendoel van 55% vermindering in 2030.

- Zuid-Holland stelde in samenwerking met de 7 RES'en (Regionale Energiestrategieën) het doel in 2030 6,3 tot 6,8 TWh zon- en windenergie op te wekken.
- De provincie wil een eerlijke energietransitie bereiken, waarbij verduurzaming ook haalbaar is voor achtergestelde en kwetsbare doelgroepen. Ook zet de provincie in op meer economische voordelen en meer zeggenschap voor inwoners. Dit doet zij door bij ieder (grootschalige) zon- en windproject te kiezen voor minimaal 50% lokaal eigendom.
- De provincie wil het gebruik van aardgas versneld verminderen. Dit kan door energiebesparing en door warmtebronnen binnen de provincie te benutten. Zo kunnen de glastuinbouw in 2040, en de gebouwde omgeving en industrie in 2050, klimaatneutraal zijn.
- De provincie heeft volgens de nationale doelstelling tot doel om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken, en in 2050 een volledig circulaire economie te hebben. Daarbij helpt zij de Zuid-Hollandse industrie met het behalen van het NOx-uitstootverminderingsdoel: voor deze sector staat dit op 38% in 2030 ten opzichte van 2019.
- Om de energietransitie mogelijk te maken dient de provincie de energiesystemen (elektriciteits-, waterstof- en warmtenetten) slim en efficiënt in te richten. Zo is energie tijdig beschikbaar voor iedereen. De ontwikkeling en de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem zijn een uitdaging in Zuid-Holland. Dit komt door de beperkte ruimt en door overbelasting van het stroomnet.
- De provincie werkt aan een toekomstbeeld voor het energiesysteem, onder andere gericht op het voorkomen van overbelasting van het net. Hierbij spelen plannen voor energie een belangrijke rol;

het doel is om ruimtelijke en energievraagstukken gelijktijdig mee te nemen. Zo ontstaat een samenhangende aanpak voor de omvangrijke energieopgave. Dit zal de druk op het stroomnet verminderen.

Maatregelen van 3.1 Energietransitie

3.1.1.1 Realiseren van windenergie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie zoekt samen met RES-partners naar geschikte gebieden waar windturbines geconcentreerd kunnen worden geplaatst. De provincie doet dat via zoekgebieden en locaties voor windenergie.

Bij de verdere uitwerking van zoekgebieden en locaties wordt, waar mogelijk, aansluiting gezocht bij plekken waar windenergie kan bijdragen aan het verminderen van netcongestie en het beter benutten van de beschikbare netcapaciteit.

Zoekgebieden zijn gebieden waar nog een nadere afweging plaats moet vinden, maar waar de provincie op regionale schaal kansen ziet voor windparken. Deze afweging maakt de provincie samen met de RES-partners.

Locaties voor windenergie zijn concreet aangeduide plekken in de Omgevingsverordening waar Omgevingsplannen windturbines met as-hoogtes van meer dan 45 meter mogen toestaan. Locaties voor windenergie zijn in de Omgevingsverordening opgenomen en geven feitelijk aan waar het realiseren van windenergie door gemeenten volgens de provincie is toegestaan.

Gemeenten zijn met de nieuwe Energiewet bevoegd gezag voor windparken met een opgesteld vermogen kleiner dan 15 MW. Alles daarboven tot 100 MW is aan de provincie. Een gemiddelde windturbine op land produceert tegenwoordig circa 5 MW.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Uitgangspunten voor windturbines naar as-hoogte:

Grote windturbines (as-hoogte hoger dan 45 meter)

De provincie maakt onderscheid tussen zoekgebieden en locaties voor windenergie.

Zoekgebieden voor windenergie

Niet alle zoekgebieden die de provincie heeft aangewezen of opneemt hoeven of kunnen tot realisatie te komen. Hier zit ruimte voor een verdere afweging in samenwerking met de RES-partners.

In de Omgevingseffectrapportage (OER) van de Herziening 2025 zijn twaalf best beoordeelde gebieden (OER-gebieden) geïdentificeerd die de provincie verder zal onderzoeken. De provincie wil voor de OER-gebieden samen met de RES-partners een ontwikkelstrategie met een concrete planning uitwerken en onderzoeken welke OER-gebieden uiteindelijk als locaties voor windenergie gerealiseerd kunnen worden – bij voorkeur onder bevoegd gezag van de betreffende gemeente. De provincie wil gemeenten voldoende tijd en ruimte geven om zelf afwegingen te maken en samen met hen nader onderzoek doen, participatietrajecten uitvoeren en onderzoeks- en ontwerpvragen beantwoorden.

De zoekgebieden kunnen uiteindelijk locaties voor windenergie in de Omgevingsverordening worden. Dit is nodig als de regio de RES-doelstellingen voor duurzame opwek niet op een andere manier kan invullen (met bijvoorbeeld zonne-energie). Uit nader onderzoek, overleg met de regio en het participatieproces zal blijken hoe de benodigde hoeveelheid windenergie het best kan worden ingepast, met oog voor de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie spreekt met de RES-regio's ijkmomenten af. Op deze ijkmomenten bepaalt de provincie met de gemeenten en waterschappen in hoeverre en welke zoekgebieden worden opgenomen in de Omgevingsverordening om daar windenergie te kunnen realiseren. De provincie zal in goede samenspraak en samenwerking met de RES-regio's optrekken conform de nader uit te werken ontwikkelstrategie.

Locaties voor windenergie

De locaties voor windenergie in de Omgevingsverordening zijn het resultaat van een afweging tussen verschillende factoren, zoals onder andere de uitkomsten van participatietrajecten, (technische) normen voor de realisatie van windparken, beschikbare netcapaciteit en andere provinciale belangen zoals ecologie en landschap. Mochten de locaties om technische of andere redenen niet haalbaar zijn, dan is het aan gemeenten om in regionaal verband te overwegen om de provincie te verzoeken tot het opnemen van alternatieve locaties in de Omgevingsverordening. Wanneer gemeenten dit niet doen en regio's hun doelstellingen niet halen dan kan de provincie eigenstandig besluiten om een alternatieve locatie in de Omgevingsverordening op te nemen.

Participatie

De provincie vindt participatie bij de realisatie van windenergieprojecten belangrijk. De provincie heeft hier participatiebeleid voor en geeft daar uitvoering aan. Dit geldt voor zowel het betrekken van de omgeving bij het aanwijzen van zoekgebieden als voor locaties voor windenergie. Dit is uitgewerkt in het beleid voor Lokale initiatieven en inclusieve energietransitie.

Realisatie windenergie

Met de Omgevingseffectrapportage OER voor de Herziening 2025 heeft de provincie de RES-regio's Holland Rijnland, Midden-Holland en Drechtsteden een handreiking gedaan om de mogelijkheden voor windenergie in kaart te brengen. Vanuit een groot aantal alternatieven heeft de provincie twaalf best beoordeelde gebieden (OER-gebieden) geïdentificeerd.

Voor de RES-regio Drechtsteden geldt dat zij de doelstellingen voor duurzame opwek vooralsnog zonder windenergie kunnen realiseren. Of en in hoeverre er in Holland Rijnland en Midden-Holland aanvullend windenergie nodig is om de RES-doelstellingen te behalen wordt mede bepaald door de inspanningen die deze RES-regio's leveren om tot doelbereik te komen. Hierbij heeft de regio de mogelijkheid om met zon op dak en zon op land binnen het daarvoor geldende kader plannen te ontwikkelen.

Vervolgproces

Omdat de mogelijke realisatie van windenergie in de OER-gebieden effecten heeft op de omgeving, is nader onderzoek en een nadere afweging nodig. De provincie zal in de komende periode daarom verschillende onderzoeken uitzetten voor de OER-gebieden. Daarbij kan gedacht worden aan het in kaart brengen van de bouwhoogtebeperkingen vanuit luchtvaart, ecologische onderzoeken en effecten op waardevol cultureel erfgoed.

In de nader uit te werken ontwikkelstrategie maakt de provincie samen met de RES-regio afspraken over het vervolg van de planontwikkeling richting doelbereik. Daarbij worden ook ijkmomenten vastgesteld waarop wordt bezien in hoeverre aanvullende gebieden voor windenergie nodig zijn voor opname in de Omgevingsverordening.

Hieronder volgt een korte beschrijving per RES-regio, de eventuele zoekgebieden van die regio en aandachtspunten en nader uit te voeren onderzoek.

RES Holland Rijnland

De RES-regio Holland Rijnland beschikt op dit moment over onvoldoende concrete plannen om het afgesproken RES-bod te realiseren. Op basis van de huidige realisatie en de pijplijnprojecten wordt naar verwachting circa 45 procent van het RES-bod ingevuld. De regio heeft desondanks aangegeven vast te houden aan de ambitie voor duurzame energieopwekking.

De provincie heeft op basis van een Omgevingseffectrapportage (OER) twaalf best beoordeelde OER-gebieden geïdentificeerd voor de RES-regio's Holland Rijnland, Midden-Holland en Drechtsteden. De provincie zal deze gebieden verder onderzoeken, een participatietraject opstarten en samen met de RES Holland Rijnland een ontwikkelstrategie opstellen. In deze ontwikkelstrategie worden afspraken gemaakt over hoe en wanneer er besloten wordt om een of meerdere van deze gebieden als locaties voor windenergie in de Omgevingsverordening op te nemen. Voor de RES Holland Rijnland zijn dit de volgende gebieden

<u>1. Kaag en Braassem – Wassenaarsche Polder</u>

Mogelijkheden voor een concentratie van 9 windturbines in de vorm van een cluster in een droogmakerij, waarbij rekening gehouden moet worden met hoogtebeperkingen vanuit Schiphol. Dit zoekgebied heeft kans op interferentie met zoekgebied 2. Een afweging tussen de gebieden is onderdeel van de verdere

besluitvorming. Mogelijkheden om zoekgebied 1 en 2 te verbinden via een lange lijnopstelling in plaats van een cluster kunnen worden onderzocht.

2. Kaag en Braassem – Polder Vierambacht

Mogelijkheden voor een concentratie van 12 windturbines in de vorm van een cluster in een droogmakerij. Dit zoekgebied heeft kans op interferentie met zoekgebied 1. Een afweging tussen de gebieden is onderdeel van de verdere besluitvorming. Mogelijkheden om zoekgebied 1 en 2 te verbinden via een lange lijnopstelling in plaats van een cluster kunnen worden onderzocht.

3. Nieuwkoop – Polder Nieuwkoop

Mogelijkheden voor een concentratie van 9 windturbines in de vorm van een cluster in een droogmakerij, waarbij rekening gehouden moet worden met hoogtebeperkingen vanuit Schiphol. Bij de verdere uitwerking dient onder meer rekening gehouden te worden met een nieuwbouwlocatie bij Nieuwkoop.

4. Zoeterwoude – Alphen aan den Rijn – N11 / Polder Groenendijk

Mogelijkheden voor een lijnopstelling van 6 windturbines parallel aan de bundel N11, spoor en Oude Rijn. Uitwerking van dit zoekgebied in samenhang met zoekgebied 5 én de bestaande locaties langs de N11.

Holland Rijnland / Midden-Holland

5. Alphen aan de Rijn en Bodegraven – N11 / Polder Steekt en Binnenpolder

Mogelijkheden voor een lijnopstelling van 9 windturbines parallel aan de bundel N11 en Oude Rijn. De turbines kunnen deels op grondgebied van Holland Rijnland en Midden-Holland worden gesitueerd. Uitwerking van dit zoekgebied gebeurt in samenhang met zoekgebied 4 én de bestaande locaties langs de N11. Weidevogels vormen in dit zoekgebied een aandachtspunt. Via ontwerpend onderzoek en visualisaties dienen de mogelijkheden voor een rustige lijnopstelling onderzocht te worden. Hierbij dient een brede zone te worden betrokken.

Midden-Holland

De RES-regio Midden-Holland beschikt op dit moment over voldoende plannen om het afgesproken RES-bod te realiseren.

De provincie heeft op basis van een Omgevingseffectrapportage (OER) twaalf best beoordeelde OER-gebieden geïdentificeerd voor de RES-regio's Holland Rijnland, Midden-Holland en Drechtsteden. De provincie zal deze gebieden verder onderzoeken, een participatietraject opstarten en samen met de RES Holland Rijnland een ontwikkelstrategie opstellen. In deze ontwikkelstrategie worden afspraken gemaakt over hoe en wanneer er besloten wordt om een of meerdere van deze gebieden als locaties voor windenergie in de Omgevingsverordening op te nemen.

Voor de RES Midden-Holland zijn dit de volgende gebieden:

5. Alphen aan de Rijn en Bodegraven – N11 / Polder Steekt en Binnenpolder (zie hierboven).

6. Waddinxveen – Achterofsche Polder

Mogelijkheden voor de opstelling van 9 windturbines in een cluster ten zuiden van het Bentwoud. Bij verdere uitwerking van dit zoekgebied kan gekeken worden wat de mogelijkheden zijn voor windturbines in combinatie met het recreatiegebied.

7. Krimpenerwaard – Roozendaalsche Polder

Mogelijkheden voor de opstelling van een lange lijn van 6 windturbines. Voor dit gebied geldt dat de ontwikkeling in afstemming met de zoekgebieden van de provincie Utrecht plaats moet vinden. De nabijheid van N2000-gebied vraagt aandacht. Het heeft de voorkeur een rechte lijn te ontwikkelen.

8. Krimpenerwaard – Lekkerkerksche Boezem

Mogelijkheden voor opstelling van een lange lijn van 7 windturbines. Voor dit zoekgebied gelden mogelijk beperkingen vanuit Werelderfgoed Kinderdijk. Voor verdere besluitvorming moet een Heritage Impact Assessment (HIA) uitgevoerd worden. Een aandachtspunt zijn broedvogels en nietbroedvogels.

9. Zoeterwoude en Alphen aan den Rijn – Benthuizerpolder

Mogelijkheden voor de opstelling van een lange lijn van 4 windturbines in samenhang met zoekgebieden 5 en/of 10. Landschappelijk is dit een nieuwe structuur dwars door een aantal droogmakerijen met verschillende randen. Bij de nadere uitwerking vraagt dit aandacht. Vanuit landschappelijke kwaliteit en leefomgevingskwaliteit is het ongewenst windturbines in dit zoekgebied mogelijk te maken samen met de zoekgebieden 6 en 4. Bij nadere uitwerking is aandacht voor de kruisende structuren van belang naast de bestaande turbines langs de N11 en zoekgebied 5.

10. Alphen aan de Rijn – Hazerswoudse Droogmakerij

Mogelijkheden voor een opstelling van een lange lijn van 5 windturbines in samenhang met zoekgebieden 5 en 9. Landschappelijk is dit een nieuwe structuur dwars door een aantal droogmakerijen met verschillende randen. Bij de nadere uitwerking vraagt dit aandacht. Vanuit landschappelijke en leefomgevingskwaliteit is het ongewenst windturbines in dit zoekgebied mogelijk te maken samen met de zoekgebieden 6 en 4. Bij nadere uitwerking is aandacht voor de kruisende structuren van belang, naast de bestaande turbines langs de N11 en zoekgebied 5.

12. Bodegraven – Weijland en de Bree

Mogelijkheid voor de opstelling van een lange lijn van 7 windturbines in een grote open ruimte met relatief weinig bebouwing. Aandachtspunten zijn hier natuur en cultuurhistorie, waaronder de nabijheid van het kroonjuweel Wierickerschans. Bij nadere uitwerking is aandacht voor de bestaande turbines langs de N11 en zoekgebied 5 van belang.

Daarnaast biedt de provincie de mogelijkheid aan initiatiefnemers in deze RES-regio's om bestaande turbines te optimaliseren (repoweren).

RES Rotterdam Den Haag

In deze regio voert de provincie een OER uit om nieuwe potentiële locaties voor windenergie te onderzoeken. Op basis van dit onderzoek hoopt de provincie meer ruimte te kunnen geven aan windturbines, zodat ook deze regio het RES-bod kan realiseren. Daarnaast biedt de provincie de mogelijkheid aan initiatiefnemers voor het repoweren van bestaande turbines.

RES Alblasserwaard

In de RES Alblasserwaard wordt ingezet op het optimaliseren van de bestaande locatie voor windenenergie in de Omgevingsverordening – Gorinchem-Noord (locatie S) nabij bedrijventerrein Groote Haar – en de mogelijkheden van middelgrote windturbines op bedrijventerreinen. Daarnaast biedt de provincie de mogelijkheid aan initiatiefnemers voor het repoweren van bestaande turbines.

RES Goeree-Overflakkee, RES Hoeksche Waard en RES Drechtsteden

In de RES Goeree-Overflakkee en de RES Hoeksche Waard biedt de provincie de mogelijkheid aan initiatiefnemers voor het repoweren van bestaande turbines. De RES Drechtsteden ligt volgens de RES Voortgangsrapportage 2025 op koers om het RES bod van 2030 te behalen. Zolang de RES-regio op koers blijft en er geen andere provinciale belangen in het geding zijn, ziet de provincie geen aanleiding om locaties voor windenergie toe te voegen in de RES Drechtsteden. Eén van de twaalf best beoordeelde OER-gebieden uit de Omgevingseffectrapportage ligt in de RES Drechtsteden. Als de RES Drechtsteden zelf windenergie wil ontwikkelen in dit gebied, kan de provincie dit OER-gebied opnemen als locatie voor windenergie in de Omgevingsverordening. Dit is het volgende gebied:

11. Dordrecht – Zuidpunt

Dit gebied wordt begrensd ten oosten van de A16, ten noorden van afrit 19 en ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk. In dit zoekgebied ziet de provincie kansen voor een opstelling van een lijn langs de infrabundel. Bestaande opstellingen van windturbines en de landschappelijke doorkruising van verschillende polders en randen vragen aandacht bij de verdere uitwerking. Daarnaast biedt de provincie ook hier de mogelijkheid aan initiatiefnemers voor het repoweren van bestaande turbines.

Te onderzoeken effecten

Bij de plaatsing van windturbines dienen op projectniveau de effecten ten aanzien van onder andere cumulatieve effecten op flora en fauna, bescherming van waardevol cultureel erfgoed, geluid, externe veiligheid, radar, slagschaduw, lichtschittering, vaarwegen en waterstaatswerken, landschappelijke inpassing, netinfrastructuur, watertoets en archeologie te worden onderzocht. Het voorgaande dient in een MER en/of een motivering te worden vastgelegd.

De provincie verkent de voor- en nadelen van een maximale geluidsnorm voor absoluut geluid op de gevel bij windturbines.

De provincie dringt samen met andere provincies bij het Rijk aan op snelle vaststelling van nieuwe landelijke normen. Als landelijke normen te laat vastgesteld worden of uitblijven, dan kunnen tegen die tijd lokale normen opgesteld worden.

Kleine en middelgrote windturbines

Middelgrote windturbines (as-hoogte van 30 tot 45 meter) kunnen worden geplaatst:
- Binnen bestaand stads- en dorpsgebied
- In glastuinbouwgebied passend bij de lokale situatie
- Op bedrijventerreinen.

Kleine windturbines (as-hoogte tot 30 meter) kunnen ook worden geplaatst buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

Zowel voor middelgrote als voor kleine windturbines is dit ter beoordeling aan de gemeente. De provincie kan een zienswijze indienen op een omgevingsplan, indien relevante provinciale belangen en regels onvoldoende zijn meegenomen. Het gaat dan onder meer om ruimtelijke kwaliteit, cultuurhistorie, recreatie en natuur.
- Gedeputeerde Staten attenderen gemeenten en initiatiefnemers erop dat het ruimtelijk inpassen van kleinere windturbines alleen mogelijk is wanneer geen sprake is van significante negatieve effecten op de instandhouding van beschermde soorten en natuurgebieden. Hiervoor hebben initiatiefnemers en gemeenten ook een wettelijke zorgplicht.
- Gedeputeerde Staten zijn het bevoegd gezag voor het verlenen van natuurvergunningen. Vanuit die rol bewaken Gedeputeerde Staten dat gemeentes een goede invulling geven aan hun zorgplicht.
- Gedeputeerde Staten monitoren de natuur binnen en buiten de beschermde natuurgebieden. Dit neemt niet weg dat de gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van een natuurtoets bij het vaststellen van het omgevingsplan.

3.1.1.2 Realiseren van Zonne-energie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie ondersteunt het realiseren van zonne-energie om de energietransitie mogelijk te maken. Dit doet zij met behoud en bescherming van het landschap en de onbebouwde ruimte in Zuid-Holland. Daarom kijkt de provincie vooral naar de mogelijkheden om zonne-energie op te wekken binnen bestaand stads- en dorpsgebied, bij voorkeur op het dak, parkeerterreinen en andere objecten. Daar waar buiten bestaand stads- en dorpsgebied zonne-energie is toegestaan, onderzoekt de provincie hoe dit op de meest zorgvuldige wijze kan plaatsvinden. De ruimtelijke uitgangspunten voor de realisatie van zonne-energie en de provinciale zonneladder zijn geregeld in artikel 7.76a. Een uitvoerige toelichting op dit onderwerp is te vinden bij de artikelsgewijze toelichting van dit artikel 7.76a.

De provincie stimuleert de realisatie van zonne-energie door middel vaneen subsidieregeling voor zon op dak, een handreiking voor zon op land en het uitvoeren van onderzoek.

Rol

Presterend

Uitwerking

RES Zoekgebieden zon

Uit de Regionale Energiestrategieën blijkt dat er aanvullend behoefte is aan locaties waar duurzame elektriciteit opgewekt kan worden met behulp van zonnepanelen ook buiten het bestaand stads- en dorpsgebied op land. In juni 2021 zijn in de Zuid-Hollandse RES'en 1.0 zoekgebieden voor zon vastgesteld.

In aanvulling op de locaties zoals die zijn opgenomen in de provinciale uitwerking van de zonneladder zoals geregeld in artikel 7.76a van de Verordening, is -als laatste trede- in de RES zoekgebieden zon meer ruimte voor zonne-energie binnen kaders en randvoorwaarden.

Kaders zonne-energie

Voor de uitwerking van de zoekgebieden zon, zijn voor de provincie de volgende kaders van belang:

Het provinciale Omgevingsbeleid is van toepassing bij de uitwerking van de zoekgebieden zon. Dit betekent onder andere dat daar waar de zoekgebieden overlappen met de beschermingscategorieën ruimtelijke kwaliteit, de regels voor deze gebieden uit de omgevingsverordening van toepassing zijn. Dit houdt in dat in deze (delen van) de zoekgebieden slechts onder voorwaarden ontwikkelingen voor de opwek van duurzame energie mogelijk zijn, rekening houdend met, en bijdragend aan de beschermde waarden in die gebieden (natuur, kroonjuwelen cultuurhistorie, beschermde graslanden bollenstreek, belangrijke weidevogelgebieden, recreatiegebieden, groene buffergebieden). Praktisch gezien zijn zonnevelden in natuurnetwerk Nederland, de graslanden in de bollenstreek en in kroonjuwelen cultuurhistorie dan nagenoeg uitgesloten.

Naast de provinciale voorkeurslocaties ontstaan in de zoekgebieden zon meer mogelijkheden voor zonnevelden als deze verder zijn uitgewerkt en daar (boven-) regionaal over is afgestemd met de betrokken RES-partners, waaronder de provincie. In het kader van de uitwerking van de zoekgebieden vindt een integrale afweging plaats en bovenregionale samenhang met andere (ruimtelijke) opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw, mobiliteit, recreatie, klimaat, biodiversiteit, landbouw, etc.. Dit om te voorkomen dat later in het proces, bij de vertaling naar het beleid van de betrokken overheden, aan het licht komt dat de voorstellen niet uitgevoerd kunnen worden. Energie infrastructuur: bij de uitwerking wordt gekeken of er voldoende ruimte op het netwerk beschikbaar of tijdig realiseerbaar is.

Naast deze locaties zijn er buiten de zoekgebieden voor zon onder voorwaarden zonnevelden mogelijk, op locaties die vallen binnen de provinciale uitwerking van de zonneladder. Buiten de zoekgebieden is ontheffing op deze provinciale uitwerking van de zonneladder uitsluitend mogelijk als het gaat om een ruimtelijk aanvaardbaar lokaal initiatief dat tot stand is gekomen na een zorgvuldig doorlopen participatieproces.

Uitwerking zoekgebieden

De provincie zet bij de uitwerking van de zoekgebieden naast de kaders in op het maken van afspraken over proces, scope en product. Het leveren van een bijdrage aan het bevorderen van de biodiversiteit en het realiseren van een goede landschappelijke inpassing vormen de basis bij elk te realiseren zonneveld. Bij de uitwerking zijn de volgende aspecten van belang:

a. Integraliteit: met andere opgaven ruimtelijke afweging maken;

b. Prioritering: o.a. ruimte op het energienetwerk meewegen;

c. Ontwerpend onderzoek: visualisaties etc. Scenario's voor een ruimtelijk samenhangend integraal beeld ontwikkelen;

d. Product (opsomming hieronder).

e. Participatie (zie maatregel 3.1.2)

Ad c. Ontwerpend onderzoek:

Zet het instrument van ontwerpend onderzoek in bij het verder uitwerken van de zoekgebieden

Ad d. Product:

Bestaat uit:
1. Beschrijving van de andere (ruimtelijke) opgaven en relevante meekoppelkansen per zoekgebied.
2. Visualisaties van de wijze waarop deze meekoppelkansen kunnen worden benut.
3. Globaal kaart beeld van het beoogde 'eindplaatje' in het zoekgebied of de ligging van een concrete locatie (als dat het resultaat is van de uitwerking van het zoekgebied)

4. (Suggesties voor) te nemen inrichtings- en beheersmaatregelen op het gebied van landschappelijke inpassing en de bevordering van de biodiversiteit.
5. Afspraken over hoeveelheid ha zonneveld dat gebouwd kan worden in het zoekgebied en de mogelijke locaties daarvan binnen het zoekgebied. (kan bv zijn: direct aansluitend aan de dorpsrand, in een specifieke clustering enz.
6. Afspraken over hoe procesmatig wordt omgegaan met initiatieven binnen het zoekgebied zodat deze inderdaad op de beoogde plekken landen en op de juiste wijze worden uitgewerkt.
7. Inschatting van de beoogde bijdrage aan de geformuleerde ambitie in de RES.
8. Beschrijving van de eventueel benodigde aanpassing in de netinfrastructuur.

Stimuleren Zonne-energie en dubbel ruimtegebruik

Zuid-Holland heeft veel daken, gevels en andere objecten die benut kunnen worden voor het opwekken van zonne-energie. De provincie stimuleert dit door middel van:

- aanmoedigen zon op dak en dubbel ruimtegebruik, conform provinciale uitwerking van de zonneladder;
- subsidieregeling om daken en objecten geschikt te maken voor het benutten van zonne-energie;
- interesse wekken bij dakeigenaren om dak beschikbaar te stellen aan o.a. energiecoöperaties door het bieden van ondersteuning en advies;
- het ontwikkelen en het delen van kennis en ervaring.
- Met de subsidieregeling 'Zonnig Zuid-Holland' stimuleert de provincie de toepassing van zonnepanelen op grote daken. Deze subsidieregeling draagt bij aan:
- het onderbrengen van daken bij energiecoöperaties;
- het verlagen van de kosten die nodig zijn om zonnepanelen te installeren op bestaande daken die geschikt gemaakt moeten worden;
- zonnepanelen op waterbassins, indien er eerst een constructie gebouwd moet worden;
- zonnepanelen op parkeerterreinen, indien er eerst een constructie gebouwd moet worden

Handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie actualiseren

Er zijn ook initiatieven om zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) aan te leggen. Om handvatten te bieden voor het ontwikkelen van zonnevelden met een meerwaarde voor de omgeving heeft de provincie een Handreiking 'ruimtelijke kwaliteit zonne-energie Zuid-Holland'. De handreiking is bedoeld voor ontwikkelaars en gemeenten en bevat een toelichting op het beleid, een stappenplan, praktische informatie en voorbeelden voor het uitwerken van zonnevelden. Deze handreiking wordt geactualiseerd en uitgebreid met inzichten over het versterken van biodiversiteit, (voorafgaand aan een landelijk Ecocertified Label voor zonnevelden), agri-PV en zonthermie.

Onderzoeken

De provincie vindt zonnepanelen als teelt ondersteunende voorziening of meervoudig ruimtegebruik in de vorm van een agrarische permanente voorziening (agri-PV) een interessante ontwikkeling en start een onderzoek. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan, indien nodig, een voorstel worden gedaan voor aanpassing van het Omgevingsbeleid.

Hangende dit onderzoek worden initiatieven voor zonnepanelen als teelt ondersteunende voorziening beoordeeld op basis van het ruimtelijke kwaliteitsbeleid en landschappelijke inpassing.

3.1.1.3 Ruimte en landschap in de energietransitie/RES

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de energietransitie beter verbinden aan andere ruimtelijke opgaves, waarmee energie een vanzelfsprekend onderdeel in het Zuid-Hollandse landschap wordt. Dit vraagt om inspirerende en innoverende voorbeelden, kennisontwikkeling op het gebied van inpassing van energie in Zuid-Holland en samenwerking met partners om tot de best mogelijke oplossingen te komen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

In de RES'en zijn zoekgebieden voor wind en/of zon opgenomen. Ruimte en landschap vervullen in de verdere beleidsontwikkeling van provincie en gemeenten en de stap naar uitwerking en realisatie van

het RES-bod een grotere rol. Niet alleen binnen de RES, maar ook tussen en boven de schaal van de RES'en.

Bij de onderdelen zon en wind zijn verkenningen op het gebied van ruimte en energie opgenomen. Daarnaast is het nodig om verder vooruit te kijken. Waarbij rekening wordt gehouden met een andere of grotere opgave, waarbij ook het energiesysteem een belangrijke rol speelt. Een belangrijke vraag is ook hoe energie aan allerlei andere opgaven in de provincie kan worden verbonden. Het verbinden van energie met provinciale opgaven gebeurt in samenwerking met de partners. In het programma "energie en landschap in de energietransitie" wordt, in samenwerking met partners, kennis ontwikkeld, verdiept en gedeeld.

In dit programma komen de volgende onderdelen;
- Ontwerpend onderzoek naar ruimte en het toekomstig energiesysteem (2050)
- Lerende netwerk in de vorm van ontwerpateliers
- Ruimtelijke verkenningen naar verschillende onderdelen uit het energiesysteem
- Relatie met kunst en cultuur

3.1.1.4 Samenwerken aan regionale energiestrategieën

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt in zeven energieregio's samen met gemeenten, waterschappen en stakeholders (RES-partners) aan de uitwerking van Regionale Energie Strategieën (RES'en). In de regionale energiestrategieën (RES'en) is invulling gegeven aan de tussendoelstellingen uit het Klimaatakkoord voor 2030 en regionale energieakkoorden. De RES'en zijn met participatie en democratische besluitvorming tot stand gekomen.

De focus van de RES ligt op de warmtetransitie van de gebouwde omgeving (van fossiele naar duurzame bronnen), grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit (middels zon en wind) op land en de daarvoor benodigde infrastructuur. De RES'en dragen bij aan de nationale doelstelling van tenminste 35 TWh duurzame opwek van elektriciteit in 2030. De provincie en haar RES-partners hebben voor de RES'en een doelbereik van 6,4-6,8 TWh in 2030.

Het wordt steeds duidelijk dat de energietransitie impact op de ruimte heeft. De energietransitie vraagt zelf ruimte voor duurzame opwek en infrastructuur, maar is ook bepalend voor de mogelijkheden voor ontwikkelingen in een gebied (wonen, werken, recreatie, landbouw). Daarbij krijgt energie steeds meer een netwerkrol, gelijk mobiliteit.

Voor de energietransitie is veel ruimte nodig, zowel boven- als ondergronds. We stemmen vroegtijdig af met de Regionale Energiestrategieën om voldoende ruimte voor energie-infrastructuur beschikbaar te houden.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Samenwerking vindt plaats in zeven energieregio's:
- Rotterdam-Den Haag
- Drechtsteden
- Alblasserwaard
- Midden-Holland
- Hoeksche Waard
- Goeree-Overflakkee
- Holland Rijnland

In de RES'en staan de doelen, strategie, zoekgebieden, plannen en keuzes voor de energietransitie in de betreffende energieregio. Net als andere partners brengt de provincie daarbij haar eigen focus en prioriteiten in. Als provincie verbinden we de RES'en en kijken naar bovenregionale aspecten zoals impact op het landschap, beschikbaarheid van energiebronnen, energie-infrastructuur, vraag en aanbod en energiemarkt. De provincie heeft kennis over bovenregionale aspecten en kan de energieregio's op dit punt adviseren.

De provincie bevordert een langjarige samenwerking in Zuid-Holland tussen de partners in energieregio's, faciliteert de ontwikkeling van een lerend netwerk en legt de verbinding met andere programma's en kennisnetwerken.

De provincie werkt binnen de RES'en actief samen met de andere RES-partners (gemeenten, waterschappen en netbeheerders) om de doelstellingen te realiseren en oplossingen te vinden als knelpunten en uitdagingen zich voordoen. De provincie overlegt met de netbeheerders en andere RES-partners om oplossingen te vinden voor knelpunten aan zowel de vraag- als aanbodkant. De provincie vervult binnen de RES-samenwerking verschillende rollen:

- Ondersteunen en faciliteren van gemeenten (bijv. met kennis en expertise, ondersteuning bij opzetten en uitvoeren van regionale planMER, inhoudelijke inbreng voor regionaal programma zon op veld en ontwerpend onderzoek).
- Stimuleren en aansporen van gemeenten (bijv. door onderzoek en overleg).
- Het coördineren en regisseren (bijv. coördinatie Warmtelinq).

Bij warmte geeft de provincie vanuit zijn verbindende rol extra aandacht aan de onderlinge samenhang van processen en projecten, de impact op het integrale energiesysteem en de ruimte, en op het versnellen en realiseren van een toekomstbestendige en klimaatneutrale warmtevoorziening.

3.1.2.1 Participatie en lokaal eigendom in de energietransitie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland wil dat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties betekenisvol en gelijkwaardig worden betrokken bij grootschalige energieprojecten. De provincie zet in op zeggenschap en eigenaarschap van de omgeving, met als uitgangspunt minimaal 90% lokaal eigendom per grootschalig energieproject. Waar mogelijk streeft de provincie naar volledig lokaal eigendom.

De provincie stelt een uitvoeringskader participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten op. Dit kader bouwt voort op onze visie en geeft richting aan de manier waarop inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties betekenisvol kunnen deelnemen aan de energietransitie en hiervan kunnen profiteren. Tegelijkertijd biedt het duidelijkheid over de verwachtingen en verantwoordelijkheden van initiatiefnemers, bevoegd gezag en de omgeving. Het kader legt definities, toepassingsbereik en voorwaarden vast en geldt direct voor projecten waar de provincie zelf bevoegd gezag heeft, ook wanneer dit bevoegd gezag wordt overgedragen.

Daarnaast ondersteunt de provincie gemeenten actief bij het realiseren van lokaal eigendom. Zij ondersteunt gemeenten bij het verkennen van hun mogelijkheden, deelt goede voorbeelden en instrumenten en brengt via de jaarlijkse monitor lokaal eigendom kansen en knelpunten in kaart. De vorm van deze ondersteuning is flexibel en kan bestaan uit handreikingen, voorbeelden of andere praktische instrumenten, afhankelijk van wat gemeenten nodig hebben. Dit geldt ook specifiek voor Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) projecten.

De provincie stimuleert en faciliteert energiegemeenschappen en energiecoöperaties. Dit doet zij onder andere via kennisdeling, financiële ondersteuning, normering en professionalisering. Via het Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties en via structurele steun aan de koepelorganisatie Energie Samen Zuid-Holland (ESZH) maakt de provincie het mogelijk dat coöperaties en energiegemeenschappen professionaliseren en projecten realiseren. Inclusiviteit is hierbij een expliciet aandachtspunt: ook mensen met een kleine beurs of beperkte mogelijkheden moeten kunnen meedoen en profiteren.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie zal de komende periode:

- Het uitvoeringskader *participatie en lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten* vaststellen en implementeren;
- Jaarlijks de monitor lokaal eigendom uitvoeren, gebaseerd op de landelijke Financiële Participatiemonitor en aangevuld met provincie-specifieke gegevens. De monitor brengt de voortgang per RES-regio, belemmeringen en handelingsperspectieven in beeld;
- Gemeenten actief benaderen om te ondersteunen bij eigen beleidsontwikkeling, en bij versterking van lokale samenwerking met energiegemeenschappen en andere lokale initiatieven;
- Energiegemeenschappen ondersteunen in hun professionalisering en toegankelijkheid, en bijdragen aan normering en kwaliteitscriteria. De provincie ontwikkelt inclusieve modellen en zal deze breed delen, zodat iedereen kan deelnemen;

- Met een begrotingssubsidie aan en samenwerking met Energie Samen Zuid-Holland bijdragen aan kennisontwikkeling, begeleiding bij projecten en toegang tot financiering voor de bijna 100 energiecoöperaties in Zuid-Holland.

3.1.2.2 Eerlijke energietransitie bevorderen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil dat de energietransitie eerlijk verloopt en dat iedereen kan meedoen én profiteren. Een eerlijke transitie betekent dat lusten en lasten evenwichtiger verdeeld worden. Daarom zorgt de provincie ervoor dat rechtvaardigheid een integraal onderdeel van beleid en uitvoering wordt.

Ook is er aandacht nodig voor mensen en gemeenschappen die minder vanzelfsprekend meekomen. Voor veel inwoners – met name kwetsbare groepen – zijn hoge energiekosten, (energie)armoede en een gebrek aan handelingsperspectief een dagelijkse realiteit. Zij dreigen onevenredig te worden belast, terwijl juist zij gebaat zijn bij kansen om te verduurzamen en kosten te besparen. De provincie neemt hierin een actieve rol. Zij ondersteunt gemeenten, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties bij de aanpak tegen energiearmoede en bij wijkgerichte energiebesparing. Daarbij is lokale samenwerking en inzet vanuit vertrouwde kring van belang.

De provincie versterkt de sociaal-maatschappelijke kant van de energietransitie door ruimte te geven aan maatschappelijk initiatief en aan maatschappelijke innovatie. Zij stimuleert en financiert bewonersinitiatieven via de Subsidieregeling Lokale Initiatieven, stimuleert collectieve en gemeenschapsgerichte projecten, en bevordert samenwerking tussen gemeenten, lokale initiatieven, en maatschappelijke partners.

De provincie brengt lessen uit de praktijk in bij het Rijk en landelijke netwerken, en zorgt dat beleid aansluit bij wat er lokaal gebeurt. Door in te zetten op kennisdeling, experimenten en samenwerking bevordert de provincie dat de energietransitie toegankelijker en haalbaarder wordt voor iedereen. Daarmee wordt vertrouwen opgebouwd, ongelijkheid verkleind en de overgang naar een duurzame energievoorziening versneld.

Rol

Responsief

Uitwerking

De provincie zal de komende periode:
- Rechtvaardigheidsprincipes verkennen en toepassen in provinciaal energiebeleid;
- Lokale initiatieven stimuleren en financieren met de subsidieregeling ‘Lokale initiatieven in de energietransitie 2023’ om collectieve en gemeenschapsgerichte energieprojecten te realiseren, en hen actief begeleiden bij aanvragen en uitvoering;
- Investeren in praktijkexperimenten en doorbraakprojecten (zoals energieopbouwwerk via welzijnsorganisaties die dicht bij bewoners staan, of het ontwikkelen van inclusieve participatiemodellen waardoor ook mensen zonder spaargeld of eigen woning kunnen profiteren van verduurzaming). De provincie doet mee met projecten in de wijk die bijdragen aan een eerlijke en inclusieve energietransitie;
- Samen met gemeenten, woningcorporaties en welzijnsorganisaties ondersteuning bieden bij energiebesparing en verduurzaming van woningen in kwetsbare wijken;
- Lerende netwerken en communities of practice faciliteren, waar gemeenten, maatschappelijke organisaties en initiatieven kennis en ervaring uitwisselen;
- Kennis en goede voorbeelden breed ontsluiten, zodat niet overal opnieuw het wiel hoeft te worden uitgevonden;
- Actief bijdragen aan landelijke programma’s en lobby om rechtvaardigheid en inclusiviteit steviger te verankeren in nationaal energiebeleid, en Zuid-Hollandse praktijkervaringen daar inbrengen. De provincie verbindt lokale praktijk en landelijke programma’s.

3.1.3.1 Stimuleren van energiebesparing

Wat gaat de provincie doen?

De provincie organiseert de inzet op energiebesparing langs drie lijnen; stimuleren, verbinden en versterken. De provincie stimuleert energiebesparing door middel van initiëren, plannen, begeleiden, mogelijk maken van innovatieve pilots en het verstrekken van subsidies. Daarnaast tracht de provincie te verbinden door mensen, kennis en kunde rondom energiebesparing bijeen te brengen. Tot slot versterkt de provincie

de ingezette koers op energiebesparing door de voortgang te monitoren, de resultaten te borgen en door binnen de provincie aanpalende beleidsterreinen te voorzien van relevante informatie.

In dit programma wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met sectorale plannen en initiatieven. Daarnaast wordt er, waar mogelijk, integraal en gebiedsgericht gewerkt.

Rol

Presterend

Uitwerking

Ondersteuning en advies in het Ontzorgingsprogramma

Om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord te halen, is o.a. verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed en Midden- en Kleinbedrijf (MBK) nodig. Voor eigenaren is dit een uitdaging door gebrek aan kennis, uitvoeringscapaciteit en middelen. De ontzorgingsprogramma's bieden eigenaren gratis advies en ondersteuning bij de verduurzaming van hun gebouwen. Deze programma's lopen tot 2027.

Stimuleren van besparingsprojecten en doelgroepenaanpak

De provincie brengt zoveel mogelijk relevante doelgroepen bij elkaar (bijvoorbeeld eigenaren, gebruikers, ontwikkelaars – glastuinbouw en gebouwde omgeving) zodat zij gaan investeren in energiebesparingsmaatregelen en er nieuwe warmtesystemen worden gevormd. Op deze manier kan er kennis worden gedeeld en de opgedane kennis verder worden verspreid.

3.1.3.2 Stimuleren van verduurzaming

Wat gaat de provincie doen?

De provincie draagt bij aan de totstandkoming van een integraal warmtesysteem in de gebouwde omgeving en glastuinbouw. De provincie ondersteunt de ontwikkeling van de clusteraanpak en een bovenlokaal warmtesysteem en duurzame lokale warmtenetten. De provincie faciliteert en stimuleert de ontwikkeling en innovatie van warmtebronnen, warmteopslag en de inpassing van warmtetransportnetwerken en warmtesystemen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Samenwerking bij de ontwikkeling van het bovenlokaal transportsysteem

De provincie werkt samen met partijen en financiert door middel van een subsidie de ontwikkeling en totstandkoming van het bovenlokaal warmtetransportsysteem WarmtelinQ. Dit is een ondergrondse hoofdtransportleiding voor warmte. Met deze leiding wordt restwarmte uit de Rotterdamse haven getransporteerd naar lokale warmtenetten om zo de gebouwde omgeving en glastuinbouw duurzaam te verwarmen.

Samenwerken bij de Clusteraanpak

De provincie werkt samen, faciliteert en stimuleert de ontwikkelingen en realisatie van collectieve en kleinschalige warmtenetten. Dit vindt plaats volgens de clusteraanpak: een samenwerking van gemeenten om tot realisatie van warmtesystemen te komen op basis van schaal. Hierbij wordt kennis en expertise gebundeld. Het doel is slagvaardigheid te creëren, het energiesysteem te optimaliseren, kennis uit te wisselen en schaalvoordelen te benutten.

De provincie stimuleert en faciliteert onderzoek, analyses, kennisontwikkeling en projecten waarbij energiesystemen geoptimaliseerd worden en er aandacht is voor de ruimtelijke inpassing. Het optimaal benutten van de beschikbare warmtebronnen in samenhang met de warmtevraag en het warmtesysteem is essentieel voor een integraal en toekomstbestendig systeem.

Samenwerking, procesondersteuning en ontsluiting van financiële fondsen zijn bij uitstek inspanningen waarmee de provincie bijdraagt inde warmtetransitie.

Samenwerking bij de ontwikkeling van het Warmtesysteem

Om tot een integraal warmtesysteem te komen is het noodzakelijk om ruimtelijk – bovengronds en ondergronds, te verkennen waar mogelijke warmtesystemen wenselijk zijn. De verkenningsgebieden zijn opgetekend aan de hand van de regionale toekomstbeelden voor het warmtesysteem. De verkenningsgebieden hebben een gebiedsgrootte van circa 2 kilometer breedte zodat er voldoende schuifruimte is voor afstemming met andere ruimtelijke ontwikkelingen. Zo kan er samen effectief en efficiënt gebruik gemaakt worden van de boven-, en ondergrond.

De bovenlokale warmtesystemen bevinden zich binnen het grondgebied van meerdere gemeenten en vallen daarmee binnen de scope van de provinciale inspanningen. De distributienetwerken voor warmte naar individuele verbruikers, gelegen binnen de gemeentegrenzen zijn essentieel voor een integraal warmtesysteem, maar vallen buiten de scope van provinciale inspanningen. Een verkenning van het bovenlokale warmtesysteem biedt inzichten in de ontwikkelpotentie van distributienetwerken voor gemeenten en warmtebedrijven.

Stimuleren en ondersteunen van keuzes voor het Afwegingskader warmtekeuzes en Afwegingskader koude

Voor een effectieve afweging tussen inzetbare warmte en koude bronnen heeft de provincie Zuid-Holland een afwegingskader Warmtekeuze en een afwegingskader Koude ontwikkeld. De afwegingskaders richten zich op het kunnen maken van rationele afwegingen over de keuze voor bepaalde verwarmings- en koelingstechnieken. Dit is gedaan door de warmte- en koudevraag in samenhang te onderzoeken. Hiermee wordt niet alleen de warmtetransitie ondersteund, maar ook de duurzame inzet van koude geoptimaliseerd.

Deze afwegingskaders zijn een hulpmiddel voor gemeenten en andere partijen bij de keuze om te komen tot klimaatneutrale warmte- en koudevoorzieningen voor de gebouwde omgeving en glastuinbouw, voor zowel de bestaande als nieuwbouw. De afwegingskaders nemen de volgende uitgangspunten in overweging mee: ruimtelijk beslag, haalbaarheid, betaalbaarheid, toekomstbestendigheid, optimaal gebruik van de energiekwaliteit van de beschikbare Zuid-Hollandse warmte en koude bronnen en passende woningisolatie.

Stimuleren van kennisontwikkeling

De warmtetransitie is complex; het vergt veel kennis, afstemming en samenwerking. De provincie zet zich in om kennis te ontwikkelen en te verspreiden. De provincie doet dit door pilots te stimuleren, onderzoeken uit te zetten en financiële middelen ter beschikking te stellen. Daarnaast helpt de provincie samenwerkingspartners in de gebouwde omgeving en glastuinbouw om middelen van derden optimaal te benutten. Om de warmtetransitie te begrijpen en te laten slagen worden er kennis- en netwerksessies georganiseerd, zo wordt opgedane kennis verspreid.

Stimuleren van verduurzaming in de glastuinbouw

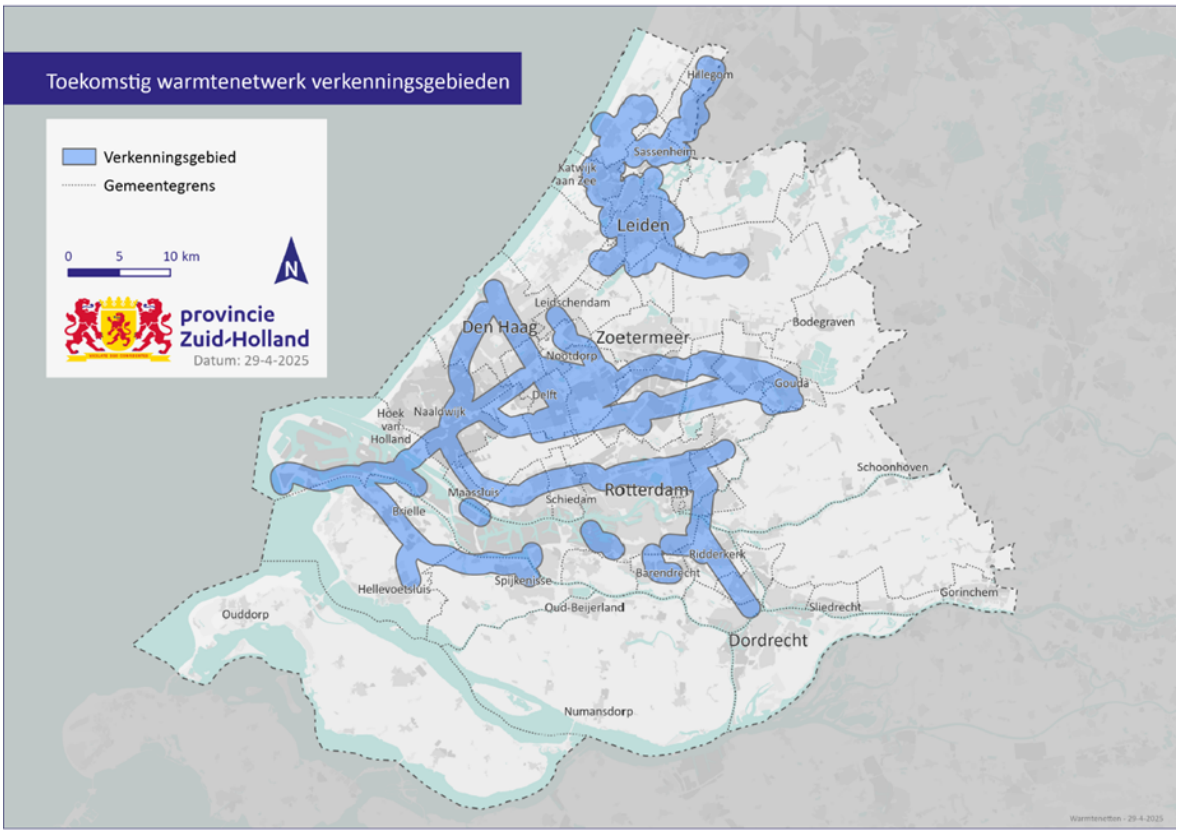
De provincie werkt in alle glastuinbouwgebieden en in de Greenport West-Holland met de samenwerkingspartners. De provincie faciliteert en stimuleert de volgende onderwerpen: kansrijke businesscases, versterking van samenwerkingsverbanden, benutting van regelingen of slimme investeringsconstructies, uitvoering van analyses en onderzoek, bevordering van aansluiting op bovenlokale warmtenetwerken en gebiedsaanpakken om de energietransities met haar partners tot stand te brengen. Er wordt verkend hoe de energietransitie kan helpen om ruimtelijke vraagstukken te bespreken voor de modernisering van het teeltareaal. De provincie bevordert de verbinding van het warmtesysteem in de glastuinbouw met de gebouwde omgeving. Door de verbinding te maken met de warmtevraag en warmteaanbod van de gebouwde omgeving en de glastuinbouw is optimalisatie van het systeem mogelijk.

Stimuleren van de ontwikkeling van warmtebronnen

De provincie stimuleert en faciliteert het gebruik van duurzame warmtebronnen in Zuid-Holland (restwarmte, geothermie, aquathermie en andere bronnen) door middel van onderzoek, analyses, pilots en kennisdeling. Daarnaast ondersteunt de provincie innovaties voor de optimalisatie voor duurzame warmte.

Verkenningsgebieden Warmtenetwerken

Onderstaande kaart geeft verkenningsgebieden weer van mogelijke bovenlokale warmtetracés en is indicatief van aard. Deze kaart is gebaseerd op de toekomstbeelden van de regio's. De mogelijke tracés zijn nog niet vastgesteld of definitief.

3.1.4.1 Stimuleren van efficiency in de industrie

Wat gaat de provincie doen?

Zuid-Holland onderschrijft de nationale doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren tot 49% in 2030 met als uiteindelijke doel om klimaatneutraal te zijn in 2050. En daarnaast onderschrijft de provincie de nationale doelen om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulaire economie te realiseren. De Zuid-Hollandse industrie zal daartoe een transitie moeten doormaken naar een industrie die klimaatneutraal en circulair is.

Een belangrijke stap in het verduurzamen van de industrie ligt in het treffen van efficiency maatregelen door bedrijven binnen hun bedrijfssysteem, Ook nuttige toepassing van reststromen (zoals warmte, stoom en CO2) binnen de industrie en in andere sectoren en efficiency op het gebied van water en grondstoffen, maar ook projecten inzake de opslag van CO2 (onder de Noordzee) helpt in het realiseren van de klimaatdoelen.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

De provincie speelt een belangrijke rol in het realiseren van energie efficiency en het nuttig en slimmer toepassen van reststromen in de industrie. Voor de uitvoering van door het Rijk wettelijk voorgeschreven energiebesparingsplicht heeft de provincie de rol van rechtmatige overheid. Wat betreft de bovenwettelijke stimulering van efficiency heeft de provincie de rol van mee- en samenwerkende overheid.

Bedrijven zijn wettelijk verplicht energiebesparende maatregelen te treffen met een terugverdientijd tot vijf jaar. Provincies zijn voor een deel van de bedrijven bevoegd gezag. De Omgevingsdiensten voeren uit. Vanuit deze rol zet de provincie extra in op het toezicht op de meest energie relevante bedrijven en op de actualisatie van vergunningen waar een significante energiebesparing te verwachten is.

1. De provincie beschikt over een aantal additionele (niet wettelijke) instrumenten die ingezet kunnen worden om bedrijven te stimuleren energie te besparen. Zo informeren omgevingsdiensten (op verzoek

van de provincie) bedrijven proactief over besparingsmogelijkheden en draagt de provincie via subsidie bij aan verdiepende besparingsstudies bij bedrijven.
2. Via de regeling energie infrastructuur op industrieterreinen helpt de provincie bij het oplossen van knelpunten in kleinschalige, lokale energie infrastructuur, bijvoorbeeld in het gebruik van restwarmte en waterstof. Ook kleinschalige projecten waarbij CO2 uit de industrie wordt geleverd aan de glastuinbouw, vallen binnen deze regeling.
3. De provincie verkent de mogelijkheden om efficiency in de industrie te realiseren op het gebied van grond- en hulpstoffen (zoals water).

3.1.4.2 Vernieuwen van het energiesysteem van de industrie

Wat gaat de provincie doen?

Zuid-Holland onderschrijft de nationale doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren tot 49% in 2030 met als uiteindelijke doel om klimaatneutraal te zijn in 2050. En daarnaast onderschrijft de provincie de nationale doelen om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulaire economie te realiseren. De Zuid-Hollandse industrie zal daartoe een transitie moeten doormaken naar een industrie die klimaatneutraal en circulair is.

Naast het stimuleren van efficiency zet de provincie ten behoeve van het verduurzamen van de industrie en het reduceren van de CO2 uitstoot in op veranderen van het energiesysteem door fossiele energiebronnen te vervangen door duurzame energiebronnen en -dragers, zoals duurzaam opgewekte elektriciteit en groene waterstof (aanvankelijk zal dit nog blauwe waterstof zijn, maar zodra de beschikbaarheid van groene elektriciteit toeneemt en de productiekosten van groene waterstof dalen, wordt de transitie naar ‘groen’ voorzien). In het kader van de waterstoftransitie zal mogelijk veel gebruik gemaakt gaan worden van waterstofdragers, zoals ammoniak. Het grootschalig gebruik van ammoniak (import, overslag, opslag, verwerken en transport) brengt veiligheids- en milieurisico’s met zich mee. De provincie staat voor een veilige en gezonde energietransitie.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

1. De provincie zet actief in op de ontwikkeling en de instandhouding van regionale netwerken die bijdragen aan een Klimaatneutrale en circulaire industrie. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de inbreng van expertise en contacten en door te werken aan gezamenlijke producties (zoals verkennende studies en regionale plannen). Netwerken die specifiek gericht zijn op innovaties kunnen een beroep doen op de regeling voor Regionale Netwerken voor Innovatie in Zuid-Holland.
2. Via het (subsidie)programma energie & klimaat kunnen ondernemers subsidie aanvragen voor het testen en demonstreren van nieuwe technologieën en het marktrijp maken van innovaties door gebruik te maken van de regionale field lab structuur.
3. Voor het financieel ondersteunen van verduurzamingsprojecten wordt volop ingezet op het benutten van Europese fondsen. Hiervoor is in regionaal verband een gezamenlijk aanpak ontwikkeld, waarbij op basis van een continue pijplijn aan potentieel kansrijke initiatieven de ‘match’ wordt gezocht met bijpassende fondsen. De komende jaren gaat dat in ieder geval leiden tot een aantal openstellingen vanuit het Kansen voor West 3 programma en het Just Transition Fund.
4. De realisatie van een Klimaatneutrale en circulaire industrie in Zuid-Holland zal mogelijk een extra ruimtevraag met zich mee brengen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ruimte voor transitieprojecten van industriële bedrijven en de aanleg van nieuwe energie infrastructuur (zie beleidskeuze ‘duurzaam energiesysteem’) en het bieden van ruimte voor de ontwikkeling van nieuwe, duurzame clusters van bedrijven. De provincie vindt het belangrijk dat er voldoende ruimte is voor (nieuwe) duurzame bedrijven. Vanuit de Omgevingswet beschikt de provincie over een aantal formele instrumenten, die ingezet kunnen worden om ruimtelijke processen op regionale schaal te versnellen (bijvoorbeeld de provinciale coördinatieregeling en het inpassings-plan). Inzet van deze instrumenten staat nooit op zichzelf, maar dient deel uit te maken van een bredere regionale aanpak.
5. De provincie helpt om barrières weg te nemen voor bedrijven om te investeren in verduurzaming. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de gebiedsgerichte stikstofaanpak in het Haven Industrieel Complex (HIC) en deelname aan het versnellingshuis energietransitie HIC.
6. De provincie doet onderzoek naar de potentie voor plaatsing van kleine modulaire kernreactoren in Zuid-Holland.

3.1.4.3 Vernieuwen van het grondstoffensysteem van de industrie

Wat gaat de provincie doen?

Zuid-Holland onderschrijft de nationale doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren tot 49% in 2030 met als uiteindelijke doel om klimaatneutraal te zijn in 2050. En daarnaast onderschrijft de provincie de nationale doelen om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulaire economie te realiseren. De Zuid-Hollandse industrie zal daartoe een transitie moeten doormaken naar een industrie die klimaatneutraal en circulair is.

Daarom zet de provincie naast efficiency en vernieuwing van het energiesysteem in de industrie in op het stapsgewijs vervangen van fossiele grondstoffen voor toepassingen ten behoeve van chemie en industrie. Deze fossiele grondstoffen zullen vervangen worden door biomassa, recycling en gebruik van CO2 in combinatie met groene waterstof.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

1. De provincie zet actief in op de ontwikkeling en de instandhouding van regionale netwerken die bijdragen aan een Klimaatneutrale en circulaire industrie. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de inbreng van expertise en contacten en door te werken aan gezamenlijke producties (zoals verkennende studies en regionale plannen). Netwerken die specifiek gericht zijn op innovaties kunnen een beroep doen op de regeling voor Regionale Netwerken voor Innovatie in Zuid-Holland.
2. Via het (subsidie)programma energie & klimaat kunnen ondernemers subsidie aanvragen voor het testen en demonstreren van nieuwe technologieën en het marktrijp maken van innovaties door gebruik te maken van de regionale field lab structuur.
3. Voor het financieel ondersteunen van verduurzamingsprojecten wordt volop ingezet op het benutten van Europese fondsen. Hiervoor is in regionaal verband een gezamenlijk aanpak ontwikkeld, waarbij op basis van een continue pijplijn aan potentieel kansrijke initiatieven de ‘match’ wordt gezocht met bijpassende fondsen. De komende jaren gaat dat in ieder geval leiden tot een aantal openstellingen vanuit het Kansen voor West 3 programma en het Just Transition Fund.
4. De realisatie van een Klimaatneutrale en circulaire industrie in Zuid-Holland zal mogelijk een extra ruimtevraag met zich mee brengen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ruimte voor transitieprojecten van industriële bedrijven en de aanleg van nieuwe energie infrastructuur (zie beleidskeuze ‘duurzaam energiesysteem’) en het bieden van ruimte voor de ontwikkeling van nieuwe, duurzame clusters van bedrijven. De provincie vindt het belangrijk dat er voldoende ruimte is voor (nieuwe) duurzame bedrijven. Vanuit de Omgevingswet beschikt de provincie over een aantal formele instrumenten, die ingezet kunnen worden om ruimtelijke processen op regionale schaal te versnellen (bijvoorbeeld de provinciale coördinatieregeling en het inpassings-plan). Inzet van deze instrumenten staat nooit op zichzelf, maar dient deel uit te maken van een bredere regionale aanpak.

3.1.5.1 provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil samen met netbeheerders, medeoverheden en andere partners het energiesysteem integraal programmeren en zo werken aan de planning en keuzes voor een duurzaam regionaal energiesysteem.

Rol

Presterend

Uitwerking

Regionale energie-infrastructuur met voldoende capaciteit is een belangrijke conditie voor verduurzaming en realisatie van toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkelingen. Door de toenemende druk op die infrastructuur signaleren verschillende partijen dat meer regie nodig is op de programmering en mogelijk prioritering van regionale energie-infrastructuur. Provincie initieert hiervoor een integraal programmeerproces voor het energiesysteem, het provinciaal Meerjarenprogramma Energie en Infrastructuur (pMIEK). In dit programma wordt in samenhang met vraag- en aanbodsectoren van energie de toekomstige energie-infrastructuur voor het energiesysteem bepaald. Er wordt tweejaarlijks een actualisatie van het

pMIEK opgesteld, waarbij energie-infraprojecten geprogrammeerd worden. De samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen wordt hierin meegenomen. In de programmering wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met sectorale plannen. De programmering van het energiesysteem op (middel)lange termijn doorloopt de volgende stappen:

- Plan van Aanpak voor de betreffende iteratie ronde met betrokkenheid van partners
- Een integraal overzicht van de ontwikkeling van energievraag en -aanbod (zoals opwek, woningbouw, mobiliteit, industrie en glastuinbouw) voor het bepalen van knelpunten en kansen in Zuid-Holland
- Samenstellen en uitwerken van een aantal realistische integrale ontwikkelvarianten voor het energiesysteem in samenhang met de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van de provincie, en daarbij behorende energie-infrastructuur en andere energieprojecten in samenhang met ontwikkeling van vraag en aanbod van energie in de tijd
- Inschatting maken van ruimtevraag van de aanvullend benodigde energie-infrastructuur in de toekomst voor de verschillende ontwikkelvarianten richting een duurzaam energiesysteem.
- Aan de hand van weging van de relevante ontwikkelvarianten op maatschappelijke impact en effecten op de robuustheid van het energiesysteem komen tot een gezamenlijk beeld van benodigde prioritering van infrastructurele investeringen.
- Kennisontwikkeling a.d.h.v. de ‘onderzoeks- en actielijst’ en verdere uitwerking van ‘structurerende keuzes’ ten behoeve van het doorontwikkelen van het pMIEK. Hierbij onderzoekt de provincie samen met hun partners hoe zowel de leidende principes als structurerende keuzes verder geconcretiseerd kunnen worden.
- Borging van gemaakte afspraken. Bij de te maken afspraken over de uitvoering kan eventueel ruimtelijk instrumentarium worden ingezet, zoals ruimtelijke reserveringen in de provinciale omgevingsverordening. De provincie kan in voorkomende gevallen kiezen om financieel bij te dragen aan (regionale) energie-infrastructuurprojecten, zoals wordt gedaan bij het Botlek Stoomnetwerk (zie Programma ‘Bijdragen aan een CO2-emissiearme en circulaire industrie maatregel C: regeling energie-infrastructuur op industrieterreinen).

3.1.5.2 Stimuleren van flexibiliteit en efficiëntie van het energiesysteem

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland zet in op de ontwikkeling en toepassing van vraag- en aanbodsturing, conversie- en opslagmethoden en procesinnovaties die bijdragen aan een flexibeler en efficiënter energiesysteem.

Rol

Presterend

Uitwerking

Flexibel en efficiënt gebruik van beschikbare energie-infrastructuur beperkt de behoefte aan (nieuwe) netwerkcapaciteit en kan een bijdrage leveren aan het vrijspelen van netwerkcapaciteit in gebieden waar netcongestie een rol speelt. Opslag van elektriciteit, warmte, of waterstof kan als buffer dienen van de capaciteit in het energiesysteem. Het omzetten van energie tussen energiedragers (elektriciteit, warmte, waterstof) heeft in Zuid-Holland veel potentie door de grote aanwezigheid van industrie. Voor een zo efficiënt mogelijke benutting van de bestaande en toekomstige energie-infrastructuur is samenwerking essentieel. Dit geldt tevens ook voor het realiseren en optimaal inzetten van slimme oplossingen (zoals energiehubs).

(Proces)innovaties, vraag- en aanbodsturing, conversie en opslag kunnen lokaal en regionaal bijdragen aan een efficiëntere benutting energie-infrastructuur en het stimuleren van flexibiliteit, en bijdragen aan realisatie van bestaande doelen voor bijvoorbeeld zon op daken bij grotere bedrijven in de Energieregio's, en handelingsperspectief bieden voor economische activiteiten (industrie) en woningbouw in gebieden waar netcongestie heerst.

De provincie Zuid-Holland zet in op de ontwikkeling en toepassing van vraag- en aanbodsturing,conversie- en opslagmethoden en procesinnovaties door de volgende activiteiten:

- De provincie Zuid-Holland verkent hoe bestaand instrumentarium verbreed kan worden ingezet ter beperking of voorkoming van schaarste in capaciteit op de energie-infrastructuur.
- De provincie stimuleert (proces)innovaties en samenwerking met betrekking tot vraag- en aanbodsturing en conversie- en opslagmethoden om systeemflexibiliteit te vergroten en/of infrastructuurimpact te beperken. Dit doet de provincie door handelingsopties in kaart te brengen die impact op de energie-infrastructuur kunnen beperken bij initiatieven voor verduurzaming
- De provincie stimuleert activiteiten die de flexibiliteit en efficiëntie van het energiesysteem vergroten door te verbinden met ruimtelijke ontwikkelingen, gebieden of bedrijventerreinen waarbij netcongestie een rol speelt of waar dit ingezet kan worden als mogelijk alternatief voor netuitbreidingen.

- Dit doet de provincie door verdere doorontwikkeling van de energietoets (op zowel visie- als verordenings-niveau), waarbij de focus uitgaat naar de concretisering van het inhoudelijke toetsingskader voor zowel individuele projecten en globale planvorming.
- Dit doet de provincie door zowel intern tussen verschillende beleidsvelden als extern met onze partners de samenwerking op te zoeken en initiatieven te stimuleren die een netcongestie-verzachtend effect kunnen hebben.

3.1.5.3 Ondersteunen realisatie energiehubs

Wat gaat de provincie doen?

De provincie ondersteunt Energiehubs in hun ontwikkeling. Dit doet zij door jaarlijks bij te dragen aan de realisatie van een aantal energiehubs. Daarnaast ondersteunt zij zo veel mogelijk hubs bij hun eerste stappen. Het gaat hierbij om het opdoen en delen van kennis over het realiseren van energiehubs en het ruimte bieden aan innovatieve oplossingen in techniek en organisatie. Ook standaardiseert de provincie het proces 'ontwikkeling energiehub' ten behoeve van snelheid en kostenbesparing.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie ondersteunt georganiseerde energiehub-initiatieven die bereid zijn om kennis te delen. We ondersteunen deze lokale initiatieven, door de inzet van capaciteit om; (1) het plan voor een energiehub verder uit te werken en (2) onderlinge kennisontwikkeling en -deling te faciliteren in een Community of Practice (CoP). Daarbij zoeken we de samenwerking met de betrokken ondernemers, maar ook de gemeente, netbeheerder en andere relevante partijen op. Er wordt ingezet op de volgende activiteiten:

- De provincie maakt een overzicht van (initiatieven voor) energiehubs in Zuid-Holland en monitort de voortgang van de ontwikkeling op deze locaties;
- De provincie biedt de mogelijkheid voor ondersteuning in de eerste en tweede fase (Verkennen, Plan van Aanpak & Ontwerp) van het opzetten van een energiehub, waar regionaal al ondersteuning geboden wordt, sluiten we ons daar mogelijk bij aan;
- De provincie faciliteert een Community of Practice (CoP) voor diverse partijen om onderlinge kennisontwikkeling en -uitwisseling te stimuleren;
- Bijdragen aan de ontwikkeling van en het gebruikmaken van de landelijke Kennisplatform Energiehubs;
- De provincie doet (samen met partners) onderzoek naar innovatieve oplossingen die in energiehubs toegepast kunnen worden.

3.1.5.4 Ruimtelijke verkenning voor toekomstige energie-infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

In samenwerking met netbeheerders, desbetreffende gemeentes en andere partners doorloopt de provincie proactief een verkenningstraject. Met behulp van onder andere kaartmateriaal, locatie-eisen en lokale kennis wordt in een iteratief proces beoogd om tot zoekgebieden/-locaties te komen voor aanvullend benodigde energie-infrastructuurprojecten. Hierbij ligt de scope op 150kV stations van de regionale netbeheerders. Om de strategische ruimtevraag van deze energie-infrastructuurprojecten voor de toekomst te waarborgen, onderzoekt de provincie welk ruimtelijke instrumentarium gebruikt kan worden om de zoekgebieden/-locaties vrij te houden.

Rol

Presterend

Uitwerking

Om zowel de energievraag van nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen als de verduurzaming van bestaande activiteiten te kunnen faciliteren en een robuust energiesysteem in 2050 in Zuid-Holland te kunnen garanderen, is aanvullende energie-infrastructuur nodig. Binnen het integraal programmeerproces dat de provincie in een tweejaarlijkse cyclus doorloopt en als eindproduct het pMIEK-document kent, wordt een inschatting voor aanvullend benodigde elektriciteitsinfrastructuur (in 150kV-station equivalenten) gemaakt. Omdat fysieke ruimte schaars is in de provincie en er talloze ruimtevragers om dezelfde ruimte concurreren, is een weloverwogen integrale afweging noodzakelijk over waar welke ontwikkeling wordt toegestaan.

De provincie faciliteert de ruimtevraag voor nieuwe energie-infrastructuur wanneer dit ruimtelijk inpasbaar is, en bij voorkeur te combineren valt met de economische activiteiten op deze locaties.

De provincie draagt vanuit haar rol als gebiedsregisseur bij aan een integraal afgewogen en ruimtelijke goed ingepast energiesysteem, dat tijdig beschikbaar is. Hiervoor is inzicht in de benodigde ruimtevraag vanuit het integrale energiesysteem noodzakelijk. We werken aan deze maatregelen, door de inzet van enerzijds capaciteit om de doorlooptijd van de realisatie van energie-infrastructuur projecten te versnellen door middel van kennisdeling en anderzijds door het ruimtelijk instrumentarium in te zetten voor de ontwikkeling van noodzakelijke energie-infrastructuur te kunnen waarborgen.

- De provincie doet in de tweejaarlijkse iteratie van het pMIEK uitspraken over aanvullende energie-infrastructuur (in 150kV station-equivalenten) die nodig zijn om de energievraag in 2050 te kunnen accommoderen.
- Per regio, waar aanvullende 150kV stations nodig zijn, wordt een ruimtelijk verkenningstraject doorlopen waarbij zowel (technische) aandachtspunten/criteria vanuit de netbeheerders als (beleidsmatige) belemmeringen van gemeentes en provincie gebruikt worden om tot potentiële zoekgebieden/-locaties te komen.
- De provincie neemt een voortrekkersrol in dit verkenningstraject en faciliteert waar nodig vervolggesprekken tussen gemeente en netbeheerders bij het concretiseren van de zoekgebieden.
- De provincie onderzoekt of deze aanpak ook kan worden ingezet voor andere onderdelen van het energiesysteem zoals warmte-infrastructuur.

3.1.5.5 Elektriciteitsopslagsystemen (EOS)

Wat gaat de provincie doen?

Elektriciteitsopslagsystemen [hierna: EOS] hebben een functie in een duurzaam toekomstig energiesysteem. Tegelijkertijd is de fysieke ruimte in Zuid-Holland schaars, dus wil de provincie weloverwogen mogelijkheid bieden voor de toevoeging van EOS. Het is daarbij van belang een beeld te vormen van hoeveel en op welke plaatsen in het elektriciteitsnetwerk EOS nodig en/of wenselijk zijn. Daarnaast wordt in samenwerking met gemeenten en netbeheerders uitgewerkt volgens welke uitgangspunten EOS toegestaan worden. Wanneer een EOS wordt vergund, wordt zorgvuldig omgegaan met de ruimtelijke inpassing hiervan.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

- De provincie monitort het aantal MW grootschalige opslag en intensiveert daarvoor de samenwerking met de netbeheerders;
- De leidende principes van het Toekomstbeeld Energiesysteem 2050 zijn bepalend voor het provinciaal beleid voor EOS. Hiervoor wordt gewerkt aan een doorvertaling van deze principes die toegespitst zijn op opslag;
- De provincie maakt afspraken met gemeenten en veiligheidsregio's over uniforme toepassing van de PGS 37-1 bij opslagsystemen;
- De provincie zet in op een vroegtijdige betrokkenheid van de netbeheerder bij nieuwe vergunningaanvragen en maakt daarover werkafspraken en zet verder in op kennisdeling bij initiatiefnemers over de rol van nieuwe contractvormen die congestie tegen kan gaan.
- De provincie maakt onderscheid tussen opslagsystemen op basis van opslagcapaciteit (dit heeft een relatie met het fysieke ruimtebeslag dat een dergelijke EOS heeft) en type aansluiting op het elektriciteitsnetwerk:

1. Industriële elektriciteitsopslagsystemen (> 70 MW);
- Stand-alone
- Op een gedeelde aansluiting

2. Commerciële elektriciteitsopslagsystemen (< 70 MW);
- Stand-alone op grootverbruik-aansluiting
- Buurtbatterij op grootverbruik-aansluiting
- Op een gedeelde grootverbruik-aansluiting (bijvoorbeeld op wind- en zonneparken of bij bedrijven)

3. Residentiële energieopslagsystemen
- Stand-alone op kleinverbruik-aansluiting
- Achter de meter op kleinverbruik-aansluiting

*stand-alone EOS zijn direct aangesloten op het elektriciteitsnetwerk en zijn voor afname en teruglevering volledig afhankelijk van dit systeem. Systemen op een gedeelde aansluiting zijn bijvoorbeeld gekoppeld aan een zonneveld of windpark of aan een bedrijventerrein, waar zij resp. door gevoed worden of aan leveren.

Algemene uitgangspunten:

Voor alle EOS'en geldt dat deze minimaal congestieneutraal en liefst congestieverzachtend worden ingezet, waarmee wordt bedoeld dat ze geen negatieve – en liefst een positieve – bijdrage hebben op de piek- en dalbelasting van het elektriciteitsnet.

Een EOS voldoet aan de veiligheidseisen zoals opgenomen in de PGS 37-1. Dit uitgangspunt is voor alle categorieën van toepassing.

Specifieke uitgangspunten:
1. Aan de categorie Industriële stand-alone EOS stellen wij een bovengrens van 200MW aan totaal opgesteld vermogen, behalve wanneer de netbeheerder aangeeft dat dit nodig is voor het balanceren van het energiesysteem. Deze stop is ingegeven vanwege grote ruimtebeslag en de vraag of een groter aantal MW noodzakelijk is voor het energiesysteem. Het maximale opgestelde vermogen voor grootschalige batterijen kan naar aanleiding van het Programma Energie Hoofdinfrastructuur 2 (PEH2) gewijzigd worden.
2. Aan opwek of verbruik gebonden: bij bestaande opwek aansluiting koppelen met bestaande aansluiting. Hierdoor is geen groter opslagvermogen toegestaan dan het aansluitvermogen.
3. Batterijen achter de meter en batterijen gekoppeld aan lokaal gebruik, zoals buurtbatterijen en batterijen voor energiehubs, voldoen aan de veiligheidsafstanden tot bebouwing.

Beleidsdoel 4.1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

4.1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

De provincie staat voor een toekomstbestendige economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor haar ondernemers en inwoners. De provincie geeft economisch beleid vorm, zodat het bijdraagt aan brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. Dat betekent versnelling van de transitie naar een economie die duurzaam, innovatief en inclusief is:
- Een duurzame economie is een economie die uiteindelijk geen uitstoot heeft, en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffensysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO2 en waterstof). Tot die tijd beweegt de economie zich binnen de grenzen van het klimaatakkoord van Parijs, EU richtlijnen en Nederlandse wetgeving over lucht- en waterkwaliteit en beperking van schadelijke stoffen in het milieu.
- Een innovatieve economie heeft een sterke kennis- en concurrentiepositie, het vermogen om transities het hoofd te bieden en een vestigingsklimaat te creëren dat aantrekkelijk is.
- Een inclusieve economie heeft gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen en elke regio meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

De bijdrage aan brede welvaart en een duurzame, innovatieve en inclusieve economie bepaalt in steeds belangrijker mate de '*license to operate*' van bedrijven. Deze '*license to operate*' kan worden vertaald als een combinatie van maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak of legitimiteit. Dit draagvlak vormt het afwegingskader voor economische activiteiten waarvoor steun en ruimte wordt geboden. De provincie ondersteunt bedrijven in de transitie naar 'toekomstbestendigheid'. Toekomstbestendige bedrijven kunnen aanspraak maken op de steun van de provincie en de (toekomstige) ruimte in Zuid-Holland. De provincie gaat werken aan een met de tijd strenger wordend afwegingskader welke bedrijven een *'license to operate'* hebben en van welke bedrijven zij verwacht dat hun ruimte, arbeid en kennis beschikbaar komt voor wél toekomstbestendige bedrijven.

Innovatieve Economie

In de provincie Zuid-Holland worden het innovatiemogelijkheden onvoldoende benut. Dit terwijl er een extra uitdaging ligt in de verandering naar een duurzame, inclusieve, circulaire en digitale economie. De provincie wil de innovatiemogelijkheden daarom beter benutten. Zo kan ze (brede) welvaart behouden en liefst verhogen, én het mogelijk maken dat bedrijven een grotere bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen.

Daarnaast zorgt innovatie ervoor dat er een klimaat ontstaat waarin bedrijven zich graag willen vestigen: innovatie is belangrijk voor het behoud van de economische positie van Zuid-Hollandse bedrijven. Door

innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald en kan meer toegevoegde waarde worden gegenereerd voor economie en maatschappij, hier en ergens anders.

Innovatie aanmoedigen doet de provincie door het werkveld van vernieuwende bedrijven te ondersteunen en sterker te maken. Dat betekent dat de provincie kijkt naar de 'omgeving' waarin bedrijven werken, om daarbij aan te sluiten met haar beleid. De provincie is de aangewezen laag om dit werkveld te laten groeien en de samenwerking tussen (grote en kleine) bedrijven, kennisinstellingen en overheden te bevorderen. Bovendien komen innovaties vaak niet of trager tot stand zonder ondersteunende overheidsmaatregelen (marktfalen). Voor innovaties die bijdragen aan de overgang naar een duurzame economie is daarnaast vaak sprake van 'transitiefalen' (bv. hoge kosten van nieuwe technologieën omdat er in de basis nog geen markt voor bestaat).

Provincie Zuid-Holland heeft aandacht voor alle soorten bedrijven. Veranderingen zijn namelijk pas succesvol als niet alleen een kopgroep innovaties ontwikkelt, maar ook het 'peloton' van het brede mkb én de grote bedrijven meegaat in de overgang. Het innovatieve midden- en kleinbedrijf (mkb), - vooral binnen de topsectoren van Zuid-Holland - vervult een belangrijke rol als plek waar vernieuwende producten ontstaan. Grote bedrijven hebben meestal geen hulp nodig, maar zijn wel interessant als sterke partners in een overgang. Het brede mkb vormt de ruggengraat van de lokale en regionale economie, waarin ze ook geworteld zijn.

De provincie Zuid-Holland versterkt kennis en innovatie in het werkveld door de inzet van 5 beleidsmaatregelen:
- Strategische samenwerking om een innovatieve economie te aan te moedigen, door ondersteuning van haar Regionale ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter en de Economic Board Zuid-Holland.
- Campussen en fieldlabs sneller ontwikkelen waardoor innovatie makkelijker kan plaatsvinden.
- Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie.
- Innovatie stimuleren binnen en tussen specifieke clusters, zoals Life Sciences & Health, Industriële biotechnologie, Defensie of Aerospace.
- Innovatie stimuleren in het MKB.

Transitie van de tuinbouw

De tuinbouw is één van de economische topsectoren in Nederland. Zuid-Holland is met een groot deel van de Nederlandse teelt, de meeste bedrijfsinvesteringen in onderzoek en ontwikkeling, en het grootste deel van de handelsbedrijven en logistiek, dé tuinbouwprovincie van Nederland. De tuinbouw levert de nationale en regionale economie veel op, maar heeft tegelijkertijd invloed op het ruimtegebruik, de transportbewegingen, de leefomgeving en de waterkwaliteit. Daarnaast gebruikt de tuinbouw nu nog veel (fossiele) energie. Dit wil de provincie versneld veranderen zodat de tuinbouw ook in de toekomst een duurzaam verdienmodel binnen onze provincie heeft.

De provincie zet daarom in op:

- Bevorderen van duurzame tuinbouwgebieden: gebieden die aan de wettelijke kaders en randvoorwaarden voldoen. Dit met als belangrijkste doel om een klimaat neutrale sector te zijn in 2040, en de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen.
- Verbeteren duurzaam verdienmodel: binnen de wettelijke kaders en randvoorwaarden op het gebied van water, biodiversiteit, natuur, klimaat en circulariteit, met een goede balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en duurzame inzetbaarheid van flexibele arbeidskrachten.
- Bevorderen netwerksamenwerking: door samenwerking in de regionale Greenports, het landelijke netwerk Greenports Nederland en in andere (internationale) netwerken. Men kan zo voordeel hebben van clusterkracht, kennisdeling, gezamenlijke lobby en belangenbehartiging. Dit leidt tot samenwerkingsvoordelen en een versterkte concurrentiepositie.

De provincie past hiervoor de volgende hulpmiddelen toe:
- Netwerkkracht. Actieve deelname aan de triple helix organisaties van de regionale Greenports en Greenports Nederland en het Europese netwerk ERIAFF.
- Gebiedsgericht werken. Samen met de tuinbouwpartners het beleid, met behulp van geld en hulpmiddelen, vertalen in een per Greenport samenhangend uitvoeringsprogramma met (gebiedsgerichte) projecten en maatregelen.
- Ondersteunen van projecten die de transitie van de tuinbouw versnellen.
- Wetgeving via omgevingsverordening.
- Monitoring, dataverzameling en kennisontwikkeling.

Transitie van het Havenindustrieel Complex

Het Havenindustrieel complex (HIC) bestaat uit een grootindustrieel complex, een logistieke hub en een maritiem cluster. De provincie Zuid-Holland wil eraan bijdragen dat het HIC in Rotterdam, de verspreide industrie en het maritieme cluster in Zuid-Holland klimaatneutraal, circulair en slim werken. Dit vraagt om een overgang naar een economie waarin minder tot helemaal geen broeikasgassen worden uitgestoten, de stikstofuitstoot wordt verminderd en minder natuurlijke grondstoffen worden gebruikt. Hierbij is het belangrijk om een goed vestigingsklimaat te behouden voor de bedrijven en (startende) ondernemers in de industrie en het maritieme cluster. Belangrijk is dat hierbij wordt gelet op de invloed op de omgeving, de nodige (milieu)ruimte en hoogwaardige toepassing en hergebruik van grondstoffen/materialen.

De provincie gaat daarvoor innovaties ondersteunen en duurzame investeringen bevorderen. Daarnaast zal zij ervoor zorgen dat netwerken en samenwerkingsverbanden versterken, en bijdragen aan het op orde brengen van randvoorwaarden. Dit doet de provincie met de inzet van haar economisch- en innovatie instrumentarium, haar ruimtelijke instrumentarium, haar taken op het gebied van infrastructuur en milieu, en de lobby en samenwerking in de Europese Unie en bij het Rijk.

De provincie zet zich als onderdeel van dit beleid ook in voor het behoud, de versterking en de verduurzaming van de Zuid-Hollandse maritieme sector. De provinciale inzet komt grotendeels inhoudelijk voort uit de Regionale Maritieme Agenda en draagt bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Digitale economie

Het gebruik van digitalisering in de economische sectoren in Zuid-Holland heeft grote gevolgen. Door het gebruik van digitalisering zijn processen efficiënter geworden en zijn er nieuwe businessmodellen gekomen in bijna alle sectoren. De provincie weet dat sterke sectoren zoals het havenindustrieel complex, maakindustrie en de tuinbouwsector in de komende 10-15 jaar hun manier om geld te verdienen sterk zullen veranderen en dat digitalisering hier een rol in speelt.

De provincie wil zorgen voor een goede ondersteuning van de economie bij deze digitale verandering en dat alle sectoren de juiste digitale voorwaarden hebben. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:
- Innovatieve manieren om geld te verdienen door gebruik te maken van innovatieve digitale technieken.
- Verbeteren van het vestigingsklimaat voor de digitale economie.
- Bijdragen aan de digitale verandering voor het hele mkb en tussen sectoren.
- Vastleggen en versterken van publieke waarden in de digitalisering van de Zuid-Hollandse economie.
- Verbeteren van de digitale weerbaarheid van de Zuid-Hollandse economie.

Circulair Zuid-Holland

In april 2024 stelde de provincie de nieuwe strategie “Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland” vast. Hierin geeft de provincie aan hoe zij toewerkt naar 50% circulair in 2030 en een volledig circulaire samenleving in 2050. Met deze strategie komt de provinciale aanpak in een nieuwe fase. Hierbij ligt de nadruk op de invloed. De provincie richt zich daarbij naast de koplopers ook in het bijzonder op de brede groep daarachter. Zij zet aan de ene kant in op zaken waar de provincie een verschil kan maken. En aan de andere kant waarbij circulair bijdraagt aan de oplossing van meerdere maatschappelijke vraagstukken waar de provincie aan werkt. De transitie naar een circulaire economie zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee nieuwe ruimtevragers. Ook de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid zal veranderen.Dat betekent ook dat de rol van de provincie verandert. Eerst zorgde zij ervoor dat alles in beweging kwam, nu verbindt de provincie vraagstukken vaker met elkaar. Daarnaast stelt de provincie kaders en geeft zij opdrachten.

Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Economie en ruimte zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor een toekomstbestendige economie is een aantrekkelijk vestigings- en ondernemingsklimaat met voldoende fysieke ruimte nodig. Daarnaast leidt de ontwikkeling naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie tot andere eisen en wensen die we stellen aan deze ruimte. De ruimte voor economie is schaars in Zuid-Holland. Dat betekent dat we niet meer vanzelfsprekend ruimte faciliteren op basis van ramingen en prognoses, maar gericht kijken naar de bijdrage van economische ontwikkelingen aan brede welvaart en het Zuid-Hollandse ecosysteem. Dit bepaalt in steeds belangrijker mate het draagvlak voor bedrijfsactiviteiten. Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit zijn de pijlers van een toekomstbestendige economie en krijgen prioriteit bij de verdeling van de ruimte. Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit staan niet los van elkaar; ze kunnen elkaar versterken en leiden samen tot brede welvaart. Tegelijkertijd kunnen ze ook op gespannen voet met elkaar staan bij het maken van ruimtelijke keuzes. Bij de verdeling van de ruimte voor economie geven we daarom prioriteit aan de volgende activiteiten:

1. Basiseconomie en strategische belangen: De 'basiseconomie' heeft voldoende ruimte nodig. Dat gaat om maatschappelijke en nutsvoorzieningen en stadverzorgende bedrijvigheid die noodzakelijk is voor het functioneren van onze samenleving. Daarnaast gaat het om activiteiten die vanwege hun (nationale) strategische belang een bijdrage leveren aan onze strategische autonomie.
2. Circulaire economie: We maken ruimte voor activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een circulaire en klimaat neutrale economie, waarin het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen het uitgangspunt is.
3. Kennis- en innovatie-ecosystemen, technologische maakindustrie en toegevoegde waarde: Voor ons toekomstig verdienvermogen zetten we in op onze sterke kennis- en innovatie-ecosystemen en de technologische maakindustrie. We geven daarbij prioriteit aan activiteiten met een hogere toevoegde waarde voor de samenleving en economie en een compact ruimtebeslag.

Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen zijn een cruciale schakel in het economisch functioneren van Zuid-Holland. De ca. 26.000 bedrijven op bedrijventerreinen zijn samen goed voor bijna 1/3 van de totale werkgelegenheid en de toegevoegde waarde in de provincie. Bedrijventerreinen zijn daarnaast dé locaties waar hinder veroorzakende functies zich kunnen vestigen. Daarmee zijn het ook dé plekken waar de transities naar een duurzame en circulaire economie vorm moet krijgen. De uitbreidingsruimte voor nieuwe bedrijventerreinen is beperkt, omdat wonen en werken zich moeten ontwikkelen binnen de beschikbare ruimte, inclusief de i 3ha-locaties. Daarom moet de beschikbare ruimte zorgvuldig worden beschermd en beter worden benut. Tegelijkertijd hebben bestaande bedrijventerreinen vaak nog ongebruikte mogelijkheden met betrekking tot ruimtegebruik, energietransitie en klimaatadaptatie en zullen bedrijventerreinen ook zelf moeten transformeren tot duurzame en circulaire werklocaties. Via het stellen van randvoorwaarden bij het faciliteren van de ruimte, wil de provincie voorrang geven aan bedrijven die bijdragen aan de overgang naar een duurzame, digitale en inclusieve economie en verbetering van het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland.

De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:
- Beter benutten en duurzaam functioneren van bedrijventerreinen. De provincie zet in op het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen onder andere door middel van meervoudig ruimtegebruik en maximale benutting van de beschikbare milieuruimte op bedrijventerreinen. Waar mogelijk wordt functiemenging onder voorwaarden mogelijk gemaakt, zoals bedrijven met een lage milieucategorie met woningbouw.
- Het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen. De provincie blijft ervoor waken dat (selectieve) vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de regio's in balans blijven en dat woningbouwplannen van gemeenten niet botsen met aanwezige bedrijven op bedrijventerreinen.

- Het stimuleren van circulaire en duurzame bedrijventerreinen door eigen duurzame opwekking en de realisatie van lokale warmtenetten. Ook kunnen deze terreinen bijdragen aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie.

Van bedrijven die werken met arbeidsmigranten verwacht de provincie een menswaardig huisvestingsplan. Het in beeld brengen van de huisvestingsbehoefte als gevolg van nieuwe bedrijvigheid of uitbreiding daarvan, is onderdeel van de totale huisvestingsbehoefte van arbeidsmigranten in de gemeente. Het is van belang dat de gemeente de huisvestingsbehoefte van en – mogelijkheden voor arbeidsmigranten (tijdelijk) werkzaam in de gemeente, en/of van arbeidsmigranten die langdurig in de gemeente wonen of willen wonen, actueel houdt en opneemt in gemeentelijke Omgevingsvisie in het onderdeel economie (alsmede in het onderdeel over huisvesting).

Vanuit het oogpunt van optimale benutting van de ruimte voor ondernemen op bedrijventerreinen beperken we menging van kwetsbare functies op bedrijventerreinen met een hogere milieucategorie tot een minimum. Bedrijventerreinen met een hogere milieucategorie zijn primair bedoeld voor bedrijven die vanwege hun zwaardere type bedrijfsvoering zijn aangewezen op de hogere milieugezoneerde gebieden en kunnen bijzonder lastig gemengd worden met kwetsbare functies.

Kantoren

Nieuwe, grootschalige kantorenontwikkelingen worden op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken geconcentreerd. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:
- Het verminderen van het kantorenaanbod op minder kansrijke locaties.
- Waar mogelijk het veranderen van leegstaande, incourante kantoren naar andere functies (wonen).

Detailhandel

Gezonde, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra zijn belangrijk voor de levenskwaliteit van onze inwoners. De provincie zet daarom in op:
- Het versterken van de detailhandelsstructuur door deze kwalitatief te verbeteren.
- Het garanderen van de bereikbaarheid door winkels zoveel mogelijk te concentreren in bestaande centra.

Human Capital

De provincie ambieert een beroepsbevolking die past bij de economie van de toekomst. Dit kan de provincie bereiken door her-, bij- en omscholing van 55.000 werknemers en flexwerkers. En door begeleiding naar toekomstbestendig werk van 10.000 mensen en voldoende stage- en werkplekken voor alle studenten. Dit zorgt ervoor dat onze bedrijven belangrijk blijven voor het aanbod van banen.

Maatregelen van 4.1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

4.1.1.1 Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen

Wat gaat de provincie doen?

Campussen dragen als brandpunt in het regionale Kennis & Innovatie ecosysteem sterk bij aan de benutting van het innovatiepotentieel. Bedrijven op de campus werken samen met andere bedrijven en kennisinstellingen op de campus aan innovatie door gebruik te maken van gezamenlijke onderzoeks- en innovatiefaciliteiten en een gezamenlijk netwerk. Zonder financiële steun voor deze gezamenlijke faciliteiten en netwerk zouden de campussen niet of later bijdragen aan innovatie. Bovendien draagt de provincie bij aan de verdere ontwikkeling van campussen door ureninzet.

Fieldlabs zijn een wezenlijk onderdeel van de kennis en innovatie infrastructuur van de provincie. In fieldlabs testen, valideren en ontwikkelen bedrijven innovaties, zonder daarvoor zelf te hoeven investeren in vaak dure apparatuur. Deze ‘shared facilities’ zijn daarmee een belangrijke katalysator voor het tot stand komen van innovaties.

Door subsidies voor de totstandkoming en benutting door bedrijven van fieldlabs stimuleert de provincie de versnelde introductie op de markt van innovatieve producten, processen en diensten.

Om de innovatie infrastructuur optimaal te faciliteren wil de provincie innovatieve bedrijvigheid, kennis- en onderwijsinstellingen primair clusteren rondom innovatieve hotspots, zoals campussen en fieldlabs. Dit vormt een uitgangspunt bij het aantrekken en begeleiden van nieuwe bedrijvigheid en het versterken van de campussen in Zuid-Holland.

Rol

Presterend

Uitwerking

Waar nodig en mogelijk zet de provincie in samenwerking met gemeenten in op ‘branchering’ van deze locaties, om de identiteit van de aanwezige ecosystemen te versterken. Dat betekent ook dat de provincie in sommige situaties branches of bedrijfsvestigingen willen uitsluiten, wanneer die geen meerwaarde hebben voor het ecosysteem. Belangrijk is dat daarbij de nodige flexibiliteit behouden blijft, zodat tijdig kan worden ingespeeld op de kansrijke ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, onderzoek, innovatie en economische bedrijvigheid die het ecosysteem kunnen versterken. De provincie verkent in samenwerking met gemeenten waar branchering nodig en wenselijk is, en welk instrumentarium daarbij beschikbaar is.

Diverse campussen in Zuid-Holland ontwikkelen zich tot innovatieve omgevingen, waar functies, zoals wonen, werken, leren, ontmoeten en ondernemen, elkaar versterken. Het gaat daarbij om fysieke locaties met hoogwaardige vestigingsmogelijkheden, die een manifeste kennisdrager hebben (universiteit of grootbedrijf), waar sprake is van open innovatie en die een (intern)nationaal belang hebben. De doorontwikkeling van deze campussen vraagt om samenhangend ruimtelijk beleid, zodat de ontwikkeling kan worden versneld. Ter versterking van deze campuslocaties wil de provincie functiemenging onder voorwaarden toestaan, door ruimte te bieden aan vormen van bewoning en (kleinschalige) voorzieningen die ondersteunend zijn aan het profiel van de campus. Belangrijke voorwaarde is dat deze functies het innovatie-ecosysteem versterken en duidelijk bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de campus. Daarnaast dienen deze functies de hoofdfunctie van de campus niet te verdringen en inpasbaar te zijn binnen de

geldende regels op het gebied van ruimtelijke ordening, (externe) veiligheid en ruimtelijke kwaliteit. In overleg met gemeenten en de aanwezige (campus)organisaties wordt bepaald in hoeverre en waar functiemenging een bijdrage levert aan de ontwikkeling van de campus. Functiemenging geldt mogelijk niet voor het hele campusgebied, maar wordt in overleg mogelijk gemaakt op bepaalde locaties. In eerste instantie kunnen het Leiden Bio Science Park, de TU Delft Campus en Space Campus Noordwijk aanspraak maken op deze mogelijkheden.

Bij de ontwikkeling van campussen heeft de provincie in het bijzonder aandacht voor een hoge (omgevings)kwaliteit, door het vergroenen en verduurzamen van de locatie en het bieden van mogelijkheden voor ontspanning en beweging. Daarnaast heeft de provincie aandacht voor belangrijke randvoorwaarden, waaronder de beschikbaarheid van (duurzame) energie, zoet- en drinkwater, goede digitale infrastructuur en de bereikbaarheid van en op de campus.

4.1.1.2 Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters

Wat gaat de provincie doen?

De provincie onderscheidt een aantal specifieke innovatieclusters, die van groot belang zijn voor de Zuid-Hollandse economie. Afhankelijk van de aard en omvang van de opgave zet de provincie hier capaciteit en middelen voor in. Gezien de bijdrage aan werkgelegenheid en bedrijvigheid in de regio, en hun bijdrage aan de transitie naar een duurzame, digitale en inclusieve economie, geeft de provincie juist deze clusters extra aandacht. Mocht de situatie veranderen en de behoefte binnen nieuwe clusters voor ondersteuning ontstaan, dan kan de provincie dit logischerwijs oppakken.

Rol

Presterend

Uitwerking

Life Sciences & Health

Life Sciences & Health (LSH) is één van de sterke economische sectoren in Zuid-Holland. Het is een innovatieve sector gericht op gezondheid, die tot de top van de wereld behoort op wetenschappelijk gebied en in ondernemerschap. De concurrentiepositie van de sector in Zuid-Holland is goed en de toegevoegde waarde ervan is groot. De sector telt in de provincie 220.000 banen en bijna 18.000 vestigingen. LSH is één van de topsectoren waar de Provincie Zuid-Holland zich op richt, vanwege het verdienvermogen en de werkgelegenheid, maar ook vanwege de bijdrage aan andere thema's van brede welvaart, zoals gezondheid en duurzaamheid . De provincie heeft een uitvoeringsprogramma ontwikkeld voor strategische versterking van het cluster en intervenieert door middel van subsidies, netwerkvorming en ureninzet in bijvoorbeeld het Leiden BioScience Park, de Erasmus MC campus Rotterdam Square en het netwerk Medical Delta.

Aerospace

Zuid-Holland heeft van oudsher een toonaangevende aerospace-sector: luchtvaart, ruimtevaart, en drones. Innovaties in de aerospace kunnen bijdragen aan diverse thema's van brede welvaart: de sector biedt werkgelegenheid en verdienvermogen, maar draagt ook bij aan duurzaamheid, door zelf te verduurzamen (zoals in de luchtvaart) maar vooral via toepassingen die bijdragen aan bijvoorbeeld veiligheid en klimaatkennis. De provincie bevordert de integratie van de drie sub-sectoren tot één ecosysteem, waarin naast bedrijven ook kennisinstellingen en overheden nauw samenwerken aan de innovaties van morgen. Hiervoor jaagt de provincie de clustering naar campussen en fieldlabs aan, waaronder de NL Space Campus in Noordwijk voor ruimtevaart en Unmanned Valley in Katwijk voor drones en sensoren. Daarnaast ondersteunt de provincie deze clusters het opzetten van gemeenschappelijke innovatie-infrastructuur en fysieke voorzieningen, en het laagdrempeliger maken van de toegang tot financiering. Tot slot intensiveert de provincie de samenwerking tussen de clusters binnen het aerospace-ecosysteem onderling, en tussen aerospace en andere sectoren.

Met de aanwezigheid van onder meer de TU Delft, SRON, en TNO is de regio daarnaast een hotspot voor aerospace-onderzoek. Waterstofvliegtuigen, klimaatsatellieten, en inspectiedrones kunnen komende decennia en cruciale rol spelen in de complexe transities waar onze samenleving voor staat. Ook vinden innovaties in deze sector vaak hun weg naar andere Nederlandse sectoren, van landbouw tot de hulpdiensten.

Industriële Biotechnologie

Zuid-Holland huisvest de Biotech Campus in Delft, de grootste open innovatiecampus in Europa gericht op biotechnologie. De Biotech Campus faciliteert de hele innovatiecyclus, van onderzoek en pilot tot productie. Bedrijven als DSM en Centrient hebben een vliegwielfunctie voor soortgelijke bedrijvigheid in de regio.

De provincie heeft een uitvoeringsprogramma ontwikkeld ten behoeve van de strategische versterking van het cluster. Er wordt onder andere ondersteuning geleverd aan de campusontwikkeling en het ontwikkelen van een volwaardig 'Protein Port' netwerk, om de bedrijven en de kennisinstellingen in de regio te ondersteunen bij de productie van alternatieve eiwitten. In het kader hiervan zijn eerste stappen gezet richting de eiwittransitie. De eiwittransitie kan de positie van de Zuid-Hollandse (en Nederlandse) voedingsindustrie als innovatieve en exportgerichte speler in de wereld verder versterken, en door zijn kwalitatief aanbod een naam krijgen als (wereldwijd) koploper op dit gebied.

Regionale samenwerking met Defensie

Door recente geopolitieke spanningen krijgen de provincie Zuid-Holland en haar regionale partners steeds vaker vragen gerelateerd aan het onderwerp defensie. Nieuwe defensie-gerelateerde investeringen, strategische autonomie, en economische veiligheid staan hoog op de agenda.

Uit een verkenning in 2024 bleek dat 25% van de Nederlandse defensie-industrie in Zuid-Holland gevestigd is. Daarnaast kent Zuid-Holland ook een omvangrijke en zeer innovatieve dual-use industrie, oftewel bedrijven die voor zowel militaire als civiele toepassingen producten of diensten leveren. Tot slot telt Zuid-Holland relatief veel onderwijs- en onderzoeksinstellingen die werken met dual-use en defensie-gerelateerde technologieën, waardoor veel kennis in deze provincie geconcentreerd is.

Om door heel het land de aanwezige kennis, innovatie, en industrie te benutten voor de nationale defensieopgaven werken de ministeries van Defensie en van Economische Zaken sinds 2024 aan samenwerkingen met alle Nederlandse regio's. Zuid-Holland is een van deze regio's. De twee ministeries vragen de regio's zich te richten op het aanjagen van dual-use industrie en innovatie, terwijl zij zelf werken aan de versterking van de traditionele defensie-industrie. De provincie Zuid-Holland pakt samen met regionale ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter en de Economic Board Zuid-Holland de verantwoordelijkheid op om dual-use bedrijven en kennisinstellingen bij elkaar te brengen en te versterken. Om zo als Zuid-Holland gezamenlijk bij te dragen aan de Nederlandse en Europese vrede, veiligheid, en welvaart.

Dit zal onder meer gebeuren via een Zuid-Hollands coördinatiebureau voor dual-use industrie en innovatie, waar de drie Zuid-Hollandse partijen en de twee ministeries nauw in samenwerken. Deze samenwerking is erop gericht om de vraag vanuit Defensie en aanbod vanuit het bedrijfsleven en de kennisinstellingen aan elkaar te koppelen. De provincie neemt hierin ook het voortouw in het goed aanhaken van gemeenten, regionale samenwerkingsverbanden en onderwijsinstellingen.

De extra investeringen vanuit de ministeries voor de Zuid-Hollandse bedrijven en kennisinstellingen zijn zeer welkom. De provincie Zuid-Holland vindt het belangrijk dat de regionale innovatie-ecosystemen, waaronder innovatieclusters zoals campussen en fieldlabs (proeftuinen), verder worden versterkt. Ook moet het lange-termijn perspectief voor de kennisintensieve industrie worden verbeterd, zodat Zuid-Hollandse kennis en innovaties ook hier behouden blijven en zo duurzaam kunnen bijdragen aan de Zuid-Hollandse economie en samenleving.

Waar zetten we op in?

De provincie Zuid-Holland zet in op vijf focusgebieden van dual-use technologieën waar de Zuid-Hollandse industrie en kennisinstellingen toonaangevend in zijn en belangrijke bijdragen in kunnen leveren aan de inzet van het ministerie van Defensie:

1. Maritiem
2. Ruimtetechnologie
3. Cyber & Quantum
4. Onbemenste systemen (*w.o. drones*) & AI
5. Sensoren & Radar

Ook de hiertoe horende ruimtelijk-economische aspecten zullen waar nodig worden versterkt, waaronder voor de innovatieclusters zoals campussen en fieldlabs, maar ook voor de bestaande bedrijventerreinen en zware industrie. Daarbij worden in relatie tot de campussen en fieldlabs ook de mogelijkheden voor voldoende dual-use test- en experimenteerruimte onderzocht, bijvoorbeeld voor het testen van nieuwe

satellieten, digitale communicatie, en maritieme systemen die ook voor defensietoepassingen kunnen worden gebruikt. Deze ruimtebehoefte gaat niet om Defensielocaties, maar om proeftuinen waar dual-use bedrijven en kennisinstellingen gebruik van kunnen maken. Het ministerie van Defensie is verantwoordelijk voor het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie waarin Defensielocaties worden onderzocht. Het ministerie van Defensie voert daarover periodieke gesprekken met de provincie en lokale belanghebbenden.

4.1.1.3 Innovatie stimuleren in het midden- en kleinbedrijf (MKB)

Wat gaat de provincie doen?

Met deze maatregel werkt de provincie aan het stimuleren van innovatief midden- en kleinbedrijf (MKB) in de regio ten behoeve van de transitie naar een digitale, duurzame en inclusieve economie. Om het innovatief MKB te versterken zet de provincie verschillende financiële interventies in, zoals de subsidieregeling MIT en het fonds UNIIQ. Deze regelingen spelen met name in de vroege fase van innovatieontwikkeling een rol, vooral in de haalbaarheids-, prototype en proof of concept-fase. Met name in deze vroege fase is het vinden van financiering geen vanzelfsprekendheid. In deze zogenaamde ‘valley of death’ ziet de provincie marktfalen en maakt daarom middelen beschikbaar om innovaties en innovatieve bedrijvigheid te versnellen. Daarmee wordt het MKB gestimuleerd om nieuwe innovaties te ontwikkelen, deze succesvol naar de markt te brengen en toe te passen.

Rol

Presterend

Uitwerking

Behalve de provinciale interventies gericht op de ‘koplopers’, bestaande uit het innovatieve en startende MKB, richt de provincie zich ook op het ‘brede’ MKB. Het ‘brede’ MKB is het fundament van de Nederlandse economie. Zij vormen de meerderheid van de ondernemingen met personeel en zijn belangrijk voor de economie en werkgelegenheid. De provincie Zuid-Holland zet in op een toekomstbestendig MKB. Naast blijvende aandacht voor de innovatieve koplopers is in toenemende mate aandacht voor het ‘peloton’ of het zogenaamde ‘brede’ MKB. Met name deze doelgroep is essentieel om de transitie naar een digitale, duurzame en inclusieve economie succesvol te realiseren.

Daarom zet de provincie verschillende activiteiten en instrumenten in, waaronder de ondersteuning van het ‘brede MKB’ via de subsidieregeling MKB-Deals Zuid-Holland. Thema’s van de MKB-deals zijn toepassing van innovaties en nieuwe kennis, digitalisering, toegang tot talent en financiering, dienstverlening en netwerkvorming. De MKB-deals ondersteunen regionale samenwerking en zorgen voor uitvoering van concrete projecten.

4.1.1.4 Stimuleren Europese netwerken

Wat gaat de provincie doen?

Met het oog op versterking van het innovatief vermogen en internationaal concurrentievermogen van Zuid-Hollands MKB wordt de vorming en benutting van Europese netwerken (zoals Vanguard Initiative, Eriaff en Interregprojecten) gericht op het 'matchen' van bedrijven en kennisinstellingen met elkaar aanvullende competenties gestimuleerd. Hierdoor kunnen Zuid-Hollandse bedrijven (vooral MKB) beter concurreren op de wereldmarkt, en wordt het innovatiepotentieel van Zuid-Holland beter benut.

Rol

Presterend

4.1.1.5 Strategische samenwerking om een innovatieve economie te stimuleren

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de economische structuur duurzaam versterken en het innovatieve vermogen van de regio ontsluiten. Deze taak is voor een deel belegd bij de regionale ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter (IQ). De provincie is een van de aandeelhouders en financiers van IQ, samen met het Ministerie van Economische Zaken en andere regionale overheden, kennisinstellingen en medische centra.

Door kapitaal en subsidies aan InnovationQuarter (IQ) te verstrekken wordt deze in staat gesteld deelnemingen in en leningen aan innovatief MKB binnen kansrijke clusters te ondersteunen, nieuwe innovatieprojecten stimuleren en realiseren en buitenlandse investeringen te helpen aantrekken. Het uiteindelijke doel is om technologische oplossingen sneller te ontwikkelen en op de markt te brengen, met als resultaat een slimmer, duurzamer en gezonder Zuid-Holland.

IQ heeft hiertoe drie kerntaken:
1. investeren in startende en innovatieve snelgroeiende bedrijven in Zuid-Holland (Investeren);
2. het bevorderen van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden om innovaties te versnellen en nieuwe bedrijvigheid te genereren (Innoveren);
3. het aantrekken van buitenlandse ondernemers naar Zuid-Holland en het ondersteunen van ondernemers in Zuid-Holland die internationaal willen groeien (Internationaliseren). De focus ligt daarbij niet op volume, maar op bedrijven met toegevoegde waarde voor de ecosystemen in onze regio.

IQ voert ook het secretariaat van de Economic Board Zuid-Holland (EBZ). Leden van de EBZ zijn ondernemers en bestuurders van bedrijven, kennisinstellingen en overheden in Zuid-Holland. Leden agenderen strategische initiatieven die de economie van Zuid-Holland een boost geven. Dit maakt de economic board tot een aanjager van regionale, nationale en internationale samenwerking.

Rol

Presterend

4.1.1.6 Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil het organiserend vermogen versterken van regionale netwerken die zijn gericht op innovatie, bestaande uit samenwerkende bedrijven, en waar relevant ook kennisinstellingen en/of overheden. Dit doet zij door het verstrekken van subsidies aan innovatie netwerken en door zelf netwerken te vormen met eigen ureninzet.

Rol

Presterend

Uitwerking

Deze interventies hebben als doel het organiserend vermogen van regionale netwerken gericht op innovatie te versterken. De provincie zet middelen in voor de ontwikkeling van regionale netwerken bestaande uit samenwerkende bedrijven en waar relevant ook met kennisinstellingen en/of overheden. Door krachten te bundelen wordt het organiserend vermogen van de sector versterkt. Het vormen van een netwerk per sector met een agenda voorkomt bovendien dat verschillende netwerken binnen dezelfde sector met verschillende agenda's ontstaan. De provincie richt zich samen met regionale partners in de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) op een aantal speerpunten in de regionale economie en stimuleert de transitie naar een toekomstbestendige economie.

4.1.2.1 Bevorderen duurzaam verdienmodel tuinbouw

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster dat op mondiale schaal toonaangevend en innovatief opereert. Een tuinbouwcluster waar economie en ecologie in balans zijn. De provincie zet zich hierbij in voor het bevorderen een duurzaam verdienmodel voor het tuinbouwcluster, binnen de wettelijke kaders en randvoorwaarden op het gebied van water, biodiversiteit, natuur, klimaat en circulariteit. Een verdienmodel met een goede balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en duurzame inzetbaarheid van flexibele arbeidskrachten.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie zet in op het verhogen van de samenwerkingsgraad en geeft impulsen aan projecten die bijdragen aan een duurzaam verdienmodel. Dit doet de provincie met inzet van kennis en expertise, door het aan elkaar koppelen van partijen en door financiële bijdragen. Daarnaast voert de provincie strategische onderzoeken en verkenningen uit, verzamelt data en monitort.

Het tuinbouwcluster moet, om in de toekomst de concurrentiekracht te behouden, passen binnen wettelijke kaders en randvoorwaarden op het gebied van water, biodiversiteit, natuur, klimaat, circulariteit en arbeidscapaciteit. Om dat te bereiken, moet het cluster nieuwe duurzame verdienmodellen ontwikkelen. De provincie wil deze ontwikkeling bevorderen en stimuleert daartoe innovatie gericht op verduurzaming, digitalisering, circulariteit, biobased toepassingen, gezonde voeding, bevorderen biodiversiteit, waterkwaliteit en weerbaar telen. Dit doet de provincie door inzet van netwerkkracht en door financiële bijdragen. De Human Capital agenda en inzet op automatisering en robotisering dragen bij aan een goede balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en de duurzame inzet van flexibele arbeidskrachten.

De provincie is partner in het Innovatiepact Greenport West-Holland. Doel van het pact is het versnellen van innovatie binnen het regionale tuinbouwcluster door de ontwikkeling van nieuwe innovaties te versnellen en mogelijke belemmeringen weg te nemen. Via het Innovatiepact cofinanciert de provincie innovatieve projecten en programma's die bijdragen aan nieuwe duurzame verdienmodellen en een betere balans van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Ook in de Greenports Duin- en Bollenstreek, Boskoop en Aalsmeer werkt de provincie samen met partners aan het versnellen van de transitie van de tuinbouw door innovatie. Met de financiële bijdragen die de provincie doet wordt geprobeerd grotere bijdragen van partners te ontlokken zodat een multiplier effect ontstaat. De provincie draagt met name financieel bij in de fase wanneer projecten en programma's nog niet marktrijp zijn en aan het opwerken van aanvragen voor nationale en Europese fondsen. Daarnaast zet de provincie expertise in om consortia te begeleiden in het doen van een correcte aanvraag.

De provincie faciliteert daarnaast de innovatie in de tuinbouw door het verlenen van subsidies via de MIT-regeling, het ondersteunen van fieldlabs, het afsluiten van Human Capital deelakkoorden en via de inzet van InnovationQuarter in het tuinbouwcluster. Daarnaast cofinanciert de provincie trajecten met jonge tuinbouwondernemers waarbij zij leren hoe zij transities kunnen doorvoeren in hun eigen bedrijf.

4.1.2.2 Bevorderen netwerksamenwerking tuinbouw

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster dat op mondiale schaal toonaangevend en innovatief opereert. Een tuinbouwcluster waar economie en ecologie in balans zijn. De provincie versterkt de samenwerking in het tuinbouwcluster in netwerken binnen Nederland en op Europees niveau. Een sterke samenwerking in deze netwerken zorgt er voor dat betekenisvolle agenda's gemaakt en uitgevoerd worden. De provincie borgt hierin de provinciale belangen en ambities en is actief partner in de netwerken. Met deze agenda's zijn de netwerken in staat de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster te versnellen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie is bestuurlijk en ambtelijk actief partner in de triple helix netwerken en in ERIAFF en ondersteunt netwerken met een financiële bijdrage. Ook is de provincie actief in relaties met China met als doel handelsbevordering.

De provincie participeert binnen Nederland op bestuurlijk en ambtelijk niveau in de triple helix netwerken Greenport West-Holland, Greenport Boskoop, Greenport Aalsmeer en Greenports Nederland. De provincie geeft een financiële bijdrage door middel van een begrotingssubsidie aan de governance van de triple helix netwerken Greenport West-Holland, Greenport Boskoop, Greenport Aalsmeer, Greenport Duin- en Bollenstreek en Greenports Nederland.

Om de positie van de Zuid-Hollandse tuinbouw in Europa te verstevigen is de provincie lid van het Europese netwerk ERIAFF. Via dit netwerk vinden de provincie en de regionale Greenports samenwerkingspartners voor ontwikkeling van duurzame oplossingen en voor deelname aan Europese programma's.

De provincie Zuid-Holland is actief in relaties met China met als doel handelsbevordering. Met Hebei onderhoudt Zuid-Holland een langdurige 'government-to-government' relatie. De provincie bevordert de deelname van tuinbouwondernemers en vertegenwoordigers van de Greenports aan handelsmissies en participeert desgevraagd. In de relaties wordt rekening gehouden met de mensrechtensituatie en economische risico's van samenwerking.

De provincie neemt deel aan internationale beurzen en conferenties op het gebied van de tuinbouw indien deze meerwaarde hebben voor de provinciale doelen en ambities.

4.1.2.3 Bevorderen duurzame tuinbouwgebieden en -netwerken

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster dat op mondiale schaal toonaangevend en innovatief opereert. Een tuinbouwcluster waar economie en ecologie in balans zijn. Er blijft voldoende ruimte in de provincie voorhanden voor de tuinbouwketen (primaire productie van teelt, veredeling, toelevering, handel en logistiek) als economische sector en voor voedselzekerheid. Hiervoor zet de provincie in op de ontwikkeling van duurzame tuinbouwgebieden voor de tuinbouwketen met een schoon en prettig werk-, woon- en leefklimaat. Duurzame tuinbouwgebieden zijn klimaatneutraal, voorzien van duurzame energie- en CO2-netwerk, kennen nagenoeg nul-emissies naar lucht, water en bodem, met ruimte voor circulaire (gebieds)oplossingen, hebben een klimaat adaptieve inrichting en ruimte voor natuur en biodiversiteit. Deze gebieden vragen om duurzame ruimtelijke randvoorwaarden (water-, energie-, logistiek netwerk), (gebiedsgerichte) slimme systemen en een efficiëntieslag in het ruimtegebruik zoals meervoudig en slim ruimtegebruik.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie stimuleert gebiedsprocessen die gericht zijn op een duurzaam toekomstperspectief voor het tuinbouwgebied waar economie, ecologie en maatschappij in balans zijn. Daarnaast participeert de provincie in onderzoeksprojecten van partners, is medefinancier van energieactiviteiten binnen de regionale Greenports, neemt deel aan afspraken in het kader van het klimaatakkoord en werkt samen met partners aan gebiedsontwikkelingen. Daarnaast zet de provincie haar planologische instrumentarium in om de duurzame transitie in de tuinbouw(gebieden) te ondersteunen door o.a. voldoende ruimte beschikbaar te houden. Deze ruimte is beschikbaar voor de tuinbouwketen (productie, handel en logistiek) met een duurzaam verdienmodel, passend binnen het karakter van het (tuinbouw)gebied. Hiervoor wordt zorgvuldig omgegaan met de contour van het (glas)tuinbouwareaal en wordt rekening gehouden met de maatschappelijke (ruimtelijke) belangen. De provincie jaagt pilots voor innovatieve projecten aan om de transitie richting duurzame tuinbouwgebieden te versnellen. Ook voert de provincie zelf verkenningen uit, verzamelt data en monitort.

Nadere uitwerking

De gebiedsprocessen die de provincie ondersteunt zijn gericht op het versterken van de samenwerking in een gebied en om met partners concrete stappen te zetten richting duurzame tuinbouwgebieden en -netwerken (energie, water, agrologistiek). Zo ondersteunt de provincie de concentratie en herstructurering van het (glas)tuinbouwcluster.

Voor de provincie is de inzet vooral gericht op het ondersteunen van de verduurzaming van het energie-, water-, natuur- en agrologistieke systeem in en tussen de tuinbouwgebieden. Hiertoe behoort ook bijvoorbeeld clustering van bedrijven bij warmte- en CO2 netten, waterstof en/of geothermie en het beter inpassen van groen- blauwe en waterstructuur.

Ook zet de provincie zich in voor goede huisvesting van arbeidsmigranten en is dit in het belang van het goed functioneren van de tuinbouwketen.

Om de duurzame kwaliteitsslag te kunnen maken in de gebieden is ook een efficiëntieslag in het ruimtegebruik mogelijk. Hiertoe zijn meerdere oplossingen denkbaar, zoals meervoudig en slim ruimtegebruik.

Energie

De (glas)tuinbouw maakt veel gebruik van energie, vooral warmte. circa 10% van het totale gasverbruik wordt door de tuinbouwketen verbruikt. De eerste stap om te verduurzaming is het besparen van warmte. De provincie ondersteunt de sector met het ontwikkelen van duurzame energiebronnen, zoals de toepassing van geothermie en de toepassing van restwarmte. Voor een stabiele en flexibele bedrijfsvoering is een mix van energiebronnen steeds belangrijker. Zo wordt de toepassing van warmteopslag en ook de toepassing van waterstof als een aanvullende bron van energie verkend. Ook wordt de opwek van duurzame elektriciteit, zoals zon op waterbassins, en de inzet van batterijen steeds vaker onderzocht of geïntegreerd in het energiesysteem. Een belangrijke randvoorwaarde voor verdere verduurzaming is de beschikbaarheid van een CO2-voorziening, via de OCAP-leiding. Planten hebben immers CO2 nodig voor de groei. In CO2 wordt nu vaak voorzien door inzet van warmtekrachtkoppeling (WKK) die op gas werkt en waarbij CO2 vrijkomt.

Door netcongestie worden glastuinbouwbedrijven steeds meer ingezet om het net te balanceren. Zo maakt de glastuinbouw met haar warmtenetten onderdeel uit van een regionaal energiesysteem, waarin er steeds meer synergie met de gebouwde omgeving ontstaat. Daarom zet de provincie in op slimme combinaties tussen gebruik en behoefte in de tuinbouw en omliggende gebouwde omgeving en industrie.

Water

Glastuinbouw, bollen- en boomteelt zorgen via emissies voor belasting van de kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater. Tegelijkertijd vraagt de tuinbouw om een goede kwaliteit zoet water als bron van gietwater. Het huidige aanbod van zoet water staat onder druk. De intensiteit van neerslag en hitte neemt toe. Doordat er veel verhard oppervlak in de (glas)tuinbouwgebieden aanwezig is, zijn deze gebieden gevoelig voor extreme neerslag, waardoor wateroverlast en schade kan ontstaan. Hiervoor is het verbeteren van een klimaatbestendige inrichting van de gebieden van belang. De provincie werkt met haar partners, waaronder de Greenports, samen aan o.a. het sluiten van (water)kringlopen, transitie naar duurzaam waterbeheer, waterberging, efficiënte zoetwatervoorziening en versterken adaptieve vermogen van de gebieden. Het versterken van de natuur en biodiversiteit wordt hierbij meegenomen.

Ook werkt de provincie werkt samen met partners om, aanvullend op landelijk beleid, maatregelen te ontwikkelen ter realisering van de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water voor 2027.

Agrologistiek

De provincie richt zich op de verduurzaming van de agrologistiek in van en naar met name het gebied Greenport West- Holland en Dutch Freshport. Het streven is om zowel het interne transport, de import (o.a. via de Rotterdamse haven) als de export van versproducten klimaatneutraal en emissie loos uit te voeren. Om de benodigde verduurzaming te bereiken maar ook om de concurrentie- positie van de haven Rotterdam en de Greenports op peil te houden is een aantal acties noodzakelijk. Op hoofdlijnen zijn dit het realiseren van de laadinfrastructuur voor het koeltransport over de weg, meer vers over spoor (en binnenvaart), reeferhubs en een reeferstrategie, zoals in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam uitwerken van multimodaal ontsloten dedicated reefer voorziening in de haven, en de digitalisering en optimalisatie inspecties en douane.

Hiervoor werkt de provincie o.a. samen met Greenport Nederland, Greenport West-Holland, Dutch Freshport, het Havenbedrijf Rotterdam, het ministerie van I en W, provincie Limburg en het bedrijfsleven via o.a. het Ondernemersplatform en worden de acties, waar noodzakelijk, geagendeerd op het BO MIRT Move en of het BO MIRT goederenvervoercorridors oost Zuid-Oost.

Ruimtelijk regime per tuinbouwgebied

<u>Greenport West – Holland</u>

De provincie gaat zorgvuldig met het tuinbouwareaal om en maakt in de Omgevingsverordening weloverwogen vormen van functiemenging binnen het glasteeltareaal van de Greenport West-Holland mogelijk, mits het gaat om bedrijven die de tuinbouwketen versterken. Hiermee reguleert de provincie de vestiging van functies uit de tuinbouwketen in elkaars nabijheid, waarmee de samenwerking in de keten versterkt wordt en nieuwe verdienmodellen ontwikkeld kunnen worden. Binnen het cluster geeft de provincie op deze manier invulling aan het juiste vestigingsmilieu van duurzaam productielandschap, agrologistiek bedrijventerrein, waaronder Dutch Freshport, innovatieve campusplek tot aan landschapsgronden. Hierbij speelt de volgende ruimtelijke ontwikkeling:

- De driehoek tussen de Galgeweg, de Piet Struikweg en de N213 (in gemeente Westland) is in de Omgevingsverordening aangeduid als ‘maatwerkgebied glastuinbouw’. Een deel van dit gebied heeft al geen glastuinbouwfunctie meer. Er bevindt zich onder andere een sportaccommodatie, een woonwagenkamp en een wateropvang. De nog aanwezige glastuinbouwbedrijven kunnen hun be-

drijfsvoering voortzetten. Vrijkomende percelen kunnen een andere functie krijgen, passend binnen het karakter van een duurzaam tuinbouwgebied en passend bij een duurzaam verdienmodel van de tuinbouwketen.

Greenport Aalsmeer

In de Greenport Aalsmeer liggen 4 kleinschalige glastuingebieden in Kaag en Braassem en een grootschalig glastuinbouwgebied Nieuwveens Jaagpad/Nieuw Amstel in de gemeente Nieuwkoop. Hierbij spelen de volgende ruimtelijke ontwikkelingen:

- Het geplande maar nog niet gerealiseerde glastuinbouwgebied Nieuw Amstel Oost 1 blijft opgenomen binnen de begrenzing van het glastuinbouwgebied in de Verordening ruimte. Invulling als glastuinbouwgebied is echter pas aan de orde als de behoefte hiertoe is aangetoond.
- De geplande glastuinbouwgebieden Nieuw Amstel Oost 2 en 3 zijn op dit moment niet opgenomen binnen de begrenzing van het glastuinbouwgebied, zoals dat begrensd is in de Verordening. Dit neemt niet weg dat het ook voor deze gebieden wenselijk is deze voor de lange termijn beschikbaar te houden voor transformatie naar glastuinbouw mocht daar op termijn behoefte aan ontstaan.
- De maatwerkgebieden in Nieuwkoop vervullen nog altijd een functie voor de Greenport. Hoewel het gaat om verouderde gebieden, is er ook een aantal moderne bedrijven gevestigd. In de Verordening zijn deze gebieden opgenomen als glastuinbouwgebied, met de nadere aanduiding 'maatwerkgebied Greenport Aalsmeer'. Dit betekent dat aan blijvers de ruimte wordt geboden om hun glastuinbouwbedrijf voort te zetten en uit te breiden en dat aan stoppers een andere, passend binnen het karakter van het tuinbouwgebied en passend bij een duurzaam verdienmodel van de tuinbouwketen, bestemming kan worden toegekend. Aan gemeenten is gevraagd om een visie op te stellen voor de 'maatwerk'-gebieden. De afgelopen periode is dit beperkt tot stand gekomen. De komende periode onderzoekt de provincie samen met haar partners welk duurzaam toekomstperspectief de tuinbouwketen in de verschillende gebieden heeft en wat nodig is om duurzame tuinbouwgebieden te realiseren.

Greenport Boskoop

De grondgebonden boom- en sierteelt in Boskoop heeft een kleinschalig type veenlandschap opgeleverd, dat uniek is in Zuid-Holland. Hierbij spelen de volgende ruimtelijke ontwikkelingen:

- Het aandeel van de pot- en containerteelt (PCT), dat niet grondgebonden is, neemt toe. Deze teelt krijgt, in combinatie met de kennis- en handelsfunctie, ruimte voor concentratie in de droogmakerij in en rond het PCT-terrein. Daardoor kan in het veengebied meer ruimte ontstaan voor hoogwaardige en duurzame opengrondteelt in een aantrekkelijke omgeving. Er is ruimte voor kleinschalig (ondersteunend) glas in combinatie met deze opengrondteelt. Deze ontwikkeling en een efficiëntere zoetwatervoorziening maken ontwikkeling van het tuinbouwgebied noodzakelijk.
- Kassen bij volwaardige grondgebonden boom- en sierteeltbedrijven zijn toegestaan tot een derde deel van het bedrijfsoppervlak. Bij volwaardige boom- en sierteeltbedrijven binnen het PCT-terrein gelden ruimere bebouwingsmogelijkheden voor kassen, namelijk tot 70% van het beteelbare oppervlak per bedrijf. Op het PCT-terrein kan in beperkte mate ook ruimte worden geboden aan bedrijven en andere functies, indien die een directe binding hebben met de tuinbouwketen van boom- en sierteelt en passend is bij het karakter van en een bijdrage levert aan de verdere duurzame ontwikkeling van het tuinbouwgebied.
- Greenport Boskoop kent ook maatwerkgebieden. In deze gebieden is volgens de provinciale omgevingsverordening ook transformatie naar andere functies mogelijk. De provincie zal zich blijven inzetten om samen met haar partners in de Greenport Boskoop integrale visies en plannen te maken.

Greenport Duin en Bollenstreek

In de Bollenstreek is een herinrichtingsopgave aan de orde, waarin verbetering van de productieomstandigheden gepaard gaat met aanzienlijke verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Hiervoor is een verdergaande schaalvergroting van grondgebonden bollenteeltbedrijven nodig in combinatie met de sanering van vrijkomende bebouwing. Ook wordt op bescheiden schaal een verdere concentratie en herstructurering van bollen-gerelateerde glastuinbouw en bedrijvigheid nagestreefd. In het programma Landelijk Gebied Duurzame Greenport (voorheen Intergemeentelijke Structuurvisie) zijn deze doelstellingen neergelegd.

Voor de Duin- en Bollenstreek is het beleid gericht op verdere ontwikkeling tot een vitale, economische en duurzaam tuinbouwgebied, met aanzienlijke verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Om te werken aan een goed investeringsklimaat voor een duurzame en vitale tuinbouw en rekening houdend met de landschappelijke kwaliteiten van de regio, hebben de gezamenlijke gemeenten de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) opgericht. De vijf gemeenten zijn aandeelhouder. De GOM geeft uitvoering aan herstructurering en revitalisering in het gebied en werkt zonder winstoogmerk en met een gesloten financieel systeem. Dat wil zeggen met een harde koppeling tussen inkomsten uit locatie-ont-

wikkeling (woningbouw) en uitgaven voor sanering, herstructurering, verbetering van recreatieve structuur en landschappelijke optimalisatie (kwaliteit en structuur). Nauw verweven met het economisch belang van de tuinbouw, is het economisch belang van de regio als toeristische trekker en belangrijk landschappelijk en cultureel erfgoed, met de Keukenhof als exponent. Voor beide economische pijlers is het zorgvuldig omgaan met het bollenareaal van belang.

Buiten de Greenportgebieden

Naast de vier regionale Greenports zijn er een aantal andere locaties met duurzaam glas. Hier is glas gevestigd dat ook in de toekomst tot het teeltareaal blijft behoren. Deze locaties behouden in de Omgevingsverordening de aanduiding duurzaam glastuinbouwgebied. Pas als duidelijk is dat deze gebieden niet meer toekomstvast zijn en geen bescherming meer behoeven, zal hier de aanduiding 'duurzaam glastuinbouwgebied' kunnen komen te vervallen. Om dit te bepalen wordt samen met de gemeenten en andere partners, gewerkt aan duiding van alle glastuinbouwgebieden.

4.1.3.1 Samenwerken om de transitie veilig te laten plaatsvinden

Wat gaat de provincie doen?

De transitie van het Rotterdamse Haven Industrieel Complex veilig te realiseren in goede balans met de ruimtelijke ontwikkelingen in de directe omgeving. De provincie zet zich samen met partners in om de transitie veilig te laten plaatsvinden.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie wil dat de transitie van het haven industrieel complex (HIC) in balans is met de omgeving. Omgevingsveiligheid is een belangrijke factor in de balans, maar het is ook mogelijk om hogere risico's te accepteren indien dit in balans is met andere maatschappelijke belangen. Er is bij omgevingsveiligheid altijd sprake van een 'restrisico'. Bij de afweging of het risico acceptabel is worden ook andere belangen betrokken, waaronder de woningbouwopgave en de economische positie van de haven. Om de transitie in balans met de omgeving te realiseren is het van belang dat de hoge veiligheidsnormen die voor de fossiele industrie gelden ook voor de transitie ontwikkelingen blijven gelden. Dit gaat met name om de toepassing, verwerking, op- en overslag en transport van gevaarlijke stoffen op grote schaal die het risicoprofiel van het haven industrieel complex veranderen. Tegelijkertijd wil de provincie dat de haven zijn economische positie kan behouden en versterken.

De provincie wil dat er binnen het HIC naar wordt gestreefd om nieuwe risicovolle activiteiten, die voor potentieel veel slachtoffers kunnen zorgen, zo ver mogelijk van woonkernen af worden gerealiseerd of er voldoende maatregelen worden getroffen. In beide gevallen is het van belang dat hoog stedelijk gebied zo veel als mogelijk wordt ontzien. De provincie ziet het groepsrisico als een belangrijk instrument om te bepalen of de afstand van de risicovolle activiteit tot de woonkernen voldoende is. Daarnaast draagt de groepsrisicoverantwoording bij aan een zorgvuldige en transparante afweging van mitigerende maatregelen. De provincie wil daarbij dat bij de beoordeling of een nieuwe activiteit wenselijk is ook de mogelijke effecten van het transport naar het achterland op de omgeving worden meegewogen. Ook wil de provincie mogelijk ongewenste lock-in en/of ongewenste lock-out van investeringen voorkomen, dit houdt in dat de provincie wil voorkomen dat investeringen nu, investeringen in de toekomst die bijdragen aan de transitie verhinderen. Dit met oog op toekomstvastheid en helderheid voor het bedrijfsleven, en gewenste transitie van het HIC te kunnen stimuleren.

De provincie oefent invloed uit door de wenselijkheid van nieuwe initiatieven die het risicoprofiel van het HIC veranderen goed te onderzoeken en te kiezen voor de meest optimale locatie binnen het HIC en daarbij ook rekening te houden met andere ruimtevragers. Hiervoor werkt de provincie intensief samen met NOVEX Rotterdam partners. Om de meest optimale locatie in kaart te brengen stuurt de provincie nu bij initiatiefnemers aan op het doorlopen van een project-mer.

Met betrekking tot het vervoer naar het achterland sluit de provincie zich aan bij de volgorde van kabinet. Voor grote stromen ammoniak is de voorkeursvolgorde 1) buis; 2) binnenvaart; 3) spoor en 4) weg. Voor ammoniak specifiek ziet de provincie, net zoals het kabinet, een beperkter rol voor het spoorvervoer naast vervoer per buis en per binnenvaart, maar dan wel met een voorkeur voor het gebruik van de Betuweroute van uit het HIC.

4.1.4.1 Digitaal weerbaar

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil ervoor zorgen dat de digitale veiligheid en cyberweerbaarheid van bedrijven in de economische sectoren verbetert. Voor het verbeteren van digitale- en cyberweerbaarheid stimuleert de provincie digitale cyberinnovaties bij bedrijven.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie wil via een sectorale aanpak cyberweerbaarheid, als essentieel onderdeel van een gezonde bedrijfsvoering, zo goed mogelijk laten aansluiten bij bestaande clusterorganisaties (o.a. FERM, Cyberweerbaarheidcentrum Greenport) of initiatieven zoals DigitalZH. Daarnaast wil de provincie, in samenwerking met o.a. de gemeente Den Haag, het GovTech-ecosysteem in de regio versterken en zo een platform bieden voor alternatieve, lokale technologische oplossingen.

De actuele geopolitieke ontwikkelingen onderstrepen het belang van een sterke en betrouwbare lokale digitale infrastructuur. Als provincie onderzoeken we daarom hoe we deze infrastructuur kunnen versterken en klaar kunnen maken voor de toekomst. Daarnaast zien we kansen in het versterken van het lokale tech ecosysteem om zo ook de afhankelijkheid van buitenlandse spelers te verminderen.

De provincie versterkt in samenwerking met verschillende partijen de cyberweerbaarheid door stevige betrokkenheid bij de uitvoering van de Roadmap Cyberweerbaarheid Zuid-Holland. Met behulp van dit programma wordt de verbinding en kennisdeling in de regio vergroot. Een gedegen programma met heldere verbindingen vergroot de kans op Rijks- of EU gelden waarmee kennisdeling verder gestimuleerd kan worden.

Daarnaast zet de provincie in samenwerking met de Security Delta (HSD) nieuwe cyberweerbaarheidscentra op. Deze zorgen voor op maat gemaakte kennisontwikkeling en hulp bij dreigingen in de sector. Door het opzetten van deze centra kunnen bestaande initiatieven succesvol worden bestendigd en regionaal worden uitgevoerd.

De Provincie ondersteunt het innovatieve bedrijfsleven op het gebied van cybersecurity. Er wordt ondersteuning geboden door middel van o.a. de Security Delta (HSD) en door het internationaliseringsprogramma cyber.

4.1.4.2 Digitale innovatie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil innovatie versnellen door het gebruik van sleutel technologieën te vergroten. De provincie stimuleert en ondersteund maatschappelijk verantwoorde digitale innovatie met belangrijke sleutel technologieën (zoals Kunstmatige intelligentie, Quantum, 5G/6G en Immersive Tech) en helpt de economische sectoren deze innovaties toe te passen.

De provincie vervult een stimulerende en faciliterende rol bij het vergroten van het gebruik van sleuteltechnologieën. We richten ons niet op de ontwikkeling van deze technologieën zelf, maar nemen een sleutelrol in het versterken van het ecosysteem waarin deze innovaties tot bloei kunnen komen. Daarbij creëren we de juiste randvoorwaarden voor verantwoorde digitale innovatie. Dit doen we door:

- het verstrekken van financiële middelen (bijvoorbeeld via subsidies of regelingen),
- het ontwikkelen van ondersteunend beleid,
- het initiëren en samenbrengen van netwerken van bedrijven, kennisinstellingen en overheden,
- en het aanjagen van toepassingen binnen economische en maatschappelijke sectoren.

Zo draagt de provincie bij aan een toekomstbestendige en innovatieve economie, waarin sleuteltechnologieën op verantwoorde wijze bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

De provincie werkt per sleutel technologie samen met partners, medeoverheden, kennisinstellingen en organisaties zoals bijvoorbeeld EBZ, IQ, Security Delta (HSD), Quantumdelta NL en Future Network Services. Bij deze samenwerkingen is speciaal aandacht voor digitalisering in relatie tot brede welvaart, economische clusters, energietransitie, mobiliteit en duurzaamheid.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Door innovatieve ecosystemen te ondersteunen wordt het organisatievermogen versterkt om zo de kans op toepassing van innovaties in de regio te vergroten. De provincie ondersteunt onderzoeken en ecosystemen rondom bijvoorbeeld Quantum, 5/6G, AI en Immersive tech. De provincie verstrekt subsidie en helpt bij het tot stand komen van experimenteeromgevingen zoals fieldlabs, living labs en learning communities. Met deze pilots wordt de toepassing van nieuwe technologie gestimuleerd en verspreid.

Om de digitale economie goed te laten functioneren is digitale connectiviteit van groot belang. Naast de ontwikkelingen in innovatieve connectiviteit zoals 5G en 6G zorgen we er ook voor dat de basis van digitale connectiviteit op orde is. Zo zijn we op de hoogte van de ontwikkelingen van nieuwe zeekabels richting Zuid-Holland en werken we aan een beleid voor datacenters. In dit beleid voeren we als provincie actief regie op datacenters met bijbehorende randvoorwaarden op bijvoorbeeld energieverbruik.

Activiteiten per sleuteltechnologie:
- AI en data

Voor bedrijven bieden AI en Data zowel kansen als bedreigingen. De provincie ondersteunt bedrijven bij toegepaste innovatie, het ontwikkelen van ethisch verantwoorde producten en het beschermen van hun eigen data. Met projecten bij o.a. Datawerf, Digital ZH, MondAI en Responsible Applied AI.
- Quantum

Zuid-Holland is en blijft de Quantum hotspot van Europa. Via het actieplan Quantum Zuid-Holland en de fieldlabs ligt de focus op de toepassing binnen de verschillende economische sectoren. De provincie sluit aan bij de groeiagenda en ondersteunt aanvragen voor Europese fondsen om het ecosysteem te versterken.
- 5G / 6G / IoT

Connectiviteit is een belangrijke randvoorwaarde voor innovatie. De provincie volgt de ontwikkelingen rondom connectiviteit en helpt bij het bouwen en onderhouden van ecosystemen die de connectiviteit versterken.
- Immersive Tech

De provincie ondersteund samen met regionale partners het ecosysteem rondom Immersive Tech (Shine) en helpt organisaties met het experimenteren met en toepassen van deze sleuteltechnologie.

4.1.4.3 Verantwoorde digitalisering

Wat gaat de provincie doen?

Digitalisering wordt ingezet om bij te dragen aan de maatschappij en brede welvaart en speelt daarnaast een belangrijke rol in de transities en andere economische opgaven. De provincie zet daarom in op verantwoorde digitalisering, waarbij digitalisering wordt vormgegeven op basis van gedeelde waarden." Dit sluit aan op de werkagenda verantwoorde digitalisering van het rijk.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De acties en initiatieven die de provincie uitvoert worden getoetst aan het afwegingskader gerichte groei wat momenteel in ontwikkeling is, omdat de indicatoren een groot deel van de provinciale waarden afspiegelen. Daarnaast vervult het team digitale economie van de provincie een adviesrol op het gebied van digitalisering richting andere provinciale opgaveteams op het gebied van transities en economie. Ook hebben we een activerende rol op het gebied van verantwoorde digitalisering voor externe partijen in de regio. Dit doen we onder andere door het onderwerp te agenderen op diverse gelegenheden.

De provincie werkt op het gebied van verantwoorde digitalisering samen met andere overheidspartijen, zoals de rijksoverheid en gemeenten. Ook wordt er samengewerkt met kennisinstellingen voor het ontwikkelen en toetsen van waarden en zijn er publiek-private samenwerkingen waarin kennis wordt verworven en verspreid.

Digitalisering is van belang bij andere economische sectoren en transitieopgaven zoals bijvoorbeeld de energietransitie, circulaire transitie en logistiek. Door slimme inzet van digitalisering kunnen voordelen worden gerealiseerd. We houden oog voor het maatschappelijk perspectief en hebben positieve impact op de brede welvaart in Zuid-Holland. Dit betekent dat technologie wordt ingezet om bij te dragen aan bredere maatschappelijke doelen en een positieve impact op de samenleving.

4.1.5.1 Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil een volledige circulaire samenleving in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire fossiele grondstoffen, mineralen en metalen in 2030. Een circulaire economie is een belangrijk onderdeel van die circulaire samenleving. De provincie zet in verschillende inhoudelijke thema's waar de provincie impact kan maken. Dit doet de provincie met een transitieaanpak in samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties en groepen die aan de transitie bijdragen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Samenwerkende overheid

Essentieel in de transitie naar een circulaire economie is samenwerking tussen verschillende stakeholders. Als verbindende overheidslaag heeft de provincie een rol om deze samenwerking te stimuleren en daarmee de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Op verschillende inhoudelijke thema's worden netwerken met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en medeoverheden gefaciliteerd. Maar ook samenwerking met inwoners en de provinciale omgevingsdiensten staat centraal in de provinciale aanpak. Door samen te werken met de omgeving is het mogelijk om het beleid en de instrumenten aan te passen op de behoeftes voor de transitie naar een circulaire samenleving.

Nadere uitwerking

De provincie heeft als doel om de transitie naar en circulaire samenleving te versnellen door bij te dragen aan systeemverandering. Dit doel wordt op meerdere manieren gestimuleerd aan de hand van acht bouwstenen:

1. Inclusieve transitie

Zonder de 3.800.000 Zuid-Hollanders geen Circulair Zuid-Holland. Door in te zetten op een inclusieve circulaire transitie zorgt de provincie ervoor dat iedereen de vruchten kan plukken van deze brede welvaart, en dat alle inwoners van Zuid-Holland kunnen meedoen met de transitie. Dat vraagt om erkenning van het maatschappelijk initiatief dat er nu al is, dit potentieel helpen benutten en om het mogelijk maken van circulaire keuzes door consumenten, bijvoorbeeld door het bevorderen van reparatieaanbod.

De provincie heeft zelf beperkt rechtstreeks contact met inwoners. De provincie ondersteunt gemeenten in hun benadering van inwoners. Daarbij erkent de provincie dat inwoners zelf lang niet altijd 'circulair' als thema beschouwen; wijk- en buurtinitiatieven hebben veelal een integraal duurzaamheids- en inclusief karakter. Zuid-Holland neemt (burger)participatie serieus. De meningen en de beelden van de inwoners zijn belangrijk voor de richting en de snelheid van de circulaire transitie: hoe denken inwoners bijvoorbeeld over het wonen in biobased huizen? Hebben zij behoefte aan lokaal geproduceerd voedsel? Onder welke voorwaarden omarmen zij retoursystemen op verpakkingen? De antwoorden op dergelijke vragen helpen in het valideren van de provinciale circulaire aanpak. De provincie maakt gebruik van het participatiekompas om te komen tot participatieaanpakken die passen bij de veelomvattendheid van het circulaire vraagstuk en onze provinciale rol.

Daarnaast is bestaanszekerheid belangrijk, daarom maakt de provincie zich sterk om de transitie op de arbeidsmarkt zo rechtvaardig mogelijk te laten verlopen en wordt er ingezet op circulaire werkgelegenheid. Daarbij wordt er een oog gehouden voor mogelijke ongelijkheidseffecten en richt de provincie zich op het voorkomen daarvan.

2. Circulaire innovatie

Er komt veel op bedrijven af. Schaarste aan grondstoffen, strengere milieuwetgeving, veranderende klantwensen en eisen van financiers. Verandering is van alledag. Hier ligt de kans om die verandering meteen circulair te maken: economisch en ecologisch toekomstbestendig, geopolitiek onafhankelijker en gezond voor mens en milieu. Om die kansen in beeld te krijgen en vervolgens te verzilveren is innovatie nodig. Het gaat daarbij vooral om sociale en systeeminnovatie: nieuwe verdienmodellen, nieuwe marktketens, het effectief organiseren van grondstoffenstromen en innovatie die nodig is voor opschaling. Bedrijven zijn hier zelf al volop mee bezig, maar versnelling en opschaling zijn nodig. Met de financiële regelingen innovatie wordt innovatie gestimuleerd, er wordt ruimte geboden aan experimenten en worden markten en ketens geholpen om zich te organiseren. Daarmee is de provincie een stimulerende en richtinggevende partij in de totstandkoming van een circulaire regionale economie.

3. Coalities en netwerken

De circulaire transitie is alleen gezamenlijk te realiseren. De provincie organiseert samenwerking tussen een diversiteit aan actoren, zoals overheden, regioversnellers, kennisinstellingen, start- en scale-ups, (familie)bedrijven, multinationals en inwoners. Daarbij wordt de (lokale) kennis en ervaring van iedere partner benut. Partijen die nog aan de zijlijn staan zijn uitgenodigd om mee te doen. Zo groeien circulaire netwerken voortdurend. Deze netwerken en de coalities die eruit voortkomen creëren de condities voor verandering en vergroten zo de tegenkracht tegenover de huidige lineaire economie. Door tastbare vooruitgang te boeken, kennis te delen en door beleid te beïnvloeden bouwen ze aan het draagvlak voor de circulaire transitie en hebben ze een vliegwieleffect op de regionale economie als geheel.

In de afgelopen jaren heeft het bouwen aan netwerken zich bewezen. Daarom intensiveert de provincie deze aanpak door nieuwe netwerken en coalities te initiëren, het organiserend vermogen ervan te faciliteren, waar relevant zelf deel te nemen en door nieuwe partijen te betrekken. Provincie Zuid-Holland geeft richting aan deze samenwerkingen door kaders te stellen en door de eigen ambities helder uit te dragen.

4. Ruimte

Werken, wonen, reizen. Alle activiteiten waarin grondstoffen omgaan, landen ergens en vragen daar om ruimte. Ruimte voor circulaire bedrijven, ketens en sectoren is een cruciale voorwaarde voor een toekomstbestendige economie en samenleving. Het gaat enerzijds om aanpassingen in de huidige economie die om uitbreidingsruimte of ruimtelijke verandering vragen, en anderzijds om het realiseren van de ruimtelijke schakels die nodig zijn om in Zuid-Holland en Nederland een circulaire economie draaiende te houden (oogstruimte, logistieke ruimte (incl. opslag), verwerkingsruimte en herinrichten van gebruiksruimte). De druk op de Zuid-Hollandse ruimte is groot en ruimte is schaars. De provincie is dichtbevolkt en heeft maar weinig open ruimte. Daarom moet de bestaande ruimte beter en effectiever worden gebruikt. Circulaire activiteiten, zowel van nieuwe als bestaande spelers, hebben moeite om in Zuid-Holland een plek te vinden, terwijl juist dit gebied van belang is voor internationale circulaire ketens en logistiek. Er moeten dus keuzes worden gemaakt en creatieve oplossingen worden ingezet. Vanuit provinciale taken in de ruimtelijke ordening en het Omgevingsbeleid worden ruimtelijke keuzes gemaakt. Dat wordt gedaan door circulair een vanzelfsprekend onderdeel te maken van het ruimtelijk beleid, door afspraken te maken in gebieden (lokaal, regionaal en bovenregionaal), door mee te doen aan ruimtelijke projecten en onderzoek, door ruimtelijke instrumenten in te zetten en door te ontwikkelen en door randvoorwaarden te scheppen die anderen in staat stellen om voor de circulaire keuze te gaan.

5. Circulaire organisatie

Bij een actief circulair beleid hoort ook ‘practice what you preach’. Door zelf ambitieus te zijn en aan de slag te gaan met circulariteit ervaart de provincie beter welke obstakels er zijn. De provincie maakt via haar inkoop en aanbesteding het verschil in het aanjagen van circulaire innovaties en markten. Zo staat de provincie steviger als we anderen aanspreken op hun rol in de transitie. Dat betekent dat medewerkers van de provincie in staat moeten zijn om hun rol hierin in te vullen, van ambtelijk opdrachtgevers, beleidsmedewerkers en toetsers tot projectleiders, inkopers. Circulair werken en werken aan transities vraagt iets van het vakmanschap van de medewerkers. Dat gaat niet vanzelf en de organisatie gaat daarmee aan de slag. De provincie is daarin enthousiasmerend waar het kan, en sturend waar het moet.

6. Financiering en subsidies

Financiering van circulaire initiatieven is nodig om te versnellen, onder meer om de risico’s van innovatieve technologieën en bedrijfsmodellen op te vangen. Aan middelen lijkt geen gebrek, maar de kaders, verzekeringen, certificeringen, risicomodellen en financieringsmogelijkheden sluiten nog niet goed aan bij wat nodig is. Er is nog geen sprake van gelijk speelveld en voor ondernemers is het lastig hun weg te vinden. Daarnaast is de aanwas van nieuwe circulaire projecten, initiatieven en startups en de doorgroei hiervan nog te klein om op te schalen en de noodzakelijke versnelling in te zetten. Vanuit de taak voor de

regionale economie wil de provincie hierin een actieve rol vervullen door projecten aan te jagen, het financieringslandschap inzichtelijker te maken en eigen subsidies – zover relevant – zo in te richten dat ze ook de circulaire transitie ondersteunen. Hierbij hoort ook het agenderen van knelpunten bij het Rijk en bij financiers.

7. Beleid en monitoring

De circulaire transitie raakt de hele samenleving en zal alleen slagen als het een volwaardige plek krijgt in alle relevante beleidsvelden en instrumenten van de provincie. Het vertrekpunt hierbij is dat circulair geen doel op zich is. De circulaire transitie kan worden beschouwd als een essentieel middel voor de oplossing van meerdere beleidsvraagstukken. Beleid geeft richting, borging voor de langere termijn en vormt de basis van het provinciaal handelen.

Het circulaire beleid is nog volop in ontwikkeling. De provincie kiest ervoor dat de komende jaren, samen met de andere opgaves en beleidsvelden, circulariteit te gaan invullen en te vertalen. Hierdoor wordt circulair onderdeel van al het relevante provinciale beleid, instrumenten en budgetten. Zuid-Holland maakt beleid op basis van monitoring en continue reflectie. Ook de monitoring is nog in ontwikkeling. Er is nog geen eenduidige set van indicatoren en de huidige beschikbare data zijn nog maar deels geschikt voor monitoren van circulair in de regio. De ontwikkeling van monitoring wordt gedaan samen met andere partijen.

8. Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Een toekomstige economie is gezond, veilig en circulair. Milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) vormen belangrijke kader stellende instrumenten in de circulaire transitie. Het VTH stelsel en de omgevingsdiensten die dit onder mandaat van provincies en gemeenten uitvoeren moeten de transitie goed kunnen ondersteunen. Dit komt ook naar voren in de IPO Bouwstenenvisie VTH en Circulaire Economie (2022). De kaders en regelgeving zijn gericht op het beschermen van de gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Voor nieuwe initiatieven knelt dit wel eens of ontbreken deze kaders juist nog. Aanpassingen op wet- en regelgeving zijn dan ook noodzakelijk om de circulaire transitie te ondersteunen. Ook is het voor ondernemers niet altijd duidelijk wat wel en niet kan en mag. De nieuwe milieurapportageplicht (CSRD) biedt kansen voor betere data over afval, emissies en grondstofgebruik.

4.1.5.2 Ruimte voor de circulaire economie

Wat gaat de provincie doen?

De transitie naar een circulaire economie zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee nieuwe ruimtevragers. Ook de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid zal veranderen. De ruimtevraag kan bijvoorbeeld gaan om locaties voor het winnen, opslaan, sorteren en verwerken van kritieke materialen, sloopmateriaal uit de bouw, groene grondstoffen of plastics. Met een circulaire economie verdienen we straks geld én creëren we de banen van de toekomst. Circulaire bedrijvigheid, zowel van nieuwe als bestaande spelers, heeft echter moeite om in Zuid-Holland voldoende ruimte te vinden, maar is essentieel om de transitie naar een circulaire economie te realiseren. Daarom wil de provincie ruimte bieden aan de circulaire economie. Op termijn biedt zij geen nieuwe ruimte meer voor bedrijven die niet circulair opereren. De provincie geeft hier invulling aan vanuit haar taken en bevoegdheden.

De provincie kan vanuit haar rol en taken een belangrijke bijdrage leveren aan het creëren van ruimte voor de circulaire economie. Dit vraagt om samenwerking met gebiedspartners. Dit doen we onder meer door ruimte voor circulaire economie onderdeel te maken van ons ruimtelijk beleid en instrumenten, door afspraken te maken in gebieden (lokaal, regionaal en bovenregionaal) en door uitvoering te geven aan (samenwerkings)projecten (realisatie ruimtelijke projecten en onderzoek). In samenwerking met andere overheden zet de provincie stappen in het bieden van voldoende ruimte voor circulaire bedrijvigheid.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Deze maatregel is vormgegeven op basis van 1) de bouwsteen Ruimte in de geactualiseerde strategie ‘Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland (2024-2027), 2) de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland en 3) de Ruimtelijke Economische Visie.

Door de transitie naar een circulaire economie verandert de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid en ontstaat er nieuwe bedrijvigheid. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met een fase met mogelijk een dubbele ruimtevraag, waarin het nieuwe circulaire systeem groeit naast de bestaande (lineaire) productiecapaciteit. Deze overgangsfase vraagt om ruimte voor sanering en verbouwing van installaties of gebouwen, verplaatsing van bedrijven en aanleg van infrastructuur. De precieze aard en omvang van de circulaire economie in 2050 en de gevolgen per provincie zijn nog onduidelijk, maar voor een succesvolle transitie is het belangrijk dat rekening wordt gehouden met circulaire bedrijfsactiviteiten die de komende decennia ontstaan, zoals: (bio)grondstofopslag en verwerking, bouwhubs en binnenstedelijke locaties voor reparatie en deeleconomie.

Verschillende partijen voeren verdiepend onderzoek uit om de ruimtelijke effecten en benodigde randvoorwaarden van de circulaire economie beter inzichtelijk te maken. Veel van deze circulaire ruimtevragen zullen landen op bedrijventerreinen. Bedrijventerreinen zijn een cruciale schakel in het economisch functioneren van Zuid-Holland. Het zijn dé locaties waar hinder veroorzakende activiteiten zich kunnen vestigen, zoals stadsverzorgende bedrijven (bouw, service), (stads)logistiek en (circulaire) industrie én waar de ruimte schaars is. Daarmee zijn het ook dé plekken waar de transitie naar een circulaire economie vorm moet krijgen.

Aanpak

Op hoofdlijnen is de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland voor een circulaire economie in Zuid-Holland ontwikkeld met een ruimtelijke hoofdstructuur die specialisatiekansen per gebied toont. Om de strategie te realiseren gaat de provincie het volgende doen:

1. De provincie werkt aan circulaire hotspots uit de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland;
2. De provincie reserveert (tijdelijk) planologische ruimte voor strategische (hub)locaties voor de circulaire economie;
3. De provincie geeft prioriteit aan circulaire bedrijvigheid op nog te ontwikkelen bedrijventerreinen, passend bij het circulaire profiel van de regio;
4. De provincie gaat bestaande ruimte voor bedrijvigheid beter benutten, mede ten behoeve van de circulaire economie;
5. De provincie zorgt ervoor dat kennisontwikkeling en beleidsverankering van ruimte voor circulaire bedrijvigheid en samenleving aandacht krijgt in provinciaal-, lokaal- en rijksbeleid.

Dit doet de provincie als volgt:

1. De provincie werkt aan circulaire hotspots uit de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland door:

- Met prioriteit te werken aan circulaire hotspots uit de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland. Dit zijn locaties met een uniek profiel, waarin belangrijke circulaire functies voor Zuid-Holland een plek zullen krijgen. Te starten met de volgende (delen van) hotspots:
  - Westflank Rotterdam: het ontwikkelgebied aan de westkant van Rotterdam inclusief Merwe-Vierhavens waar stad en (maak)industrie elkaar raken.
  - De Oude Rijnzone: het gebied rondom Leiden en Alphen aan den Rijn dat raakt aan het Groene Hart en waar de verzorgende circulaire economie voor de steden vorm krijgt.
  - Drechtsteden: het gebied waar het haven- en industriegebied zich ontwikkelt ten behoeve van een circulaire maritieme sector.
  - Zuid-Hollandse Delta: het 'schakelgebied' tussen stad, land en de Rotterdamse haven waar samen gewerkt wordt aan een toekomstbestendige, vitale en circulaire regionale economie.
- Samen met de regionale partners werkt de provincie per hotspot aan een ruimtelijke circulaire strategie en verankering daarvan in beleid van de betrokken overheden. Daarin wil zij komen tot een verdieping op relevante circulaire ketens en hun benodigde ruimtelijke randvoorwaarden. De provincie ontwikkelt deze regionale ruimtelijke circulaire strategie in een proces passend bij de behoefte/lopende processen van de partners in deze gebieden.
- Op basis van de ervaringen in deze hotspots willen we deze aanpak op termijn in meer gebieden uitrollen.

2. De provincie reserveert (tijdelijk) planologische ruimte voor strategische (hub)locaties voor de circulaire economie:

- Met name schaarse watergebonden locaties met een hoge milieucategorie en multimodale transportmogelijkheden (bereikbaar via water, spoor en weg) zijn belangrijk in een circulaire economie. Daarom heeft de provincie een *Locatie- en netwerkanalyse Circulaire Hubs* laten uitvoeren naar kansrijke strategische (hub)locaties voor de circulaire economie. Om de transitie naar een circulaire economie te maken is het belangrijk dat de provincie deze locaties (tijdelijk) beschermt en beter benut door:
  - Op basis van het onderzoek *Locatie- en netwerkanalyse Circulaire Hubs* met relevante gebiedspartners te komen tot een samenhangend hubsysteem van strategische locaties.

- Afspraken te maken over de reservering en benutting van strategische locaties en de concrete doorvertaling naar het benodigde ruimtelijk instrumentarium van de betrokken partners.
- De reservering van strategische locaties vast te leggen in de provinciale Omgevingsverordening.

- Om bovenstaande te bereiken start de provincie gesprekken met de (relevante) partners.

3. De provincie geeft prioriteit aan circulaire bedrijvigheid op nog te ontwikkelen bedrijventerreinen, passend bij het circulaire profiel van de regio door:
- Met gemeenten in gesprek te gaan over het beoogde circulaire profiel, op basis van de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland.
- Ons instrumentarium (zoals bedrijventerreinenvisies, Omgevingsverordening, instructieregels) in te zetten om bij nog te ontwikkelen ruimte voor economie prioriteit te geven aan circulaire bedrijvigheid en ook gemeenten daarin te ondersteunen.

4. De provincie gaat bestaande ruimte voor bedrijvigheid beter benutten, mede ten behoeve van de circulaire economie door:
- Een aanpak voor 'beter benutten' te ontwikkelen en realiseren, als onderdeel van de beleidskeuze 'Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen', waarin ruimte voor circulaire bedrijvigheid een belangrijk uitgangspunt is. Onderdeel daarvan vormt de ontwikkeling van een verplaatsingsfonds en het creëren van ruimte voor bedrijvigheid.

5. De provincie zorgt ervoor dat kennisontwikkeling en beleidsverankering van ruimte voor circulaire bedrijvigheid aandacht krijgt in provinciaal, lokaal en rijksbeleid door:
- Een actieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het kennisveld ruimte & circulair, onder andere via verdiepende verkenningen en deelname aan 'lerende netwerken'.
- Te zorgen dat ruimte voor circulaire bedrijvigheid onderdeel is van richtinggevende ruimtelijke visies, Omgevingsbeleid en provinciaal instrumentarium.
- Te stimuleren dat gemeenten, waterschappen en het Rijk dit ook doen, bijvoorbeeld door in rijk-regio verband samen te werken en uitvoering te geven aan de bestuurlijke afspraken over ruimte en circulair, en door het Rijk te vragen om een ruimtelijke strategie voor een circulair Nederland in Europese context te ontwikkelen.

4.1.6.1 Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie streeft naar een welvarend en krachtig Zuid-Holland met toekomstbestendige ruimte voor ondernemerschap. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. Een goed vestigingsklimaat met concurrerende, toekomstbestendig bedrijventerreinen, vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en een sterke kantorenmarkt dragen daaraan bij. Het gaat daarbij om voldoende werklocaties van de juiste kwaliteit en op de juiste plek. De provincie zet daarom in op:
- Sturen op ruimte voor een duurzame, innovatieve en inclusieve economie
- Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden;
- Juiste kantoor op de juiste plek.

De provincie doet dit door het opstellen van ruimtelijke regels, maar ook door flankerend beleid zoals subsidieregelingen, het delen van kennis en informatie, onderzoek, het organiseren van netwerken en het inzetten van ambassadeurs.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Ruimte voor een duurzame, innovatieve en inclusieve economie

De provincie staat voor een toekomstbestendige economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor haar ondernemers en inwoners. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. De provincie geeft ruimtelijk-economisch beleid vorm, zodat het bijdraagt aan brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. De economie en bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan brede welvaart. De provincie stuurt hierop door te kiezen voor kwaliteit en selectieve groei. Bijvoorbeeld bij keuzes rondom ruimtelijke functies, investeringen in infrastructuur en door selectief om te gaan met groei van economische activiteiten. Dat betekent dat de provincie niet meer vanzelfspre-

kend ruimte faciliteert op basis van ramingen en prognoses, maar gericht kijken naar de bijdrage van economische ontwikkelingen aan brede welvaart en het Zuid-Hollandse ecosysteem. Activiteiten die hieraan bijdragen verdienen steun en ruimte van de provincie. Ramingen en prognoses zijn daarbij vooral ondersteunend bedoeld en meer kwalitatief van aard. De provincie heroverweegt de uitvraag naar behoefteramingen, zodat deze aansluit op de wens om meer te sturen op kwaliteit.

Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit zijn de pijlers van een toekomstbestendige economie en krijgen prioriteit bij de verdeling van de ruimte. De provincie zet in op een duurzame economie zonder schadelijke uitstoot en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffensysteem. De provincie zet in op een innovatieve economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap. De provincie zet in op een inclusieve economie met gelijke kansen voor iedereen, waarin elke regio telt en iedereen een goede boterham kan verdienen en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Licence to operate: draagvlak en legitimiteit

De bijdrage aan brede welvaart en een duurzame, innovatieve en inclusieve economie bepaalt in steeds belangrijker mate de '*license to operate*' van bedrijven. Deze '*license to operate*' kan worden vertaald als een combinatie van maatschappelijke, politieke en juridische legitimiteit. Dit vormt het afwegingskader voor economische activiteiten waarvoor ruimte wordt geboden. De provincie ondersteunt bedrijven in de transitie naar 'toekomstbestendigheid', maar wie niet toekomstbestendig is verliest op termijn draagvlak en legitimiteit en daarmee aanspraak op steun en (toekomstige) ruimte in onze provincie.

Legitimiteit gaat om het verantwoord uitvoeren van activiteiten. Dit vormt het maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak een organisatie nodig heeft om te kunnen bestaan en (blijven) opereren in een samenleving. Het hebben en houden van draaglvak is breder dan het voldoen aan wet- en regelgeving, of verkrijgen van een officiële vergunning van de overheid. De wet trekt weliswaar de grenzen, maar het verkrijgen van maatschappelijk legitimiteit omvat meer dan het enkel vastleggen van zakelijke afspraken. Het gaat ook over de sociale acceptatie en erkenning die een organisatie krijgt van de maatschappij. Dat is een continu proces waarbij de verankering in de maatschappij, de verbinding met stakeholders en de toegevoegde waarde die organisaties leveren bij het oplossen van maatschappelijke knelpunten uiteindelijk het draagvlak bepalen. Dit is daarmee een voorwaarde voor een winstgevende toekomst voor organisaties.

Het maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak of legitimiteit bestaat uit verschillende onderdelen, waar de provincie op wil sturen.

- Het bestaat ten eerste uit wettelijke vereisten die reeds zijn vastgelegd. Dat geldt bijvoorbeeld voor Kaderrichtlijn Water (2027), het terugbrengen van de uitstoot van CO2 (2030) en stikstofdepositie (2035), de participatiewet en externe veiligheid. Deze wettelijke doelen moeten worden gehaald binnen de termijnen die wettelijk zijn bepaald.
- Daarnaast bestaat het uit factoren, waarover afspraken zijn of worden gemaakt met samenwerkende overheden, bedrijven of de samenleving. Hierbij gaat het om het gebruik van energie, grondstoffen en zoet- en drinkwater, circulair, huisvesting van arbeidsmigranten en gezondheid. Een voorbeeld hiervan is het Grondstoffenakkoord.
- Ten slotte zijn er factoren waar nog geen afspraken over zijn gemaakt, maar waar de provincie in toenemende mate op gaan sturen, zoals ruimtegebruik, brede welvaart en transities.

Maatschappelijk, politiek en juridisch draagvlak of legitimiteit is geen juridisch instrument, maar wel bruikbaar om het gesprek over de gewenste economische ontwikkelingen met de buitenwereld te voeren. De werkwijze hieromtrent wordt samen met partners verder uitgewerkt. Daarnaast daagt de provincie (nieuwe) ruimtevragers uit om hun bijdrage aan de duurzame, innovatieve en inclusieve economie te vergroten. Voor activiteiten die hier positief aan bijdragen spant de provincie zich extra in.

Prioritering van economische activiteiten

Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit staan niet los van elkaar; ze kunnen elkaar versterken en leiden samen tot brede welvaart. Tegelijkertijd kunnen ze ook op gespannen voet met elkaar staan bij het maken van ruimtelijke keuzes. De context is veelal bepalend bij het maken van de juiste keuze. In eerste instantie zijn gemeenten de aangewezen partij om economische (bedrijfs)activiteiten te faciliteren. Wanneer dit lokaal tot knelpunten leidt, (boven)regionale belangen onder druk komen te staan en scherpe keuzes nodig zijn, pakt de provincie haar rol bij de verdeling van de ruimte. Dit geldt zowel voor nieuw uit te geven ruimte, bestaande (schuif)ruimte die beschikbaar komt of gemaakt kan worden en ruimte die momenteel niet goed wordt benut. Bij de verdeling van de ruimte voor economie geeft de provincie prioriteit aan de volgende activiteiten:

1. Basiseconomie en strategische belangen: De 'basiseconomie' heeft voldoende ruimte nodig. Dat gaat om maatschappelijke en nutsvoorzieningen en stadverzorgende bedrijvigheid die noodzakelijk is voor

het functioneren van onze samenleving. Dit betreft functies die vanwege hun (milieu)ruimtegebruik moeilijk inpasbaar zijn, zoals afval- of betoncentrales. Ook gaat het om stadsverzorgende bedrijvigheid en voorzieningen die uit stedelijke en landelijke gebieden verdwijnen, omdat ze steeds moeilijker (betaalbare) ruimte vinden, zoals huisartsen of onderwijs. Daarnaast gaat het om activiteiten die vanwege hun (nationale) strategische belang een bijdrage leveren aan onze strategische autonomie. Bijvoorbeeld sectoren waar Nederland of Europa minder afhankelijk wil zijn van derden, zoals defensie, kritische materialen/technologieën, duurzame energie, of de productie van voedsel of medicijnen. De benodigde aard en omvang van deze basiseconomie en strategische belangen kan in de loop van de tijd veranderen.

2. Circulaire economie: De provincie maakt ruimte voor activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een circulaire en klimaat neutrale economie, waarin het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen het uitgangspunt is. Het gaat daarbij om activiteiten op enkele strategische locaties, die een sleutelrol spelen in het circulaire netwerk. Zo biedt de provincie bedrijven de kans (de omslag naar) duurzaamheid en circulariteit prioriteit te geven in hun bedrijfsvoering. Op termijn biedt de provincie geen nieuwe ruimte meer voor bedrijven die niet duurzaam en circulair opereren.
3. Kennis- en innovatie-ecosystemen, technologische maakindustrie en toegevoegde waarde: Voor het toekomstig verdienvermogen zet de provincie in op haar sterke kennis- en innovatie-ecosystemen en de technologische maakindustrie, conform de Groeiagenda Zuid-Holland. De provincie biedt ook ruimte aan start-ups en scale-ups om te kunnen groeien. De provincie geeft daarbij prioriteit aan activiteiten met een hogere toevoegde waarde voor de samenleving en economie en een compact ruimtebeslag (zoveel mogelijk toevoegde waarde per m2).

Realiseren van concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

De provincie streeft naar concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen, het beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven, o.a. om de transitie naar een circulaire economie te kunnen realiseren.

De maatregelen die hiervoor worden ingezet zijn:

Subsidie planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland

Voor de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland kunnen aanvragen ingediend worden voor (haalbaarheids-)onderzoeken om de kwaliteit van een bedrijventerreinen te verbeteren, zoals onderzoek naar energie, groen, verkeersveiligheid, OV, en digitalisering.

Subsidieregeling verduurzaming bedrijventerreinen

De provincie heeft een specifieke (investerings-) subsidieregeling om opwek van duurzame energie, energiebesparing en verdeling van energie op bedrijventerreinen te ondersteunen evenals vergroening en circulaire maatregelen. Deze regeling zorgt voor een kwaliteitsimpuls van een bedrijventerrein en is een extra stap op weg richting een toekomstbestendig bedrijventerrein.

Kennisuitwisseling

Kennisdelen is een belangrijk provinciaal instrument, zo ook voor het bedrijventerreinenbeleid. Kennisuitwisseling vindt op verschillende manieren plaats. Zo worden er jaarlijks twee masterclasses bedrijventerreinen georganiseerd. De doelgroep is breed, zowel overheden als bedrijven, ondernemersverenigingen, kennisinstellingen en aanverwante instellingen. Naast deze masterclasses kunnen ook andere thematische bijeenkomsten worden gehouden om de doelgroep te informeren en om input op te halen. Bijvoorbeeld parkmanagers overleggen. De provincie laat daarnaast allerlei onderzoeken uitvoeren als onderbouwing voor het beleid en zet in op het versterken van diverse netwerken. Dit gebeurt onder andere met het bedrijfsleven, overheden en de omgevingsdiensten.

Gebiedsgericht werken met andere partners

Het wordt steeds belangrijker om samen met partners (zowel overheden, marktpartijen als belangenorganisaties) te werken aan maatschappelijke opgaven. In diverse gebiedscasussen werkt de provincie samen om verschillende ambities te realiseren, waaronder ook het borgen van voldoende werkgelegenheid op bedrijventerreinen en transformatielocaties. Samenwerking op locaties vergt een actieve rol en samenwerkende insteek van de provincie. Dit staat soms op gespannen voet met de toetsende rol van de provincie aan de Omgevingsverordening.

Organisatiegraad verhogen als randvoorwaarde voor verhogen kwaliteit bedrijventerreinen

Om ervoor te zorgen dat een bedrijventerrein investeert in zaken die in de toekomst essentieel zijn voor de ondernemers (zoals duurzame energie, tegengaan van wateroverlast, et cetera), is het belangrijk dat ondernemers zich organiseren. De ervaring leert dat activiteiten beter, om niet te zeggen alléén, van de grond komen als op het bedrijventerrein een ondernemersvereniging actief is. De provincie vindt dit belangrijk en stimuleert daarom het behouden en verhogen van de organisatiegraad om zo verduurzamingsprojecten aan te jagen. Een ondernemersvereniging kan vervolgens professionele ondersteuning inhuren in de vorm van parkmanagement. Via parkmanagement kunnen activiteiten uitgevoerd worden waar de ondernemersvereniging niet aan toekomt.

Ruimtelijk instrumentarium ten behoeve van behoud van ruimte, zorgvuldig ruimtegebruik en investeringszekerheid

De provincie zet haar ruimtelijk instrumentarium in ten behoeve van behoud van ruimte, zorgvuldig ruimtegebruik en investeringszekerheid. Daarbij worden alle bedrijventerreinen ruimtelijk beschermd en het toevoegen van andere functies dan werken en/of ondersteunende functies beperkt. Dit om de beschikbare ruimte zo optimaal mogelijk te gebruiken voor een goed vestigingsklimaat en de transitie naar een circulaire economie. Het instrument minimale milieucategorie wordt ook ingezet op bestaande bedrijventerreinen.

Regionale visies

Voor de regio's Holland Rijnland, MRDH, Midden-Holland en Zuid-Holland Zuid zijn tot 1 juli 2026 regionale bedrijventerreinenvisies aanvaard. Met de aanvaarding is voor de in de aanvaardingsbrieven genoemde transformatielocaties bepaald dat feitelijke compensatie kan worden toegepast in plaats van planologische compensatie. De afspraken uit deze aanvaarde visies blijven gelden volgens een overgangsrecht en worden geborgd in de Omgevingsverordening.

Opstellen behoefteramingen en monitoren/onderzoeken

Om een goed beeld te hebben en houden van vraag en aanbod aan bedrijventerreinen laat de provincie elke vier jaar een behoefteraming opstellen voor bedrijventerreinen en wordt de bedrijventerreinendata gemonitord. Gedeputeerde Staten monitoren o.a. jaarlijks hoe de behoefteraming zich verhoudt tot de werkelijke uitgifte van bedrijventerreinen en de voortgang van de uitvoering van de regionale bedrijventerreinenvisies. Ook al is accommoderen van alle vraag niet meer het uitgangspunt, het blijft wel belangrijk om inzicht te houden in de behoefte en het aanbod aan bedrijventerreinen.

Beter benutten

Het beter benutten van de ruimte is cruciaal bij het realiseren van de provinciale ambities. Hier liggen nog grote kansen: een deel van de activiteiten op terreinen met een milieucategorie 3 of hoger hoeven daar eigenlijk niet te zitten. De provincie werkt aan een nieuwe aanpak voor beter benutten. Daarin wordt bekeken hoe de huidige werklocaties intensiever kunnen worden gebruikt, door meer te sturen op baanen (bouw)dichtheid. Ook wordt verdiepend onderzoek gedaan naar welke bedrijven niet thuishoren op bedrijventerreinen (bijvoorbeeld vanwege hun milieucategorie) en welk ruimtebeslag deze innemen. Met het instellen van een minimale milieuzonering op (nieuwe én bestaande) bedrijventerreinen stuurt de provincie op het juiste gebruik van de locatie. De provincie wil een schuifpuzzel op gang brengen, op plekken waar (milieu)ruimte onvoldoende wordt benut, bijvoorbeeld ten behoeve van de circulaire ombouwopgave. Dit vraagt onder andere om verplaatsing van bedrijven. Dat is kostbaar. De provincie zet in op een verplaatsings- en herstructureringsfonds voor het beter benutten van bedrijventerreinen en het creëren van ruimte. De provincie maakt hier enerzijds zelf middelen voor vrij. Anderzijds vraagt de provincie het Rijk om bestuurlijke afspraken en voldoende middelen om zo'n fonds te vormen. Ook wordt een provinciale ambassadeur aangesteld die bedrijven die niet thuishoren op een bedrijventerrein verleidt om te verplaatsen, zodat deze ruimte kan worden benut voor het bedoelde (milieucategorie)gebruik.

Betaalbare bedrijfsruimte

Door stijgende prijzen voor vastgoed verdwijnt (kleinschalige) stadsverzorgende bedrijvigheid als eerste uit het stedelijk gebied, terwijl stadsverzorgende bedrijvigheid een belangrijke maatschappelijke waarde heeft. In samenwerking met gemeenten en het rijk willen de provincie inventariseren welke goede voorbeelden er zijn en experimenteren met nieuw instrumentarium om betaalbare bedrijfsruimtes aan te bieden, zoals (gemeentelijke) 'werkcorporaties' die zorgen voor betaalbare bedrijfsruimte.

Uitbreidingsvraag (kwantitatief en kwalitatief)

Onderstaande tabel toont de kwantitatieve en kwalitatieve uitbreidingsvraag in de bestuurlijke regio's Holland Rijnland, Midden-Holland, Metropoolregio Rotterdam Den Haag en Zuid-Holland Zuid voor de periode 2021 tot en met 2030. Deze tabel is gebaseerd op de behoefteraming bedrijventerreinen 2021. Streven is dat de behoefteraming elke vier jaar wordt geactualiseerd. In deze raming, die per regio nader gespecificeerd is, is (met uitzondering van Midden-Holland) ook een onderverdeling naar subregio's te vinden. De uitbreidingsvraag is onderverdeeld naar vijf werkmilieus:

- Gemengd stedelijk: lichte bedrijvigheid, stadsverzorgend, klein tot middelgroot;
- Campus: drie locaties in Zuid-Holland (Leiden Bio Science Park, Space Business Park en TU Delft Campus Zuid);
- Regulier: reguliere bedrijventerreinactiviteiten als handel, bouw, productie en transport, (boven)lokaal, klein tot middelgroot;
- Grootschalige distributie (> 3 ha): grootschalige distributie en warehousing, (boven)regionaal;
- Grootschalige productie (dit betreft voornamelijk hogere milieucategorie-bedrijvigheid): grootschalige (overwegend vanaf 1 ha) productie/assemblage/recycling/etc., circulair, regionaal. Deze ruimtevraag bestaat voor circa 95% uit hogere milieucategorie bedrijven. Voor hogere milieucategorie-bedrijvigheid is belangrijk om te onderkennen dat deze met name voor de transitie richting een circulaire economie essentieel is.

Er is voor deze indeling naar werkmilieus gekozen omdat deze recht doet aan twee belangrijke kenmerken die ruimtelijk relevant zijn. Dit zijn de mate van hinder (lage versus hoge milieucategorie) en de omvang van het bedrijf (klein versus zeer groot).

Bij onderstaande tabel is van belang dat de vraag vanuit verschillende clusters (onder andere greenports, maritiem) dwars door deze werkmilieus heen gaat. Het kan gaan om grootschalige bedrijven, hogere milieucategorie-bedrijven, maar ook reguliere bedrijven met een voorkeur voor vestiging op een locatie aan of nabij het water. Voor de watergebonden bedrijvigheid is de ruimtevraag specifiek in beeld gebracht omdat dit een specifiek deel van de bedrijventerreinmarkt betreft met een aanzienlijk belang voor de Zuid-Hollandse economie.

Uitbreidingsvraag 2021 t/m 2030 per bestuurlijke regio

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Uitbreidingsvraag	51 – 111	43 – 86	131 – 319	48 – 149
Gemengd stedelijk	4 – 8	3 – 7	4 – 30	1 – 8
Campus	5 – 12	0	3 – 6	0
Regulier	20 – 42	15 – 31	21 – 78	10 – 49
Grootschalige distributie	19 – 34	20 – 35	85 – 164	32 – 66
Grootschalige productie	4 – 14	5 – 12	19 – 42	4 – 26
Watergebonden	4 – 10	5 – 10	16 – 35	10 – 26

Deze tabel hanteert een bandbreedte tussen een hoog en een laag scenario. Gezien de economische kenmerken van de regio's in Zuid-Holland, de bevolkingsprognoses en de ruimtelijke druk is in alle regio's het hoge scenario het meest waarschijnlijke scenario. De in de tabel genoemde totalen zijn exclusief de behoefte aan watergebonden terreinen.

Vervangingsvraag

Naast de uitbreidingsvraag is de vervangingsvraag in beeld gebracht. Door transformatie van bestaande bedrijventerreinen is een vervangingsvraag van maximaal 117 hectare geraamd tot en met 2030. Dit is circa 2% van de huidige uitgegeven voorraad. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vervangingsvraag per bestuurlijke regio. Deze ruimtevraag is afhankelijk van de compensatieplannen van de gemeenten waar deze transformatieplannen spelen. Ondanks een goede onderbouwing vanuit de behoefteraming blijft de vervangingsvraag een onzekere factor. De vervangingsvraag fluctueert door de tijd heen.

De onderliggende locaties passen overigens niet bij voorbaat binnen het provinciaal Omgevingsbeleid en moeten daar nog op beoordeeld worden.

Vervangingsvraag 2021 t/m 2030 per bestuurlijke regio

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Vervangingsvraag	19	31	44	22

Vraag-aanbodconfrontatie per regio (kwantitatief)

In onderstaande tabel wordt de hierboven geïnventariseerde vraag (uitbreidingsvraag en vervangingsvraag) geconfronteerd met het harde planaanbod. Dit zijn plannen die al zijn vastgelegd in onherroepelijke omgevingsplannen. Bij het bepalen van de aanbodzijde is ook rekening gehouden met de leegstand in de bestaande voorraad. Want wanneer sprake is van forse leegstand, zou de bestaande voorraad een deel van de vraag kunnen opvangen. In Zuid-Holland is de leegstand echter zeer beperkt en bevindt zich in bijna alle regio's onder de frictieleegstand. Dit is de leegstand die nodig is om een markt goed te laten functioneren. Denk hierbij aan leegstand die nodig is als ruimte vanwege verhuizingen of verbouwingen. Door deze krapte op de Zuid-Hollandse bedrijfsruimtemarkt is het niet waarschijnlijk dat een significant deel van de vraag zal landen in de bestaande voorraad.

In deze tabel is geen rekening gehouden met het zachte planaanbod. Dit zijn namelijk plannen waarvoor nog een omgevingsplan moet worden vastgesteld. De status van zachte plannen kan sterk verschillen (van idee tot afgestemd in de regio tot voorontwerp omgevingsplan). Het zachte planaanbod is dynamisch en verandert door de tijd.

Confrontatie vraag en aanbod per bestuurlijke regio (per 1-1-2021)

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Uitbreidingsvraag	51 – 111	43 – 86	131 – 319	48 – 149
Vervangingsvraag	19	31	44	22
Totale vraag	70 – 130	74 – 117	175 – 363	70 – 171
Hard planaanbod	71	3	308	196
Behoefte	**-1 tot 59**	**71 tot 114**	**-125 tot 63**	**-125 tot -24**

Uitgaande van het hoge scenario is in alle regio's (met uitzondering van Zuid-Holland Zuid) sprake van een (forse) kwantitatieve behoefte aan bedrijventerrein. Deels zou dit geaccommodeerd kunnen worden door de zachte plannen.

Het behouden en creëren van watergebonden bedrijvigheid is niet alleen van belang voor economische groei, maar ook voor de realisatie van een duurzame en circulaire toekomst in Zuid-Holland in zijn geheel. Onderstaande tabel geeft daarom een overzicht van de vraag-aanbod confrontatie van de watergebonden bedrijvigheid. Hieruit blijkt dat in alle bestuurlijke regio's sprake is van behoefte aan watergebonden bedrijventerreinen.

Confrontatie vraag en aanbod watergebonden bedrijvigheid per bestuurlijke regio (per 1-1-2021)

	Holland Rijnland	Midden-Holland	MRDH	Zuid-Holland Zuid
Vraag	4 – 10	5 – 10	16 – 35	10 – 26
Aanbod	0	0	7	5
Behoefte	**4 tot 10**	**5 tot 10**	**9 tot 28**	**5 tot 21**

Vraag-aanbodconfrontatie per regio (kwalitatief)

Naast de kwantiteit is het essentieel om naar de kwaliteit van vraag en aanbod te kijken. Hierbij is de onderverdeling naar werkmilieu en de geografische spreiding van het aanbod relevant. Er wordt gekeken naar geografische spreiding omdat marktregio's van bedrijven vaak niet gelijk zijn aan de bestuurlijke regio's. Grenzen zijn namelijk vaak fluïde en overlappend. Bovendien heeft elk type bedrijfssegment zijn eigen marktregio. Naast regionaal wordt ook kwalitatief onderscheid gemaakt. De reden hiervoor is dat elk segment zijn specifieke behoefte heeft qua kavelkenmerken en –omvang. Daarom is hierboven onderscheid gemaakt naar de vijf typen werkmilieus.

Toetsing en beoordeling plannen

De provincie beoordeelt bij een nieuw omgevingsplan of deze past binnen het provinciaal Omgevingsbeleid en geeft op basis hiervan advies aan de gemeente. De provincie stuurt met haar instrumentarium op behoud van het bestaande (plan)aanbod aan bedrijventerreinen.

Realiseren van concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden

De provincie hecht veel waarde aan vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en wil om dat te bereiken de detailhandelsstructuur versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en ook de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen. Dit levert een belangrijke bijdrage aan het woon-, werk- en leefklimaat in Zuid-Holland. Detailhandel is nog steeds een belangrijk bezoekmotief voor centra, ondanks dat in veel gebieden het draagvlak voor winkels afneemt door overaanbod, veranderend consumentengedrag en demografische ontwikkelingen. Uitbreiding van aanbod is gelet op de transitie waar alle centra voor staan, echter niet meer de focus. Het gaat in de toekomst veel meer over het relevant houden van de totale centrumgebieden, waarbij voor een goede regionale afstemming en samenwerking het juiste (relevante) verzorgingsgebied belangrijk is. Tussen detailhandelsvoorzieningen onderling en met andere (maatschappelijke) voorzieningen ontstaat synergie en combinatiebezoek. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen. De provincie benut hiermee de kracht van detailhandel voor vitale, sterke en aantrekkelijke centra waardoor optimaal wordt bijgedragen aan een kwalitatief hoogwaardigere leefomgeving.

Aanpak Winkelgebieden

Met de Aanpak Winkelgebieden biedt de provincie gemeenten naast de ruimtelijke beleidskaders hulp en ondersteuning op gebied van kennisuitwisseling, verbeteren samenwerking, aanpak leegstand, herpositioneren en transformatie winkelgebieden. Deze aanpak bestaat onder andere uit:

- Subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland
  De subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland is bedoeld om de kwaliteit en het functioneren van winkel- en centrumgebieden te optimaliseren. Gemeenten, winkeliers- en ondernemersverenigingen en stichtingen kunnen subsidie aanvragen voor activiteiten die zijn gericht op het verhogen en verbeteren van de onderlinge samenwerking van ondernemers en winkeliers, vooronderzoek voor het oprichten van een Bedrijven Investeringszone (BIZ), haalbaarheidsonderzoek om tot compactere winkelgebieden te komen en verspreid aanbod te saneren of het laten opstellen van een sterkte-zwakte analyse voor een winkel- en centrumgebied. Daarnaast kan de subsidieregeling ingezet worden om meer uitvoerende activiteiten op het gebied van herontwikkeling en transformatie te organiseren.

- Koopstromenonderzoek
  De provincie laat regelmatig, in 2021 in samenwerking met de provincies Noord-Holland, Utrecht, en Noord-Brabant koopstromenonderzoek (KSO) uitvoeren. Koopstromenonderzoek is een grootschalig consumentenonderzoek onder inwoners van de Randstad. De enquête brengt de kooporiëntatie (waar worden boodschappen gedaan, waar wordt gewinkeld, inclusief internetaankopen) en het koopgedrag (o.a. gebruikt vervoermiddel, koopfrequentie, beoordeling winkelgebieden, combinatiebezoek) van de bevolking in beeld. De provincie gebruikt de KSO-data voor de evaluatie, monitoring en aanpassing van het (ruimtelijk) detailhandelsbeleid, o.a. met betrekking tot de ontwikkelingsmogelijkheden en de detailhandelsstructuur. De KSO-data is voor iedereen beschikbaar. Naast de provincies wordt de KSO-data door gemeenten, regio's en marktpartijen gebruikt voor bijvoorbeeld de onderbouwing van lokaal en regionaal detailhandelsbeleid of vestigingsplaatskeuzes.

- Professionalisering, samenwerking en kennisdeling
  De provincie wil samen met betrokken partijen in (middelgrote) steden werken aan levendige, vitale en aantrekkelijke centrumgebieden. Voor alle type centrumgebieden geldt dat ingrepen noodzakelijk kunnen zijn om tot een toekomstbestendige structuur te komen. Om daadwerkelijke sterke steden en dorpen te krijgen geldt dat de centrumfunctie in balans dient te zijn. Daarom ligt de focus op de volgende thema's:
  - versterken toekomst centra van (middelgrote centra) door pilotprojecten
  - Kennisdeling door middel van masterclasses en kennisplatforms
  - Stimuleren van transformatie door het aanbieden van financiële arrangementen

- Kennisvorming- en deling
  De provincie ziet een toegevoegde waarde voor zichzelf bij kennisvorming en –deling op het terrein van detailhandel en bredere binnenstad aanpak. Uit diverse trajecten blijkt dat met name de kleine gemeenten minder goed geëquipeerd zijn om alle trends en ontwikkelingen te volgen en onvoldoende menskracht beschikbaar hebben om benodigde acties uit te voeren. In dit kader wordt ingezet op het breed toepasbaar maken van provinciaal geïnitieerde onderzoeken (DNA van de stad, stadslo-

gistiek), organiseren van breed toegankelijke masterclasses en kennisbijeenkomsten en het opzetten van een monitor werklocaties. Zo zijn er twee platforms opgericht voor centrummanagers en ambtenaren EZ om de binnenstad aanpak zowel inhoudelijk als procesmatig te bespreken.

- Regionale visies en programmering
  Het is wenselijk om detailhandelsontwikkelingen in een breder regionaal kader te kunnen plaatsen met afspraken over nieuwe ontwikkelingen maar ook bijvoorbeeld over het saneren van overaanbod. De provincie zet zich daarom in om regionale samenwerking en programmering op het gebied van detailhandel te stimuleren en levert een actieve bijdrage aan regio's die actief zijn op het gebied van visievorming en programmering. Elementen die daar onderdeel van kunnen uitmaken zijn het gebruik van actuele cijfers over aanbod en leegstand, regionale programmering, inventarisatie van kansrijke en kansarme centra, profielen per gemeente, nieuwe ontwikkelingen, schrappen (plan)aanbod en transformatie.

Overzicht provinciale detailhandelsstructuur, PDV- en GDV-locaties

Provinciale detailhandelsstructuur

In de Omgevingsvisie is op hoofdlijnen de provinciale detailhandelsstructuur (reguliere detailhandel) benoemd.

Het generieke beeld in het functioneren van de verschillende type centra is door de provincie vertaald in een ontwikkelingsperspectief voor de provinciale detailhandelsstructuur. Deze bestaat uit vier categorieën: 'te consolideren centra', 'te herpositioneren centra', 'te optimaliseren centra' en de 'overige centra'.

Deze vierdeling maakt het 'level playing field' herkenbaar. Hierdoor wordt duidelijk en inzichtelijk welke positie een centrum heeft in de provinciale detailhandelsstructuur en worden de gemaakte keuzes voor ontwikkelingsmogelijkheden (investeringen, ruimtelijke toevoegingen en herstructureringen/transformaties) daarbinnen helder. De bij deze categorisering behorende ontwikkelingsperspectieven luiden als volgt:

Te consolideren centra

De grote centra hebben over het algemeen een ruim aanbod aan detailhandelsvoorzieningen en bieden daarnaast een breder aanbod aan publieksvoorzieningen. Dit zorgt er voor dat deze centra, niet alleen voor de aankoop van (niet-dagelijkse) artikelen, maar ook om recreatief te winkelen en als 'dagje uit' veelal worden bezocht.

Het toekomstperspectief voor de 'te consolideren centra' is over het algemeen goed. Dit betekent echter niet dat deze centra niet voor opgaven staan. Om hun positie te consolideren kan sprake zijn van uitbreiding van het winkelaanbod, maar er zal ook zeker sprake zijn van transformatie van zwakkere winkellocaties. Het provinciale beleid richt zich op behoud en versterking van de (boven)regionale positie van deze centra waarbij het totaal aantal winkelvloeroppervlak niet toeneemt. De Ladder voor duurzame verstedelijking blijft hiervoor een belangrijk instrument.

Ontwikkelingen in deze centra moeten niet leiden tot onaanvaardbare leegstandseffecten in andere centra. Qua omvang, functioneren en verwacht toekomstperspectief onderscheiden de binnensteden van Rotterdam en Den Haag zich ten opzichte van de andere centra. Ook hebben deze twee centra een grote aantrekkingskracht op (inter)nationale bezoekers. De andere centra in deze categorie vervullen vooral een regionale functie. Nieuwe ontwikkelingen zouden ook bij dat profiel moeten passen.

De te consolideren centra van de provinciale detailhandelsstructuur bestaan uit 7 locaties:
- Internationale centra: Den Haag binnenstad en Rotterdam binnenstad;
- Nieuwe centra: Leidschendam The Mall of the Netherlands
- Historische binnensteden: Leiden centrum, Delft binnenstad, Dordrecht binnenstad en Gouda binnenstad.

Te herpositioneren centra

Deze centra zijn planmatig ontwikkeld en relatief sterk winkel georiënteerd. Ondanks hun omvang en kritische massa is door hun relatieve mono functionaliteit hun toekomstperspectief kwetsbaar in de huidige en toekomstige winkelmarkt. Deze centra zijn gebaat bij een bredere mix aan functies, afgestemd op de lokale behoefte. Uitbreiding van het winkelaanbod is in deze centra in principe niet aan de orde, tenzij er door woningbouw een substantiële toename van de bevolking te verwachten is.

Dit ontwikkelperspectief geldt voor Rijswijk in de Bogaard, Rotterdam Zuidplein en Alexandrium en Stadshart Zoetermeer.

Te optimaliseren centra

De provincie heeft 34 centra als 'te optimaliseren centra' aangeduid. Deze centra nemen een prominente positie in binnen de structuur en zijn van groot belang voor de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. De omvang van het winkelaanbod in m2 in deze centra is de afgelopen jaren over het algemeen beperkt in omvang afgenomen en missen een kritische massa die juist de grotere steden aantrekkelijk maken voor aankoop van niet-dagelijkse artikelen. Het aantal winkels is daarentegen sterker afgenomen. Een belangrijke oorzaak voor deze afname is dat Internet een belangrijk aankoopkanaal is voor vooral niet-dagelijkse goederen. Branches die veelal op internet worden gekocht, zijn juist aanwezig in dit type centra en staan dus onder druk. Andere publieksfuncties zoals horeca en leisure zijn over het algemeen wat minder sterk vertegenwoordigd. Het gevolg is dat deze centra een minder grote koopkrachttoevloeiing realiseren en dat de bestedingen per m2 op een lager niveau liggen. De betreffende gemeenten hebben ook nagenoeg geen ontwikkelingsruimte voor nieuwe detailhandelsontwikkelingen. De combinatie van deze factoren zorgt ervoor dat het (toekomstig) functioneren van deze groep centra onder druk staat. Detailhandel is een belangrijke drager voor de aantrekkelijkheid en levendigheid van deze centra. Doordat de functie van detailhandel in deze centra terugloopt, dreigt ook de vitaliteit en aantrekkelijkheid, en daarmee de sociaalmaatschappelijke functie van deze centra terug te lopen. De belangrijkste (ruimtelijke) opgaven liggen voor alle betrokken partijen (overheden en markt) dan ook bij deze categorie centra. Het winkelbestand in deze centra zou daarom bij voorkeur niet moeten uitbreiden, zich primair moeten richten op de eigen bewoners en geen of heel beperkte regionale ambities nastreven. Mocht het eigen inwonertal in aanzienlijke mate toenemen, dan kan het winkelaanbod hierop afgestemd worden. Soms kan ook intensivering op een plek aan de orde zijn, gevolgd door sanering of transformatie elders. Een belangrijke opgave ligt in het terugdringen van winkelleegstand, o.a. door transformatie naar andere functies. Toevoeging van andere publieksfuncties, zowel maatschappelijk als commercieel van aard, kan de aantrekkelijkheid van deze centra verhogen. Het gaat hierbij om een maatwerkopgave per centrum.

Overige centra

De overige centra (circa 450 centra, en niet specifiek benoemd) vervullen een lokale functie, zijn belangrijk voor de bereikbaarheid van het dagelijks aanbod en hebben een meerwaarde voor de leefbaarheid van kleine kernen, wijken en buurten. Het toekomstperspectief is divers: sommige centra functioneren goed, andere centra komen in aanmerking voor een facelift, herprofilering, (gedeeltelijke) transformatie of samenvoeging. Voor deze categorie centra kan eventuele beperkte groei van het winkeloppervlak aan de orde zijn om de dynamiek in de dagelijkse sector te faciliteren. Beperkte groei van het aanbod in de overige centra is ook mogelijk indien dit aanbod geen gelijke tred houdt met een sterke bevolkingsgroei die recent heeft plaatsgevonden, of aanstaande is, bij achterstand in het voorzieningenniveau of bij feitelijke en planologische saldering van aanwezige detailhandel uit hetzelfde verzorgingsgebied. Indien het draagvlak van een verzorgingsgebied te klein is voor een compleet winkelcentrum, kan een supermarkt de functie van centrale aankoopplaats vervullen.

Herallocatie overig centrum

Een winkelconcentratie kan op een andere centrale en goed bereikbare locatie binnen hetzelfde verzorgingsgebied geaccommodeerd worden indien bij de achterblijvende locatie sprake is van sanering van detailhandel. Hier zou sprake van kunnen zijn op het moment dat meerdere locaties worden samengevoegd op een nieuwe locatie of bij opheffing en verplaatsing van een slecht functionerende aankoopplaats. Herallocatie zal in de praktijk alleen aan de orde zijn bij ‘overige centra’. Er gelden wel een aantal voorwaarden. Voor de achterblijvende locatie dient er zicht te zijn op zowel feitelijke als planologische sanering van detailhandel. Indien er als gevolg van de verplaatsing bovengemeentelijke effecten optreden, of er is per saldo sprake van een toename van het winkelareaal, gelden dezelfde toelichtingsvereisten voor het omgevingsplan zoals beschreven onder ‘toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen’.

Dagelijks aanbod (supermarkt) buiten winkelconcentratie in kleine kern

Leefbaarheid in en van kleine kernen hangt in veel gevallen samen met de beschikbaarheid en bereikbaarheid van dagelijks winkelaanbod. In deze sector zien de provincie een tendens naar schaalvergroting van supermarkten. In sommige gevallen zal het echter niet mogelijk zijn een toekomstbestendige supermarkt in een winkelconcentratie van een kleine kern onder te brengen omdat er geen geschikte ruimte te vinden is voor de benodigde omvang van de supermarkt. Via lokaal maatwerk wordt daarom de mogelijkheid geboden voor de vestiging of uitbreiding van een toekomstbestendige supermarkt in een kleine kern net buiten het winkelconcentratiegebied. Er moet dan aangetoond worden dat de supermarkt niet in of aansluitend aan het winkelconcentratiegebied gerealiseerd kan worden. Ook dient aangetoond te worden

dat de leefbaarheid in de kern onder druk staat vanwege het ontbreken van een toekomstbestendige supermarkt. De omvang van het totale aanbod aan dagelijkse goederen dient wel in overeenstemming te zijn met het draagvlak van het verzorgingsgebied (de kleine kern) en er dienen geen (blijvende) negatieve effecten op te treden op de bestaande detailhandelsstructuur.

PDV-locaties voor woongerelateerde detailhandel

Naast de reguliere detailhandelsstructuur zijn er zijn 31 opvanglocaties aangewezen waar zich grootschalige detailhandel in meubelen (inclusief In ondergeschikte mate woninginrichting) en detailhandel in keukens, badkamers, vloerbedekking, parket, zonwering en jacuzzi's kan vestigen. Deze zogenaamde PDV-locaties (Perifere Detailhandels Vestigingen) zijn aangeduid in de Omgevingsverordening en benoemd in onderstaande tabel. De PDV-locaties verschillen nogal in functioneren en verschijningsvorm. Een aantal van deze locaties heeft een regionale aantrekkingskracht en andere bedienen vooral een lokale markt. Sommige zijn als 'woonboulevard' ontwikkeld en vormen een stedenbouwkundig geheel. Andere locaties zijn in feite gemengde bedrijventerreinen waar woongerelateerde detailhandel zich heeft gevestigd. Er is in Zuid-Holland een overschot aan woongerelateerde detailhandel waardoor veel PDV-locaties niet optimaal functioneren. Voor de meeste PDV- locaties is kwantitatieve versterking daarom niet gewenst.

PDV- locaties

Haaglanden
- Den Haag Megastores
- Delft Ikea
- Delft Leeuwestein
- Naaldwijk Industriestraat
- Zoetermeer Woonhart

Rijnmond
- Rotterdam Alexandrium 3
- Capelle aan den IJssel Hoofdweg (Capelle XL)
- Stadionweg Rotterdam
- Barendrecht Reijerwaard / Cornelisland
- Spijkenisse Kolkplein
- Hellevoetsluis Moerman
- Maassluis Electraweg
- Ridderkerk Donkersloot
- Rotterdam Marconiplein
- Vlaardingen Hoogstad
- Barendrecht Vaanpark
- Spijkenisse Schiekamp

Zuid-Holland Zuid
- Sliedrecht Nijverwaard
- Oud-Beijerland de Bosschen
- Dordrecht Mijlweg
- Gorinchem Spijksedijk
- Middelharnis
- Numansdorp
- Strijen Woonstrada

Holland Rijnland
- Alphen aan den Rijn Euromarkt
- Leiden Lammenschansweg
- Leiderdorp Baanderij
- Leiderdorp Meubelplein
- Zoeterwoude/Hazerswoude Rijnekeboulevard
- Katwijk 't Heen

Midden Holland
- Goudse Poort

GDV-locaties: Megastores en Alexandrium 2

In Zuid-Holland zijn twee locaties voor Grootschalige Detailhandels Vestigingen (GDV) aangewezen: Alexandrium II en een deel van Haaglanden Megastores. Een GDV-locatie heeft meerdere grootschalige

vestigingen, waarbij de branchebeperkingen van het perifere detailhandelsbeleid niet gelden. In de jaren 90 ontstond behoefte om goed bereikbare locaties buiten de bestaande centra aan te wijzen voor grootschalige detailhandel zonder branchebeperkingen. Door de forse toename in online bestedingen en de afname van het aantal winkels en vloeroppervlak, is de behoefte aan dit soort locaties sterk afgenomen. De provincie gaat nu juist uit van behoud en versterking van de bestaande ruimtelijke detailhandelsstructuur en handhaaft het aantal GDV-locaties in Zuid-Holland daarom tot de bestaande twee. Er is op dit moment geen aanleiding om beleid en regels voor de GDV-locaties aan te passen.

In Bijlage IX (onderdeel C) van de Omgevingsverordening is een tabel opgenomen waarin duidelijk wordt welke centra tot welk type centra van de provinciale detailhandelsstructuur behoort.

Functioneren detailhandelsstructuur

Het functioneren van de detailhandelsstructuur staat op onderdelen onder druk. Er zijn echter ook locaties en gebieden waar de detailhandel op dit moment goed functioneert en kansen bestaan voor versterking. De provincie heeft inzicht gegeven in de ontwikkelingsmogelijkheden voor de detailhandel in Zuid-Holland, door een berekening te maken die dit indicatief in beeld brengt.

Tabel: Kwantitatieve ontwikkelingsmogelijkheden op sub regionale schaal tot 2030 in winkelvloeroppervlak (wvo).

Momentopname 24 mei 2022.

Regio	Indicatieve uitbreidingsruimte in m2 wvo in 2030 voor realisatie van plannen (incl. toeristische bestedingen)				Harde en zachte plannen in m2 wvo		Indicatieve uitbreidingsruimte in m2 wvo in 2030 na realisatie harde en zachte plannen	
	Dagelijks	Niet dagelijks	...waarvan		Dagelijks	Niet dagelijks	Dagelijks	Niet dagelijks
			Mode & Luxe	Vrije Tijd				
Rijnstreek	-1.800	-1.750	-3.900	7.350	5.450	10.400	-7.250	-12.150
Leidse regio	-1.550	-32.750	-17.000	6.900	16.650	56.200	-18.200	-88.950
Duin- en Bollenstreek	-6.300	-36.750	-12.950	2.900	1.600	1.600	-7.900	-38.350
Holland Rijnland	-9.650	-71.250	-33.800	17.100	23.700	68.200	-33.350	-139.450
Midden Holland	-250	-28750	-9.850	3.300	6.140	1.300	-6.390	-30.050
Drechtsteden	-12.300	-43.000	-22.400	7.550	7.500	71.600	-19.800	-114.600
Hoekse Waard	-2.100	-22.750	-9.900	3.150	1.100	3.100	-3.200	-25.850
Alblasserwaard	-1.500	-15.250	-8.200	2.100	0	0	-1.500	-15.250
Goeree Overflakkee	-3.650	-16.250	-4100	1.150	0	0	-3.650	-16.250
Zuid-Holland Zuid	-19.600	-97.250	-44.700	13.950	8.550	74.700	-28.150	-171.950
Regio Rotterdam	-42.900	46.250	-73.400	52.200	48.450	38.950	-91.350	7.300
Haaglanden	14.100	232.250	-27800	54800	30.450	26.050	-16.350	206.200
MRDH	-28.850	278.500	-101.200	107.000	78.900	65.000	-107.750	213.500
Zuid-Holland	-58.350	81.500	-189.550	141.350	117.300	209.200	-175.640	-127.950

Bovenstaande tabel laat de kwantitatieve ontwikkelingsmogelijkheden (exclusief huidige leegstand) tot 2030 op sub regionale schaal zien. Het betreft modelmatige marktruimteberekeningen op basis van een aantal traceerbare cijfers/bronnen (huidige aanbod, vraag, koopstromen, omzetcijfers, marktaandeel online) en modelmatige aannames voor de toekomst (bevolkingsprognose, marktaandeel online,). Het model houdt bewust geen rekening met beleidsmatige ambities, keuzes of ingrepen (beleidsneutraal).

De tabel is bedoeld om kwantitatief gevoel te krijgen wat het doorzetten van een aantal ontwikkelingen betekent voor de kwalitatieve en ruimtelijke provinciale beleidsopgave in centrumgebieden en daarbuiten. De tabel heeft niet als doel als 'norm' te dienen voor de lokale haalbaarheid van bepaalde detailhandelsontwikkelingen. Op basis van specifieke lokale omstandigheden zou voor een specifieke branche of winkel een meer locatie-specifieke berekening of afweging kunnen worden gemaakt. Daarbij dient echter wel steeds kritisch te worden gekeken naar de uitgangspunten om te voorkomen dat men zich rijk rekent en rekening wordt gehouden met (verdringings)effecten elders.

Deze tabel maakt duidelijk dat in de dagelijkse sector (levensmiddelen en persoonlijke verzorging) voor uitvoering van de harde en zachte plannen er een overaanbod is voor dagelijks winkelaanbod. Alleen in het sterk verstedelijkte gebied van de MRDH is er beperkte uitbreidingsruimte mogelijk. De uitbreidingsruimte is voor een groot deel gebaseerd op de toename van het aantal inwoners in 2030 en het effect van het online boodschappen doen.

De niet-dagelijkse sector (mode & luxe, vrije tijd, in en om het huis, overig) laat een wisselend beeld zien, zowel tussen regio's als productgroepen. In totaal is er nu voor uitvoering van plannen een uitbreidings-

ruimte van 81.500 m2 wvo op provinciale schaal. De uitbreidingsruimte is ten opzichte van 2018 met zo'n 60.000 m2 toegenomen. Ook hier is deze uitbreidingsruimte gebaseerd op een verwachte toename van de bevolking (+7,5%) tot 2030. Als deze toename niet van de grond komt, is er geen ruimte voor uitbreidingsruimte.

Daarnaast is er nog een planvoorraad van bijna 330.000 m2 wvo. Na uitvoering van harde en zachte plannen laat alleen de regio MRDH nog een positieve ontwikkelingsruimte zien tot 2030, voor niet-dagelijkse artikelen. In de overige gebieden is dan sprake van overaanbod voor alle productgroepen.

Het gegeven dat momenteel in sommige regio's voor sommige branche ontwikkelingsruimte aanwezig is, wil niet wil zeggen dat het locatiebeleid voor detailhandel niet van toepassing is. Toevoeging van detailhandel dient plaats te vinden op de juiste plek, in beginsel in de centra zodat er synergievoordelen behaald kunnen worden door geclusterd aanbod om deze gebieden en de kernen te versterken.

Toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de centra

Aan nieuwe detailhandelsontwikkelingen verbindt de provincie voorwaarden op het gebied van toelaatbaarheid. Ontwikkelingen die met nieuwe detailhandel gepaard, moeten in de toelichting op het omgevingsplan onderbouwd worden via de ladder voor duurzame verstedelijking. Daarnaast moet o.a. inzicht gegeven worden in de eventuele toename van de leegstand, de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in het verzorgingsgebied, ontwrichting van het voorzieningenniveau alsmede eventuele mogelijkheden voor saldering.

Daarnaast kan een advies van de Adviescommissie Detailhandel Zuid-Holland nodig zijn. Dit advies is nodig bij nieuwe ontwikkelingen binnen de centra vanaf 2000 m2 bruto vloeroppervlak (binnensteden Rotterdam en Den Haag vanaf 4000 m2 bruto vloeroppervlak) en buiten de centra vanaf 1000 m2 bruto vloeroppervlak. De adviescommissie valideert objectief de onderbouwing van de nieuwe detailhandelsontwikkeling. Het gaat dan om de (regionale) kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en de ruimtelijke effecten van de nieuwe detailhandel (zoals woon- en leefklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand).

Regionale afstemming

Vanwege de mogelijke bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. Hierbij dienen gemeenten het ruimtelijk relevante verzorgingsgebied in kaart te brengen. Binnen dit verzorgingsgebied dient dan inzichtelijk gemaakt te worden in welke gemeenten ruimtelijke effecten op zouden kunnen treden als gevolg van de nieuwe ontwikkeling en met welke gemeenten hier dan afstemming over plaats zou moeten vinden. De Adviescommissie Detailhandel kan hierbij een advies uitbrengen over de door gemeenten in kaart gebrachte ruimtelijk relevante verzorgingsgebieden. De provincie beoordeelt vervolgens de toelichting op het omgevingsplan waarin de uitkomsten van deze regionale afstemming zijn opgenomen.

Realiseren juiste kantoor op de juiste plek

De provincie Zuid-Holland streeft naar voldoende kantoren in Zuid-Holland waarbij vraag en aanbod in balans zijn. Het is belangrijk dat de kantoren van de goede kwaliteit zijn. Ook moeten de kantoren op de juiste locatie staan of op een juiste locatie komen te staan. Dit vraagt aan de ene kant om een aantal sterke kantorenclusters. Aan de andere kant vraagt het om (beperkte) ruimte voor kleine kantoren in een lokaal gebied. Met sturing via ruimtelijk beleid (bv. Omgevingsverordening en kantorenstructuur), regionale afstemming (bv. regionale kantorenvisies), monitoring (bv. behoefteraming, kwalitatieve monitor en dashboard), en onderzoek en kennisdeling werkt de provincie naar een goede kwantitatieve en kwalitatieve match van vraag en (plan- en bestaand) aanbod. Ook gaat de provincie ongewenste nieuwbouw tegen door omgevingsplannen te beoordelen. Hiermee streeft de provincie naar een welvarend Zuid-Holland met voldoende toekomstbestendige ruimte voor ondernemen ten behoeve van een toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat.

Nieuwe kantorenontwikkelingen concentreren zich bij voorkeur op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken. Daarnaast is er een opgave om kantoren te reduceren (zowel fysiek als qua plancapaciteit) op minder kansrijke locaties en wordt waar mogelijk de transformatie van leegstaande kantoren naar andere functies (wonen) mogelijk gemaakt.

<u>Provinciale Kantorenstructuur</u>

De provincie hanteert onderstaande hoofdstructuur voor kantoren. Deze hoofdstructuur is gebaseerd op de 'behoefteraming kantoorruimte provincie Zuid-Holland' uit 2018 en is geactualiseerd naar aanleiding

van de behoefteraming kantoorruimte provincie Zuid-Holland uit 2023. Het saldo per gemeente voor nieuwbouwvraagramingen kantoren hebben betrekking op de tijdsperiode 2023-2035. De strategie dient binnen de kaders van de meest recente behoefteraming kantoren te zijn (bijlagen VIII t/m XIII behoefteraming kantoren 2023).

Locaties	Reikwijdte	Strategie (binnen kader meest recente behoefteraming kantoren)
Grootstedelijke toplocaties / centrumlocaties Den Haag CID (Nieuw Centraal, Nieuw Centrum, Beatrixkwartier, Utrechtsebaan, Nieuw-Laakhaven HS en binnenstad) Rotterdam CBD (Central District, incl. Centrum – Blaak).	<u>(Inter)nationaal:</u> Grootstedelijke toplocaties (eersteklas, moderne kantoorlocaties in het topsegment) aangevuld met direct omliggende centrumlocaties in Rotterdam en Den Haag. Hier zijn meerdere (inter)nationale hoofdkantoren te vinden CID Den Haag en CBD Rotterdam zijn zeer dominant binnen de provinciale kantorenmarkt qua omvang en opnamevolume. Op deze locaties bevinden zich bovendien meerdere (inter)nationale hoofdkantoren.	Groei
OV-knooppuntlocaties en centrum/ (intercity)stationslocaties <u>(Beperkte) Groei op:</u> Leiden Centraal (en (deel) binnenstad), Rotterdam Alexander, Kop van Zuid (Rotterdam). Spoorzone Delft (en (deel) binnenstad). Spoorzone Gouda (en (deel) binnenstad) <u>Behoud of afname op:</u> Dordrecht stationsomgeving (en (deel) binnenstad), Alphen aan den Rijn stationsomgeving, Schiedam stationsomgeving	<u>Provinciaal:</u> Het gaat hier om OV-knooppuntlocaties die zowel per intercity én per auto uitstekend bereikbaar zijn (<5 min snelweg) en multifunctionaliteit (mix van functies, incl. voorzieningen). Daarnaast betreft het centrum/(intercity)stationslocaties in de grotere kantoorgemeenten in Zuid-Holland. Feitelijk gaat het daarmee om locaties, die na de grootstedelijke toplocaties in Den Haag en Rotterdam, de meeste toekomstpotentie hebben. De kwaliteit en het onderscheidend vermogen van deze locaties is dan ook bovengemiddeld.	Afname en/of behoud, én beperkte groei op enkele locaties
Snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties en overige, zoals Brainpark (Rotterdam), Fascinatio (Capelle aan den IJssel), Vijfsluizen (Vlaardingen), Amstelwijck (Dordrecht), Plaspoelpolder (Rijswijk), Rokkeveen Campus / Afrikaweg-Boerhaavelaan (Zoetermeer), Meerburgpolder (Zoeterwoude), Stationsomgeving Zwijndrecht, Bleizo (Lansingerland), Vierzicht (Leiderdorp), Stationsgebied Gorinchem, Stationspark (Sliedrecht) et cetera.	<u>Regionaal:</u> Het gaat om snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties (zonder intercity bereikbaarheid) en overige locaties met een gemeentegrens overschrijdend profiel. Gemiddeld genomen zijn op deze locaties vooral bedrijven met een regionale reikwijdte gevestigd. Daarbij gaat het om een mix van kleinschalige en (middel)grote eindgebruikers (vaak in een multi-tenant omgeving). Deze locaties kenmerken zich momenteel veelal door bovengemiddelde leegstand, beperkte multifunctionaliteit en/of zijn terug te vinden in gemeenten met een beperkte kantorenvoorraad. Het onderscheidend vermogen van deze locaties is vaak beperkt.	Fors verdunnen (afname planaanbod én bestaand aanbod)
Kleinschalige kantoorruimte (in omgevingsplannen) in kleinere kantoorgemeenten en/of op bedrijventerreinen.	<u>Lokaal:</u> In deze categorie vinden we vooral kantoorgebruikers met een gemiddeld lokale reikwijdte. Het gaat vaak om kleinere (of middelgrote) eindgebruikers op bedrijventerreinen of in de kleinere kantoorgemeenten.	Verdunnen met ruimte voor lokaal maatwerk

Voor bijzondere locaties die geen onderdeel uitmaken van de reguliere kantorenmarkt zoals science locaties (Bio Science Park (Leiden), TU Delft Campus Zuid (Delft), Estec en Space Business Park (Noordwijk) en Erasmus Hoboken en Woudenstein (Rotterdam), Internationale Zone en (Oude) Waalsdorperweg (Den Haag) en World Horti Center (Westland), wordt geadviseerd vooral te kijken naar de groeiontwikkeling in combinatie met de specifieke functies/doelgroepen voor deze locaties. Ze opereren veelal op (inter)nationale schaal en passen daarmee in de top van de kantorenstructuur. Bedrijfskantoren (solitaire kantoorpanden op bedrijventerreinen) maken wel onderdeel uit van de behoefteraming, maar niet van de structuur voor de reguliere kantorenmarkt.

De bovenstaande tabel betekent niet dat harde plancapaciteit op de snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties en overige en de kleinschalige kantoorruimte niet meer gerealiseerd kan worden. Omgevingsplannen

kunnen worden uitgevoerd. Aanpassing daarvan is pas aan de orde indien de locaties niet zijn opgenomen in een actuele regionale visie die is aanvaard door Gedeputeerde Staten.

Nieuwbouwvraagramingen kantoren

RUIMTEBEHOEFTE[1]	JAAR	OPNAME[2]	UITBREIDING[3] Min	UITBREIDING[3] Max	VERVANGING[3]
Zuid-Holland	2030	355.600	252.200	328.400	811.900
	2035	370.900	421.900	551.700	1.284.600
	2040	391.500	493.100	645.500	1.750.900
Holland Rijnland	2030	40.400	39.200	49.300	83.200
	2035	42.200	58.600	74.500	130.900
	2040	44.400	67.000	85.200	177.100
Midden-Holland	2030	9.800	11.200	13.700	30.600
	2035	10.200	15.800	19.800	49.300
	2040	10.800	17.800	22.500	68.500
MRDH	2030	290.500	178.800	238.200	655.200
	2035	303.000	316.900	421.300	1.037.500
	2040	320.000	374.800	497.900	1.413.600
Haagse regio	*2030*	*128.800*	*99.900*	*127.300*	*325.500*
	2035	134.300	161.000	208.400	524.100
	2040	141.900	186.800	242.400	725.000
Rotterdamse regio	*2030*	*161.700*	*78.900*	*110.900*	*329.700*
	2035	168.700	155.900	212.900	513.400
	2040	178.100	188.000	255.500	688.600
Zuid-Holland Zuid	2030	14.900	23.000	27.200	42.900
	2035	15.500	30.600	36.100	66.900
	2040	16.300	33.500	39.900	91.700

[1] Meer uitgebreide inzichten inclusief de gewenste voorraadontwikkeling zijn opgenomen in Bijlage VIII.

[2] Betreft de geprognotiseerde kantorenopname voor het aangegeven jaar, in m² v.v.o.

[3] Betreft de *cumulatieve* ruimtebehoefte voor het aangegeven jaar en alle voorgaande jaren beginnend bij 2023, in m² v.v.o.
- De uitbreidingsvraag is gebaseerd op de benoemde model-leegstand. Een negatieve uitbreiding duidt op onttrekking van voorraad.
- De vervangingsvraag is gebaseerd op de gemiddelde locatiekwaliteit van de kantorenopname voor de betreffende regio.

De cijfers in de bovenstaande tabel zijn de cijfers per regio voor uitbreidingsvraag en vervangingsvraag met een minimaal en maximaal scenario. Deze scenario's zijn voornamelijk gebaseerd om trends en ontwikkelingen waarbij de verwachte kantoor quotiënt (kantoorruimte per werkzame persoon) een belangrijk rol speelt. Door de grote invloed van deze quotiënt op de ruimtevraag is er continue monitoring van de provincie naar welke richting de kantorenmarkt beweegt. In deze methodiek is gekozen voor een hoofdstructuur, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende locaties en daar bijhorende strategieën.

Regionale kantorenvisies

Met regionale visies voor kantoren stemmen gemeenten in regionaal verband het planaanbod af op de vraag. De schaal van deze regionale visies is afgestemd op de markt voor de desbetreffende functie. De provincie is betrokken bij de totstandkoming van deze visies en committeert zich aan de afspraken in de door haar aanvaarde regionale visies. Het is gewenst de regionale visies actueel te houden.

De regio's, gemeenten, experts en andere partners zijn in het voortraject nauw betrokken geweest bij het opstellen van nieuwe behoefteramingen kantoren, die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld. Vervol-

gens heeft Gedeputeerde Staten de uitvraag aan de regio's voor 'actualisatie regionale kantorenvisies' vastgesteld. In deze uitvraag staan behoefteramingcijfers per gemeente en de regio. De provincie acht het wenselijk dat regionale visies voor kantoren afgestemd worden op deze behoefteramingen. Aanvullend kan het Programma ruimte ook kwalitatieve- en locatiecriteria formuleren als uitgangspunten voor de regionale visies. In de uitvraag aan de regio's heeft de provincie Zuid-Holland de regio's gevraagd om in te gaan op:

1. Visie op kwaliteit en kwantiteit van de bestaande kantorenvoorraad, inclusief aanpak leegstand
2. Gevolgen van de visie op de bestaande kantorenvoorraad voor toekomstige kwaliteit en kwantiteit en benodigde plancapaciteit, met inachtneming van het kwantitatieve kader zoals opgenomen in de Behoefteraming kantoren Zuid-Holland (Cushman & Wakefield, 2023)
3. Speciale kantorenlocaties vanuit ruimtelijk beleid
4. Visie op duurzaamheid (bijvoorbeeld energieverbruik van kantoren).

De provincie heeft een verwijzing naar de Ladder voor duurzame verstedelijking opgenomen in de Verordening ruimte. De onderbouwing conform de Ladder voor duurzame verstedelijking vormt een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van regionale visies. Als het plan qua regionale behoefteraming past in een actuele regionale visie die de instemming heeft van Gedeputeerde Staten, kan daarnaar worden verwezen bij de beschrijving van de behoefte als bedoeld in de Ladder voor duurzame verstedelijking. Gedeputeerde Staten kunnen bij de aanvaarding van een regionale visie aangeven in hoeverre de Ladder voor duurzame verstedelijking op regionaal niveau volgens de provincie geheel of gedeeltelijk is doorlopen. Naast het toepassen van de Ladder voor duurzame verstedelijking wil de provincie de ruimte beter benutten door in te zetten op transformeren, herstructureren en verdichten bij voorkeur binnen de invloed gebieden van de stations en haltes van Stedenbaan.

De provincie hanteert een vijfjaarstermijn voor de actualisatie van de regionale kantorenvisies. Op dit moment heeft Gedeputeerde de geactualiseerde regionale kantorenvisies van alle regio's aanvaard tot 1 juli 2025.

<u>Heroverwegen van onbenutte plancapaciteit</u>

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verwerken van de regionale visie wonen, kantoren, bedrijventerreinen en –indien van toepassing – detailhandel. De provincie gaat er vooralsnog vanuit dat de samenwerkende gemeenten zelf hun verantwoordelijkheid nemen en zo nodig bestaande plancapaciteit voor stedelijke ontwikkelingen die niet (langer) in overeenstemming is met een regionale visie, zullen weg- of herbestemmen. In het overleg met gemeenten of bij de beoordeling van omgevingsplannen, zal de provincie hier aandacht voor vragen. Mocht het provinciaal belang dat noodzakelijk maken, dan kan de provincie alsnog overwegen om generieke of specifieke maatregelen te treffen, gericht op het schrappen van onbenutte plancapaciteit. De provincie kan in dat geval regels in de verordening opnemen, een (proactieve) aanwijzing geven of een inpassingsplan maken.

<u>Behoefteramingen en monitoring</u>

De kantorenbehoefteramingen zijn de basis voor het beleid en de kantorenstructuur. Middels monitoring zal gekeken worden in hoeverre de behoefteramingen nog aansluiten op de ontwikkelingen in de kantorenmarkt. Indien nodig zullen onderdelen van het provinciaal beleid hierop worden aangepast.

<u>Onderzoeken en kennisdeling</u>

Belangrijke onderwerpen waar de provincie meer inzicht in wil hebben zijn duurzaamheid/energie, kantoren in nieuwe gebiedsontwikkelingen, en kantoorontwikkelingen naar aanleiding van COVID-19. Goede monitoring en rapportages kunnen hier bij helpen maar eventueel kan ook aanvullend onderzoek nodig zijn om deze ontwikkelingen in de kantorenmarkt beter in beeld te krijgen. Middels het organiseren en bijwonen van bijeenkomsten zal de provincie samen met haar partners meer inzicht krijgen in de meest urgente opgaves en oplossingen, zodat er samen naar een nog gezondere kantorenmarkt kan worden toegewerkt.

4.1.7.1 Het ondersteunen van de uitvoering van de Human Capital Agenda Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

De aanwezigheid van voldoende en goed geschoold personeel is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed functionerende regionale economie en het slagen van de maatschappelijke transities (energie, circulair, digitalisering). De provincie draagt bij aan het versterken van human capital door de Human Capital Agenda Zuid-Holland (HCA) uit te voeren waarbij de provinciale subsidieregeling geld beschikbaar stelt voor deelakkoorden human capital.

Rol

Presterend

Uitwerking

Met een provinciale subsidieregeling ondersteunt de provincie partijen die samenwerken aan het realiseren van de (kwantitatieve) doelstellingen van de Human Capital Agenda Zuid-Holland. Vooral het zogenaamde loopvermogen, de coördinatie en ontwikkelkosten, die niet aan reguliere taken of scholingsmiddelen kunnen worden toegewezen, komen voor subsidie in aanmerking.

Tevens stimuleert de provincie kennisuitwisseling tussen uitvoerders van kwartiermakers en projectleiders van de gesubsidieerde projecten (learning community). Ook stimuleert de provincie de samenwerking met en tussen de arbeidsmarktregio's, UWV, opleiders (mbo, hbo), brancheorganisaties en bedrijven om de leercultuur in de provincie te bevorderen, leven lang ontwikkelen (LLO) te stimuleren en onderlinge verbindingen tot stand te brengen.

Beleidsdoel 4.2 Erfgoed en cultuur

4.2 Erfgoed en cultuur

De kwaliteit van de leefomgeving hangt onlosmakelijk samen met het erfgoed en de cultuur(beleving) in Zuid-Holland. De provincie is hier zuinig op en wil dan ook dat ons erfgoed beschermd is en samen met de cultuur die onze provincie rijk is door iedereen beleefd en benut kan worden. Zij brengt de geschiedenis van Zuid-Holland in beeld en maakt dit beleefbaar. Daarbij is er vanuit diverse perspectieven aandacht voor de pijnlijke aspecten uit het verleden. Hierbij:

- blijft de kern van het erfgoedbeleid het beschermen van het provinciale erfgoed waar vanuit de provincie werkt aan een beter beleefd en benut erfgoed. De provincie zet zich daarbij in voor onze provinciale kroonjuwelen, stimulering van restauratie, herbestemmen en verduurzamen van rijksmonumenten, onderhoud van historische windmolens en de erfgoedlijnen.
- zet de provincie zich in op het beschermen, benutten, en beleven van de archeologische waarden om een breed publiek hiervan te laten genieten. Het gaat dan om bekende terreinen van provinciaal archeologisch belang, om de bekende en in Unesco-verband vastgestelde waarden van de Romeinse Limes, en om de vondsten die de provincie bewaart in haar archeologisch depot.
- is cultuureducatie in Zuid-Holland belangrijk voor de gezondheid, sociale verbinding en het vestigingsklimaat. Iedereen in Zuid-Holland heeft toegang tot culturele voorzieningen, zodat men van cultuur kan genieten of cultuur kan maken, met name jongeren. Iedereen in Zuid-Holland heeft toegang tot goed bereikbare en volwaardige bibliotheken en is welkom om zich te ontwikkelen en anderen te ontmoeten.

Maatregelen van 4.2 Erfgoed en cultuur

4.2.2.1 Stimuleren en faciliteren bij restaureren en herbestemmen rijksmonumenten en stimuleren bij (groot) onderhoud molens

Wat gaat de provincie doen?

Met de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013 wil de provincie Zuid-Holland eigenaren stimuleren om hun rijksmonument (incl. molens) te restaureren en om hun rijksmonument bij herbestemming toegankelijk te maken voor een breed publiek en te verduurzamen.

Met de adviezen op maat herbestemming wil de provincie partijen stimuleren om te komen tot een goede (her)bestemming van rijksmonumenten.

Met het aanjagen van herbestemming speelt de provincie een faciliterende rol door eigenaren te helpen een goede herbestemming te vinden voor hun rijksmonument.

Met de Subsidieregeling Molens Zuid-Holland 2013 wil de provincie Zuid-Holland eigenaren stimuleren om hun rijksmonument te onderhouden zodat een (duurdere) restauratie kan worden voorkomen.

Rol

Rechtmatig

4.2.3.1 Samenwerken bij erfgoedlijnen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland heeft een samenwerkende rol bij het ontwikkelen van erfgoedlijnen. Het ontwikkelen van erfgoedlijnen is een complexe opgave die de provincie samen met andere partijen wil realiseren. Er wordt in co-creatie samengewerkt met vele in- en externe partijen.

Rond elke erfgoedlijn is een erfgoedtafel gevormd, waar deze partijen in wisselende samenstelling aanzitten. De erfgoedtafels staan open voor iedereen en worden voorgezeten door onafhankelijke voorzitters. De provincie is ambtelijk vertegenwoordigd in deze erfgoedtafels. Eén keer per jaar heeft de gedeputeerde een intervisieoverleg met de voorzitters van de erfgoedtafels.

De erfgoedtafels hebben voor hun eigen erfgoedlijn een ambitie vastgesteld en een bijbehorend afwegingskader voor de beoordeling van uitvoeringsprojecten. Op basis van de ambitie en met behulp van het afwegingskader geven de erfgoedtafels een zwaarwegend advies aan de provincie over de te subsidiëren projecten. Op basis van deze adviezen stellen Gedeputeerde Staten het Maatregelenpakket erfgoedlijnen vast.

Rol

Samenwerkend

4.2.4.1 Beschermen, beleven en benutten van archeologische waarden

Wat gaat de provincie doen?

- Archeologie behouden voor toekomstige generaties (Verdrag van Malta).
- Draagvlak voor archeologie creëren (politiek en maatschappelijk)
- Stimuleren wetenschappelijk onderzoek en kennisagenda's

Rolkeuze

1. onder 1 is de rolkeuze: Rechtmatig
2. onder 2 is de rolkeuze: Rechtmatig
3. onder 3 is de rolkeuze: Responsief

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Beschermen, benutten en beleven van archeologische waarden vormen de kern van het archeologiebeleid van Zuid-Holland en worden gerealiseerd door:

1. Actueel houden van de onderliggende onderzoeksinformatie en kaarten ten behoeve van ruimtelijke ontwikkeling en archeologisch onderzoek
2. Het archeologisch depot Zuid-Holland (voor het bewaren, de benutting en de beleving van archeologische vondsten en achterliggende gegevens);
3. Het stimuleren van het draagvlak voor de archeologie in Zuid-Holland (in lijn met de verdragen van Malta en Faro)

Beleidsdoel 5.1 Gezonde natuur

5.1 Gezonde natuur

Zuid-Holland heeft landschappen met natuurwaarden die in heel Europa bijzonder zijn: de duinen, de delta en het veenweidegebied. De provincie streeft naar vitale natuur en fraaie landschappen die beginnen bij de voordeur en zich uitstrekken tot de kernen van onze natuur- en groengebieden, verbonden met water en erfgoed. Door overal natuur- en landschapswaarden te versterken, wordt gewerkt aan het behoud en herstel van de biodiversiteit en aan een aantrekkelijke omgeving.

De biodiversiteit, de belangrijkste graadmeter voor de kwaliteit van de natuur, daalde de afgelopen decennia sterk. Om te zorgen voor een gunstige staat van instandhouding van de soorten en habitats in de provincie, is het hebben van voldoende natuur van goede kwaliteit een vereiste. Dit is niet alleen belangrijk voor de natuur zelf, maar ook voor onze gezondheid, voedselzekerheid, om ruimtelijke ontwikkelingen

mogelijk te maken en om de bijdrage van natuur aan brede welvaart en leefbaarheid zeker te stellen. Het beschermen van biodiversiteit is daarom vastgelegd in de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Per 2030 geldt de opgave om het VHR-doelbereik met 30% te verhogen. Om de gunstige staat te behalen, is realisatie, beheer en bescherming van een robuust netwerk van natuurgebieden nodig, evenals het wegnemen van drukfactoren. Specifiek voor Natura 2000-gebieden geldt dat dit door het Rijk aangewezen natuurgebieden met specifieke natuurdoelen (instandhoudingsdoelen) zijn. Deze instandhoudingsdoelstellingen zijn omschreven in termen van behoud, verbetering van kwaliteit en behoud en uitbreiding van oppervlak en gelden binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. De provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van deze doelen. Uit de KRW volgt dat de (waterkwaliteits-)eisen vanuit Natura 2000 leidend zijn voor de KRW-doelen. Dit betekent dat per 2027 de hydrologische situatie in de Natura 2000-gebieden op orde is.

Ook buiten deze natuurgebieden zijn gezonde, aantrekkelijke landschappen en steden van belang voor het halen van het VHR-doelbereik. De provincie verbindt hierbij natuurwaarden met andere functies, zoals landbouw en wonen. Tegelijkertijd heeft de provincie aandacht voor gezond evenwicht in populaties van planten en dieren, waardoor ingrijpen soms nodig is.

Om stappen te zetten richting een natuurinclusieve samenleving in 2050 ondersteunt en stimuleert de provincie de uitvoering van de Groeiagenda natuurinclusief Zuid-Holland 2024-2027. Deze agenda is gericht op draagvlak, adaptatie en internalisering van het thema natuurinclusief. Met als doel om natuurbelangen integraal mee te nemen in andere opgaven, zoals bijvoorbeeld waterkwaliteit, landbouw en verstedelijking.

Maatregelen van 5.1 Gezonde natuur

5.1.1.1 Realiseren begrensde natuur

Wat gaat de provincie doen?

Realisatie van natuur is een belangrijk middel om specifieke soorten en habitatten te beschermen en in de zogenoemde ‘gunstige staat van instandhouding’ te brengen. Dit wil de provincie bereiken door een robuust netwerk van natuurgebieden, bestaande uit kerngebieden met verbindingszones daartussen te realiseren.

De nieuwe natuur wordt ingericht door middel van zelfrealisatie of verwerving, in samenwerking met terrein beherende organisaties, waterschappen, natuurorganisaties, inwoners en ondernemers. Op deze manier wordt samengewerkt aan een samenhangend en verbindend netwerk van duurzaam behouden natuurgebieden. De provincie vult deze rol in door de regie te nemen op de realisatie en als verbinder tussen partijen te bewegen.

Rol

Presterend

Uitwerking

Natura 2000-gebieden zijn door het Rijk aangewezen natuurgebieden met specifieke natuurdoelen en brengen een wettelijke en Europese verplichting tot realisatie met zich mee. Het NNN is door het Rijk ingevoerd om Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten te beschermen door leefgebieden te behouden en uit te breiden. De provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van deze doelen die betrekking hebben op behoud, verbetering van kwaliteit en uitbreiding van oppervlak van de leefgebieden van soorten.

Met het Rijk zijn in het kader van Natuurpact hectaren in te richten NNN afgesproken die eind 2027 gereed moeten zijn. Met de uitvoeringsprogramma's Krimpenerwaard, Gouwe Wiericke, Natuurnetwerk-Zuid Holland (NNZH) en Natura 2000 geeft de provincie hier invulling aan. Dit betreft niet altijd gehele nieuwe verbindingen of gebieden, maar kan ook om cruciale laatste onderdelen (percelen) gaan waardoor de instandhoudings-doelstellingen nu niet bereikt worden.

Daarnaast realiseert de provincie in het Buijtenland van Rhoon een gebied met 600 hectare akkernatuur en natuurinclusieve landbouw, inclusief recreatieve voorzieningen en recreatieve poorten.

5.1.1.2 Versterken natuur- en landschapswaarden

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de natuur- en landschapswaarden zowel binnen als buiten begrensde natuurgebieden behouden en versterken. Voor het behalen van de wettelijke verplichting tot het behouden of herstellen van een gunstige staat van instandhouding van soorten genoemd in de Vogel- en Habitatrichtlijn is ook buiten de begrensde natuurgebieden geschikt leefgebied nodig.

Daarom werkt de provincie aan:
- *Soortenbeleid:* de provincie stelde 40 icoonsoorten vast die staan voor de diverse kenmerkende natuur- en landschapstypen binnen Zuid-Holland. De provincie versterkt het leefgebied van deze soorten, ook buiten natuurgebieden. Hiermee geeft zij invulling aan haar wettelijke taak om planten en dieren te beschermen en de staat van instandhouding te verbeteren.
- *Bos en bomen:* De provincie geeft invulling aan de Motie de Spade de grond in en de Motie Duurzaam Bos- en bomenbeleid en start met realisatie van de doelen voor bosuitbreiding van 400 ha zoals genoemd in het Ruimtelijk voorstel, zoals klimaat en biodiversiteit.
- *Boerenlandvogels:* met de acties vanuit het actieplan boerenlandvogels en het aanvalsplan grutto en de inzet van agrariërs via het agrarisch natuurbeheer, zet de provincie in op herstel van de populaties van boerenlandvogels.
- *Groenblauwe dooradering:* De provincie werkt aan de realisatie van groenblauwe dooradering (10% in 2050 en de helft van het gat tussen de bestaande GBDA en de 10% als tussendoel in 2030). Hiermee draagt zij bij aan de een breed palet aan doelen waaronder biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaat.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Algemeen

Een goed functionerend natuurlijk systeem is een belangrijke randvoorwaarde voor een gezonde en duurzame economie, ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving. Daarom zet Zuid-Holland provincie breed in op een goede kwaliteit van de natuur en het landschap.

De provincie werkt met haar partners toe naar een provincie dekkend en fijnmazig systeem van natuur. Hiermee worden de bestaande natuur-, recreatie- en andere groengebieden ondersteund en verbonden en de natuur versterkt in met name het landelijk gebied. Het versterken van natuur- en landschapswaarden levert een belangrijke bijdrage aan de doelen op het vlak van natuur, klimaat, water en landbouw. Om dit proces te ondersteunen worden subsidieregelingen gericht op icoonsoorten, landschapselementen en bosuitbreiding opengesteld. Daarnaast wordt er een bosmakelaar ingezet en afspraken gemaakt over bosuitbreiding in recreatiegebieden.

Boerenlandvogels

Zuid-Holland is een belangrijke provincie voor boerenlandvogels zoals de grutto, kievit, veldleeuwerik en patrijs. Omdat Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft voor met name de weidevogels stelt de provincie een stijging van het aantal broedparen van de grutto, als vlaggenschip en indicatorsoort voor de weidevogels, met circa 3.500 broedparen als doel. En voor akker- en bollenvogels een stijging van circa 300 paar patrijzen. Uitgangspunt is hierbij een stijging ten opzichte van het jaar 2019. Deze aantallen kunnen indicatief vertaald worden naar een kwantitatieve opgave van 11.000 extra hectare inzet in het agrarisch natuurbeheer voor weidevogels en 1.900 extra hectare voor akkervogels. Hierbij moet worden opgemerkt dat indien er meer kwaliteit wordt gerealiseerd op bestaand oppervlak agrarisch natuurbeheer of weidevogelreservaat, het benodigd extra aantal hectaren lager zal uitvallen. De extra nationale middelen die per 2026 beschikbaar komen voor Agrarisch Natuurbeheer zullen worden ingezet om hierin samen met boeren stappen te zetten. Waar nodig onderzoekt de provincie de mogelijkheden voor de inzet van aanvullend instrumentarium. Tot slot onderzoekt de provincie hoe de monitoringsinspanningen in verhouding kunnen worden gebracht met de beleidsvragen.

Bos en Bomen

De provincie wil kansen benutten en creëren voor de uitbreiding van bos en bomen. Bossen leveren veel ecosysteemdiensten en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan veel van de provinciale opgaven zoals recreatie, gezondheid (onder andere door versterken immuunsysteem en verminderen van stress),

CO_2-opslag, biodiversiteit en klimaatadaptatie (tegengaan hittestress en opvang overmatige neerslag). Deze bosuitbreidingsambitie is ook onderdeel van het Ruimtelijk Voorstel en komt voort uit afspraken in het kader van het klimaatakkoord. De 400 ha bosuitbreiding in 2030, is globaal onder te verdelen in 150 ha binnen NNN, 150 ha binnen recreatiegebieden en 100 ha daarbuiten.

Groenblauwe dooradering

Een aaneengesloten afwisseling van water en begroeiing wordt gezien als groenblauwe dooradering. Deze landschapselementen zijn de drager van natuurwaarden in het landelijk gebied en bepalen de regionale identiteit en recreatieve aantrekkelijkheid. Dit netwerk bevordert een natuurlijke verbinding in het landelijk gebied, waardoor planten en dieren kunnen migreren. Deze is nodig voor het benutten en verrijken van natuur voor VHR-soorten en KRW-doelen. De ambitie is gericht op biodiversiteitsherstel, verbetering van de waterkwaliteit, vastleggen van CO_2, klimaatadaptatie, stikstofvermindering en het bereiken van een goede Basiskwaliteit Natuur (BKN) in landelijk gebied.

Icoonsoorten

De provincie heeft 40 icoonsoorten vastgesteld, waarop zij zich bij haar inspanning focust. De icoonsoorten staan voor de diverse natuur- en landschapstypen binnen Zuid-Holland. Door de leefgebieden van deze icoonsoorten op orde te brengen, zal het beter gaan met de Zuid-Hollandse natuur. Icoonsoorten worden ook gebruikt om uit te leggen waarom bepaalde ingrepen in de fysieke leefomgeving worden gedaan ter versterking van de biodiversiteit. De provincie stuurt op het structureel benutten van kansen in de fysieke leefomgeving om het leefgebied van icoonsoorten te verbeteren en de biodiversiteit te bevorderen. Zij maakt hier middelen (zoals capaciteit, informatie en/of financiën) voor vrij. Ook wordt de verbetering van het leefgebied van de icoonsoorten, waar mogelijk en zinvol, integraal meegenomen bij ruimtelijke projecten of relevante beleidsvelden van de Provincie Zuid-Holland. Maatregelen gericht op icoonsoorten bevorderen niet alleen het leefgebied van die ene soort; het geldt als een paraplu voor de leefomstandigheden van vele andere soorten.

Door icoonsoorten integraal te koppelen aan andere opgaven kan de biodiversiteit worden versterkt. Denk hierbij aan natuurinclusieve (land)bouw, waarbij binnen de icoonsoorten de prioriteit ligt bij Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR) buiten natuurgebieden, aangevuld met de typische Zuid-Hollandse soorten zoals de zandhommel of begeleidende soorten die typisch Zuid-Hollands zijn maar geen VHR-soort zijn.

Faunavoorzieningen bij provinciale infrastructuur

Voor het duurzaam voortbestaan van populaties is uitwisseling met soortgenoten uit de omgeving van belang. Infrastructuur zorgt voor versnippering van de leefgebieden. Met faunapassages kan dit ten dele worden verholpen, waardoor de connectiviteit tussen de gebieden voor diverse icoonsoorten wordt verbeterd. Een groenblauw netwerk van voldoende kwaliteit maakt dit mogelijk.

De provincie werkt dus actief aan faunavoorzieningen in gebieden waar het Natuurnetwerk Nederland provinciale infrastructuur kruist. Daarbij draagt de provincie waar mogelijk ook bij aan de passeerbaarheid van fauna waar geen Natuurnetwerk Nederland ligt, maar waar wel een faunapassage gewenst is vanuit natuur of (verkeers-)veiligheid.

LIFE IP All4Biodiversity

Met het programma *LIFE IP All4Biodiversity,* is een gebiedsgerichte aanpak ontwikkeld voor stakeholders. Het 6-jarige programma eindigt in maart 2026 en maakt onderdeel uit van de aanpak van de Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Zo heeft All4Biodiversity een toolbox ontwikkeld alsmede een training gebiedsgericht werken. De toolbox en de training maken onderdeel uit van de basiskwaliteit natuur waarvan Deltaplan recent een rapport uitbracht. In de toolbox wordt ingegaan op het concept Basiskwaliteit Natuur, een stappenplan met gemeenschappelijke visie tot maatregelen en monitoring. Het programma LIFE IP All4Biodiversity werkt nu aan de implementatie en het gebruik van de Toolbox en de training in projecten PPLG landelijk waaronder het ZHPLG, in het bijzonder voor het gebied de Mient Kooltuin/Groene Zone.

5.1.1.3 Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG)

Wat gaat de provincie doen?

Voor de opgaven op het vlak van natuurherstel, water en bodem en duurzame landbouw werkt de provincie met een programmatische gebiedsgerichte aanpak. Dit betekent dat zij met gebiedspartners in fasen toewerkt naar een steeds concretere invulling van de opgave door verkenning, planuitwerking en realisatie. De provincie organiseert hiervoor onder andere keukentafelgesprekken, dialoogsessies in deelgebieden en ze heeft regiegroepen op kerngebiedsniveau. Dit gebeurt langjarig en hierbij is de provincie gebiedspartner en gebiedsautoriteit. Partner, omdat de provincie nauw samenwerkt, en gebiedspartner, omdat zij richting geeft aan de te behalen doelen en transparant is over haar rol, taken en verantwoordelijkheden.

In het kader van het datagedreven ZH-PLG ontwikkelt de provincie digitale informatieproducten die het ZH-PLG en de daarmee samenhangende opgaven faciliteren. De provincie ondersteunt de gebiedsprocessen en draagt bij aan de maatschappelijk gewenste transparantie.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Gezien de opgaven op het vlak van natuurherstel, water en bodem en duurzame landbouw introduceerde het Rijk het Nationaal Programma Landelijk gebied. Zij vroeg alle provincies om hier een provinciale aanpak voor te maken. Het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG) is de volgende stap naar een duurzame toekomst voor het landelijk gebied. Het is een aanpak om te komen tot een landelijk gebied waar de kwaliteit van het water op orde is, waar flora en fauna kunnen voortbestaan, en dat een bijdrage levert aan de strijd tegen klimaatverandering. Het landelijk gebied biedt ook ruimte voor agrarische ondernemers met duurzame verdienmodellen.

De transitie van het landelijk gebied is noodzakelijk. De provincie is zorgvuldig in haar aanpak en werkt in gezamenlijkheid en op een lerende manier naar de toekomst toe. In het ZHPLG neemt de provincie bestaande doelen op het gebied van natuurherstel, water, klimaat en stikstof als uitgangspunt. De doelen op zich zijn niet nieuw en vloeien voort uit (inter)nationale verplichtingen, die vastliggen in wetgeving en bestuursakkoorden.

De kracht van het ZHPLG is de samenhangende aanpak, die toekomstbestendig en gebiedsgericht is. Samenhangend doordat de provincie de doelen op gebied van water, natuur en klimaat in één keer aanpakt. Dit zodat partners en ondernemers, niet eerst voor het ene doel aan de slag hoeven, en dan voor het andere.

Tevens is het ZHPLG toekomstbestendig; De provincie richt zich op de middellange termijn maar houdt ook rekening met de uitdagingen in de verdere toekomst. De crux van het programma is dat zij de doelen gebiedsgericht aanpakt. Een aantal doelen zal hiervoor nog regionaal concreet moeten worden. Zonder een zorgvuldige aanpak in de 3 kerngebieden Veenweiden, Zuid-Hollandse Delta en Kust en Duinen, maar ook in de 16 deelgebieden bereikt de provincie de doelen niet.

Er is een actief gebiedsproces waarbij de provincie alle partners, ondernemers, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties nodig heeft.

5.1.2.1 Beschermen natuur en soorten

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de gunstige staat van instandhouding van de beschermde flora en faunasoorten bereiken en behouden. Daarvoor is bescherming van de gebieden en flora en fauna soorten nodig. Met deze bescherming wil de provincie handelingen die beschermde gebieden en de populatie van beschermde soorten kunnen aantasten, voorkomen of in ieder geval beperken. Naast het beperken van handelingen zet de provincie ook in op de eliminatie en beheer van invasieve exoten.

De provincie wil dat de gunstige staat van instandhouding in de planvormingsfase wordt meegenomen. Op deze wijze kan eventuele aantasting van deze status in de besluitvorming worden meegenomen. Dit gaat de provincie bereiken voor wat de soorten- en houtopstanden bescherming betreft via doelmatige en heldere regels voor vergunningen en vrijstellingen. De ruimtelijke bescherming van het Natuurnetwerk

Nederland (inclusief de Natura2000 gebieden) en de belangrijke en kansrijke weidevogelgebieden wordt in helder beleid en regels voor bescherming en compensatie bepaald.

De provincie onderzoekt hoe zij programma's kan opstellen en vaststellen voor het aanwijzen van vergunningvrije gevallen voor flora- en fauna-activiteiten. Deze programma's zijn erop gericht om populaties van soorten te behouden en waar mogelijk te versterken en hebben tevens tot doel om ruimtelijke ontwikkelingen onder voorwaarden mogelijk te maken.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Natuur is niet iets dat zich exclusief afspeelt in de beschermde natuurgebieden. Ook de stedelijke en landelijke omgeving in Zuid-Holland vervult een belangrijke waarde voor flora- en faunasoorten. Actieve soortenbescherming vormt daarmee een noodzakelijke en wettelijk vastgelegde aanvulling op de gebiedsbescherming, want de provincie is sinds 2017 verantwoordelijk voor de natuur binnen en buiten natuurgebieden.

Exotenbestrijding

Exoten zijn dieren, planten, schimmels of micro-organismen die door menselijk handelen terechtkomen in een gebied waar ze van oorsprong niet voorkwamen, maar zich wel handhaven. Een klein deel van de exoten voelt zich prima thuis in zijn nieuwe omgeving. Deze soorten kunnen zich vestigen in de natuur en zich snel vermeerderen. Dit zijn de zogenaamde invasieve exoten.

Deze exoten kunnen inheemse soorten verdringen of op een andere manier de omgeving voor deze soorten ongeschikt maken. Daarmee kunnen deze exoten een gevaar vormen voor de biodiversiteit en de wettelijke N2000-doelen. Ook kunnen sommige exoten leiden tot grote economische schade.

De provincie vindt de introductie en het vestigen van (nieuwe) exoten binnen de provincie niet wenselijk. De provincie zet in op bestrijding en beheersing van de (invasieve) exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer. Wanneer (invasieve) exoten inheemse beschermde flora en fauna schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid, neemt de provincie maatregelen.

In toenemende mate krijgt de provincie Zuid-Holland te maken met (al dan niet invasieve) exoten. De schade die invasieve exoten aanbrengen aan de lokale biodiversiteit is op Europees niveau erkend als een gezamenlijk probleem. Om de verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan is er daarom een Europese verordening tot stand gekomen die de lidstaten verplicht om maatregelen te treffen voor exoten die zijn geplaatst op de zogenaamde Unielijst. De implementatie van EU-exotenverordening (Unielijst) in nationale wetgeving heeft plaatsgevonden door vaststelling van een ministeriële regeling.

De provincie is verantwoordelijk voor het bestrijden en beheersen van een aantal exoten zoals benoemd in Bijlage Vc bij artikel 3.67 van het BKL. Daarnaast treft de provincie maatregelen tegen invasieve exoten waar de provincie geen wettelijke verplichting voor heeft, als deze inheemse beschermde flora en fauna schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid.

Voor het elimineren dan wel beheersen van een tweetal soorten (beverrat en muskusrat) zijn de waterschappen verantwoordelijk. Voor een zestal soorten (de Chinese wolhandkrab en de vijf Amerikaanse rivierkreeften) houdt het Rijk de verantwoordelijkheid.

De inzet op de bestrijding en beheersing van invasieve exoten vindt plaats door middel van preventie, eliminatie en beheer.

Preventie

Het voorkomen dat invasieve soorten in Nederland worden geïntroduceerd en zich vestigen is primair een rol van de Rijksoverheid. De provincie zet zich waar mogelijk in om verdere verspreiding tegen te gaan en daarmee natuurschade te voorkomen.

Eliminatie

Als de preventie van de introductie van invasieve uitheemse soorten niet is gelukt en de populatie van deze soort nog klein en beheersbaar is, dan moet snel kunnen worden ingegrepen. Het kan dan ter bescherming van de inheemse flora en fauna noodzakelijk zijn, om de stand van deze exoten tot nul te reduceren om grotere schade in de toekomst te voorkomen. Voor de soorten die zich nog niet hebben gevestigd in Zuid-Holland, zal bij vroegtijdige detectie daarom actief worden ingezet op eliminatie van de betreffende soort. Het tijdig ingrijpen voorkomt in een later stadium een eventuele grotere beheerinspanning.

Beheer

Voor invasieve exoten die al gevestigd en ruim verspreid zijn, en niet in redelijkheid uit te roeien zijn, worden beheersmaatregelen getroffen. De te treffen maatregelen kunnen variëren van het elimineren in geïsoleerde gebieden of wateren, naar beheersen in de meest kwetsbare gebieden en habitats of tot alleen beheersen daar waar deze soorten ook andere belangen schaden. Bij de aanpak van deze wijdverspreide, niet meer uit te roeien soorten, heeft de provincie een grotere mate van beleidsvrijheid dan bij de nog niet gevestigde en beperkt verspreide, nog uitroeibare soorten.

De Europese Exotenverordening is primair bedoeld om schade aan de inheemse beschermde flora en fauna te voorkomen. Daarom is het uitgangspunt bij exotenbeheer dat de provincie alleen mogelijk zal bijdragen aan de kosten van beheermaatregelen ter bestrijding van wijdverspreide invasieve exoten, indien er (ook) een concreet biodiversiteitsbelang in het geding is. Dit houdt in dat de provincie invasieve exoten beheert die wijdverspreid zijn, maar alleen in en rond eigen gebieden, NNN en N2000-gebieden of als deze soorten een belangrijke populatie Vogel- of Habitatrichtlijnsoorten in het buitengebied bedreigen.

Daar waar bestrijding van deze niet meer uitroeibare/ wijdverspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid dan de provincie en niet of in zeer beperkte mate met het provinciale beschermde biodiversiteitsbelang, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid naar de mening van de provincie bij het betreffende bestuursorgaan. Indien een ander bestuursorgaan of particulier een wijdverspreide exoot wil verwijderen op eigen gronden met beperkt beschermd biodiversiteitsbelang, dan zijn de met bestrijding samenhangende kosten primair voor diens rekening. De keuze voor eliminatie of beheer, wordt bepaald door de mate van vestiging van de invasieve exoot.

Nog niet gevestigde invasieve exoten (Unielijst artikel 17-soorten)

Exoten die zich nog niet in Nederland gevestigd hebben. Zodra er een populatie is of gaat ontstaan, moet deze volledig worden verwijderd. Voor deze soorten heeft de provincie de verantwoordelijkheid om deze populaties te verwijderen. Bij melding van een nog uit te roeien soort benadert de provincie de terreineigenaren. De terreineigenaar kan uitroeiingsmaatregelen treffen of de provincie geeft een derde partij opdracht dat te doen. De kosten voor eliminatie, indien de eliminatie niet meegenomen kan worden bij het reguliere beheer, worden door de provincie gedragen.

Gevestigde invasieve exoten (Unielijst artikel 19-soorten)

Exoten die al in ons land gevestigd waren op het moment van plaatsing op de Unielijst. De maatregelen kunnen gericht zijn op uitroeien, beheersen of indammen. Daarbij is landelijk er een onderscheid gemaakt tussen:

1. Uitroeibare soorten (artikel 19a-soorten): exoten die zich al in ons land hebben gevestigd maar nog maar op één of enkele locaties voor komen. Dergelijke soorten kunnen met de nodige inspanningen nog volledig worden uitgeroeid. Voor de aanpak van deze exoten neemt de provincie het initiatief en maakt afspraken met stakeholders over uitroeiing van deze soorten.
2. Wijdverspreide soorten (artikel 19b-soorten): deze exoten hebben zich in ons land gevestigd en zijn inmiddels zo wijdverspreid dat volledige uitroeiing in heel Nederland niet meer tot de mogelijkheden behoort. Bij de aanpak van deze wijdverspreide, niet meer uitroeibare soorten, heeft de provincie een grotere mate van beleidsvrijheid dan bij de nog niet gevestigde en beperkt verspreide, nog uitroeibare soorten. Er mag geprioriteerd worden.

Andere overheden en terreineigenaren hebben een medeverantwoordelijkheid voor hun publieke taak en/of privaat eigendom. Daar waar bestrijding/beheer van wijdverspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid, en niet of in zeer beperkte mate met het provinciale beschermde biodiversiteitsbelang, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding en samenhangende kosten komen in dat geval voor diens rekening. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties. Dit sluit een bijdrage van de provincie in de kosten op voorhand niet uit, mits er (ook) een biodiversiteitsbelang in het geding is. Het provinciale biodiversiteitsbelang ligt vooral in de hiertoe aangewezen Natura 2000-gebieden, de wezenlijke kenmerken en

waarden van het Natuurnetwerk Nederland, ter bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten of rode lijst soorten buiten deze gebieden.

Exoten die niet in bijlage Vc bij artikel 3.67 van het BKL staan

Naast de maatregelen om een verdere verspreiding van de Unielijstsoorten tegen te gaan, kan de provincie maatregelen nemen tegen invasieve exoten die niet in bijlage Vc bij artikel 3.67 van het BKL staan, hierbij hanteert de provincie dezelfde aanpak als bij beheersbare soorten (artikel 19b-soorten). Om schade aan landbouw gewassen te beperken dan wel te voorkomen maakt de provincie het mogelijk voor zo ver het fauna betreft om maatregelen te nemen tegen een exoot indien deze schade veroorzaakt aan landbouwgewassen.

Plan van aanpak invasieve exoten

De eliminatie of beheer van invasieve exoten wordt verder uitgewerkt in een plan van aanpak invasieve exoten in samenwerking met een vertegenwoordiging van o.a. terrein beherende organisaties waaronder; natuurbeheerders, gemeenten en waterschappen.

Wildopvang

Ook dierenopvang betreft (beschermde) diersoorten. Het gaat hier echter over zorg voor individuele exemplaren en dient daarmee een ander doel dan de wettelijke taak van de provincie ten aanzien van behoud van natuur en biodiversiteit. Dierenopvang vervult vooral een maatschappelijke functie en draagt niet bij aan de bescherming of het verbeteren van het leefgebied van beschermde inheemse soorten noch aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde diersoorten. Dierenopvang-organisaties maken geen onderscheid tussen dieren. Dit betekent dat deze organisaties bijvoorbeeld ook (al dan niet invasieve) exoten opvangen en weer uitzetten, evenals soorten waarvan de populatie in Zuid-Holland beheerd wordt in verband met schade aan de biodiversiteit, landbouw of risico's op de veiligheid. Dierenopvang wordt dan ook niet vanuit het soortenbeleid ondersteund.

<u>Bescherming en compensatie Natuurnetwerk Nederland (NNN) en weidevogelgebieden</u>

De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van het NNN en heeft zich als doel gesteld de weidevogelstand te verbeteren onder andere door de belangrijke en kansrijke weidevogelgebieden te beschermen. De provincie ziet erop toe dat er geen omgevingsplannen binnen deze beschermde gebieden worden aangewezen die de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden significant aantasten of beperken.

De provincie maakt voor het NNN een beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden van de natuurgebieden. Een duidelijke beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden oftewel de belangrijkste kenmerken en natuurwaarden voor de verschillende natuurgebieden kan als input worden gebruikt bij de ontwikkeling van de natuurgebieden en helpt de gemeente bij het toetsen van de effecten van ruimtelijke plannen. Door deze beschrijving toegankelijk te maken hebben gemeente en initiatiefnemer snel inzicht in de waarden van de natuurgebieden en beter inzicht of een ontwikkeling binnen de beschermde gebieden mogelijk is zonder de gebieden aan te tasten. Dit voorkomt onnodige inspanning en handelingen bij zowel de overheid als de initiatiefnemers. Daarnaast wordt onnodige aantasting van de gebieden voorkomen.

In de agrarische graslandgebieden in de provincie zijn gebieden waar hoge aantallen weidevogels voorkomen. Daarnaast zijn er ook (potentieel) waardevolle gebieden met lagere aantallen weidevogels waar nu extra wordt geïnvesteerd om de kwaliteit van de gebieden voor weidevogels te verbeteren. Om deze gebieden te behouden en versterken, is het nodig deze te beschermen tegen aantasting door ontwikkelingen. De provincie heeft deze gebieden aangeduid als belangrijk weidevogelgebied en kansrijk weidevogelgebied. In belangrijke weidevogelgebieden bevinden zich hoge aantallen broedende weidevogels en hier zijn we kritisch op ontwikkelingen. In de kansrijke gebieden liggen de aantallen broedende weidevogels lager en hier is bijvoorbeeld meer ruimte voor ontwikkelingen binnen de agrarische sector. In beide typen gebieden geldt dat wanneer bepaalde ontwikkelingen leiden tot een significante aantasting, dit moet worden gecompenseerd.

<u>Compensatie</u>

In een dynamische omgeving is het onvermijdelijk dat er plannen ontwikkeld worden die inbreuk maken op de te beschermen waarden. Als na afweging van alle belangen een ingreep in de gebieden onvermijdelijk is, moet er worden gecompenseerd zodat de natuurwaarden per saldo niet afnemen. De provincie

heeft de ambitie de compensatiegebieden digitaal te ontsluiten zodat voor iedereen inzichtelijk is waar de compensatie wordt ingevuld en het behoud van het oppervlak en samenhang van de gebieden is geborgd.

VTH-taken op activiteiten die de natuur betreffen

De provincie stuurt met soortbescherming op naleving van de wettelijke taak voor het beschermen van in het wild levende inheemse plant- en diersoorten. Een andere wettelijke taak is de bescherming van het bosareaal (houtopstanden). Omgevingsdiensten Haaglanden en Zuid-Holland Zuid hebben namens de provincie het mandaat voor vergunningverlening, toezicht en handhaving aangaande activiteiten die de natuur betreffen. Door het maken van een zorgvuldige afweging bij het verlenen van vergunningen kan de balans tussen soortbescherming en andere (maatschappelijke)belangen worden gewaarborgd. Met de inzet van toezicht en handhaving wordt er gecontroleerd om men zich aan de regels houdt en wordt er ingegrepen bij overtredingen. Specifiek is er vanuit deze taak aandacht voor de effecten van de woningbouw- en energieopgaven op de beschermde soorten in de stedelijke omgeving.

Voor de wettelijk beschermde flora- en faunasoorten bestaat een landelijke lijst. Provincies mogen hier beargumenteerd generiek van afwijken door vergunningsvrije gevallen aan te wijzen. De provincie onderzoekt voor de algemeen voorkomende soorten, per soort in hoeverre het mogelijk is om de onderzoeklast te verlagen als bijvoorbeeld ruimhartig wordt geïnvesteerd in het leefgebied van die soort vanuit het betreffende project. De provincie staat aan de lat voor het beschermen van populaties. De focus binnen het huidige systeem van passieve soortenbescherming ligt daarentegen op niveau van het individu. In de huidige werkwijze wordt er veel tijd en geld gestopt in het inventariseren van de huidige situatie en beperken van de effecten op het individu tijdens de uitvoering. Dit terwijl de provincie juist kansen ziet voor het optimaliseren van de toekomstige (gerealiseerde) situatie voor de populatie.

De huidige inspanningen en beoordelingswijze richten zich dan ook met name op de eventuele effecten van activiteiten op het beschermde individu in plaats van op de te nemen maatregelen om de populatie/leefgebieden van beschermde soorten te versterken. De provincie wil bij ruimtelijke- en natuurontwikkelingen de focus (bij algemeen voorkomende soorten) op het individu loslaten en zich meer richten op de bescherming van de populaties met de daarbij behorende kritische verblijfplaatsen. Dit schept meer mogelijkheden voor de doorgang van ruimtelijke en natuurontwikkelingen gezien de ontwikkelingen een tijdelijk negatief effect kunnen hebben op enkele individuen, maar in de realisatiefase met de juiste (natuurinclusieve) maatregelen juist een gunstige bijdrage leveren voor de populatie.

De afweging ten aanzien van de gunstige staat van instandhouding van soorten in relatie tot individuele vergunningsaanvragen kan makkelijker worden, als bekend is in hoeverre deze soorten al in een gunstige staat verkeren. Met soortmanagementplannen kan gebiedsspecifiek worden gekeken naar de kansen en bedreigingen van de betreffende soorten in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie spreekt de ambitie uit om met soortmanagementplannen te willen werken en verleent goedkeuring aan soortmanagementplannen. Zij neemt een actieve rol in het verzamelen en ontsluiten van data en biedt ondersteuning aan gemeenten inzake het opstellen van soortmanagementplannen.

Er is een grote blinde vlek ten aanzien van activiteiten die negatief effect hebben op de beschermde soorten en waar geen omgevingsvergunning voor flora en fauna activiteiten voor wordt aangevraagd en nagenoeg onopgemerkt blijven: naar verwachting krijgt de provincie nu 10% van het mogelijk aantal vergunningsaanvragen binnen. Het wettelijk kader is strikt en leidt in sommige gevallen tot het illegaal uitvoeren van projecten. Door onderzoek naar de juridische mogelijkheden tot aanpassing van de vergunningverlening verwacht de provincie tot een aanpak te komen die met minder kosten meer effect voor de beschermde soorten oplevert.

Ook voor de bescherming van houtopstanden (bossen) heeft de provincie specifieke regels binnen de verordening opgenomen. Voorafgaand aan een kapmelding moet er een compensatieplan ingediend en goedgekeurd worden en ook gelden er regels voor oude bossen (bos dat er al is sinds 1850), A-locaties bossen en bosreservaten.

Voor boerenlandvogels wordt gekeken of de naleving van de wettelijke zorgplicht verbeterd kan worden. Daarvoor zal eerst de zorgplicht worden uitgewerkt en onder de aandacht van betrokkenen worden gebracht. Daardoor wordt het voor grondgebruikers duidelijk welke maatregelen zij kunnen treffen om maaislachtoffers onder weidevogels zoveel mogelijk te voorkomen.

5.1.2.2 Balans en behoud draagvlak door faunabeheer

Wat gaat de provincie doen?

De aanwezigheid van dieren staat soms op gespannen voet met andere (maatschappelijke) belangen. Denk aan openbare veiligheid, volksgezondheid, landbouw of belangen van flora en fauna zelf. Dieren kunnen zorgen voor overlast, schade en onveilige situaties in het agrarische gebied, in de stad, in de haven en zelfs in natuur- en recreatiegebieden. Om conflicten tussen de aanwezigheid van dieren en andere belangen te voorkomen én om draagvlak te behouden voor natuur grijpt de provincie bij bepaalde populaties in om daarmee schade/risico's te beperken.

De provincie reguleert dit met behulp van vrijstelling, vergunningen en het verlenen van tegemoetkomingen voor geleden schade door natuurlijk in het wild levende en inheemse beschermde dieren. Daarnaast worden de door de stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland vastgestelde faunabeheerplannen, door de provincie beoordeeld en goedgekeurd.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie streeft bij faunabeheer naar een gezond evenwicht in populaties en weegt zorgvuldig de belangen van natuur en samenleving af. Het beheer wordt dus niet uitgevoerd om de natuur te bedwingen, maar om te zorgen voor balans. Waar nodig worden maatregelen getroffen, bijvoorbeeld ten behoeve van bescherming van flora en fauna, openbare veiligheid en volksgezondheid alsmede beperking van (landbouw)schade of andere wettelijke belangen.

Ondanks de forse verstedelijking, het kunstmatige landschap en het intensief gebruikte wegennet doet een aantal diersoorten binnen de provincie Zuid-Holland het goed en komen zij in steeds grotere aantallen voor. De aanwezigheid van dieren draagt bij aan de biodiversiteit en vergroot de natuurbeleving. Veel inwoners en recreanten genieten hiervan. Echter de aanwezigheid van bepaalde dieren staat ook op gespannen voet met andere belangen. Denk aan openbare veiligheid, volksgezondheid, landbouw of de belangen van flora en fauna. Dieren kunnen zorgen voor overlast, schade en onveilige situaties in het agrarische gebied, in de stad, in de haven en zelfs in natuur- en recreatiegebieden.

Populatiebeheer t.b.v. balans soorten en maatschappelijke belangen

Op grond van de Omgevingswet zijn de meeste inheemse zoogdieren en alle inheemse vogels beschermd. Binnen de kaders van de wet hebben de provincies enige vrijheid in de mate van bescherming van deze diersoorten ofwel de bereidheid om in te grijpen, c.q. te reguleren in de ontwikkeling van dierpopulaties (omvang en verspreiding). Dit speelt met name bij diersoorten die in verspreiding en/of populatie toenemen en impact hebben op de wettelijke belangen van landbouw, verkeers- en vliegveiligheid, volksgezondheid en flora en fauna. Een klein deel van de verantwoordelijkheid ligt nog bij het Rijk (ministerie van LNV).

Provinciale Staten stelt middels de Omgevingsverordening regels waaraan de wildbeheereenheden (WBE's), de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (FBE) en de door de FBE vastgestelde faunabeheerplannen in elk geval moeten voldoen. Gedeputeerde Staten toetsen daarbij de door het bestuur van de FBE vastgestelde faunabeheerplannen en keuren deze goed. De provincie maakt uitvoering van faunabeheer mogelijk door middel van vrijstelling (PS) en vergunning (GS). Ook stellen Gedeputeerde Staten beleidsregels vast voor het verlenen van tegemoetkomingen in de schade.

Het faunabeheer in Zuid-Holland wordt uitgevoerd door de FBE en de WBE's. De FBE heeft als wettelijke taak om faunabeheerplannen op te stellen met als doel de gecoördineerde uitvoering van het provinciale beleid. De uitvoering in het veld gebeurt door de lokale bij wet aangewezen WBE's. De werkwijze van de FBE en de WBE's en de faunabeheerplannen zijn gebonden aan regels die de provincie stelt in de Omgevingsverordening. Daarnaast is er een Beleidsregel, waarin onder andere beschreven staat, hoe wordt omgegaan met tegemoetkoming in de schade die door in het wild levende beschermde dieren is veroorzaakt.

Bij de uitvoering van faunabeheer is aandacht voor het dierenwelzijn op de lange en korte termijn. Dat betekent dat in eerste instantie gekeken wordt naar diervriendelijke, niet-dodelijke maatregelen om conflicten in de vorm van schade, overlast of veiligheidsrisico's te voorkomen. Als dergelijke maatregelen niet haalbaar zijn of onvoldoende effect hebben kan het doden van dieren worden toegestaan. Daarbij moet ook de afweging worden gemaakt of het doden van een klein aantal dieren op korte termijn kan

voorkomen dat een bepaald probleem escaleert en er op lange termijn veel meer dieren moeten worden gedood. Preventief ingrijpen is een aantasting van het dierenwelzijn op de korte termijn maar kan op de langere termijn juist bijdragen aan het dierenwelzijn en de biodiversiteit.

Toestemmingen voor faunabeheer

De provincie is het bevoegde gezag op grond van de Omgevingswet als het voor het nemen van diverse besluiten en het stellen van regels die samenhangen met faunabeleid. Zo moet de provincie regels stellen waar de Faunabeheereenheid en de faunabeheerplannen aan moeten voldoen, maar ook staat de provincie aan de lat om in voorkomende gevallen een tegemoetkoming te verlenen wanneer een ondernemer schade lijdt door in het wild levende inheemse dieren. De provincie zet faunabeheer ook in als hier uiteindelijk dieren bij gedood moeten worden. Hierbij is het streven om, in geval van (dreigende) schade of overlast, in eerste instantie gebruik te maken van diervriendelijke methodes, zoals weren, verplaatsen of verjagen. Een ontheffing voor het doden van een soort is de laatste optie op de zogenoemde escalatieladder. Als het gaat om enkel economische schade verleent de provincie geen toestemming voor faunabeheer bij een dreigende schade met een totale omvang die lager is dan €20.000,- in de gehele provincie. Deze dreigende schade kan in ieder geval blijken uit de taxaties van de reeds opgetreden schade. Een vrijstelling kan worden verleend door Provinciale Staten en wordt opgenomen in de Omgevingsverordening. Onder de Omgevingswet spreekt men van het aanwijzen van vergunning vrije activiteiten. Dit is een generieke toestemming om bepaalde handelingen uit te voeren. De vrijstelling kent relatief weinig voorschriften en voorwaarden en is in de gehele provincie of een groot deel daarvan van kracht. Met de vrijstelling krijgt de grondgebruiker de mogelijkheid om faunabeheer in te zetten om schade op zijn percelen te voorkomen. Uitvoering van de vrijstelling is wel gebonden aan een goedgekeurd faunabeheerplan.

Een vergunning kan worden verleend door Gedeputeerde Staten. Een vergunning is maatwerk, wordt in beginsel alleen aan de FBE verstrekt en kent meerdere, specifieke en op de betreffende situatie toegesneden voorwaarden. De FBE machtigt de leden van een Wildbeheereenheid om uitvoering te geven aan de vergunningen en daarmee aan het faunabeheerplan. Vergunningen worden in principe gebaseerd op een faunabeheerplan. Daarnaast kan een vergunning verleend worden aan een specifieke groep personen en gericht op een specifieke populatie. Hierbij kan bijvoorbeeld ook toestemming worden gegeven om andermans gronden te betreden.

Faunabeheerplannen worden opgesteld en vastgesteld door de FBE en moeten worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Een faunabeheerplan geeft uitvoering aan het beleid en zet in op planmatig beheer van dieren met oog op instandhouding van de populatie ten behoeve van de bescherming van andere belangen. Een faunabeheerplan heeft daarmee meerdere functies: de nadere uitwerking en uitvoering van een vrijstelling, maar ook de onderbouwing van een vergunning.

(Grote) Populaties al dan niet beschermde diersoorten kunnen schade veroorzaken aan de Natura 2000-doelen. Denk hierbij aan de populatie damherten in de Noord en Zuid-Hollandse duinen maar ook aan ganzen die schade veroorzaken aan rietvegetatie, waardoor er een negatief effect ontstaat op aangewezen doelen van het Natura 2000-gebied. De provincie is van mening dat faunabeheer binnen de Natura 2000-gebieden o.a. ook nodig kan zijn om doelen van het gebied te realiseren of om de doelstanden voor de standganzen te behalen. Faunabeheer binnen de Natura 2000-gebieden is wettelijk toegestaan indien het niet de aangewezen natuurdoelen van het gebied schaadt. In het kader van de integraliteit neemt de provincie faunabeheer mee in de Natura 2000- beheerplannen. Door faunabeheer te toetsen binnen de Natura 2000-beheerplannen wordt de vergunningverlening ontlast en ontstaat er duidelijkheid over wat wel en niet wenselijk is ten opzichte van de doelen van het gebied.

Ondersteuning organisatie en uitvoering faunabeheer

Faunabeheer in Zuid-Holland wordt gecoördineerd door de stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland (FBE), de uitvoering in het veld gebeurt door de 15 wildbeheereenheden (WBE). De bekostiging van de FBE vindt volledig plaats door middel van een subsidie door de provincie. Daarnaast faciliteert de provincie de wildbeheereenheden zodat zij zich verder kunnen professionaliseren en ondersteund worden in de uitvoering van hun wettelijke en maatschappelijke taken.

Op basis van de omgevingswet stellen Provinciale Staten middels de Omgevingsverordening regels waaraan de wildbeheereenheden (WBE), de faunabeheereenheid (FBE) en de door de FBE vastgestelde faunabeheerplannen in elk geval moeten voldoen.

De FBE wordt volledig gefinancierd door de provincie. Dat is in alle provincies het geval. Vanuit de provinciale verordening zijn regels gesteld aan de bestuurssamenstelling en de onafhankelijke voorzitter van de FBE. In het bestuur van de FBE zit ten minste een vertegenwoordiger van agrariërs, particuliere grondeigenaren, terrein beherende organisaties, vereniging van jachtaktehouders en van een of meer

maatschappelijke organisaties die het doel nastreeft van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in Zuid-Holland. De voorzitter van de FBE is niet als bestuurslid of werknemer verbonden aan de hier voor genoemde organisaties. De Faunabeheereenheid Zuid-Holland heeft op grond van de Omgevingswet o.a. de taak om invulling te geven aan planmatig faunabeheer, bestaande uit: het planmatig beheer van diersoorten én het voorkomen en bestrijden van schade aangericht door dieren. Hiervoor stelt zij faunabeheerplannen en rapportages op over de uitvoering van het faunabeheer. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd door een organisatie die bestaat uit enkele betaalde beroepskrachten. De FBE legt de door haar uit te voeren werkzaamheden vast in een werkplan voor minimaal drie en maximaal 6 jaren.

De 15 WBE's in Zuid-Holland bestaan qua leden hoofdzakelijk uit vrijwillige jachtaktehouders en worden geleid door vrijwillige bestuurders. De wettelijke taak van de wildbeheereenheden is de uitvoering van de diverse faunabeheerplannen en daarmee de voorkoming en beperking van allerlei vormen van schade en of risico's. Ten behoeve van een professionele en uniforme uitvoering binnen Zuid-Holland, en gelet op het toenemende aantal taken en de complexiteit daarvan, ondersteunt de provincie in samenwerking met de FBE de vijftien WBE's om zich verder te ontwikkelen en te professionaliseren o.a. door het verstrekken van middelen/subsidies.

Omgaan met bevers in Zuid-Holland

De provincie maakt het mogelijk om, onder voorwaarden, bevers te verjagen, verblijfs- en voortplantingsplaatsen van bevers te verwijderen en in het uiterste geval bevers te doden. Bijvoorbeeld ter bescherming van diverse belangen waaronder de openbare veiligheid.

Het gaat de beverpopulatie in Zuid-Holland, evenals in de rest van Nederland, voor de wind. De bever is een beschermde diersoort en één van de icoonsoorten van Zuid-Holland. Het dier spreekt tot de verbeelding, vervult een ecologische sleutelrol en is een voorbeeld van succesvol natuurherstel. Helaas gaat de toename van de aantallen bevers gepaard met enkele problemen waardoor actie is vereist.

Zo kunnen door bevers gegraven gangen en holen in waterkeringen en onder wegen grote en ernstige gevolgen hebben voor de openbare veiligheid. Door de bever aangelegde dammen kunnen o.a. gevolgen hebben voor de openbare veiligheid maar ook schade veroorzaken aan de flora en fauna. Ingrijpen zal in de nodige gevallen onontkoombaar zijn om grote risico's en ernstige schade als gevolg van deze beveractiviteiten te voorkomen. Afhankelijk van de situatie ter plaatse kunnen beveractiviteiten wel of niet acceptabel zijn.

Bevers verspreiden zich binnen de provincie van nature. Het verplaatsen van een op een risicolocatie gevangen bever vindt de provincie geen reële optie vanwege de onderstaande redenen:
- Verplaatsen kan alleen naar gebieden waar nog geen bevers leven;
- Vanwege het sterke territoriale karakter van het dier leidt verplaatsen tot veel stress, gevechten en sterfte onder bevers;
- De meeste geschikte leefgebieden in Zuid-Holland zijn bezet;
- De nog niet-bezette geschikte gebieden zullen binnen afzienbare tijd langs de natuurlijke weg door de bever bezet worden;
- In de gebieden onder zeeniveau vormt de bever een ernstig veiligheidsrisico;
- Een enkele bever die uitgezet wordt, kan zich over tientallen kilometers verplaatsen alvorens zich te vestigen.

Ingrijpen bij de bever vindt, net zoals bij andere diersoorten, plaats op basis van de escalatieladder. Dit heeft tot gevolg dat doden pas wordt toegestaan als duidelijk is dat minder ingrijpende maatregelen de door bevers veroorzaakte problemen niet goed kunnen oplossen. Dit betekent dat proactief doden van bevers niet kan worden uitgesloten, bijvoorbeeld wanneer preventieve maatregelen technisch niet kunnen worden genomen, onvoldoende werken of wanneer deze maatregelen financieel buitenproportioneel zijn.

Beheer ganzenpopulaties

Binnen Zuid-Holland komen diverse soorten ganzen voor. De meest voorkomende zijn de grauwe gans, brandgans, kolgans, Canadese gans en nijlgans. Canadese gans en nijlgans zijn zowel exoten als standvogels, zonder trekgedrag tussen broedlocaties en overwinteringslocaties. De kolgans is bijna alleen in de winter aanwezig in Zuid-Holland: broeden doet deze soort in noordelijker streken. Voor de grauwe gans en brandgans geldt dat een deel hier het hele jaar verblijft en dat een deel jaarlijks in het voorjaar wegtrekt om in het noorden van Europa te broeden en de zomer door te brengen.

Zuid-Holland heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor de trekkende ganzen (grauwe gans, brandgans, kolgans) vanwege de belangrijke natuurwaarde: in Europees verband zijn afspraken gemaakt over de bescherming ten aanzien van trekkende vogels en hebben lidstaten een inspanningsverplichting voor een duurzame instandhouding. Om de trekkende ganzen te beschermen zijn binnen de provincie een aantal Natura 2000-gebieden als rust- en foerageergebied voor deze soorten aangewezen en daarnaast zijn er ook ganzenrustgebieden aangewezen waarbinnen de ganzen in de winterperiode met rustgelaten worden.

Met de genoemde ganzen soorten gaat het goed: afgelopen twintig jaar zijn de populaties (zeer) fors gegroeid. Vooral de jaarrond verblijvende ganzen zijn explosief in aantal toegenomen. De groei van deze populaties heeft ook een keerzijde, de ganzen veroorzaken forse schade aan de landbouwgewassen en natuurlijke vegetatie binnen Natura-2000 gebieden, zoals rietvegetatie, waardoor habitat van zeldzame broedvogels verdwijnt. Ook vormen de ganzen risico's voor het (vlieg)verkeer en de (zwem)waterkwaliteit. De veroorzaakte schade aan landbouwgewassen van grauwe ganzen neemt de afgelopen jaren fors toe.

In de Omgevingswet is bepaald dat Gedeputeerde Staten in voorkomende gevallen tegemoetkomingen verlenen in geleden schade door natuurlijk in het wild levende en beschermde dieren.

De provincie wil de inheemse ganzenpopulaties in Zuid-Holland duurzaam in stand houden, waarbij een evenwicht wordt gevonden tussen:
- De omvang van de van nature voorkomende populaties ganzen, in relatie tot;
- De veiligheid en volksgezondheid;
- De schade aan flora en fauna (natuurwaarden);
- De schade aan landbouwgewassen;
- De beschikbare financiën voor schadetegemoetkomingen.

De provincie zet zich jaarrond actief in om de populatie standganzen binnen de provincie te reduceren tot op een niveau waarbij de schade acceptabel en de populatie beheersbaar is. Daarnaast is van groot belang dat ganzen met alle geschikte middelen, inclusief afschot, worden verjaagd van plaatsen waar ernstige schade kan ontstaan. Gedurende de winterperiode wordt rekening gehouden met de rust binnen de voor ganzen aangewezen Natura 2000-gebieden en met de aangewezen ganzenrustgebieden.

Beheer van reeën en damherten

De ree hoort in het Zuid-Hollandse landschap en wordt sterk gewaardeerd door mensen. Het gaat goed met de reeën en populatie neemt toe waardoor de reeën op steeds meer plekken binnen de provincie voorkomen. De reeën populatie binnen de drukbevolkte provincie zorgen voor risico's voor het verkeer, schade aan landbouwgewassen en overlast en schade aan particuliere eigendommen. De provincie neemt maatregelen, waaronder het toestaan van beheer van de reeënpopulatie in het kader van o.a. het belang verkeersveiligheid en ter voorkoming en ter beperking van belangrijke schade aan landbouwgewassen.

In de Noord- en Zuid-Hollandse duingebieden (tussen IJmuiden en Den Haag) komen veel damherten voor. De populatie in de regio heeft zich ontwikkeld van enkele uitgezette en ontsnapte dieren in de vijftiger jaren, tot een piek van meer dan 5500 dieren in 2016. Doordat de herten ook regelmatig de duingebieden verlaten, zorgen ze ook voor (dreigende) schade in het verkeer, aan landbouwgewassen (hoofdzakelijk bollenvelden) en voor overlast en schade aan particuliere eigendommen. Verder veroorzaken de damherten in het Natura 2000-gebied ook aanzienlijke schade aan natuurwaarden.

Zuid-Holland zet in op een gezonde populatie damherten in het huidige leefgebied in de duinen (Kennemerland-Zuid) waarbij wordt gestreefd naar een evenwicht met de belangen verkeersveiligheid, schade aan gewassen en aan de inheemse flora en fauna. Buiten de eerdergenoemde duingebieden vindt de provincie het vestigen van nieuwe (populaties) (verwilderde) damherten niet wenselijk.

Beheer van (on)beschermde diersoorten in de stedelijke/industriële omgeving

In het verstedelijkte Zuid-Holland trekken de dieren steeds meer de stad in. Deze veroorzaken in sommige gevallen veel overlast, schade of risico's voor de openbare veiligheid of volksgezondheid. Denk aan bruine ratten en verwilderde duiven. Maar ook beschermde dieren waaronder steenmarters die schade en geluids- en stankoverlast veroorzaken, meeuwen die broeden op de daken en daar voor overlast zorgen voor bewoners of konijnen die risico vormen voor de veiligheid in de haven- en industriegebieden of schade veroorzaken aan sportvelden, begraafplaatsen en taluds van wegen en spoorwegen.

Het wegvangen of beheren van deze soorten mag op dit moment enkel als ze bijvoorbeeld de volksgezondheid in gevaar brengen of ernstige economische schade veroorzaken. Overlast is geen belang volgens de Omgevingswet. Vanuit de ernst van de overlast ontstaat vanuit de stad wel steeds meer een roep om

eerder in te kunnen grijpen bij overlast. Op grond van de Omgevingswet kunnen Provinciale Staten een vrijstelling uitgegeven voor (beschermde) diersoorten voor het bestrijden van overlast binnen de bebouwde kom door gemeenten. Wel wordt verwacht van gemeenten dat zij eerst andere (preventieve)middelen hebben ingezet om de overlast zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken.

De provincie kan de gemeenten waar mogelijk ondersteunen bij de onderbouwing van de problematiek van overlast veroorzakende fauna binnen het stedelijk gebied en maakt het nemen van passende maatregelen mogelijk, bijvoorbeeld door middel van het verlenen van een vrijstelling. Bij het nemen van maatregelen bij steenmarters is de provincie van mening dat elders uitzetten van deze soort binnen de provincie niet wenselijk is gezien het effect van deze soort op andere kwetsbare soorten.

De Provincie maakt het mogelijk - mits dit geen effect heeft op de staat van instandhouding - maatregelen te treffen om risico's in het kader van de veiligheid en volksgezondheid van broedende meeuwen te beperken, waarbij van de initiatiefnemer wordt verlangd om compenserende al dan niet mitigerende maatregelen uit te voeren. Meeuwen horen bij deze provincie en de provincie onderzoekt of het mogelijk is om de broedende meeuwen zoveel mogelijk in de buiten stedelijke (predatievrije) broedkolonies te houden of naar nieuwe (predatie- en verstoringsvrije) broedkolonies te verplaatsen waarbij dit niet conflicteert met broedgelegenheid van andere kustbroedvogels.

Voorkomen dan wel beperken van de predatie ter bescherming van kwetsbare soorten waaronder grond broedende vogels

Ter bescherming van kwetsbare soorten waaronder grond-broedende vogels zoals weidevogels en kustbroedvogels, zet de provincie in op het voorkomen dan wel beperken van predatie door bijvoorbeeld de vos en (verwilderde) huiskatten. Waar mogelijk zet de provincie zich specifiek in om de populatie vossen zo laag mogelijk te houden in gebieden of locaties waar de vos nog niet voorkomt of tot voorkort nog niet voorkwam ter bescherming van grondbroeders.

In de weidegebieden, kust en Natura 2000-gebieden broeden diverse grondbroeders waaronder weidevogels en kustbroedvogels. Deze zijn beschermd en iconisch voor het Zuid-Hollandse landschap. Deze soorten gaan echter hard achteruit en op verschillende manieren zet de provincie in op bescherming en herstel (zie ook eerder in dit beleidskader).

Naast factoren als landgebruik en verstoring door de mens, vormen ook predatoren zoals de vos, kraai, steenmarter en verwilderde katten een bedreiging voor deze grondbroeders. Dit speelt met name als een van de predatoren eerder niet (van nature) voorkwam in het gebied met grondbroeders en zich daar nieuw vestigt en vermeerdert. Zo duiken vossen binnen de provincie op steeds meer plaatsen op, waaronder in de polders en het stedelijk gebied, waar negatieve effecten op grondbroeders zichtbaar worden. Zeker wanneer deze predatoren ook beschermde soorten zijn zorgt dit in het beheer voor een moreel en ecologisch dilemma.

De provincie kan vergunning verlenen voor de TNRC (Trap (vangen), Neuter (castreren/steriliseren), Return/Relocate (herplaatsen of als het echt niet anders kan terugplaatsen) en Care (structureel monitoren en nazorg verlenen) methode binnen Zuid-Holland i.r.t. de verwilderde katten. Dit gebeurt alleen wanneer verwilderde katten worden vrijgelaten op de locatie waar ze gevangen zijn. Met uitzondering als het gaat om gebieden met N2000-status, Natuurnetwerk Nederland, weidevogelbescherming, gebieden in eigendom van een terrein beherende organisatie of andere locaties in het buitengebied waar verwilderde katten een negatief effect kunnen hebben op de inheemse fauna. Daarbij onderzoekt de provincie welke mogelijkheden er zijn om verwilderde katten niet meer uit te zetten ter bescherming van de inheemse fauna.

Ganzenrustgebieden voor de overwinterende inheemse ganzen

De provincie heeft ganzenrustgebieden aangewezen waarbij overwinterende beschermde inheemse ganzen ongestoorde foerageermogelijkheden hebben gedurende de periode 1 november tot 1 april.

Provincie Zuid-Holland heeft naast een aantal Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen als foerageergebied en of slaap- en rustplaats voor ganzen in de winter, ook ganzenrustgebieden aangewezen. Met de ganzenrustgebieden wordt doormiddel van een subsidieregeling getracht de schade zoveel mogelijk te concentreren binnen deze gebieden zodat de schadedruk buiten deze gebieden vermindert. De deelnemende agrariërs binnen deze gebieden hebben recht op een 100% tegemoetkoming voor de gewasschade en een aanvullende subsidie per hectare beschadigd grasland. Voorwaarde is wel dat de ganzen op de deelnemende percelen gedurende de winterperiode met rust worden gelaten. In de huidige situatie werken de ganzenrustgebieden niet optimaal. Ook buiten deze gebieden bevinden zich ’s winters namelijk nog veel ganzen en veroorzaken de ganzen aanzienlijke schade. Dit komt door het ontbreken van consistente rust binnen de foerageergebieden, de voortgaande groei van een aantal van de ganzenpopulaties

en onvoldoende intensieve en consistente inspanning om ganzen buiten ganzenrustgebieden te verjagen. De provincie gaat de werking en de locaties van de ganzenrustgebieden evalueren en op basis daarvan aanpassen indien dit wenselijk is.

5.1.2.3 Beheer van begrensde en agrarische natuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil een samenhangend en duurzaam geborgd natuurnetwerk tot stand brengen. Dit natuurnetwerk bestaat uit Natura 2000-gebieden die verbonden worden via het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Wanneer de samenhang tussen natuurgebieden wordt geborgd kunnen de ecologische systemen op orde worden gebracht en gehouden. Samenhang en het op orde brengen van de ecologische systemen begint bij goed beheer van de natuur binnen Natura 2000-gebieden, de overige natuurgebieden alsmede de ecologische verbindingen tussen de gebieden.

De provincie beschrijft in het Natuurbeheerplan en in de Natura 2000-beheerplannen de te bereiken natuurdoelen en stelt vast hoe deze doelen bereikt moeten worden. De beheerders van deze gebieden worden ondersteund zodat zij het natuurbeheer op een gedegen manier kunnen uitvoeren.

De provincie draagt zorg voor een gecoördineerde aanpak van Natuurbrandbeheersing en de doorwerking daarvan in ruimtelijke plannen.

In het landelijke gebied zijn daarnaast leefgebieden aangeduid voor beheer van agrarische natuur, bijvoorbeeld het leefgebied open grasland voor met name de weidevogels en het leefgebied dooradering. Ook daar streeft de provincie naar zo hoog mogelijke natuurwaarden. De provincie stuurt op het halen van de natuurdoelen via subsidies, monitoring, periodieke gesprekken met terreinbeheerders en veldbezoeken. De inzet is dat beheer en eventueel aangevuld met tussentijdse kwaliteitsimpulsen maximaal bijdragen aan het halen van de natuurdoelen.

Rol

Presterend

Uitwerking

In Natura 2000-gebieden ligt de focus op de uitvoer van de Natura 2000-beheerplannen. In onder meer het natuurpact en het programma natuur zijn hier afspraken over gemaakt. Het Programma Natuur is een gezamenlijk programma van Rijk en provincies. In dit programma worden maatregelen uitgevoerd voor natuurversterking, in samenspraak met andere overheden, natuurbeheerders en maatschappelijke partners. Als onderdeel van het overkoepelende Programma Natuur richt het Uitvoeringsprogramma Natuur (UPN) zich op natuurmaatregelen in en rond Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met de focus op stikstofgevoelige en met stikstof overbelaste natuurwaarden. Hoewel in eerste instantie de waterschappen verantwoordelijk zijn voor de waterkwaliteit, is er binnen Natura 2000-gebieden een gedeelde verantwoordelijkheid voor de provincie.

In het landelijke stelsel voor natuur- en landschapsbeheer, waarmee het natuurbeheer wordt gesubsidieerd, is een kwaliteitsbeoordelingssystematiek ontwikkeld. Vanuit deze systematiek kunnen met monitoringsgegevens de kwaliteitsniveaus hoog, midden en laag bepaald worden. Voor NNN-gebieden in het algemeen geldt dat de provincie wil dat de natuurgebieden uiteindelijk het kwaliteitsniveau ‘hoog’ scoren. Uitzondering hierop is de noordrand van de Krimpenerwaard, waar met zelfrealisatoren is afgesproken dat er enige mate van agrarische medegebruik mag blijven voortbestaan waardoor de verwachting is, dat het kwaliteitsniveau midden het hoogst haalbaar is.

Buiten de natuurgebieden stimuleert de provincie beheermaatregelen voor een zo hoog mogelijke natuurkwaliteit. Denk hierbij aan beheer voor boerenlandvogels in weide- en akkergebieden en het beheer van droge en natte dooradering, ook wel groenblauwe dooradering genoemd.

5.1.2.4 Integrale versterking Nationale Parken

Wat gaat de provincie doen?

Zuid-Holland is trots op haar Nationale Parken zoals het Nationaal Park Hollandse Duinen en Nationaal Park de Biesbosch. Op maar weinig plekken ter wereld vind je zoveel diversiteit aan natuur zo dicht bij de stad als in Zuid-Holland. Deze parken dragen niet alleen bij aan een betere biodiversiteit maar kunnen door bezoekers ook bezocht en ervaren worden. Op deze manier dragen de Nationale Parken bij aan na-

tuureducatie en aan draagvlak voor natuur. De provincie wil de natuur en de beleving van de Nationale parken versterken.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De natuur en de beleving daarvan versterken vraagt om een goede balans tussen natuurbeleving en natuurbescherming. Samen met de provinciale partners (de Nationaal Park-organisaties, terreinbeheerders, gemeenten, waterschappen, ondernemers, belangenvertegenwoordigers, etc.) werkt de provincie aan maatregelen die deze balans verbeteren. De maatregelen variëren van het versterken van de natuurwaarden tot het verbeteren van de recreatieve zonering door een stelsel van toegangspoorten en recreatieve routes en van het ontwikkelen van aantrekkelijke bestemmingen buiten de meest kwetsbare natuur tot aan bewustwordingscampagnes.

5.1.3.1 Bevorderen Basiskwaliteit Natuur voor een natuurinclusief en gezond Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil een gezonde leefomgeving voor haar inwoners en toekomstige generaties. Basiskwaliteit natuur is het concept om biodiversiteit te bevorderen in landelijk en stedelijk gebied en op die manier te zorgen dat algemene soorten algemeen blijven voorkomen. De provincie stimuleert verdere uitwerking van dit begrip voor toepassing in Zuid-Holland. Hiermee draagt zij bij aan ontwikkeling van instrumentarium om te sturen op milieucondities van een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Basiskwaliteit Natuur is een centraal begrip in de landelijke Agenda Natuurinclusief en de Contouragenda natuurinclusief Zuid-Holland. Samen met het Rijk, onderzoeksinstellingen en een aantal gemeenten wordt gewerkt aan een nadere invulling en praktische toepassing van dit begrip. Daarnaast wordt er ervaring opgedaan met het toepassen van Basiskwaliteit Natuur op verschillende inspiratielocaties.

Hiermee verwacht de provincie beter te kunnen sturen op het verbeteren van milieucondities en dat de effecten beter kunnen worden gemonitord. Hiermee wordt bijgedragen aan een transitie naar een natuurinclusieve samenleving met een gezonde leefomgeving.

5.1.3.2 Natuurinclusieve kennis en instrumentarium ontwikkelen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie onderzoekt en ontwikkelt natuurinclusieve kennis en instrumentarium om biodiversiteit structureel onderdeel te maken van ruimtelijke, economische en sociale afwegingen. De provincie draagt zo bij aan verdere invulling van het begrip van natuurinclusief en bevordert natuurinclusief werken. Natuurinclusieve principes worden uitgewerkt, om deze te kunnen borgen in de werkprocessen en zo op termijn in iedere fase van een ontwikkeling praktische handvatten te bieden om met natuurinclusief aan de slag te gaan.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie wil natuurinclusief werken faciliteren en laagdrempelig maken. Door natuurinclusieve kennis en instrumentarium te verzamelen, ontsluiten en toe te spitsen op de behoeften van partners stimuleert de provincie structurele ruimtelijke, economische en sociale afwegingen rondom biodiversiteit.

5.1.3.3 Realiseren van natuurinclusieve inspiratielocaties

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil dat maatschappelijke stakeholders hun norm voor natuurinclusieve ontwikkelingen verhogen en dit ook feitelijk toepassen. Medeoverheden en gebiedspartners gaan met hulp van de provincie natuurinclusief realiseren op inspiratielocaties en betrekken daarbij de samenleving. De provincie geeft zelf het goede voorbeeld, bijvoorbeeld rond de provinciale infrastructuur. De inspiratielocaties maken zichtbaar wat natuurinclusief is en voor de samenleving oplevert. De provincie zet de inspiratielocaties in de schijnwerpers en draagt daarmee bij aan inspiratie, bewustwording en draagvlak.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie staat aan het begin van de natuurinclusieve transitie. De inspiratielocaties worden gebruikt om effectief de basiskwaliteit natuur ter plekke te versterken en te leren natuurinclusief samen te werken. De provincie neemt het voortouw in het ontwikkelen van een natuurinclusieve aanpak voor verschillende domeinen. De inspiratielocaties zijn onderdeel van de Agenda natuurinclusief en geven door middel van reguliere updates inzicht in kansen, bedreigingen, sterktes en zwaktes.

5.1.4.1 Ammoniakreductie voor natuurherstel

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil ammoniak (NH3) reductie realiseren voor natuurherstel. De provincie heeft als doel om de ammoniakemissies uit de landbouw sterk te verlagen om zo een bijdrage te leveren aan de reductie die landelijk nodig is (42-46% emissiereductie in 2035 ten opzichte van 2019). Deze reductie draagt bij aan het natuurherstel van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie Zuid-Holland werkt aan het invoeren van een doelsturingsytematiek in de landbouw. De provincie Zuid-Holland onderzoekt op welke manier per 2035 een geborgd systeem van emissiereductie kan worden gerealiseerd. Dit met als doel een verlaging van de emissie van de melkveehouderij op gebiedsniveau naar gemiddeld tussen de 35 en 45 kg per hectare.

De randvoorwaarden voor invoering zijn onder andere:
- Een (juridisch) geborgd systeem waarbij de bedrijfsemissie (stal- en veldemissie) van bedrijven goed in kaart gebracht kan worden waarbij de gerealiseerde reductie volledig meegeteld wordt (dus ook reductie door bijvoorbeeld voer- en managementmaatregelen).
- Handelingsperspectief voor agrariërs om binnen het plafond een duurzaam en rendabel bedrijfsmodel te kunnen
- De ontwikkelingen op landelijke schaal aansluiten bij de invoering van een dergelijk systeem.

De provincie Zuid-Holland sluit daarbij zo veel mogelijk aan bij de landelijke ontwikkelingen rondom doelsturing. Het ministerie van LVVN werkt met een aantal provincies en de Wageningen Universiteit aan een nieuwe landelijke KPI-set die de standaard moet worden voor publieke en private beloningssystemen. Dit moet ertoe leiden dat er een “menukaart” ontstaat met mogelijkheden per bedrijf voor emissiereductie.

Om innovatie in de landbouw te stimuleren, verstrekt de provincie subsidies ter ondersteuning van initiatieven die gericht zijn op het verminderen van ammoniakemissies. Dit kan onder andere gerealiseerd worden door middel van proefprojecten en pilots in samenspraak met gebiedspartijen en medeoverheden.

Ook wil de provincie inzicht krijgen in de mate waarin de reductiedoelen voor ammoniak behaald worden en of het provinciaal beleid doelgericht is, door bij te houden hoeveel ammoniakemissies er op jaarbasis gereduceerd wordt ter vergelijking met het referentiejaar 2019. Daarnaast werkt de provincie naar het

verkrijgen van inzicht in de stikstofdepositie die neerdaalt op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, om vast te stellen in hoeverre de stikstofdepositie de Kritische Depositie Waarde (KDW) overschrijdt.

5.1.4.2 Stikstofoxidenreductie voor natuurherstel

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil bijdragen aan stikstofoxiden (NOx) reductie voor natuurherstel. Voor NOx-reductie zijn er landelijke reductiedoelstellingen voor de sectoren mobiliteit (incl. bouw) en industrie van 50% in 2035 ten opzichte van 2019. De reductiedoelen zijn Rijksdoelen, de provincie draagt bij aan het behalen van de doelen. De NOx-reductie draagt onder andere bij aan het natuurherstel van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

Rol

Presterend

Uitwerking

De provincie draagt bij aan de Rijks-maatwerkafspraken voor industriële piekbelasters, waar mogelijk ondertekent de provincie mede de overeenkomst. De provincie stuurt op afspraken over de reductie van stikstofoxiden emissies in de overeenkomsten die door het Rijk en de bedrijven worden gesloten. Ook is de provincie bevoegd gezag bij vergunningverlening voor de industriële piekbelasters. Hiermee wil de provincie bijdragen aan stikstofoxiden reductie vanuit de industrie samen met gebiedspartijen en medeoverheden.

De provincie analyseert de NOx emissies door middel van een jaarlijkse NOx-monitor. De provincie wil daarmee inzicht krijgen in de mate waarin de NOx-reductie plaatsvindt. Daarnaast streeft de provincie naar het verkrijgen van inzicht in de stikstofdepositie die neerdaalt op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, om vast te stellen in hoeverre de stikstofdepositie de Kritische Depositie Waarde (KDW) overschrijdt.

5.1.4.3 Vergunningverlening maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk houden

Wat gaat de provincie doen?

De provincie zet zich in om vergunningverlening voor maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te houden zoals woningbouw, energietransitie en mobiliteit. Ook zet de provincie zich in voor de legalisatie van PAS-melders. De legalisatie van PAS melders is een Rijksverantwoordelijkheid maar wegens de nijpende situatie van PAS melders draagt de provincie bij aan de legalisatie.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie zet zich in voor het mogelijk houden van maatschappelijke ontwikkelingen samen met gebiedspartijen en medeoverheden. De stikstofdepositiebanken, waarvan de provincie bevoegd gezag is, ondersteunen het mogelijk houden van vergunningverlening voor maatschappelijke ontwikkelingen.

De provincies zet zich ook in voor de legalisatie van PAS-melders. Daarvoor verifieert de Omgevingsdienst Haaglanden de bedrijven die zich hebben aangemeld voor het legalisatietraject namens de provincie. Ook helpt de provincie bij het zoeken naar oplossingsrichtingen voor legalisatie. Hiermee wil de provincie eraan bijdragen dat de PAS melders een legale vergunde situatie hebben.

Beleidsdoel 5.2 Toekomstbestendige landbouw

5.2 Toekomstbestendige landbouw

Om een toekomstbestendige landbouw te realiseren kiest de provincie ervoor om te werken aan een veerkrachtige landbouw. Een landbouwsector met het vermogen om zich snel genoeg aan te passen en die robuust genoeg is om staande te blijven in een veranderende wereld. Een sector die in staat is om de nodige transitie in te gaan, doelen van water, natuur en klimaat te behalen en ook in de toekomst wendbaar en toonaangevend te blijven. Akkerbouw en veehouderij hebben baat bij een duurzame bodemvruchtbaarheid, het actief toepassen van ecosysteemdiensten en het verminderen van externe input

(krachtvoer, kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen). Inspanningen die ook natuur-, water- en klimaatdoelstellingen ten goede komen en zo natuur en landbouw weer in balans brengen. De provincie zet zich ervoor in dat de ondernemers in Zuid-Holland mee kunnen bewegen naar de toekomst, zowel in een faciliterende rol als door te werken aan randvoorwaarden en kaders.

De provincie ziet de waarde van een vitale landbouwsector en wil die waarde ook in de toekomst behouden. Daarom kiest de provincie ervoor om de veerkracht en het aanpassingsvermogen van de landbouw te vergroten zodat deze, ondanks toekomstige uitdagingen, van waarde kan zijn.

De provincie streeft naar een divers en vitaal bestand aan agrariërs - hoogtechnologisch, natuurinclusief, multifunctioneel - zodat zij ook in de toekomst, waarde kunnen leveren voor voedselvoorziening, landschap, ecologie en hun sociale en economische rol in het landelijk gebied. De provincie gaat de sector stimuleren en faciliteren met kennis, netwerken en financiële middelen. Vergroting van de veerkracht van de sector in combinatie met realistische doelen, voorkomt verlamming en zorgt uiteindelijk voor versnelling en vergroting van de beweging.

De provincie stimuleert medeoverheden, ondernemers en ketenpartners om kennis op te bouwen, te delen en te borgen. Daarmee versterkt zij het aanpassingsvermogen van de sector. Samen met de sector en kennisinstellingen brengt de provincie in kaart waar de doelen liggen, gaandeweg stuurt en beloont zij op beweging richting deze doelen. De provincie monitort de voortgang in de toekomstbestendigheid van de sector én op de mate van doelbereik.

Maatregelen van 5.2 Toekomstbestendige landbouw

5.2.1.1 Ruimte voor toekomstbestendige landbouw

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil voldoende ruimte houden voor een toekomstbestendige agrarische sector. Daarbij streeft de provincie naar een goede balans tussen toekomstbestendig ruimtegebruik, ruimtelijke kwaliteit en ruimte voor agrarische ontwikkelingen die passen bij een toekomstbestendige landbouw. De provincie streeft naar de beschikbaarheid van voldoende kwalitatief goede landbouwgrond voor een realistische extensiveringsopgave, voedselproductie en agrarisch natuur- en landschapsbeheer en neemt een flexibele houding aan bij het toestaan van experimenten voor multifunctionele en nieuwe vormen van landbouw.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

- Agrarische ontwikkelingen (in de vorm van bebouwing en kassen) vinden plaats op bouwpercelen of anderszins geconcentreerd en houden rekening met de aanwezige landschappelijke kenmerken en waarden.
- Nieuw-vestiging van intensieve veehouderij wordt niet toegelaten binnen de provincie. Intensieve veehouderij is vanwege de schaal en de aard van de bedrijfsvoering en de daarmee samenhangende ruimtelijke verschijningsvorm, in het algemeen niet passend bij het Zuid-Hollandse landschap en het karakteristieke gebruik daarvan.
- Voor glastuinbouw, boom- en sierteelt en bollenteelt zijn speciale gebieden aangewezen, buiten die gebieden gelden beperkingen.
- De provincie wil duurzame, productieve landbouwgronden en -gebieden beter beschermen en onderzoekt daartoe de waarde en geschiktheid van landbouwgrond voor toekomstbestendige landbouw. Samen met de gebieden en de sector geeft de provincie hier per gebied invulling aan.
- De provincie maakt inzichtelijk welke soorten landbouw op welke plek toekomstbestendig kunnen, rekening houdend met opgaven voor voedselproductie, water, bodem, klimaat en natuurherstel.
- De provincie onderzoekt hoe ze functieverandering van landbouwgrond kan beperken. Zij betrekt daarin ook de mogelijkheden van functiecombinaties en agrarisch (mede)gebruik.
- De provincie verkent de mogelijkheden van nieuwe ruimtelijke functies zoals veenlandbouw en landschapsgrond.
- De provincie spant zich in om knellende wet- en regelgeving die de landbouwtransitie in de weg staan te reduceren.
- De provincie geeft ruimte aan multifunctionele landbouw en toekomstbestendige agrarische bedrijfsvormen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de flexibiliteitsbepalingen in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (afwijking, ontheffing). De ervaring die hiermee wordt opgedaan zal benut worden bij de heroverweging van beleid en regels voor agrarische bedrijven.

- De provincie onderzoekt met de omgevingsdiensten welke raakvlakken het nieuwe landbouwbeleid heeft met handhaving en toezicht.

5.2.1.2 Versterken economisch duurzame en vitale landbouwbedrijven

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil bedrijven in de landbouwsector helpen om toekomstbestendig te worden. De provincie werkt met de sector samen om helder te worden over waar we naartoe bewegen en hoe daarin stappen te zetten. Daarbij helpt de provincie agrarische bedrijven met het maken van plannen voor de toekomst en de bijpassende investeringen. Samen met de sector geeft de provincie inzicht in de prestaties en voortgang.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

- De provincie kiest voor doelsturing en stelt een aantal kritische prestatie-indicatoren (KPI's) op, inclusief een voorstel om deze KPI's te verwerken in beleid en over hoe te monitoren. Denk daarbij aan een streefwaarde voor een ammoniak- emissieplafond. Hierbij werkt de provincie met realistische bandbreedtes en doeljaren zodat boeren toe kunnen werken naar huidige en toekomstige normeringen. Zo beoogt de provincie beweging te stimuleren in de richting van de integrale doelen. Daar waar nodig schrijft de provincie op termijn ook maatregelen voor.
- De provincie zet beschikbare middelen voor de verduurzaming van bedrijven in via verschillende instrumenten zoals subsidies en opdrachten. Daarbij ligt de focus op maatregelen die de veerkracht van de bedrijven en de sector op lange termijn verbeteren. De inzet is daarbij dat subsidies, bijvoorbeeld voor groenblauwe diensten, op zijn minst kostendekkend moeten zijn.
- De provincie werkt met andere overheden aan een landbouwportaal waar ondernemers laagdrempelig inzicht en toegang kunnen krijgen tot beschikbare ondersteuning.
- De provincie ontwikkelt een datastrategie hoe we verantwoord omgaan met de data van individuele bedrijven.
- De provincie draagt bij aan de opbouw van data op gebieds- en bedrijfsniveau en maken die inzichtelijk voor de agrariërs en andere partners. Daarbij wordt aangesloten bij beschikbare instrumenten als de ZH-PLG-gebiedsviewer en ontwikkelen die waar nodig door.
- De provincie werkt aan een kwantitatieve aanpak die inzichtelijk maakt hoe veehouderij en akkerbouw gedurende een langere periode kunnen verduurzamen en wat financieel nodig is om de aanpassingen stapsgewijs te kunnen maken.
- De provincie voert het Nederlands Nationaal Strategisch Plan onder het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid van de EU 2023-2027 (GLB-NSP) uit. De doelen van GLB-NSP hebben betrekking op een slimme veerkrachtige landbouw, bodem, water, lucht, biodiversiteit en klimaat en dierenwelzijn en brede plattelandsontwikkeling.
- De provincie werkt aan de uitvoering van het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer), waaronder de doorontwikkeling van de agrarische collectieven.
- De provincie onderzoekt hoe grondbeleid ingezet kan worden om toekomstbestendige landbouw te faciliteren.
- De provincie werkt met gebiedspartijen actief samen aan het sluiten van regionale en lokale grondstofstromen en het verbeteren van een vruchtbare bodem.
- De provincie ontwikkelt instrumenten om natuurinclusieve landbouw te stimuleren. Dit doet zij vanuit de verkenning Natuurinclusieve landbouw uit 2023. Verder zet zij in op het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen voor landschapsdiensten zoals koolstofvastlegging of landschapselementen en biodiversiteit.
- Binnen de zoetwateropgave brengt de provincie in kaart welke behoeften en kansen er zijn voor toekomstbestendige landbouw.
- De provincie stimuleert diverse ontwikkelpaden (hoogtechnologisch, natuurinclusief en multifunctioneel).
- De provincie stimuleert studiegroepen, coaching en het opstellen van bedrijfsontwikkelplannen.

5.2.1.3 Versterken en versnellen (keten)innovaties landbouw

Wat gaat de provincie doen?

De weg naar een toekomstbestendige landbouw is nog niet precies uitgestippeld. Samen met de sector wil de provincie kennis opbouwen en innovaties inzetten om uit te vinden welke wegen goed begaanbaar zijn of worden. Daarbij is samenwerking met ketenpartners essentieel.

De afgelopen jaren heeft de provincie geïnvesteerd in ketensamenwerking in Groene Cirkels en verschillende innovatieve projecten via Interbestuurlijk Programma's en subsidieregelingen. Daarbij komen de projecten voor Samenwerken voor Innovaties (GLB-NSP). De provincie voorziet dat er regie nodig is om het netwerk te vergroten en het leervermogen te versnellen en te verbreden. Voor het bereiken van doelgroepen is een kennissysteem ontwikkeld om kennis en inzichten te delen. De komende tijd verbreedt de provincie het netwerk naar de meer reguliere landbouwbedrijven en de voorlopers daar.

Rol

Presterend

Uitwerking

- De provincie ondersteunt via fieldlabs en subsidieregelingen de innovatie op en doorontwikkeling van landbouwbedrijven.
- De provincie versterkt het netwerk van 'voorlopers' in de landbouwtransitie en verbindt hen aan de "middengroep". Daarbij is oog voor voorlopers in de diverse transitiepaden door kennisbijeenkomsten te organiseren en kennis actief beschikbaar te stellen.
- De provincie ontwikkelt via groene Cirkels vitale netwerken , werkt samen aan kennis en innovatie en vergroot de realisatiekracht in de keten en de regio.
- De provincie ontwikkelt samen met de sector en kennispartners kennis en inzicht in het functioneren van bedrijven in gebieden en de effecten van verschillende scenario's daarin.
- De provincie zet in op het vergroten van de vraag naar en aanbod van regionaal voedsel, omdat dit kansen biedt voor een veerkrachtig voedselsysteem, een sterkere verbinding tussen consument en producent en een eerlijker verdienmodel voor voedselproducenten. De provincie doet dit onder andere middels het opzetten van een bioregio met een focus op biologische producenten en Groene Cirkel Tuin van Holland, met een focus op natuurinclusieve seizoensgebonden producten. In de komende jaren wordt er met verschillende netwerken gekeken hoe hier verder invulling aan gegeven kan worden.

Beleidsdoel 5.3 Leven met water

5.3 Leven met water

Zuid-Holland bestaat voor een zesde deel uit water. Dat water vervult een belangrijke rol in onze provincie. De provincie benut het water voor haar drinkwatervoorziening, industrie, land- en tuinbouw, natuur, recreatie, transport en om te voorkomen dat veendijken en veenbodems droogvallen.

Zuid-Holland werkt samen met de waterschappen en andere overheden aan de versterking van het water- en bodemsysteem. Een robuust water- en bodemsysteem is de basis voor brede welvaart en economisch verdienvermogen nu en voor toekomstige generaties. Belangrijke onderdelen daarvan zijn waterkwaliteit (Kaderrichtlijn water) en waterbeschikbaarheid. Er kan sprake zijn van te weinig water, bijvoorbeeld door droogte, of juist van te veel water door hevige regenbuien. Daarom werkt de provincie aan het beschermen van Zuid-Holland tegen watertekort, -overlast en overstromingen. De opgaven voor water (waterveiligheid, -tekort, -overlast, -kwaliteit en -beschikbaarheid) worden steeds groter en urgenter. Dat komt onder andere door klimaatverandering, druk op de waterkwaliteit door verontreinigingen uit de landbouw, industrie en huishoudens, en de toenemende zoetwater- en drinkwaterbehoefte door bijvoorbeeld bevolkingsgroei en economische ontwikkelingen. Sleutelopgaven voor versterken van het water- en bodemsysteem in Zuid-Holland betreffen: verbeteren van de kwaliteit van ons oppervlakte- en grondwater, beschikbaarheid van voldoende drinkwaterbronnen, optimaliseren van de aanvoer van zoetwater en ruimte voor waterberging, versterking van boezemsystemen, dijken en keringen en het nat houden van de veenweidegebieden.

Op veel plekken in Zuid-Holland zullen veranderingen in de condities ten aanzien van o.a. waterbeschikbaarheid, verzilting, wateroverlast, waterveiligheid, bodemdaling en de toelevering van drinkwater, ondanks versterkingen en optimaliseringen van het water- en bodemsysteem, onvermijdbaar zijn. Dit heeft impact op verdienvermogen en de volhoudbaarheid van functies en landgebruik. Via de principes van Water en Bodem Sturend en klimaatadaptatie werkt de provincie toe naar een klimaatbestendige, waterrobuuste inrichting van de leefomgeving.

Deze grote vraagstukken kan de provincie niet alleen oplossen. Het vereist gezamenlijke inzet van en samenwerking met verschillende overheden en andere organisaties, zoals het Rijk, waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Binnen de provincie Zuid-Holland moeten deze organisaties blijven samenwerken aan oplossingen voor de wateropgaven, om zo ook andere provinciale opgaven die raken aan water te kunnen realiseren. Denk aan woningbouw, land- en tuinbouw en industrie, het versterken van

natuur en biodiversiteit of de energietransitie. Water vraagt - in het belang van onze toekomstige bestaanszekerheid - ook om ruimte voor o.a. voor waterkeringen/dijkversterkingen, waterberging, grondwaterbeschermingsgebieden en aanpassingen van de regionale water- en bodemsystemen. Het water- en bodemsysteem is daarmee een belangrijk sturend element voor ruimtelijke keuzes in onze provincie.

Voor waterkwaliteit en –beschikbaarheid zijn in Europees verband specifieke afspraken gemaakt over hoe een duurzame bescherming van oppervlaktewater en grondwater gewaarborgd moet worden. De provincie beheert grondwatermeetnetten waarmee zij de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit in alle grondwaterlichamen monitort. De provincie heeft een actieve rol en verantwoordelijkheid bij het voldoen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West is het platform waar de provincie met de partners in dit Stroomgebied beleid en inzet afstemt, en de voortgang op maatregelen en doelbereik evalueert.

Maatregelen van 5.3 Leven met water

5.3.1.1 Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Wat gaat de provincie doen?

De regio Rijnmond-Drechtsteden is volop in ontwikkeling (economisch en demografisch) en moet inspelen op opgaven als zeespiegelstijging en bodemdaling. De provincie zet hierbij in op het verbinden van waterveiligheid en ruimtelijke inrichting. Bij alle projecten gaat het om samenwerking tussen verschillende overheden. Bij een aantal projecten en studies is de provincie Zuid-Holland de trekker, bij andere is ze een van de deelnemende partijen.

Rol

Samenwerkend

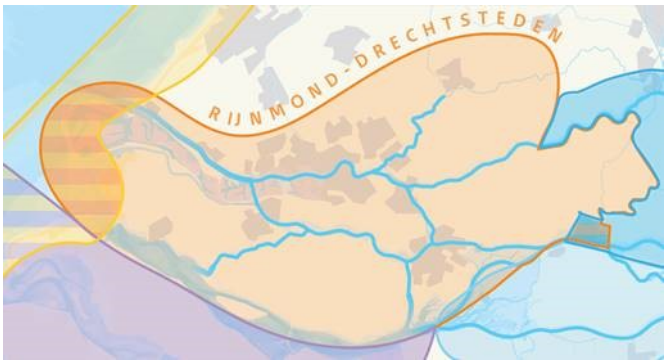
Uitwerking

Samenwerken aan waterveiligheid

De provincie werkt in het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden samen met het Rijk en andere regionale en lokale overheden, zoals de gemeenten Rotterdam en Dordrecht. In dit Deltaprogramma komen verschillende opgaven voor waterveiligheid en ruimtelijke adaptatie samen. De sociaal-economische en ruimtelijke ontwikkeling in Rijnmond-Drechtsteden vraagt niet alleen om een goede toegang tot de zee en de rivieren, maar ook om goede bescherming tégen deze wateren. Het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden zet zich hiervoor in.

Overstromingsbewuste ruimtelijke inrichting

Preventie (overstromingen voorkomen) is de basis van de voorkeursstrategie van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden. Omdat een overstroming nooit volledig is uit te sluiten, richt het Deltaprogramma zich niet alleen op bescherming tegen overstroming, maar ook op het beperken van de gevolgen van een overstroming en het overstromingsbewust inrichten van binnen- en buitendijkse gebieden. De komende jaren krijgt het overstromingsbewust inrichten van nieuwe woongebieden en (nieuwe) vitale infrastructuur bijzondere aandacht. Een deel van Rijnmond-Drechtsteden is nu al dichtbevolkt en de komende decennia moet hier een verdere verstedelijking gerealiseerd worden. Daarbij is het een uitdaging toekomstige dijkversterkingen mogelijk te houden. Dit vergt afstemming in een zo vroeg mogelijk stadium, goede samenwerking en integratie van opgaven voor dijken en ruimtelijke ontwikkelingen.

Werkgebied deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

5.3.1.2 Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie moet zorgen voor de goedkeuring van alle projectbesluiten die de waterschappen moeten nemen voor de aanleg, verlegging, versterking of andere verbeteringen van primaire waterkeringen (dijkversterkingsplannen). Het waterschap kan ook voor regionale waterkeringen en andere waterstaatswerken een projectbesluit nemen.

Het waterschap kan voor andere benodigde omgevingsvergunning er voor kiezen of zij dat via een projectbesluit willen regelen of dat zij de provincie vragen dit te coördineren waarbij toepassing wordt gegeven aan afdeling 3.5 van de Algemene Wet Bestuursrecht.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Landschappelijke inpassing

Als de provincie de voorbereidings- en goedkeuringsprocedure moet volgen, beoordeelt ze onder andere of de landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden (LNC-waarden) voldoende in het verbeterplan van het waterschap zijn meegenomen, zodat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft of verbetert. Zo is in de verordening onder ruimtelijke kwaliteit opgenomen dat dijken een belangrijke bijdrage leveren aan de Zuid-Hollandse landschappen. In het Omgevingsprogramma wordt per dijktypologie aangegeven om welke karakteristieken het gaat. Op deze manier draagt de provincie bij aan een goede landschappelijke inpassing van dijken. Naast formele beoordeling bekijkt de provincie of er kansen zijn om provinciale opgaven te koppelen aan de dijkversterking (meekoppelkansen). Daarbij is te denken aan kansen voor recreatieve verbindingen, natuurontwikkeling of het vergroten en verbeteren van de biodiversiteit, voorbeeld is de bijdrage van dijkvegetatie aan biodiversiteit.

M.e.r. en inspraak

De provincie zorgt er ook voor dat milieueffecten en de inbreng van belanghebbenden een volwaardige plaats in de besluitvorming krijgen. Omdat Gedeputeerde Staten het projectbesluit van het waterschap moeten goedkeuren, is de provincie vanzelf ook het bevoegd gezag voor de milieueffectrapportages (m.e.r.) en zorgt ze voor inspraak en juridisch correcte uitvoeringsvergunningen.

5.3.1.3 Invulling geven aan de EU-Richtlijn overstromingsrisico's (ROR)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt samen met andere overheden om het overstromingsrisico te beperken en indien gewenst ondersteunt ze bij het in kaart brengen van bestaande risico's. Dat doet zij door:
- samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat actuele overstromingsmodellen en -scenario's te maken;
- de gegevens over overstromingsgevaar en -risico te verzamelen;
- op basis van alle gegevens overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten vast te stellen;

- te zorgen voor een goed beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie actualiseert de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten ten minste één keer in de zes jaar. In 2019 is dat voor de tweede keer gebeurd (www.risicokaart.nl). De volgende actualisatie moet uiterlijk in 2025 plaatsvinden. De kaarten zijn de basis voor maatregelen om het overstromingsrisico te beheersen.

De provincie draagt zorg voor de productie, actualisatie en publicatie van de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten. Daarmee wordt invulling gegeven aan de verplichting die volgt uit de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR), die door wetgever is geïmplementeerd in nationaal recht waarin deze taak aan de provincie is opgedragen.

De provincie levert doelen en maatregelen voor overstromingsrisicobeheer aan bij het Rijk, die ze opneemt in de overstromingsrisicobeheerplannen (ORBP'en). De overstromingsrisicobeheerplannen worden eens in de zes jaar geactualiseerd en vastgesteld; in 2021 gebeurt dat voor de tweede keer.

5.3.1.4 Invulling geven aan meerlaagsveiligheid

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil invulling geven aan het concept meerlaagsveiligheid. Meerlaagsveiligheid is gericht op het beperken van de kans op een overstroming en het beperken van de negatieve gevolgen van een overstroming, door een duurzame ruimtelijke inrichting en een goede crisisbeheersing (voorkomen van slachtoffers). De provincie onderzoekt hoe zij hier verder invulling aan wil geven. Dit doet de provincie samen met de relevante overheden en maatschappelijke organisaties. Daarbij worden maatregelen voor klimaatadaptatie en een waterrobuuste ruimtelijke inrichting meegenomen. Dit kan leiden tot adviezen aan gemeenten en eventueel een aanpassing van het beleid van de provincie (agenderend).

Rol

Samenwerkend

5.3.1.5 Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland werkt samen met de provincies Utrecht en Noord-Holland en de inliggende waterschappen aan de waterveiligheid. De bestuurlijke afspraken hierover zijn vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland (2014). Dit uitvoeringsbesluit is bij de vormgeving van de Omgevingsverordening als uitgangspunt genomen. In het Uitvoeringsbesluit is bepaald dat alle regionale waterkeringen die bij toetsing in 2012 en 2024 met 'onvoldoende' zijn dan wel worden beoordeeld (uiterlijk) in 2030 aan de omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen moeten voldoen. Na 2024 worden de afspraken opnieuw bekeken, omdat de waterschappen dan ook de kunstwerken (bijv. bruggen en damwanden) en niet-waterkerende objecten (bijv. bomen en leidingen) voor het eerst hebben getoetst. De waterschappen stellen jaarlijks voortgangsrapportages op voor Gedeputeerde Staten, waarin zij beschrijven welke trajecten wel en welke niet aan de normen voldoen, en wat de planning is om aan de veiligheidsnormen te gaan voldoen.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Om ervoor te zorgen dat de regionale waterkeringen uiterlijk in 2030 aan de omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen voldoen, doet de provincie het volgende:

- De provincie ziet toe op naleving van de bestuurlijke afspraken uit het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014 en de op basis hiervan gemaakte nadere afspraken, zoals de tussentijdse bestuurlijke mijlpalen waarover de waterschappen jaarlijks aan Gedeputeerde Staten (en Provinciale Staten) rapporteren.

- De provincie verkent samen met de waterschappen, en waar gewenst of nodig ook met gemeente of andere belanghebbende, de overstromingsrisico's en kansen voor optimalisatie van het regionaal watersysteem.
- De provincie zorgt ervoor dat regionale waterkeringen worden aangewezen en dat er omgevingswaarden (beschermingsniveaus) aan worden toegekend. Deze zijn opgenomen in de Omgevingsverordening. Het beschermingsniveau van een regionale waterkering wordt mede bepaald op basis van de economische schade die kan optreden als de waterkering faalt.
- Als voortschrijdend inzicht of nieuw beleid daartoe aanleiding geeft zal de provincie samen met het waterschap de status en omgevingswaarden van de regionale kering herijken.
- De provincie zorgt ervoor dat leidraden en richtlijnen voor het toetsen van regionale waterkeringen worden vastgesteld.
- De provincie draagt bij aan kennisontwikkeling in het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen (ORK) om het toets- en ontwerp-instrumentarium regionale waterkeringen te verbeteren.
- De provincie zorgt ervoor dat regionale waterkeringen en de beschermingszones ruimtelijk geborgd zijn in omgevingsplannen en verhindert ruimtelijke ontwikkelingen die ertoe kunnen leiden dat de waterschappen het beschermingsniveau van deze waterkeringen niet meer kunnen garanderen.

5.3.1.6 Risico's beheersen bij buitendijks bouwen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie ziet het als haar rol om te zorgen dat gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse gebieden rekening houden met de gevolgen van een mogelijke overstroming daarvan. Buitendijkse gebieden worden immers niet beschermd door een primaire waterkering. Door hun ligging zijn ze vaak wel aantrekkelijk voor wonen en werken. De provincie vraagt, via de omgevingsverordening, aan de gemeenten om bij ruimtelijke ontwikkelingen buitendijks in een omgevingsplan rekening te houden met de overstromingsrisico's. Voor zover risico's zich voordoen wordt rekening gehouden met het zo veel mogelijk voorkomen en beperken, via maatregelen of voorzieningen, dan wel het gericht aanvaarden van deze risico's.

Rol

Samenwerkend

5.3.1.7 Wateroverlast beperken

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de kans op wateroverlast beperken en schade door wateroverlast voorkomen. Dit is belangrijk voor de leefbaarheid, de veiligheid en de economie van Zuid-Holland, nu en in de toekomst. De provincie heeft daartoe in de Omgevingsverordening omgevingswaarden vastgesteld voor wateroverlast door overstroming (inundatie) vanuit het regionale watersysteem. Met deze omgevingswaarden kunnen de waterschappen de benodigde bergings- en afvoercapaciteit van het regionale watersysteem vaststellen en realiseren. In de Omgevingsverordening is opgenomen dat alle gebieden in 2027 voldoen aan deze omgevingswaarde. Voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht is in de verordening geregeld dat het tijdstip waarop aan de omgevingswaarden moet zijn voldaan in overleg met hen wordt vastgesteld.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Uit neerslagstatistieken blijkt dat de kans op extreme neerslag is toegenomen en door klimaatverandering ook verder zal toenemen. Hierdoor neemt ook de kans op wateroverlast door overstroming uit het regionale watersysteem toe. Extreme neerslag kan ook leiden tot water op straat. Hier wordt verder op ingegaan in de beleidskeuze Klimaatbestendig Bouwen.

Aanpak wateroverlast

De provincie is met de waterschappen in gesprek over de aanpak van wateroverlast in relatie tot beleidsdoelen die om vernatting vragen, zoals bodemdaling en weidevogelbeheer, en andere ontwikkelingen die de kans op wateroverlast vergroten, zoals klimaatverandering en verstedelijking. Uit de besprekingen tussen provincie, waterschap en andere relevante partijen, zoals gemeenten en belangenorganisaties, kunnen voorstellen komen om het omgevingsbeleid en/of de omgevingswaarden (normen) in de Omge-

vingsverordening te herzien, zodat beter rekening kan worden gehouden met genoemde ontwikkelingen. Het gaat om de volgende beleidsdoelen en opgaven:

- Bodemdaling: verstandig omgaan met (de gevolgen van) bodemdaling in de slappe veen- en/of kleigebieden. Om bodemdaling tegen te gaan is het meestal nodig de bodem te vernatten, maar dat vergroot de kans op wateroverlast. De provincie zal in overleg met de waterschappen bepalen hoe hiermee om te gaan (zie meer hierover in hoofdstuk 4).
- Behoud en versterking biodiversiteit: beheer weidevogelgebieden. Hiervoor is nodig het waterpeil te verhogen, maar ook dat vergroot de kans op wateroverlast. De provincie zal in overleg met de waterschappen bepalen hoe hiermee om te gaan.
- Verstedelijking: verdichting vergroot de kans op wateroverlast. Daarom moet bij stedelijke ontwikkeling onder andere voldoende ruimte worden gereserveerd voor bergings- en afvoercapaciteit en voor voldoende vasthoudend vermogen van een gebied.

In de planperiode tot 2027 zal de provincie hierover het gesprek voortzetten met de waterschappen. Daaruit kunnen voorstellen komen om het omgevingsbeleid en de omgevingswaarden in de Omgevingsverordening te herzien, zodat beter rekening wordt gehouden met bovengenoemde ontwikkelingen.

5.3.2.1 Beleidsuitwerking goede en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil goed ingerichte en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater en is verplicht jaarlijks locaties aan te wijzen als zwemwater. Ze controleert de aangewezen zwemlocaties op waterkwaliteit, hygiëne en veiligheid. De provincie is bevoegd om een negatief zwemadvies, zwemverboden en -waarschuwingen af te geven als de waterkwaliteit, hygiëne of veiligheid voor zwemmers onvoldoende is. De provincie heeft deze bevoegdheid gedelegeerd naar de Omgevingsdienst Midden-Holland.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Bestaande zwemlocaties

De zwemwaterkwaliteit is de verantwoordelijkheid van de waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat). Die hebben daarvoor een resultaatsverplichting. Ook zijn zij verantwoordelijk voor de monitoring van de waterkwaliteit. Hygiëne en veiligheid van een zwemlocatie zijn de verantwoordelijkheid van de terreinbeheerder. De provincie heeft in de Omgevingsverordening regels opgenomen waaraan de houder van een zwemlocatie moet voldoen.

Nieuwe zwemlocaties

De provincie inventariseert en beoordeelt nieuwe, potentiële zwemlocaties in oppervlaktewater. Belangrijke criteria om een locatie op te beoordelen zijn het aantal badgasten, de veiligheid, de oppervlaktewaterkwaliteit, eventuele conflicterende functies, bereikbaarheid en de aanwezigheid van voorzieningen. Alle betrokken partijen (provincie, waterbeheerders, gemeenten en terreinbeheerders) moeten samenwerken om tot kwalitatief goede, veilige zwemwaterlocaties te komen. De provincie faciliteert de overlegstructuren hiervoor.

Kandidaat-zwemlocaties

Als er veel wordt gezwommen op een plek die niet is aangewezen als zwemlocatie, gaat de provincie in gesprek met de desbetreffende terreinbeheerder of gemeente en de waterbeheerder. Voorafgaand aan de eventuele aanwijzing van een nieuwe zwemlocatie wordt beoordeeld of een passende waterkwaliteit, veiligheid en hygiëne haalbaar zijn. Bij de aanwijzing wordt ook rekening gehouden met andere functies, met het oog op de veiligheid en gezondheid van zwemmers. Andere functies, zoals beroepsvaart of andere vormen van waterrecreatie (pleziervaart, kitesurfen, sportvisserij), kunnen conflicteren met de functie zwemwater. Het plaatsen van een ballenlijn kan als voorwaarde gesteld worden om te zorgen voor de fysieke scheiding van functies.

Toezicht en handhaving

Gedeputeerde Staten hebben het uitvoeringskader voor toezicht en handhaving vastgelegd in de Beleidsnota Vergunningverlening Toezicht en Handhaving 2018-2021. Dit beleidsnota zal bij vaststelling van dit regionaal waterprogramma zijn geactualiseerd.

Publieksinformatie

Het publiek kan voor informatie over de zwemlocaties de landelijke website www.zwemwater.nl raadplegen. Deze website geeft voor alle officiële zwemlocaties in oppervlaktewater informatie, zoals een beschrijving van de locatie, huidig zwemadvies, gegevens over kwaliteitsmetingen, foto's, zwemwaterprofiel, enzovoort.

Toekomstverkenning

De provincie wil in de komende planperiode verkennen of en hoe het zwemwaterbeleid, naast invulling van de wettelijke taken, beter invulling kan geven aan een goede leefomgevingskwaliteit en aan de sportieve en recreatieve belevingswaarde van water in Zuid-Holland. Daarmee wordt nadrukkelijk de relatie gelegd met de beleidskeuze voor sport, recreatie, water- en groenbeleving. Bovendien is de verwachting dat door klimaatverandering de behoefte aan verkoeling zal toenemen en de kwaliteit van zwemwateren onder druk komt te staan. Deze noties en aandacht voor waterspeeltuinen zijn mee te nemen in de verkenning.

5.3.2.10 Duurzame gietwatervoorziening

Wat gaat de provincie doen?

De provincie heeft een voorkeur voor duurzame gietwatervoorzieningen in de Greenports, zoals het sluiten van kringlopen (hergebruik van effluent) en het bergen van hemelwater in de ondergrond, in plaats van het onttrekken en ontzilten van zout grondwater in combinatie met het lozen van brijn in de ondergrond. Daarom heeft ondergrondse opslag van zoet water in het eerste watervoerend pakket in de Greenports prioriteit boven andere gebruiksvormen van de ondergrond. Dit is onderdeel van de beleidsuitwerking voor het Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond. Alternatieve bronnen voor gietwater zijn drinkwater, oppervlaktewater, grondwater en hergebruik van afvalwater. Hierbij spelen kosten, zuiveringsinspanning, transportkosten en reststromen een rol. De bestaande praktijk van grondwateronttrekking en brijnlozing kan conflicteren met het realiseren van een goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit (zie par. 3.3.1).

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Hergebruik teruggewonnen water

De provincie stimuleert een duurzame gietwatervoorziening, wat is uitgewerkt in onder andere de strategie Circulair Zuid-Holland. Samen Versnellen. De haalbaarheid van het gebruik van het van afvalwaterzuiveringsinstallaties voor gietwater en/of aanvulling van het oppervlaktewatersysteem wordt vanaf 2020 nader uitgewerkt. Een voorbeeld daarvan is het initiatief van het hoogheemraadschap van Delfland om te investeren in een nieuwe zuiveringsinstallatie bij AWZI Nieuwe Waterweg. Daarmee worden gewasbeschermingsmiddelen verwijderd uit het tuinbouwafvalwater. Naast zuivering van gewasbeschermingsmiddelen zijn ook afspraken gemaakt over extra verwijdering van nutriënten en wordt gestreefd naar levering van gietwater uit gezuiverd effluent. De kosten van zuivering worden betaald door een coöperatie van aangesloten tuinbouwbedrijven. Met de investering loopt het hoogheemraadschap van Delfland financieel risico als de coöperatie failliet zou gaan. Provincie Zuid-Holland steunt het initiatief van het hoogheemraadschap. De steun van de provincie zit in het voornemen om samen met gemeente Westland en het hoogheemraadschap dit faillissementsrisico te dragen.

Implementatie EU-verordening inzake minimumeisen hergebruik van water

Op 5 juni 2020 is de EU-verordening (2020/741) inzake minimumeisen voor hergebruik van water gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. De verordening geldt vanaf 26 juni 2023 en bevat regels voor de volksgezondheid en het milieu, zodat gezuiverd stedelijk afvalwater veilig kan worden gebruikt in de land- en tuinbouw. De verordening introduceert een vergunningplicht en een risicobeheerplan voor de productie en levering van teruggewonnen water. De verordening wordt sinds 2021 geïmplementeerd in nationale wetgeving. De provincie neemt namens het IPO deel aan het implementatietraject.

5.3.2.2 Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta

Wat gaat de provincie doen?

De Zuidwestelijke Delta is een gebied met hoge natuurwaarden. Het gebied vormt een groenblauwe long voor het stedelijk gebied eromheen. Ook voor recreatie en toerisme is het gebied van groot belang. In dit waterrijke gebied zijn wateropgaven (veiligheid, waterkwaliteit, zout/zoet) en natuur nauw met elkaar verweven en is er een directe relatie met recreatie, landbouw, energie en regionale economie.

Samenwerken aan opgaven

Provincie Zuid-Holland werkt in het Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta samen met het Rijk en andere overheden, zoals de provincies Zeeland en Noord-Brabant, gemeenten en waterschappen. Het Deltaprogramma heeft tot doel de opgaven die aan de (rijks)wateren gerelateerd zijn te coördineren. Het gaat daarbij om het gebrek aan natuurlijke dynamiek als gevolg van de deltawerken en om opgaven door droogte, zeespiegelstijging en een hogere (water)temperatuur, die worden veroorzaakt door klimaatverandering. Klimaatverandering heeft invloed op de beschikbaarheid en kwaliteit van zoet water voor de landbouw, de industrie en de drinkwatervoorziening, en op de natuurwaarden van oevers.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Kaart met begrenzing van het Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta

Getij op de Grevelingen

Een belangrijke opgave in dit gebied ligt in de Grevelingen, waar verkend wordt of beperkt getij geïntroduceerd kan worden via een doorlaat in de Brouwersdam. Om de waterkwaliteit voor economie en ecologie in de delta te verbeteren, heeft de provincie zich jaren ingezet voor deze maatregel. De inzet van provincie Zuid-Holland is er daarmee op gericht het Rijk te helpen bij de waterkwaliteitsopgave van deze wateren, waarbij het Rijk een belangrijk deel van de benodigde financiële middelen beschikbaar stelt.

Verder wil de provincie het mogelijk maken dat private partijen het getij op de Grevelingen benutten voor het opwekken van duurzame energie door een getijdencentrale. Energiewinning uit een beperkte getijslag is nieuw. Een getijdencentrale in de Brouwersdam heeft de potentie van een internationale showcase.

Duurzame zoetwatervoorziening

Voor het overige deel van de Zuidwestelijke Delta is het van belang dat een duurzame zoetwatervoorziening behouden blijft en versterkt wordt. Provincie Zuid-Holland zet zich hiervoor in samen met het waterschap Hollandse Delta.

5.3.2.3 Kennisontwikkeling grondwaterkwaliteit en -kwantiteit

Wat gaat de provincie doen?

Kennis van stoffen die het milieu schade kunnen berokkenen en (nieuwe) technieken om deze op te sporen zijn nodig om ook in de toekomst te kunnen blijven zorgen voor een goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Hieronder staan een aantal initiatieven waarbij de provincie is betrokken:
1. In beeld brengen van (potentieel) Zeer Zorgwekkende Stoffen en opkomende stoffen;
2. Verbeteren van inzicht in het grondwatersysteem;
3. Integrale ontwikkelingen;
4. Werken aan een 3D-ordening van de ondergrond;
5. Onderzoek naar gevolgen van energietransitie voor de grondwaterkwaliteit;
6. Stimuleren van innovaties.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Ad 1 In beeld brengen van (potentieel) Zeer Zorgwekkende Stoffen en opkomende stoffen

Een Zeer Zorgwekkende Stof (ZZS) is een chemische stof die gevaarlijk is voor mens of milieu, omdat die bijvoorbeeld kankerverwekkend is, de voortplanting verstoort of zich in de voedselketen ophoopt. De criteria die worden gebruikt om een Zeer Zorgwekkende Stof te identificeren zijn vastgelegd in de EU-REACH-verordening. Mensen, planten en dieren kunnen in contact komen met zeer zorgwekkende stoffen via het milieu (lucht of water), via de werkplek of via producten zoals schoonmaakmiddelen. Voorbeelden van zeer zorgwekkende stoffen zijn lood, koper, vinylchloride en benzeen. Het doel van het Nederlandse beleid is om deze stoffen zo veel mogelijk uit de leefomgeving te weren (Prevent & Limit) en dus ook lozingen naar het water te beperken.

Ad 2 Verbeteren van inzicht in het grondwatersysteem

Inzicht in hoe het grondwater zich gedraagt in de ondergrond is belangrijk. Daarom ontwikkelt de provincie samen met Deltares een Integraal Watermodel voor de provincie Zuid-Holland. Met dit grondwatermodel kan worden onderzocht wat de effecten zijn van ingrepen, maatregelen en (autonome) ontwikkelingen, zoals grondwateronttrekkingen, bodemdaling, energietransitie, klimaatverandering en ingrepen in de ondergrond. Zo heeft de provincie kaarten ontwikkeld om inzicht te geven in de chlorideverdeling in de watervoerende pakketten. Beter inzicht in het grondwater kan ook leiden tot uitbreiding van het provinciale grondwatermeetnet en het toepassen van nieuwe technieken. Bij de modelontwikkeling wordt gebruik gemaakt van Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI). De provincies, ook Zuid-Holland, dragen bij aan de ontwikkeling van het NHI.

Ad 3 Integrale ontwikkelingen

De ondergrond heeft meerdere functies. Het gebruik van de ondergrond heeft invloed op de kwantiteit en kwaliteit van grondwater. Daarom is de provincie betrokken bij integrale onderzoeken en innovaties.

Ad 4 Werken aan een 3D-ordening van de ondergrond

De kennis van het grondwater wordt ingezet in de '3D-ordening'. Bij deze ordening van de ondergrond spelen de verschillende (grond)watervoerende pakketten een (hoofd)rol. De watervoerende pakketten worden gebruikt bij de warmte- en koudeopslag van bodemenergiesystemen, maar bijvoorbeeld ook voor de opslag van zoet water. Hierbij is nauwe samenwerking met gemeenten en waterschappen een essentieel onderdeel. In het Gemeentelijk Omgevingsplan zal 3D-ordening van de bodem een onderwerp zijn.

Ad 5 Onderzoek naar gevolgen van energietransitie voor de grondwaterkwaliteit

In het streven naar een schone, betaalbare en toekomstbestendige energievoorziening worden ook mogelijkheden in de bodem en het grondwater verkend. Samen met andere partijen onderzoekt de provincie wat de gevolgen voor de grondwaterkwaliteit zijn van warmteopslag in de bodem met temperaturen hoger dan 30° C.

Ad 6 Stimuleren van innovaties

Veel vraagstukken maken maatwerk en samenwerking tussen partijen (overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen) noodzakelijk. De provincie participeert daarom in verschillende projecten en samenwerkingsverbanden op het gebied van kennis en innovatie, zoals COASTAR, Urban waterbuffer en WINDOW (Warmtevoorziening In Nederland Duurzamer met Ondergrondse Warmteopslag).Toepassing van ondergrondse warmteopslag met hoge temperatuuropslag vindt nog zeer beperkt plaats in Nederland. Het WINDOW-programma gaat over het wegnemen van technische, juridische en bedrijfseconomische belemmeringen, zodat ondergrondse warmteopslag in 2025 als bewezen techniek kan worden toegepast.

5.3.2.4 Monitoren grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

Wat gaat de provincie doen?

De provincie monitort het grondwater, om inzicht te geven in de toestand en trends van de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit in de grondwaterlichamen. Uit de meetresultaten blijkt of de KRW-doelen worden gehaald. De provincie stelt ook een methode vast voor aanvullende trendbeoordeling, zoals bedoeld in art. 5 van de Grondwaterrichtlijn.

De beoordeling van toestand en trends wordt uitgevoerd volgens het Protocol voor toestand- en trendbeoordeling van grondwaterlichamen KRW (Ministerie van IenW, 2019). Dit protocol schrijft voor dat de toestand van het grondwater wordt beoordeeld aan de hand van zes testen.

Drie algemene testen worden uitgevoerd op het niveau van het gehele grondwaterlichaam:
1. waterbalanstest;
2. beoordeling chemische toestand (inclusief trendanalyse);
3. test op intrusies van zout water.

Drie testen worden specifiek uitgevoerd voor kwetsbare locaties die liggen binnen het grondwaterlichaam:
1. test voor van grondwater afhankelijke oppervlaktewateren;
2. test voor van grondwater afhankelijke terrestrische ecosystemen;
3. test voor winningen voor menselijke consumptie (‘drinkwatertest’).

Op basis van het one out, all out-principe van de KRW is het oordeel over de toestand van het grondwaterlichaam alleen dan ‘goed’ als alle 6 testen, dat wil zeggen zowel de generieke- als lokale testen, een positief (voldoende) resultaat geven. De resultaten van de testen voor wat betreft Zuid-Holland zijn opgenomen in paragraaf 3.4 van de KRW-nota.

De provincie meet meer stoffen en op meer locaties dan nodig is op grond van de KRW. Dat doet ze om tijdig een scherp beeld te hebben van de aanwezigheid en verspreiding van vooral opkomende stoffen, zoals PFAS en resten van (dier)geneesmiddelen.

Rol

Presterend

Uitwerking

Aanvullende trendbeoordelingen

De methode voor het uitvoeren van aanvullende trendbeoordelingen, zoals bedoeld in art. 5, vijfde lid GWR, is onderdeel van het monitoringsprogramma kaderrichtlijn water dat door de provincie vastgesteld wordt. De provincie voert de aanvullende trendbeoordelingen uit van concentraties van verontreinigende stoffen uit bestaande verontreinigingspluimen die een risico kunnen vormen voor de KRW-doelen voor grondwater, maar waar nog niet het effect van beoordeeld is.

Onder de Wet bodembescherming zijn al veel verontreinigingen uit verontreinigingspluimen onderzocht en heeft een risicobeoordeling plaatsgevonden. Om zicht te krijgen op de nog niet-bekende bestaande verontreinigingspluimen richt de provincie zich op het delen en ontsluiten van bodem- en grondwaterinformatie die vrijkomt vanwege een bij een activiteit op grond van het omgevingsplan, de waterschaps-

verordening of omgevingsverordening verplichte bodemonderzoek of meetgegevens met betrekking tot de grondwaterkwaliteit. Hierover zal de provincie afspraken maken met zowel gemeente als waterschap. Enkel indien uit het bestaande grondwatermeetnet een vermoeden bestaat dat er sprake is van een nog onbekende verontreiniging die een bedreiging kan vormen voor de KRW-doelen, zal de provincie aanvullende trendbeoordelingen uitvoeren.

Provinciedekkende meetnetten

De provincie heeft verschillende grondwatermeetnetten ter beschikking. Voor het KRW-monitoringprogramma heeft de provincie twee meetnetten in beheer die provinciedekkend zijn:
- Primair Meetnet grondwaterstanden en stijghoogten – doel: waterbalans (KRW)
- Meetnet Grondwaterkwaliteit – doel: grondwaterkwaliteit (KRW)

Specifieke meetnetten

De provincie heeft ook toegang tot gegevens van gebiedsspecifieke grondwatermeetnetten voor andere doelen. De meetnetten zijn ingericht voor een specifiek project, beheer, onderzoek of gebiedsontwikkeling en zijn doorgaans van tijdelijke aard. Een voorbeeld daarvan is het Meetnet Delft-Noord, waarmee de effecten van het afbouwen van een grootschalige grondwateronttrekking worden gemeten. De gemeente rapporteert periodiek over de effecten van de afbouw van de onttrekking aan de Omgevingsdienst Haaglanden, die voor de provincie de VTH-taken uitvoert. Aanvullend op de primaire meetnetten van de provincie zijn er secundaire en tertiaire meetnetten van gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en natuurbeheerders. Dit zijn meetnetten met een lokaal en/of operationeel doel. Alle gegevens van bronhouders (doorgaans overheden) worden vanaf 2022 publiek beschikbaar gesteld via de Basis Registratie Ondergrond (BRO).

Kwaliteitsverbetering meetnetbeheer

De provincie werkt aan een kwaliteitsverbetering van het meetnetbeheer. Onderdelen van deze verbeterslag zijn:
- optimalisatie/ombouw van de meetopstellingen van het Primair Meetnet grondwaterstanden en stijghoogten naar een geautomatiseerd meetnet met telemetrie. Dit resulteert in realtime grondwaterdata;
- verbeterde datakwaliteitscontrole voor zowel kwantiteits- als kwaliteitsgegevens;
- efficiënt databeheer: dataopslag, -presentatie en -ontsluiting;
- werken conform de landelijke richtlijn met de BRO-standaarden.

Documenten

- KRW-nota

5.3.2.5 Realiseren goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

Wat gaat de provincie doen?

De Europese Kaderrichtlijn Water (zie par. 4.3 KRW-nota) en de Grondwaterrichtlijn vormen het kader voor het realiseren van een goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit de systematiek van. In Nederland zijn de kaders die volgen uit de richtlijnen geïmplementeerd in het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Het regionaal waterprogramma dient maatregelen vast te stellen om te voldoen aan de KRW-doelen, waaronder de in artikel 4 KRW opgenomen milieudoelstellingen voor grondwater. Daarnaast kent de KRW ook een doelstelling die zich specifiek richt tot water bestemd voor menselijke consumptie, welke in paragraaf 3.4 behandeld wordt. (Art. 7 KRW).

De milieudoelstellingen in art. 4 KRW voor grondwater zijn:
1. behalen goede kwantitatieve toestand;
2. behalen goede chemische toestand;
3. voorkomen van achteruitgang van de toestand van het grondwaterlichaam;
4. ombuigen significante en stijgende trends;
5. voorkomen en beperken inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater (maatregelen ter uitvoering van art. 6, eerste lid Grondwaterrichtlijn).

KRW-doelen grondwater

Ad 1 en 3

De grondwaterlichamen moeten in evenwicht zijn. Dat wil zeggen dat aanvoer en onttrekking globaal gelijk zijn (waterbalans). Ook mag er geen sprake zijn van zoutintrusie (binnendringing), waardoor de voorraad zoet grondwater afneemt.

Ad 2 en 3

De Grondwaterrichtlijn beschrijft wanneer maatregelen genomen moeten worden om te voldoen aan de een goede chemische toestand zodat terrestrische en aquatische ecosystemen beschermd zijn als ook om het gebruik van grondwater door de mens mogelijk te maken. De provincie heeft in haar regionaal waterprogramma maatregelen vastgesteld waarmee voldaan wordt aan de omgevingswaarden voor de goede chemische toestand.

Ad 4

Ongewenste stoffen in het grondwater kunnen een significante en stijgende trend vertonen (aangetoond door monitoring). De KRW vraagt om het ombuigen van de trend. Deze stoffen komen in het grondwater door vaak diffuse verontreinigingen. Dit vereist een aanpak door meerdere partijen (ketenaanpak).

Ad 5

De Grondwaterrichtlijn beschrijft wanneer maatregelen vastgesteld moeten worden om een inbreng van een verontreinigende stoffen naar het grondwater te voorkomen of beperken (het zogenaamde prevent & limit-principe). Het gaat hierbij niet alleen om verontreinigende stoffen waarvoor in het Besluit kwaliteit leefomgeving omgevingswaarden zijn opgenomen, maar voor alle verontreinigende stoffen. Maatregelen dienen zich te richten tot het voorkomen of beperken van een directe inbreng van een verontreiniging naar het (omliggende) grondwater of een indirecte inbreng waarbij een verontreiniging zich in de onverzadigde zone van de bodem bevindt en vanuit daar leidt tot een inbreng naar het grondwater.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Generieke maatregelen voor een goede grondwaterkwaliteit

Preventieve maatregelen om verontreiniging van het grondwater te voorkomen

De provincie zet zich in om te voorkomen dat het grondwater verontreinigd raakt. Hiervoor neemt de provincie (aanvullende) regels op in de omgevingsverordening die zich richten tot het voorkomen van verontreiniging van het grondwater en het voorkomen dat activiteiten een bedreiging vormen voor de KRW-doelen doordat zij reeds in het grondwater aanwezige verontreinigingen beïnvloeden.

De regels zijn uiteengezet in het Beleidskader grondwaterkwaliteit en richten zich tot:
- Milieubelastende activiteiten met gevolgen voor het watersysteem waarvoor de gemeente een omgevingsvergunning vereist;
- Wateractiviteiten waarvoor de provincie of het waterschap bevoegd is en specifiek grondwateronttrekkingen. Een speciale categorie van grondwateronttrekkingen hierbij zijn infiltraties waarbij van water in de bodem wordt gebracht met het oog dit later te onttrekken.
- Lozen van grondwater op of in de bodem dat als afvalwater ontstaat bij het uitvoeren van een bodem- of grondwatersanering of bij het graven in verontreinigde bodem.
- Een verbod op de rechtstreekse lozing van verontreinigende stoffen naar het grondwater zonder doorsijpeling in de bodem.

Daarnaast wil de provincie dat de belasting op het grondwater door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, resten van (dier)geneesmiddelen, kunstmest (nutriënten) en macro- en microplastics vermindert. Daartoe kijkt ze welke afvalstromen er zijn vanuit productieprocessen en eindproducten, en analyseert die. Deze informatie koppelt ze aan data uit de grondwaterkwaliteitsmonitoring om mogelijke relevante bronnen te kunnen onderscheiden en daar waar mogelijk de emissie bij de bron te verminderen. Maar ook de provinciale inzet op het Agrarisch Natuurbeheer moet op termijn leiden tot vermindering van emissies.

Curatieve maatregelen vanwege een bestaande grondwaterverontreiniging

De provincie vindt het belangrijk dat de grondwaterkwaliteit waar mogelijk verbeterd wordt en dat het grondwater geschikt is voor het gebruik dat afhangt van het grondwater. Hierbij wordt aangesloten bij de Kaderrichtlijn Water die naast de algemene grondwaterkwaliteit ook kijkt naar het gebruik dat kwetsbaar is voor een goede grondwaterkwaliteit. Het gaat hierbij om grondwaterbeschermingsgebieden en overig waterwinlocaties waar grondwater bestemd is voor menselijke consumptie, grondwaterafhankelijke natuur en waar het grondwater het oppervlaktewater voedt. Hierbij gaat het primair om de krw-oppervlaktewaterlichamen, maar worden ook overige wateren waar regionale waterkwaliteitsdoelstellingen voor zijn vastgesteld in beschouwing genomen.

De provincie heeft een risicobeoordeling in het Beleidskader Grondwaterkwaliteit ontwikkeld om te beoordelen of een verontreiniging in het grondwater een bedreiging vormt voor de algemene grondwaterkwaliteit of voor de eerde genoemde drie kwetsbare vormen van gebruik. Ook bepaalt de risicobeoordeling of bij het ontbreken van een acute bedreiging van het grondwater of het gebruik een verbetering van de grondwaterkwaliteit loont. Hierbij dient zoveel als waar kan aangesloten worden bij een natuurlijk moment zodat in samenhang met een activiteit de grondwaterkwaliteit verbeterd wordt. Een verbetering van de grondwaterkwaliteit kan door het saneren van nog bestaande bronnen in de bodem (bronaanpak) eventueel in samenhang met het saneren van de verontreinigingspluim (grondwatersanering). Dit is in lijn met de huidige wet- en regelgeving die op een natuurlijk moment bekende historische verontreinigingen aanpakt waar geen onaanvaardbaar risico aanwezig is waardoor een spoedige sanering vereist is.

Grondwaterverontreiniging die acuut een bedreiging vormen voor het grondwater of het gebruik dat afhangt van het grondwater, zijn vaak groot in omvang en bevatten hoge concentraties aan verontreinigende stoffen. Deze grondwaterverontreiniging zijn vaak al bekend en daarmee onder wet- en regelgeving van voor de Omgevingswet beschikt als ernst en spoed. Ze vallen onder de Omgevingswet onder het overgangsrecht en worden onder de Wet bodembescherming gesaneerd. Het kan echter voorkomen dat er sprake is van een nog onbekende grondwaterverontreiniging of een opkomende stof die tot nu toe nog niet gemeten werd, die een bedreiging vormt voor het grondwater of het gebruik. Bij het ontbreken van een activiteit draagt de provincie er zorg voor dat het risico beheerst wordt.

De regels die de provincie hiertoe opneemt in de omgevingsverordening zijn uiteengezet in het Beleidskader Grondwaterkwaliteit en richten zich tot:
- Bouwactiviteiten op een bodem waar sprake is van een grondwaterverontreiniging en waar mogelijk een bronaanpak en eventueel grondwatersanering vereist wordt op grond van de risicobeoordeling grondwaterkwaliteit.
- Een risicobeoordeling grondwaterkwaliteit die bij een verontreiniging van het grondwater beoordeelt of er risico's zijn en of sanerende maatregelen zoals een bronaanpak of grondwatersanering aan de orde zijn.
- Beschermende maatregelen bij overige activiteiten op een bodem waar sprake is van een bekende grondwaterverontreiniging.
- Een bodemsanering waarbij sprake is van een bron van verontreiniging van het grondwater die aangepakt moet worden vanwege een bouwactiviteit of waar de sanering plaatsvindt in een grondwaterbeschermingsgebied.
- Een grondwatersanering die volgt uit de regels voor een bouwactiviteit en waarvoor een omgevingsvergunning is vereist of algemene regels gelden indien het een vrijwillige grondwatersanering betreft.
- Een toevalsvondst van een verontreiniging in het grondwater.

De provincie sluit met haar regels aan bij de bestaande bevoegdheidsverdeling. De gemeente is bevoegd voor het saneren van de bodem en het reguleren van bouwactiviteiten. De provincie stuurt op deze bevoegdheid door middel van instructieregels. Waar het een nog niet aangewezen activiteit is, zoals een grondwatersanering, volgen rechtstreeks werkende regels met de provincie als bevoegd gezag.

Generieke maatregelen voor een goede grondwaterkwantiteit

Regels voor ondergrondse activiteiten (Operationeel Grondwaterbeleid)

In de ondergrond vinden verschillende activiteiten plaats die invloed kunnen hebben op de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom zijn er regels voor opgesteld, die in de bijlage Operationeel Grondwaterbeleid zijn opgenomen. Ze zijn beleidsarm omgezet, maar wel aangepast vanwege de naderende invoering van de Omgevingswet en de bijbehorende AMvB's (o.a. het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving).

In het Operationeel Grondwaterbeleid staan de volgende beleidsregels:
- het Beleidskader Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven (2014);
- de Beleidsregel open bodemenergiesystemen in bodemenergieplannen Zuid-Holland 2016;

- de Beleidsregel grondwatervergunningen Zuid-Holland 2018.

Aanvullend op deze beleidsregels staan in het Operationeel Grondwaterbeleid ook regels voor:
- infiltraties en lozingen;
- uitvoeren van (verticale) boringen;
- grondwaterheffing, modelberekening bij grondwateronttrekking en grondwaterbeschermingszones.

Gebiedsspecifieke maatregelen voor een goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit

Niet in alle situaties volstaan de generieke maatregelen die zich veelal richten tot de initiatiefnemer van een activiteit. Een aanleiding om gebiedsspecifieke maatregelen vast te stellen, kan zijn oorsprong hebben in meerdere belangen die in een gebied spelen die vragen om een maatwerkoplossing of omdat de lokale verontreinigingssituatie dusdanig van aard is dat dit een maatwerkoplossing verlangd. Denk bijvoorbeeld aan verontreinigingspluimen die in elkaar overlopen en die enkel gebiedsgericht aangepakt kunnen worden.

Gebiedsspecifieke preventieve maatregelen ten aanzien van onttrekken, infiltreren en lozen

In de gebieden met glastuinbouw en pot- en containerteelt wordt, in aanvulling op hemelwater, ontzilt grondwater gebruikt als gietwater. Bij gietwaterproductie uit brak grondwater ontstaat brijn. Brijn dat ontstaat bij de bereiding van gietwater mag in beginsel niet worden geloosd (artikel 4.801 van het Bal). Degene die de activiteit verricht zal in beginsel een in andere verwijdering van brijn moeten voorzien dan door het te lozen. De gemeente kan als bevoegd gezag afwijken van het lozingsverbod via een maatwerkvoorschrift (artikel 2.13 Bal) of een maatwerkregel (artikel 2.12 Bal). De provincie vraagt gemeenten om rekening te houden met onderstaand gedachtengoed bij het toestaan van brijnlozingen via maatwerk. Dit is opgenomen in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening onder artikel 3.39ca.

Hoewel brijnlozing in beginsel is verboden, heeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om brijnlozing in het diepe grondwater toe te staan op grond van de uitzonderingsbepalingen uit de KRW. Op basis van het Europese *Guidance Document no. 17 (Technical Report 2007 – 012)*, het onderzoek naar de gevolgen van brijnlozingen door Deltares en KWR (Deltares/KWR rapport nr 1205897 294025), en het advies van de Technische Commissie Bodembescherming over brijnlozingen (A064, 2010) zijn hieronder aan aantal voorwaarden uitgewerkt. Afhankelijk van de locatie en gesteldheid van de ondergrond, kunnen grondwateronttrekkingen tot bodemdaling of verzilting leiden. Daarom zijn brijnlozing en grondwateronttrekking in samenhang te beschouwen. Dat vraagt om afstemming tussen de verschillende bevoegde gezagen (in dit geval gemeente en waterschap), als bedoeld in artikel 2.2 van de Omgevingswet. Hieronder is niet alleen voor brijnlozing maar ook voor grondwateronttrekking ten behoeve van gietwaterproductie een aantal randvoorwaarden opgesteld. Voortschrijdend inzicht en nieuwe ontwikkelingen kunnen leiden tot aanpassing van deze voorwaarden.

1. Effecten van onttrekkingen: Voor onttrekkingen worden de effecten van de grondwateronttrekking en eventuele hemelwaterinfiltratie (inclusief interferentie met andere grondwatergebruikers) onderzocht en gerapporteerd bij melding/vergunning. Het Informatiepunt Leefomgeving geeft informatie over wat in de effectbeoordeling moet worden opgenomen (https://iplo.nl/thema/water/wateractiviteiten/wateronttrekkingsactiviteiten/dienen-gegevens-onttrekking-grondwater-infiltreren/effectbeschouwing-grondwateronttrekkingen/). In gebieden waar negatieve effecten te verwachten zijn als gevolg van grondwateronttrekking, kan het waterschap beperkingen stellen aan de mogelijkheid om grondwater te onttrekken, dan wel mitigerende maatregelen voorschrijven, of worden afspraken gemaakt over compensatie van schade. Het waterschap bepaalt in overleg met de gemeente welke gebieden dit betreft. Voor bestaande onttrekkingen geldt een overgangstermijn van 7 jaar vanaf 25 februari 2025 om de effecten in beeld te brengen. In gebieden waar al schade door bodemdaling, zetting of verzilting is opgetreden als gevolg van de grondwateronttrekking wordt de onttrekking stopgezet of gereduceerd, of wordt schade gecompenseerd.
2. Hemelwater en gezuiverd afvalwater (restwater) zijn 1e keuze: Grondwater als gietwater mag in principe alleen als aanvulling op hemelwater of restwater worden gebruikt zolang dit geen onacceptabele effecten tot gevolg heeft (zie punt hierboven). Het gebruik van grondwater is zoveel mogelijk te beperken door in te zetten op waterbesparing, hergebruik en andere bronnen van goed gietwater. Het uitgangspunt is dat per bedrijf ten hoogste 20% van de gietwatergift mag worden gerealiseerd uit ontzilt grondwater. Hiermee wordt zowel de grondwateronttrekking als de brijnlozing geminimaliseerd.
   De 20% is gebaseerd op de certificering Groen Label Kas. Waterschappen kunnen op basis van de lokale kwetsbaarheid (zie vorige punt) en waterbeschikbaarheid in een gebied, dit percentage onderbouwd naar beneden bijstellen. In sommige gevallen, waar bijvoorbeeld sprake is van grondwateroverlastsituaties, kan het percentage naar boven worden bijgesteld. Het percentage ontzilt grondwater voor gietwatervoorziening moet bij de aanvraag voor maatwerk worden aangetoond met berekeningen en daarna worden aangetoond met monitoring van i) ontzilt grondwater en ii) (b) de totale watergift

aan de gewassen. Het volume gietwater uit ontzilt grondwater mag dus niet meer bedragen dan 20% van de totale gietwatergift.

3. Voor gebruik van bovengronds opgeslagen hemelwater, kunnen de buffergroottes zoals beschreven in de certificering Groen Label Kas worden gebruikt als indicatie voor de minimale vereiste buffergrootte om een dekkingsgraad uit hemelwater van 80% te halen. Indien restwater wordt gebruikt of een kleinere buffer dan op grond van GLK berekend, moet met monitoring van volumes worden aangetoond dat minimaal 80% uit restwater komt. De bovengrens van 20% gietwaterproductie uit ontzilt grondwater geldt voor alle nieuwe grondwateronttrekkingen. Voor bestaande grondwateronttrekkingen geldt een overgangstermijn van 7 jaar vanaf 25 februari 2025. Binnen deze termijn, moet middels een berekening worden aangetoond dat een voldoende grote hemelwaterberging aanwezig is zodat maximaal 20% van het gietwater uit ontzilt grondwater komt.
4. Netto grondwateronttrekking: Bij gebruik van hemelwater kan een deel van de hemelwateropslag in de ondergrond plaatsvinden. In die gevallen kan volstaan worden met een kleinere bovengrondse hemelwateropslag. GLK gaat uit van een vereiste buffer van 500 m3/ha wanneer gebruik wordt gemaakt van ondergrondse hemelwaterberging. Bij ondergrondse opslag kan een deel van het geïnfiltreerde hemelwater wegstromen voordat het teruggewonnen wordt in de droge tijd. Het geïnfiltreerde water dat niet teruggewonnen wordt kan echter nog steeds een positieve bijdrage leveren aan het beheer van het watersysteem zolang het niet direct op-kwelt naar oppervlaktewater. Bij de bepaling van het volume gietwater afkomstig uit grondwater (maximaal 20%, zie punt 2) mag daarom het volume grondwater worden gebruikt dat netto wordt onttrokken. De netto grondwateronttrekking is het volume van de grondwateronttrekking minus het volume van het geïnfiltreerde hemelwater, rekening houdend met mogelijke kwelverliezen naar oppervlaktewater.
5. Effecten infiltratie hemelwater: naast de effecten van grondwateronttrekking, moeten de effecten van de infiltratie van hemelwater inzichtelijk gemaakt worden. Het Informatiepunt Leefomgeving geeft informatie over wat in de effectbeoordeling moet worden opgenomen (zie verwijzing onder 1). Bij de analyse moet ook worden beoordeeld in hoeverre geïnfiltreerd water direct opkwelt en daarom niet meegerekend mag worden bij de bepaling van de netto grondwateronttrekking. Het te infiltreren hemelwater mag niet in contact komen met water dat gecirculeerd wordt in het bedrijf om verontreiniging met bestrijdingsmiddelen te voorkomen. Materialen in contact met afstromend hemelwater mogen geen uitloogbare verontreinigingen bevatten.
6. Registratie onttrekking grondwater en infiltratie hemelwater: om zicht te krijgen op de netto grondwateronttrekking, moet de hoeveelheid onttrokken grondwater, en geïnfiltreerd hemelwater worden geregistreerd en jaarlijks worden doorgegeven aan bevoegd gezag. Voor de registratie van grondwateronttrekking en infiltratie is het Landelijk Grondwaterregister (LGR) te benutten.
7. Beperken effecten ontvangend grondwater
    a. Het watervoerend pakket waar het brijn in wordt geloosd bevat grondwater met een zoutgehalte dat vergelijkbaar is of hoger dan dat van het brijn;
    b. Het watervoerend pakket waar het brijn in wordt geloosd is aan de bovenzijde afgesloten door een voldoende waterremmende laag (klei of veen) van bijvoorbeeld 5 meter dikte, door de initiatiefnemer aan te tonen op basis van een boorstaat met doorlaatbaarheidsgegevens (Kd-waarden). Indien sprake is van een zeer dik watervoerend zout pakket (>100 m) zonder waterremmende lagen is de brijnlozing alleen toegestaan als middels een betrouwbare berekening kan worden aangetoond dat de brijn zich niet naar een deel in het watervoerende pakket verplaatst wat zoeter grondwater bevat of leidt tot een toename van de zoutvracht naar oppervlaktewater.
    c. Voorafgaand aan het boren van de infiltratieput wordt op basis van archiefgegevens (Dinoloket) een inschatting gemaakt van de filterstelling zodat aan bovenstaande voorwaarden wordt voldaan. De infiltratieput is aangelegd conform geldende richtlijnen voor mechanisch boren (BRL 2100) en door een geaccrediteerd boorbedrijf. Boorstaat en afwerkstaat worden opgesteld en overlegd aan bevoegd gezag. Voordat de brijninfiltratie aanvangt wordt een grondwatermonster genomen zodat bovenstaande voorwaarde gecontroleerd kan worden.
    d. Het brijn bevat alleen de milieueigen stoffen die in het onttrokken grondwater aanwezig waren en geen toegevoegde stoffen (bestrijdingsmiddelen, antiscalants, et cetera). Conform artikel 6.3 lid b van de Grondwaterrichtlijn wordt de inbreng van milieueigen stoffen toegestaan als de hoeveelheid of concentratie zo klein is dat achteruitgang van de kwaliteit van het ontvangende water uitgesloten is. Op basis van het RIVM rapport 'Opties voor een adequaat beoordelingskader voor grondwaterkwaliteit' (RIVM rapport 2017-0129) wordt hieraan invulling gegeven door te toetsen aan de triggerwaarde (Interventiewaarden als vastgelegd in de Circulaire Bodemsanering, IenW, 2013), tenzij sprake is van gevoelige situaties. Wanneer sprake is van gevoelige situaties, wordt getoetst aan de zogenaamde voorkeurswaarde welke is gebaseerd op de drempelwaarde (deze zijn vastgelegd in de Bkl). Alle zoete grondwatervoorraden worden beschouwd als gevoelig. Dus bij zoet grondwater wordt getoetst aan de voorkeurswaarde en bij brak of zout grondwater aan de triggerwaarde (interventiewaarde). Voor de locaties waarbij deze normen worden overschreden, is een nadere risicobeoordeling aan de orde om vast te stellen of gebruik gemaakt kan worden van de uitzonderingsbepaling in artikel 6.3 lid b van de Grondwaterrichtlijn.

Gebiedsspecifieke curatieve maatregelen ten aanzien van historische bodemverontreinigingen Botlekgebied:

De gebiedsgerichte aanpak voor het havengebied in Rotterdam is met een pilot voor het Botlekgebied gestart gedurende het Stroomgebiedbeheerplan 2009-2015 en is nog in uitvoering. Hierin wordt vastgelegd hoe de verontreinigingen in het grondwaterlichaam zo veel mogelijk kunnen worden beperkt. Op deze manier wordt in dit gebied het 'Prevent & Limit'-principe uit de KRW ingevuld. De gemeente Rotterdam is onder het recht van voor de Omgevingswet bevoegd gezag voor de Wet bodembescherming en bepaalde wanneer een bodem- en/of grondwatersanering uitgevoerd werd en op welke wijze om te gaan met (water)activiteiten die een bestaande historische verontreiniging kon beïnvloeden.

Om ook onder de Omgevingswet deze uitvoeringspraktijk te continueren heeft de provincie in haar omgevingsverordening de gemeente Rotterdam voor het havengebied de taak beheer van watersystemen toebedeeld, maar dan enkel voor wat betreft het beheer van historische verontreinigingen. Hierbij is meegegeven dat de gemeente Rotterdam met het uitvoeren van deze taak rekening moet houden met het regionaal waterprogramma om ervoor zorg te dragen dat de gemeente bij het uitoefenen van deze taak en daaraan verbonden bevoegdheden oog houdt voor de KRW-doelen waar met het regionaal waterprogramma mee voldaan wordt. Ook blijft de provincie in gesprek met de milieudienst Rijnmond (DCMR) en de gemeente over de gemaakte afspraken. Bovendien wordt onderzocht of de gebiedsgerichte aanpak kan worden uitgebreid naar andere deelgebieden, zoals Europoort, Vondelingenplaat, Waal- en Eemhaven en de stadshavens.

De gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd in handreikingen en toelichtingen. Ook is een grondwatermodel van het Rotterdamse havengebied ontwikkeld, genaamd 'Carrot', waarmee de verontreinigingen en de verspreidingen ervan gemodelleerd kunnen worden (zie www.rotterdam.nl/werken-leren/gga-botlek).

Documenten

- Bijlage C van het Regionaal Waterprogramma - Operationeel grondwaterbeleid
- Bijlage D van het Regionaal Waterprogramma - Beleidskader grondwaterkwaliteit
- KRW-nota

5.3.2.6 Realiseren goede oppervlaktewaterkwaliteit

Wat gaat de provincie doen?

Een groot deel van het oppervlaktewater in Zuid-Holland is ingedeeld in 125 oppervlaktewaterlichamen. De kwaliteit hiervan valt onder de regels zoals die gesteld zijn in de Kaderrichtlijn Water (KRW). De provincie legt de begrenzing van en de ecologische doelen voor KRW-oppervlaktewaterlichamen vast in het regionaal waterprogramma. Voor het behalen van de kwaliteitsdoelen voor deze KRW-oppervlaktewaterlichamen geldt een resultaatsverplichting.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De oppervlaktewaterlichamen

De KRW-systematiek maakt onderscheid in natuurlijke, sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen. Zuid-Holland heeft geen natuurlijke oppervlaktewaterlichamen, alle zijn sterk veranderd of kunstmatig. Voor natuurlijke oppervlaktewaterlichamen zijn ecologische doelen vastgelegd door het Rijk. Voor kunstmatige en sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen heeft de provincie op voordracht van de waterschappen ecologische kwaliteitsdoelen vastgesteld die uiterlijk in 2027 moeten zijn gerealiseerd. De doelen voor en de kenmerken van de oppervlaktewaterlichamen worden hierna kort beschreven en verder uitgewerkt in de KRW-nota. De waterschappen monitoren de kwaliteit van de oppervlaktewateren en stellen een pakket maatregelen op. Zij werken daarbij samen met andere overheden en maatschappelijke organisaties als LTO en natuurbeheerders. In deze samenwerking wordt actief gezocht naar meekoppelkansen en verbinding met andere opgaven, zoals de stikstofproblematiek, vergroten biodiversiteit, natuurdoelen, zwemwater en drinkwatervoorziening.

De waterkwaliteitsdoelen voor oppervlaktewaterlichamen zijn:
- goede ecologische toestand (zie KRW-nota par. 4.2 en 4.3);
- goede chemische toestand;

- geen achteruitgang.

Overige wateren

De oppervlaktewateren die vanwege hun omvang geen KRW-oppervlaktewaterlichaam zijn noemen we 'overige wateren'. Voor de ecologische kwaliteitsdoelen hiervan geldt een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. Op voordracht van de waterschappen legt de provincie doelen voor overige wateren vast (zie KRW-nota, par. 4.5).

Waterkwaliteitsdoelen voor overige wateren zijn te verdelen over:
- goed ecologisch potentieel (zie KRW-nota par. 4.5);
- goede chemische toestand;- geen achteruitgang.
- geen achteruitgang

Ecologische doelen

De provincies Noord- en Zuid-Holland hebben samen met de waterschappen afspraken gemaakt over ecologische doelen voor de overige wateren (zie KRW-nota, par. 4.5). De ecologische doelen voor overige wateren worden tegelijk met de doelen voor de KRW-oppervlaktewaterlichamen iedere zes jaar gemeten en zo nodig herzien.

De waterschappen zijn initiatiefnemer voor gebiedsprocessen om ecologische doelen voor overige wateren af te leiden. Als de provincie in een bepaald gebied voor een ander doel al een gebiedsproces voert, kan het waterschap de provincie vragen om in het gebiedsproces ook de afleiding van ecologische doelen voor het overig water in dat gebied te betrekken.

Chemische doelen

Met de waterschappen is afgesproken om de chemische doelen voor KRW-oppervlaktewaterlichamen ook van toepassing te laten zijn op de overige wateren.

Samenwerkingsverbanden

Hier worden de volgende samenwerkingsverbanden toegelicht:
- Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West;
- Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoet water;
- Interprovinciaal Overleg;
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer;
- Programma Realisatie Natuurnetwerk Nederland.

Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West: op zoek naar synergie

In het deelstroomgebied Rijn-West (zie figuur 1 in KRW-nota) werken de overheden in een Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) samen aan schoon water. De provincie Zuid-Holland is sinds 1 januari 2020 bestuurlijk voorzitter van dit overleg. Binnen het RBO Rijn-West werken de partijen samen aan de strategische agenda om de KRW-doelen te bereiken. Het betreft maatregelen voor onder andere de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen in provinciale vaarwegen. Maar bijvoorbeeld ook aan maatregelen zoals functieverandering en herinrichting van landbouwgebied naar natuurgebied als daarmee de KRW-doelen worden bevorderd. De provincie neemt als partner van het RBO Rijn-West deel aan de werkgroep vismigratie, waarin de provincie samen met de waterschappen, Rijkswaterstaat en gemeenten werkt aan het wegnemen van barrières voor trekvissen. Ook is de provincie vertegenwoordigd in de werkgroep die uitwerking geeft aan het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer.

De provincie zoekt actief naar mogelijkheden om opgaven aan elkaar te koppelen, waardoor win-winsituaties kunnen ontstaan (meekoppelkansen). Zo zoekt ze in gebiedsprocessen naar synergie tussen de opgaven van de waterschappen en de provincie (zoals o.a. in de Visie Rijke Groenblauwe leefomgeving benoemd). Via de gebiedsprocessen selecteren de waterschappen en de provincie samen de maatregelen.

Maatregelen die zich lenen voor synergie:
- Natuurrijk/biodiversiteit en natuur:
  - verbinden maatregelen Natura 2000-gebieden / Natuurnetwerk Nederland (NNN) met KRW-opgave waterschappen, ambities overig water en terreinbeherende organisaties;
  - aanleggen ecologische verbindingszones Natuurnetwerk Nederland;
  - inrichtingsmaatregelen: aanleg natte ecologische zones en plas/drasgebieden en maatregelen vismigratie;

    - mogelijkheden natuurontwikkeling in samenhang met maatregelen wateroverlast en waterberging, bijvoorbeeld waterberging in combinatie met (riet)moeras, natte bossen of natte graslanden;
    - Maatregelen in weidevogelgebieden.
- Verduurzamen Landbouw:
    - koppelen kringlooplandbouw aan maatregelen van waterschappen en LTO via impulsprogramma stroomgebied Rijn-West (reductie nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen);
    - uitvoeren maatregelen agrarisch natuurbeheer via samenwerking agrarische collectieven en subsidiëring vanuit Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB);
    - bijdrage Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.
- Klimaat en bodemdaling:
    - uitvoeren klimaatstresstest voor waterkwaliteit;
    - uitwisselen kennis bodemdaling en klimaat.
- Maatregelen in samenhang met recreatie:
    - (communicatie rond) maatregelen voor de zwemwaterkwaliteit.

Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoet water

De provincie werkt in de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoet water samen met de rijksoverheid, waterschappen, drinkwaterbedrijven, gemeenten, kennisinstituten, natuur-, zorg- en landbouworganisaties en de industrie. De aanpak richt zich vooral op het verbeteren van de waterkwaliteit door het aanpakken van ongewenste stoffen in het water, waarmee wordt bijgedragen aan de doelen die zijn gesteld in de KRW. Prioriteit is het voorkomen en beperken dat nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten, microplastics en stoffen die nog niet genormeerd zijn (de zogeheten opkomende stoffen) in het oppervlaktewater terechtkomen. Om de hoeveelheid microplastics in het water te verminderen ruimt de provincie plastic zwerfvuil langs provinciale vaarwegen op en ondersteunt ze opruimacties van andere partijen.

Interprovinciaal Overleg

De provincie heeft in IPO-verband een position paper opgesteld over de betrokkenheid van de provincies bij de belangrijkste waterkwaliteitsthema's. Het gaat daarbij om nutriënten (nitraat en fosfaat vanuit mest), gewasbeschermingsmiddelen, opkomende stoffen, microplastics en medicijnresten.Dit position paper bevat geen harde afspraken, maar geeft de provincies de mogelijkheid om voor specifieke stoffen afspraken te maken met partners om gezamenlijk resultaten te boeken. Een voorbeeld is de afspraak met waterschappen en omgevingsdiensten om intensiever te handhaven op de illegale lozing van gewasbeschermingsmiddelen. Een ander voorbeeld is de aanpak van plastic zwerfafval in het oppervlaktewater ter voorkoming van microplastics.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer is een initiatief van de landbouwsector met als doel verbetering van de waterkwaliteit en behoud van zoetwatervoorziening. Provincie Zuid-Holland en de waterschappen dragen bij aan de uitwerking via gebiedsdocumenten. De gebiedsdocumenten resulteren uiteindelijk in watermaatregelen op het boerenerf. De inzet van Provincie Zuid-Holland in de gebiedsuitwerking is in lijn met de Hoofdlijnennotitie vitale landbouw Zuid-Holland, waarin staat beschreven welke kansen de provincie heeft om niet alleen te werken aan de waterdoelen, maar ook aan biodiversiteit, klimaatverandering, bodemdaling, stikstofreductie en regionale economie.

Programma realisatie Natuurnetwerk Nederland (NNN) en samenwerking Groene partners

Veel natuurdoelen zijn afhankelijk van een goede waterkwaliteit en natuurlijk peil (in de winter hoger dan in de zomer). Voor het realiseren van deze natuurdoelen is samenwerking met de waterschappen daarom cruciaal. Realisatie van het Natuurnetwerk Nederland is in paragraaf 5.1.1. van de omgevingsvisie verder beschreven.

Daarnaast wordt via Groene partneroverleg verbinding gelegd met alle provinciale natuuropgaven en de verschillende Groen (blauwe) partners die hier aan werken.

Documenten

- KRW-nota

5.3.2.7 Ruimtelijk beschermen bronnen voor drinkwaterproductie en -infrastructuur

Wat gaat de provincie doen?

De provincie is verantwoordelijk voor de ruimtelijke bescherming van bronnen voor drinkwaterproductie. De provincie heeft op basis van de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) en de Beleidsnota Drinkwater ASV's aangewezen en de bescherming daarvan vastgelegd in de Omgevingsverordening, om ook voor de toekomst te kunnen beschikken over voldoende zoet grondwater voor de drinkwatervoorziening. Dit betekent dat er vier typen grondwaterbeschermingsgebieden worden gehanteerd:

- waterwingebieden;
- grondwaterbeschermingszones;
- boringsvrije zones;
- aanvullende strategische voorraden (ASV).

De provincie heeft de bovenstaande typen grondwaterbeschermingsgebieden en de bij deze gebieden horende bescherming en regelgeving opgenomen in de Omgevingsverordening. Daarin staat onder andere dat bodemenergiesystemen verboden zijn in alle vier typen grondwaterbeschermingsgebieden. Ook het schuinboren van buiten deze gebieden naar onder deze gebieden mag niet.

Andere taken van de provincie voor het beschermen van bronnen voor drinkwaterproductie zijn:

1. waterkwaliteit beoordelen van grondwaterlichaam waaruit drinkwater wordt gewonnen;
2. vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen;
3. risicoarme functies stimuleren in en nabij grondwaterbeschermingsgebieden;
4. beleid ontwikkelen voor invloedgebieden rondom grondwaterbeschermingsgebieden.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Ad 1 Waterkwaliteit beoordelen van grondwaterlichaam waaruit drinkwater wordt gewonnen

De provincie en de waterschappen beoordelen op grond van de KRW elke zes jaar de waterkwaliteit van grondwaterlichamen waaraan water voor menselijke consumptie wordt onttrokken (zie par. 3.3). In de KRW staat ook dat bronnen voor drinkwaterproductie in een goede toestand moeten verkeren en dat moet worden gestreefd naar een vermindering van de zuiveringsinspanning voor drinkwaterproductie. De zesjaarlijkse beoordeling bestaat telkens uit twee beoordelingsmomenten:

- de toestandsbeoordeling;
- de karakterisering.

Toestandsbeoordeling

De toestandsbeoordeling focust op stoffen die een risico vormen voor het grondwaterlichaam en de functies daarvan (waaronder drinkwater). Het RIVM voert de landelijke drinkwatertoets uit; de provincie en waterschappen leveren daarvoor de data aan (zoals de provinciale grondwaterdoelen en gebiedsdossiers) en bespreken de uitkomsten met het RIVM.

Karakterisering

De karakterisering gebeurt via gebiedsdossiers volgens het nationale Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen. De provincie heeft per waterwinning voor drinkwatervoorziening een gebiedsdossier opgesteld waarin ze mogelijke bedreigingen in beeld brengt en restopgaven beschrijft. Op basis van de gebiedsdossiers stelt de provincie een uitvoeringsprogramma op voor deze restopgaven. Voor de maatregelen die voortkomen uit de gebiedsdossiers wordt verwezen naar bijlage 9 van de KRW-nota.

Drinkwater uit rijkswater

Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de bescherming van drinkwater-innamepunten uit het rijkswater. Rijkswaterstaat stelt hiervoor ook de gebiedsdossiers op.

Ad 2 Vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen

De provincie beschermt de vitale drinkwaterinfrastructuur via ruimtelijke wet- en regelgeving en planvorming. Zij is daartoe verplicht op grond van de Drinkwaterwet. De provincie Zuid-Holland beschermt de

hoofdinfrastructuur van de publieke drinkwatervoorziening door de zorgplicht hiervoor op te nemen in de Omgevingsverordening (signaleringsfunctie). Doordat er beschermingszones zijn aangebracht rond de transportleidingen moeten belangen vroegtijdig tegen elkaar worden afgewogen en moet worden gezocht naar een oplossing tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Als een derde een activiteit wil uitvoeren binnen de beschermingszone van een leiding, wordt de initiatiefnemer gevraagd het desbetreffende drinkwaterbedrijf vroegtijdig bij de plannen te betrekken. Vroegtijdig betekent in dit geval minimaal drie jaar van tevoren. Dit biedt tijd en ruimte om tot een gedragen plan te komen. De belangrijkste uitgangspunten in zo'n plan zijn: zo laag mogelijke maatschappelijke kosten en duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening.

Ad 3 Risicoarme functies stimuleren in en nabij grondwaterbeschermingsgebieden

De provincie stimuleert bij nieuwe en bestaande drinkwaterwinlocaties een functiecombinatie met risicoarm landgebruik in en nabij grondwaterbeschermingsgebieden. Het gaat daarbij om combinaties met natuur, extensieve recreatie of extensieve landbouw. Deze functies kunnen als een beschermende ring rond de grondwaterbeschermingsgebieden doorgevoerd worden. Gemeenten moeten hier zo veel mogelijk rekening mee houden in hun omgevingsvisies en omgevingsplannen. De provincie zorgt voor duidelijke communicatie en sturing richting gemeenten, bijvoorbeeld via de gebiedsgesprekken voor de gebiedsdossiers.

Ad 4 Beleid ontwikkelen voor invloedgebieden rondom grondwaterbeschermingsgebieden

De provincie wil het beleid voor activiteiten bij grondwaterbeschermingsgebieden verder uitwerken en vastleggen in het regionaal waterprogramma of de Omgevingsverordening. Activiteiten die net buiten of op de grens van een grondwaterbeschermingsgebied worden ontwikkeld, mogen geen invloed (interactie) hebben op het grondwaterbeschermingsgebied. Zo mogen bijvoorbeeld bodemenergiesystemen die net buiten de boringsvrije zone liggen niet van invloed zijn op de watervoerende pakketten waar de waterwinning voor drinkwatervoorziening plaatsvindt. Evenmin mogen ze de zoete grondwatervoorraad beïnvloeden.

Documenten

- KRW-nota

5.3.2.8 Samenwerken in het Deltaprogramma Zoetwater

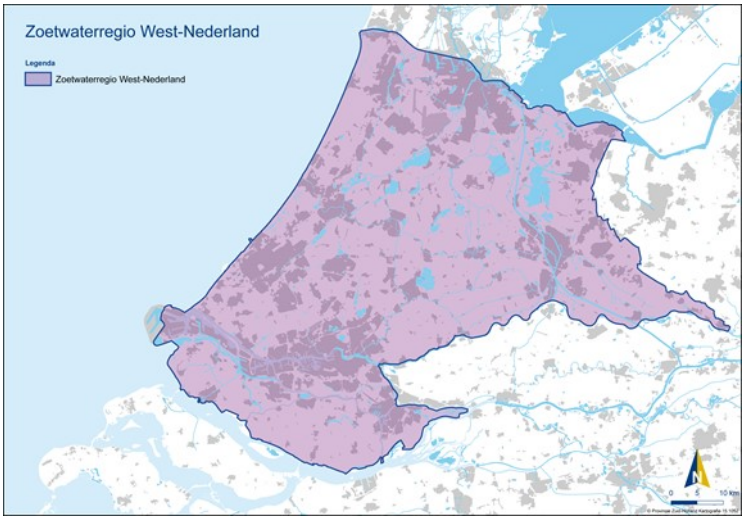
Wat gaat de provincie doen?

Provincie Zuid-Holland participeert in het Deltaprogramma Zoetwater en heeft daarin, als voorzitter van de zoetwaterregio West-Nederland, een verbindende en samenwerkende rol.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Begrenzing van de zoetwaterregio West-Nederland. De partijen in de zoetwaterregio West-Nederland zijn de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland, zes waterschappen, Rijkswaterstaat en maatschappelijke organisaties (landbouw, glastuinbouw, natuur, drinkwater, Havenbedrijf Rotterdam).

Het bestuurlijk overleg van de zoetwaterregio West-Nederland agendeert maatregelen en onderzoeken in het kader van het Deltaplan Zoetwater, bewaakt de voortgang ervan en bespreekt de afstemming met andere thema's, zoals ruimtelijke adaptatie, bodemdaling en waterkwaliteit. Het overleg bespreekt ook hoe om te gaan met ontwikkelingen die de zoetwatervoorziening beïnvloeden, zoals de aanleg van een nieuwe zeesluis bij IJmuiden en de verdieping van de Nieuwe Waterweg. Onderzoeken en analyses worden zo veel mogelijk samen en in joint fact finding uitgevoerd.

De zoetwaterregio West-Nederland heeft ter voorbereiding op het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 een gezamenlijke strategie met een maatregelenpakket geformuleerd. De strategie om de regionale zoetwatervoorziening weerbaar te maken tegen zoetwatertekorten zet in op:
1. het optimaliseren van de aanvoer van zoet water uit de grote rivieren;
2. innovatieve oplossingen, zoals het benutten van de ondergrond en hergebruik van effluent;
3. vergroten robuustheid van het regionale systeem;
4. waterbeschikbaarheid mee laten wegen in de ruimtelijke inrichting.

Deze strategie vormt de basis van een gezamenlijk maatregelenpakket dat de zoetwaterregio West-Nederland heeft vastgesteld en dat als onderdeel van het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 is opgenomen in het Deltaprogramma 2022. De onderdelen van de strategie zijn hieronder toegelicht.

Ad 1 Optimaliseren van de aanvoer van zoet water uit de grote rivieren

In extreem droge perioden met lage Rijnafvoer blijft aanvoer van zoet water uit het hoofdwatersysteem essentieel. In de droge zomer van 2018 is gebleken dat er veel mogelijk is als partijen effectief samenwerken en dat de uitbreiding van de capaciteit van de Klimaatbestendige Wateraanvoer zeer waardevol is. De aanvoer kan alleen verder verbeterd worden in samenhang met het hoofdwatersysteem en andere regio's en vergt grote investeringen. Daarom is het een gezamenlijke opgave om de mogelijkheden voor het verbeteren van de wateraanvoer en het beperken van de watervraag actief te onderzoeken.

De droogte van zomer 2018 heeft ook perspectief geboden op verdere optimalisatie van het hoofdwatersysteem. Daardoor kunnen grote (infra)structurele ingrepen, zoals een sluis in de Nieuwe Waterweg, worden uitgesteld. Dat vergt wel aanvullende maatregelen in de zoetwaterregio West-Nederland, zoals het realiseren van een doorvoerroute door de Krimpenerwaard van de Lek naar de Hollandsche IJssel en het verbeteren van de inlaat van de Kromme Rijn. Deze maatregelen zijn opgenomen in het Deltaplan Zoetwater 2022-2027.

Ad 2 Benutten van de ondergrond

Doelmatig benutten van de ondergrond als alternatieve bron voor zoet water draagt bij aan de robuustheid van de regio. Het gaat dan om opslag van hemelwater in de ondergrond en het ontzilten van brak water.

Dit speelt in het bijzonder voor hoogwaardige gebruikers, zoals de drinkwaterbedrijven en de tuinbouw, die zo hun weerbaarheid kunnen vergroten. Deze ontwikkeling vergt een stevige transitie, zowel technisch als bedrijfseconomisch. Onder de vlag van het programma COASTAR, waarin provincie Zuid-Holland participeert, worden enkele casussen uitgewerkt. Eén voorbeeld: Drinkwaterbedrijf Dunea is in 2021 gestart met een de pilot Kustduinen, waarbij de zoetwaterbel onder de duinen wordt vergroot door brak water onder de zoetwaterbel te onttrekken. Het onttrokken brak water wordt gezuiverd tot drinkwater.

Ad 3 Vergroten robuustheid van het regionale systeem

Waar mogelijk vergroten de partijen in de zoetwaterregio West-Nederland en de gebruikers de eigen robuustheid en verminderen ze hun afhankelijkheid van aanvoer uit de grote rivieren. In risicodialogen verduidelijken de provincie en andere overheden voor ruimtegebruikers de beschikbaarheid van zoet water en de verwachte veranderingen daarin. Hierdoor kunnen gebruikers zelf anticiperen op veranderingen in de beschikbaarheid van zoet water. Gebruikers zetten daarbij in op waterbesparing, aanpassing van teeltplannen, meer opslag van hemelwater (ook in de ondergrond) en alternatieve bronnen. In het watersysteem wordt gezocht naar buffering en flexibel peilbeheer.

Ad 4 Waterbeschikbaarheid mee laten wegen in de ruimtelijke inrichting

De provincie gaat wateraspecten, zoals de watervraag van functies, expliciet meewegen bij de toekenning van functies, met het oog op de doelmatigheid van het waterbeheer. Gebruiksfuncties en het regionale watersysteem worden zodanig op elkaar afgestemd, dat variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen. Doelmatigheid van het waterbeheer is van invloed op de mate waarin gebruiksfuncties worden voorzien in hun behoefte aan zoet water uit oppervlaktewater.

Overige activiteiten

- De provincie participeert in twee andere zoetwaterregio's: de zoetwaterregio Zuidwestelijke Delta (zie Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta paragraaf 7.1) en de zoetwaterregio Rivierengebied, die wat betreft de begrenzing gelijk is aan het beheergebied van waterschap Rivierenland.
- De provincie participeert in het onderzoeksprogramma COASTAR. COASTAR richt zich op grootschalige zoetwatervoorziening door slim gebruik van de ondergrond. Zoetwateropslag in de ondergrond overbrugt het verschil in tijd en ruimte tussen watervraag en wateraanbod. Tegelijkertijd bestrijdt COASTAR de toenemende verzilting, door brak grondwater af te vangen en in te zetten voor de productie van zoet water.
- De provincie werkt naar aanleiding van het advies van de nationale Beleidstafel Droogte aan verduidelijking van de categorie I-natuurgebieden in de verdringingsreeks. Deze verduidelijking kan in tijden van watertekort worden benut door de waterbeheerders.

Het Deltaplan Zoetwater 2022-2027 is vastgesteld als onderdeel van het Deltaprogramma 2022. De hierboven genoemde maatregelen zijn opgenomen in dit Deltaplan Zoetwater 2022-2027. Provincie Zuid-Holland is de coördinerende provincie namens de zoetwaterregio West-Nederland.

5.3.2.9 Verkennen toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en verlenen vergunningen

Wat gaat de provincie doen?

Nieuwe bronnen voor drinkwaterproductie

De provincie wil het aanbod van voldoende en betaalbaar drinkwater borgen. Hiervoor verkent ze samen met de drinkwaterbedrijven nieuwe bronnen voor drinkwaterproductie. Dit kunnen nieuwe locaties zijn, maar ook alternatieve bronnen voor drinkwater. Hoewel de bronkeuze (type bron en locatie) in eerste instantie bij de drinkwaterbedrijven ligt, raakt de bronkeuze de wettelijke taak van de provincie om de drinkwatervoorziening te beschermen en duurzaam veilig te stellen.

V*ergunningen*

Ook is de provincie als vergunningverlener betrokken bij nieuwe grondwaterwinningen en wijziging van bestaande winningen, zoals wateronttrekkingsactiviteiten voor de openbare drinkwatervoorziening. Hiervoor heeft de provincie het Operationeel Grondwaterbeleid ontwikkeld (zie de bijlage). Dat deze activiteiten vergunningplichtig zijn, is belangrijk in verband met verzilting. Waterwinningen voor de drinkwatervoorziening kunnen mogelijk verzilting versterken als bij het onttrekken van zoet water voor de drinkwatervoorziening er ook zout water mee naar boven komt (upconing). In het Operationeel Grondwaterbeleid is bepaald dat als uit een aanvraag of wijziging van een vergunning blijkt dat de verziltingssituatie kan verslechteren, een dergelijke vergunning alleen kan worden verleend na een integrale afweging door de provincie.

Provincie Zuid-Holland heeft de vergunningverlening en de ontheffingen ondergebracht bij de Omgevingsdienst Haaglanden; toezicht en handhaving zijn ondergebracht bij alle omgevingsdiensten.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Activiteiten voor toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie (niet uitputtend)

- De provincie zoekt samen met de drinkwaterbedrijven naar alternatieve bronnen voor drinkwater om de leveringszekerheid voor de toekomst veilig te stellen. Dit gebeurt onder andere via het programma COASTAR, waarin de provincie een van de partners is. In dit programma worden twee mogelijkheden onderzocht:
  - Vergroten van de zoete grondwatervoorraad in de duinen door het onderliggende brakke water weg te trekken en te zuiveren tot drinkwater. In de duinen bij Scheveningen zijn drinkwaterbedrijf Dunea en onderzoeksinstituut KWR Water in 2021 gestart met de aanleg van win- en monitoringsputten voor een meerjarig onderzoek naar de winning en zuivering van brak grondwater. Deze techniek biedt een potentiële nieuwe bron voor drinkwater en meer ruimte voor de opslag van zoet water in de duinen.
  - Brak water uit diepe polders als drinkwaterbron benutten. Voor brakwaterwinningen zal nog moeten worden bepaald welke bescherming hieraan wordt toegekend. Bij brakwaterwinningen komt brijn vrij. Brijnlozingen in het grondwater hebben een negatief effect op de grondwaterkwaliteit. De provincie doet daarom mee aan een onderzoek naar innovatieve maatregelen om waterwinningen voor drinkwatervoorziening te laten verzoeten in plaats van verzilten.
- De provincie onderzoekt samen met drinkwaterbedrijven Oasen en Dunea de mogelijkheden voor de ontwikkeling van nieuwe drinkwaterbronnen.
  - De provincie onderzoekt samen met drinkwaterbedrijf Oasen de mogelijkheden voor een nieuwe winning in de Krimpenerwaard/Alblasserwaard. De beoogde locatie voor deze winning ligt in een Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) gebied.
  - De provincie onderzoekt samen met drinkwaterbedrijf Dunea de mogelijkheden voor een nieuwe regionale oppervlaktewaterbron en zuivering van Dunea bij de Vliet in het gebied van hoogheemraadschap van Rijnland.
- De provincie geeft samen met de drinkwaterbedrijven uitvoering aan de Zuid-Hollandse actieplannen beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2030.
- Jaarlijks stelt de provincie voor alle omgevingsdiensten de toezicht- en handhavingstaken vast in werkplannen.

Documenten

- Bijlage C van het Regionaal Waterprogramma - Operationeel grondwaterbeleid

Beleidsdoel 6.1 Wonen

6.1 Wonen

Voldoende betaalbare huisvesting voor iedereen

Meer dan de helft van de Zuid-Hollandse huishoudens komt op basis van hun inkomen in aanmerking voor een sociale huurwoning. Op dit moment heeft Zuid-Holland te weinig sociale huurwoningen voor al deze huishoudens. De provincie wil het makkelijker maken voor mensen met een laag of gemiddeld inkomen om een huis te vinden. Daarom moet de voorraad betaalbare (waaronder sociale huur-) woningen worden uitgebreid.

In 2023 is in de regionale woondeals vastgelegd dat er veel meer woningen aan de woningvoorraad worden toegevoegd. Twee derde daarvan moet 'betaalbaar' zijn, waarvan de helft door woningcorporaties moet worden gebouwd. Daarnaast moeten alle gemeenten toegroeien naar minimaal 30 procent sociale huur in de bestaande woningvoorraad. Daarom wil de provincie dat:

- er snel meer betaalbare woningen bijkomen om de achterstand in te halen en dat de sociale woningvoorraad in onze provincie met minimaal 100.000 woningen toeneemt, zodat gemeenten toegroeien naar minimaal 30% sociale huurwoningen in de bestaande voorraad;
- er minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (toevoegingen) zit;
- waarvan minimaal de helft sociale huurwoningen, dus minimaal 1/3 vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (toevoegingen);

- een sociale huurwoning ook echt sociaal is en ook voor minimaal 25 jaar zo wordt ingezet.

De provincie versnelt de bouw van (betaalbare) woningen. Zij wil dat er in de periode 2022 tot en met 2030 ongeveer 248.000 nieuwe woningen aan de woningvoorraad worden toegevoegd. Het vergroten van de voorraad sociale- en betaalbare woningen krijgt hierbij voorrang. De nadruk ligt op de uitvoering van vastgestelde plannen. De provincie moedigt toekomstbestendig bouwen en een toekomstbestendige inrichting van de woon- en leefomgeving aan.

De provincie legt de focus op realisatie van woningbouw en zet daarbij in op het versnellen van de procedures. Een beproefd en probaat middel hiervoor is parallel plannen. Uit de uitgevoerde hackathons en scans parallel plannen is gebleken dat hiermee woningbouwplannen substantieel kunnen worden versneld. Daarom stimuleert de provincie parallel plannen bij door GS vastgestelde woningbouwplannen.

Toekomstbestendig bouwen

De provincie draagt bij aan een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied dat zorgt voor een prettige, gezonde en veilige leefomgeving. Daarbij zet zij in op versnelling van toekomstbestendige woningbouw in Zuid-Holland. Met toekomstbestendige bouw bedoelt de provincie:
- energiepositief (meer energie opwekken dan verbruiken);
- klimaatbestendig en waterrobuust (bestand tegen extreme weersomstandigheden en goed beschermd tegen te veel water);
- natuurinclusief (rekening houdend met de natuur);
- circulair en biobased (gemaakt van herbruikbare materialen en natuurlijke grondstoffen);
- uitstoot-beperkend;
- drinkwater besparend;
- gericht op een gezonde, veilige en beweegvriendelijke leefomgeving.

Rolneming

De provincie neemt haar rol in de verschillende afspraken en wettelijke taken die ze heeft of nog krijgt. Gezien de grote en ingewikkelde opgave die voor ons ligt, ziet de provincie een belangrijke coördinerende, verbindende en regisserende rol voor zichzelf. Het behalen van de doelen kan alleen als ook andere partijen, zoals het Rijk, gemeenten en projectontwikkelaars, hun bijdrage leveren.

De provincie blijft inzetten op samenwerking in de regio. Ze helpt en ondersteunt regio's bij de totstandkoming van regioafspraken over bijvoorbeeld de woningbouwprogrammering, en wonen en zorg. Als er geen regioafspraken komen, of er geen resultaten volgen, grijpt ze in.

Als de Wet versterking regie volkshuisvesting kracht van wet heeft, krijgt de provincie meer wettelijke taken op het gebied van woningbouw en volkshuisvesting. De provincie zorgt dat de organisatie deze opgave kan uitvoeren. Ze blijft bij het Rijk aangeven dat doelen haalbaar en proportioneel moet zijn.

Woningbouwafspraken tot en met 2030

De provincie houdt vast aan een aantal al gemaakte afspraken. Dit zijn:
- ze bouwt voort op de 5 bestaande woondeals met de regio's. Hierin maakt ze afspraken met gemeenten, woningcorporaties en andere belangrijke samenwerkingspartijen.
- ze zet in op de relatie met alle betrokken partijen. En betrekt daarbij ook projectontwikkelaars, waterschappen en nutsbedrijven.

Maatregelen van 6.1 Wonen

6.1.1.1 Uitwerking instrumenten woonbeleid

Wat gaat de provincie doen?

In deze maatregel is beschreven welke inspanningen Gedeputeerde Staten doen om de doelstellingen van het woonbeleid, zoals genoemd in de Omgevingsvisie, te bereiken. Het gaat om de inzet van de volgende instrumenten:
- Verkenning woningbouwopgave
- Regionale woonzorgvisie
- Regionaal woningbouwprogramma
- Regionale realisatieagenda's
- Bestuurlijke afspraken over woningbouw
- Toezicht houden op de Huisvestingswet
- Subsidies

- Kennisdeling

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Verkenning woningbouwopgave

De meest actuele woningbehoefteverkenning is één van de onderdelen voor het gesprek over de kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwopgave. Daarbij geldt wel dat er in Zuid-Holland niet altijd automatisch plek voor woningbouw is. De verkenning bestaat uit enerzijds een raming van de verwachte kwantitatieve woningbouwbehoefte per regio en anderzijds prognoses van de gewenste kwalitatieve woningdifferentiatie voor woningbouw per regio in algemene zin en voor sommige specifieke doel- en aandachtsgroepen op basis van toekomstvoorspellingen. De verkenning kan om de drie jaar plaatsvinden en is één van de onderdelen voor het gesprek over de kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwopgave. Waar een verkenning vooruitkijkt, kijkt een monitor vooral terug. De woningbehoefteverkenning brengt in beeld hoeveel en welke nieuwe woningen in beginsel nodig zijn en soms ook voor welke doel- en aandachtsgroepen.

Regionale woonzorgvisie

Gemeenten, regio en provincie stellen, zo mogelijk ook met woningcorporaties en huurdersorganisaties, periodiek een regionale woonzorgvisie vast, waarin de gewenste kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelrichting voor de bestaande en gewenste woningvoorraad binnen de regio wordt bepaald. Om in voldoende, en passende en betaalbare woningen op de juiste plekken voor de verschillende doelgroepen te voorzien, wordt de regionale woningbouwopgave door de provincie vastgesteld. In de Omgevingsvisie zijn de doelstellingen opgenomen voor om tot voldoende betaalbare woningbouw te komen. De regionale woonzorgvisie vormt vervolgens het kader voor en de onderbouwing van het door de regio op te stellen en jaarlijks te actualiseren regionale woningbouwprogramma en de beoordeling daarvan door de provincie. Gemeenten in de regio brengen hun lokale woonzorgvisies in lijn met de regionale woonzorgvisie.

In de toelichting van de consultatieversie van het Wetsvoorstel versterking regie volkshuisvesting (februari 2023) is aangegeven dat iedere gemeente en provincie in 2026 een Volkshuisvestingsprogramma moet hebben. Het Rijk komt met een nadere invulling van het volkshuisvestingsprogramma. Volgens de eerder gecommuniceerde planning van het Rijk gaat de woonzorgvisie in 2025 op in het volkshuisvestingsprogramma. Tot 2026 is er nog sprake van een gemeentelijke of regionale woonzorgvisie. Gezien dit vooruitzicht adviseert de provincie gemeenten wanneer een traject gestart wordt voor actualiseren van de gemeentelijke of regionale woonzorgvisie daar ook al aandacht te besteden aan de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen. Indien nodig kan de provincie ondersteuning bieden bij het opstellen van een regionale woonzorgvisie. Waar in de tekst van het Omgevingsbeleid wordt gesproken over een regionale woonvisie wordt een regionale woonzorgvisie bedoeld.

Regionale afspraken met betrekking tot de evenwichtig spreiding van sociale woningbouw worden beschouwd als een uitwerking van de regionale woonzorgvisie, mits die afspraken de instemming hebben van of zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

Regionale woonzorgvisies moeten actueel zijn. Zowel de gemeenten als de provincie kunnen het initiatief nemen tot actualisatie van een regionale woonzorgvisie. GS stellen een regionale woonzorgvisie mede vast als deze voldoet aan het Omgevingsbeleid.

De regionale woonzorgvisie bevat in ieder geval de volgende onderwerpen:

1. Voorraadontwikkeling en planrealisatie

Het regionale woningbouwprogramma dient te passen binnen de door GS vastgestelde woningbouwopgave per regio. Voor het akkoord van GS op de plannen uit het gezamenlijk vastgestelde regionaal woningbouwprogramma vormt het digitale systeem Planregistratie Wonen het middel om dat aan te geven.

De regio geeft een minimumpercentage aan dat ze van de planvoorraad in de planperiode van het regionaal woningbouwprogramma wil en kan realiseren. Dit minimumpercentage is een criterium voor realisatie en biedt de mogelijkheid om het gesprek met de provincie aan te gaan over mogelijke versnellingsmogelijkheden en knelpunten.

2. Voorraadontwikkeling voor specifieke inkomensgroepen

a. Voorraadontwikkeling sociale huur

In de Omgevingsvisie staan de volgende doelstellingen:
- minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (toevoegingen);
- waarvan minimaal de helft sociale huurwoningen dus minimaal 1/3 vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (toevoegingen);
- doorgroeien naar minimaal 30% sociale huur in de totale woningvoorraad per gemeente.

Omdat de sociale woningvoorraad in iedere gemeente verschillend is, kiest de provincie voor een gedifferentieerde aanpak dat past bij het uitgangspunt dat *de provincie gaat voor het maximale, maar niet het onmogelijke*.

Gemeenten die substantieel minder sociale huur in de voorraad hebben, moeten ook substantieel meer dan 1/3e sociale huurwoningen in hun programmering opnemen. Het gaat daarbij om gemeenten die minder dan 27% (10% onder de doelstelling) sociale huur in de woningvoorraad hebben.

De provincie vraagt gemeenten na te denken over een realistisch groeipad om de doelstelling van een minimale sociale huurvoorraad van 30% te behalen en dit in een groeipadplan vast te leggen als aanvulling op hun regionale woonzorgvisie. Indien uit het plan blijkt dat het niet binnen afzienbare termijn mogelijk is om op minimaal 30% sociale huur in de totale voorraad te komen, bijvoorbeeld omdat er weinig nieuwbouwplannen zijn in de komende 10-15 jaar, dan is dat een basis voor maatwerk afspraken.

Een gemeente die meer dan 30% sociale huurwoningen in de bestaande woningvoorraad heeft, kan op basis van maatwerkafspraken met de provincie soms een lager percentage programmeren dan de standaard 1/3e sociale huur. Dat is geen vanzelfsprekendheid en het zal in ieder geval niet mogen leiden tot zakken onder 30% in de bestaande voorraad.

Indien gemeenten een woningbouwplan met een omvang vanaf 1.000 woningen willen realiseren die de regionale woningmarkt bedienen, moet gekeken worden naar de sociale huurvoorraad in de gehele regio.

De provincie vraagt het maximale, maar niet het onmogelijke daarom kan een gemeente met wijken waar sprake is van leefbaarheidsproblematiek, onder voorwaarden en in afstemming met de provincie, gemotiveerd afwijken van de norm betaalbaarheid ter bevordering van de leefbaarheid in de nabije omgeving van de woningbouwlocatie.

b. Voorraadontwikkeling middenhuur en betaalbare koop

Voor de invulling van deze doelstelling sluit de provincie aan bij doelstelling van het Rijk.

Elk regionaal woningbouwprogramma moet vanaf 2025 voor minimaal 2/3 uit betaalbare woningbouw bestaan. Dit bestaat naast, sociale huur, uit middenhuur en betaalbare koop.

De gemeenten geven in de regionale woonzorgvisie aan hoe zij zich zullen inspannen om de doelstelling voor betaalbare woningbouw te weten sociale huur, middenhuur en betaalbare koop te halen.

3. Voorraadontwikkeling voor specifieke doelgroepen

a. Voorraadontwikkeling woningen voor ouderen

Tot de doelgroep ouderen behoort iedereen vanaf 65 jaar. Hiermee sluit de provincie aan op de definitie gehanteerd door Het Rijk in het programma Wonen en zorg voor ouderen. Deze doelgroep is heel divers; qua inkomen, woonwensen en gezondheid. De huisvestings- en zorgvraag binnen deze doelgroep is daarom sterk afhankelijk van de persoonlijke situatie.

Er is een groot tekort aan voor ouderen geschikte woningen. Om de vergrijzing op te kunnen vangen moeten er ruim 66.000 voor ouderen geschikte woningen bij in Zuid-Holland. Dit kan in de nieuwbouw maar ook in de bestaande voorraad. In de regionale woonzorgvisie wordt daarom aangegeven: wat de ambitie is voor het toevoegen in zowel de bestaande voorraad als in de nieuwbouw van de volgende woningtypen:
- Nultredenwoningen

  Nultredenwoningen zijn zelfstandige woningen die zowel intern als extern toegankelijk zijn. Dit houdt in dat je de woningen kan bereiken zonder trap te lopen (extern toegankelijk) en dat woonkamer, keuken, badkamer, toilet en minimaal 1 slaapkamer zonder trappen te bereiken zijn (intern

toegankelijk). Deze woningen zijn toegankelijk bij oplevering van nieuwbouw of verbouw en behoeven geen grotere aanpassing meer. Bijvoorbeeld, een reguliere eengezinswoning die wordt aangepast met een traplift is geen nultredenwoning.

- Geclusterde woonvormen voor ouderen

  Geclusterde ouderenwoningen zijn woningen die voldoen aan de definitie voor nultredenwoningen in een geclusterde woonvorm. Geclusterd betekent dat deze woonvormen ingericht zijn op het bevorderen van sociaal contact en gemeenschapsgevoel, waardoor eenzaamheid wordt tegengegaan en samenredzaamheid wordt bevorderd. Er moet daarom een ontmoetingsruimte inpandig aanwezig zijn of op loopafstand voor ouderen (bv. ca. 100 m). Die ruimte moet gericht zijn op ontmoeting van bewoners en eventueel buurtbewoners en op een open en transparante basis te gebruiken zijn. Landelijk wordt bij clustering uitgegaan van een schaal van minimaal 12 woningen. Voorbeelden van geclusterde woonvormen kunnen onder andere hofjeswoningen, serviceflats, aanleunwoningen en seniorenflats zijn. In dit type woning kan onder voorwaarden (Wlz) zorg geleverd worden. Het advies is om geclusterde woonvormen zoveel mogelijk dementievriendelijk in te richten.
- Zorggeschikte woningen

  Zorggeschikte woningen zijn zelfstandige nultredenwoningen waarin Wlz-zorg geleverd kan worden voor bewoners en die onderdeel zijn van een geclusterde woonvorm (zie definitie nultredenwoningen en geclusterde woningen). Om alle vormen van zorg te kunnen leveren dienen deze wooneenheden en de woonvorm rolstoeltoegankelijk te zijn, met voldoende ruimte om zorg te verlenen. De woningen zijn dementievriendelijk ingericht. Woningen die vallen onder de categorie BAT 3 of 4 en Woonkeur 6 vallen binnen deze definitie.

Tevens wordt aangegeven over welke woningtypen men regionale (verdeel)afspraken gaat maken en op welk termijn deze gerealiseerd gaan worden. Naast de toenemende vergrijzing is ook de doorstroming op de woningmarkt een belangrijke reden om extra in te zetten op de bouw van voor ouderen geschikte woningen.

In de regionale woonzorgvisie wordt daarom ook aangegeven wat de inzet is om doorstroming van ouderen op de woningmarkt te bevorderen, zoals de inzet van seniorenmakelaars, verhuisvergoedingen, labelen en toewijzen.

b. Huisvesting van aandachtsgroepen

Tot de aandachtsgroepen behoren vooralsnog de volgende personen:

- sociaal-medische groepen: mantelzorgverleners- en ontvangers, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuigelijke beperking of psychische kwetsbaarheid, uitstromers uit intramurale zorginstellingen (maatschappelijke opvang, opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring/ ‘vrouwenopvang’, opvang van slachtoffers van mensenhandel, beschermd wonen, instellingen voor klinische geestelijke gezondheidszorg en forensische zorg, instellingen voor jeugdhulp), woningzoekenden na (jeugd)detentie, (dreigend) dakloze mensen, stoppende sekswerkers,
- statushouders,
- arbeidsmigranten,
- studenten,
- woonwagenbewoners.

Voor de huisvesting van statushouders hebben gemeenten een wettelijke taak die in de Huisvestingswet geregeld is en waarop de provincie toezicht houdt. Dit is beschreven in de paragraaf ‘Toezicht houden op de Huisvestingswet’

In de regionale woonzorgvisies dienen alle aandachtsgroepen te worden behandeld. In de regionale woonzorgvisie wordt aangegeven:

- wat de omvang van personen binnen de verschillende aandachtsgroepen is,
- wat de zorg- en ondersteuningsbehoefte is van de aandachtsgroepen,
- hoe de aandachtsgroepen gehuisvest gaan worden,
- wat de regionale verdeelafspraken zijn over de huisvesting van de aandachtsgroepen,
- hoe regionale afstemming plaatsvindt over zorg en ondersteuning.

De woonbehoefte van de aandachtsgroepen wordt vertaald in het regionale woningbouwprogramma.

c. Voorraadontwikkeling flexwonen

de provincie vraagt om in de regionale woonzorgvisie ook een onderbouwde visie op het toepassen van flexwonen. Flexwonen is geen opgave op zich, maar altijd een aanvulling op reguliere permanente woningbouw. Een tijdelijke flexibele schil van (sociale) huurwoningen kan worden ingezet als buffer en in-

voegstrook voor spoedzoekers naar een permanente woning. Uit de onderbouwing zou kunnen blijken dat afgezien kan worden van de inzet van flexwoningen omdat in de woonvraag van aandachtsgroepen kan worden voldaan aangezien er voldoende permanente sociale huurwoningen beschikbaar komen.

Aan de samenwerkende gemeenten vraagt de provincie om in de regionale woonzorgvisie:
- Te beschrijven in welke mate Flexwonen kan/moet bijdragen aan de huisvesting van die verschillende doelgroepen;
- Te beschrijven hoe initiatieven van Flexwonen worden bevorderd;
- Op te sommen welke Flexwonenprojecten er zijn en worden gerealiseerd.

De provincie bevordert Flexwonen met subsidiering én door naast de reguliere programmaruimte extra programmaruimte voor initiatieven met 'flexwoningen' te bieden zolang er sprake is van een statistisch woningtekort. Flexwoningen die worden verhuurd onder de huurtoeslaggrens en die in beheer zijn bij een gemeente of toegelaten instelling tellen bij de initiële plaatsing (dus niet bij herplaatsing) in de woningbouwregio mee bij de taakstelling nieuwbouw sociale huur.

Tevens gaat de regionale woonzorgvisie in op de volgende punten:

1. Ladder voor duurzame verstedelijking

Een beschrijving van hoe wordt omgegaan met het uitgangspunt van de 'ladder voor duurzame verstedelijking' en van het verstedelijkingsbeleid van de provincie om binnenstedelijk te bouwen en/of binnen de invloedsfeer van hoogwaardig openbaar vervoer. Voor zover locaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied of buiten de invloedsfeer van HOV nodig zijn, worden de ruimtelijke aspecten (waaronder de ontsluiting) van die locaties onderbouwd.

2. Beter benutten

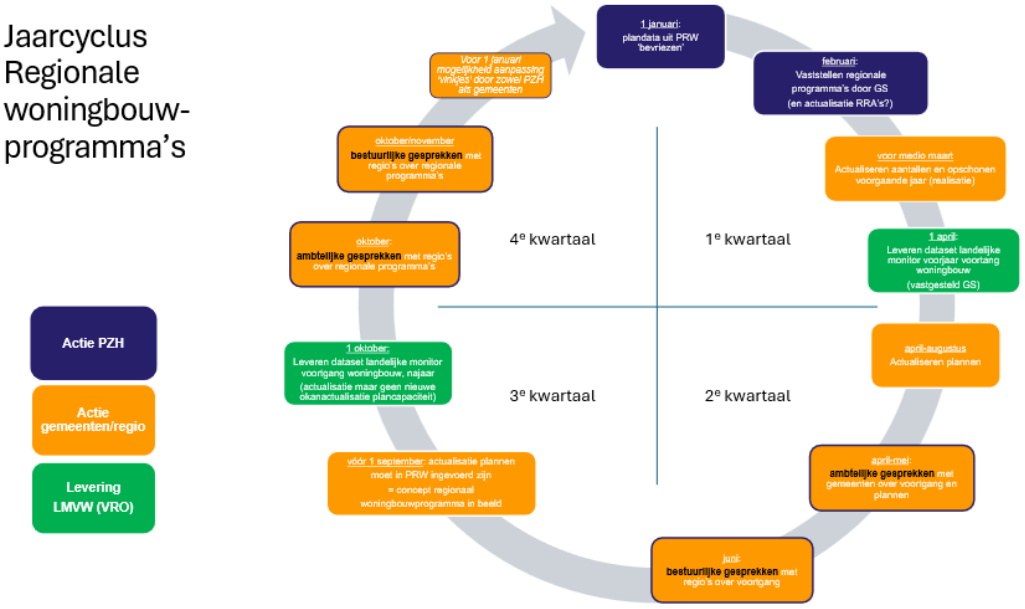
Een weergave van de potenties om gebouwen en locaties zowel kwalitatief als kwantitatief beter en adequater te benutten door ingrijpende woningverbetering, sloop-nieuwbouw, herstructurering, flexwonen, verdichting en transformatie. Dit vanuit de wens om te komen tot betere benutting van de gebouwde omgeving.

3. Relatie van wonen met andere opgaven

Een onderbouwing van de keuzes en maatregelen voor de woonopgaven in relatie tot energietransitie, natuurinclusiviteit, klimaatadaptatie en -mitigatie, bodemdaling, circulariteit en gezonde leefomgeving.

Regionaal woningbouwprogramma

Gezamenlijk werken gemeenten in regionaal verband en de provincie aan het jaarlijks actualiseren en vaststellen van regionale woningbouwprogramma's. Het provinciale Omgevingsbeleid en de door GS vastgestelde regionale woonzorgvisie vormen daarvoor het kader. Actualisering houdt in dat nieuw beleid en nieuwe inzichten ertoe kunnen leiden dat woningbouwplannen opnieuw worden bezien, bijvoorbeeld met betrekking tot het aandeel betaalbare woningen en sociale huurwoningen. In de regionale woningbouwprogramma's geven regio's en gemeenten op welke plannen er zijn voor de woningbouw in hun regio en gemeente voor de komende 10 jaar. Dit gaat zowel over aantallen, prijsklassen, beoogde jaren van oplevering, woningtypen voor specifieke doelgroepen en andere onderwerpen die hieronder zijn aangegeven. In dit proces maken GS periodiek met het Rijk en de regio's afspraken over de regionale woningbouwopgave die mede is gebaseerd op een verkenning van het aantal benodigde woningen per regio. Op basis daarvan worden door gemeenten en regio's regionale woningbouwprogramma's opgesteld waarover zowel ambtelijke als bestuurlijke gesprekken plaatsvinden. Daarbij geldt wel dat er in Zuid-Holland niet altijd automatisch plek is voor woningbouw. Het actualiseren van het regionale woningbouwprogramma gebeurt via een digitaal systeem (Planregistratie Wonen) en bevat een toelichting over de daarin opgenomen ontwikkelingen. De actualisatie volgt een jaarcyclus (zie afbeelding). De provincie voert een quick-scan uit op de beoogde plannen om mogelijke botsingen met provinciaal beleid vroegtijdig te signaleren en indien nodig wordt hierover overleg gevoerd. Vervolgens worden de regionale woningbouwplannen bestuurlijk vastgesteld door gemeente, regio en provincie. Met deze vaststelling is tevens voldaan aan ladderonderbouwing zoals bedoeld in de 'ladder voor duurzame verstedelijking'.

Een regionaal woningbouwprogramma (en volkshuisvestingsprogramma) bevat ten minste de volgende informatie:

- Het aantal voorgenomen te realiseren woningen in relatie tot de benodigde bruto nieuwbouw. De door de provincie met het Rijk en regio's hiervoor afgesproken regionale woningbouwopgave is hierin leidend.
- De beoogde woningdifferentiatie, in ieder geval naar eigendomsvorm, woningtype, prijsklasse en woonmilieu.
- Een inzicht in de programmering van het aantal sociale huurwoningen.
- Een inzicht in de programmering van het aantal middenhuur- en betaalbare koopwoningen.
- Een inzicht in de programmering van het aantal woningen dat door woningcorporaties in portefeuille wordt genomen (sociale huur / middenhuur).
- Indien een sociale huurwoning niet in bezit komt van een woningcorporatie wordt aangegeven of de woning minimaal 25 jaar beschikbaar blijft als sociale huurwoning, er sprake is van een begrensde huurstijging en of de woning via een woonruimteverdeelsysteem wordt verhuurd.
- De ligging van de locaties binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied, nabij HOV.
- Een inzicht in de programmering van het aantal woningen geschikt voor ouderen en de onderverdeling daarvan in nultredenwoningen, geclusterde woonvormen en zorggeschikte woningen.
- Een inzicht in de programmering van het aantal woningen geschikt en bestemd voor aandachtsgroepen.

Andere punten die van belang zijn bij het regionale woningbouwprogramma:

- De provincie probeert met de systematiek van regionale programmering voor gemeenten ook voor hen aan te sluiten bij het invulling geven aan de rijksladder voor duurzame verstedelijking (zolang dit van toepassing is). Transformatie van gebouwen binnen bestaand stads- en dorpsgebied, zoals (langdurig leegstaande) kantoren, winkels en cultuurhistorische waardevolle gebouwen, binnen de invloedssfeer van Hoogwaardig Openbaar Vervoer zijn vaak niet ladderplichtig en kunnen met het oog op de woningbouwopgave altijd worden gestart. Ook als deze transformatie nog niet in overeenstemming is met het regionale woningbouwprogramma. Bij de jaarlijkse actualisering van het regionale woningbouwprogramma moet vervolgens rekening worden gehouden met deze transformatieprojecten, ook als die daarvoor nog niet in overeenstemming waren met het regionale woningbouwprogramma.
- Waar het gaat om het omzetten van de functies van gronden met niet-woonbestemming naar woonbestemming binnen BSD en nabij HOV en deze omzetting cijfermatig niet past binnen het regionale woningbouwprogramma, gaat de provincie samen met de initiatief nemende gemeente graag het gesprek aan met de regio om deze ontwikkeling in het regionale woningbouwprogramma op te nemen.
- De provincie monitort het percentage sociale huur in de voorraad per gemeente en legt dit naast het percentage sociale huur in het woningbouwprogramma. De provincie kan gemeenten die nog niet voldoen aan de 30% sociale huurvoorraad vragen om een toelichting op eventuele benodigde maatregelen.

- Naast de reguliere programmaruimte is er onder voorwaarden extra programmaruimte voor initiatieven met 'Flexwoningen'. Dit met het doel om te bezien of het bieden van specifieke (programma)ruimte hiervoor ook daadwerkelijk gaat leiden tot extra 'Flexwoningen'.

Deze voorwaarden zijn:
- Het gaat om nieuwe woningen, te weten (on)zelfstandige woningen of 'woonunits', die voor de duur van minimaal vijf jaar tijdelijk (= voor bepaalde duur) verhuurd worden conform de wettelijke regels;
- De gemeente heeft de afspraken met de eigenaar of exploitant over het voorgaande in een overeenkomst vastgelegd;
- De woningen moeten binnen vijf jaar opgeleverd worden (vanwege de actuele spanning op de woningmarkt);
- In de Huisvestingsverordening moet bij het opleveren van de allereerste Flexwoningen opgenomen zijn dat het bepaalde in artikel 11.a. en 11.b. van de Huisvestingswet 2014 van toepassing is;
- Voor de huisvesting van arbeidsmigranten in Flexwoningen gelden kwaliteitseisen die zijn beschreven in de paragraaf Prioritaire doelgroepen, onderdeel arbeidsmigranten.
- De plannen voor 'Flexwoningen' moeten in het regionale woningbouwprogramma opgenomen worden (inclusief markering als 'Flexwoning'), waarbij in een aanvullende projectbeschrijving ingegaan wordt op de wijze waarop aan bovenstaande voorwaarden is of wordt voldaan. Door de markering 'Flexwoning' kan het aantal Flexwoningen dat voldoet aan de voorwaarden los worden gezien van de andere woningen in het woningbouwprogramma.

Het regionale woningbouwprogramma speelt ook een rol bij de periodieke actualisatie van lijst met de grote buitenstedelijke bouwlocaties (3 hectare-kaart).

Bij het ontbreken van een actueel regionaal woningbouwprogramma beoordeelt de provincie per woningbouwplan of voldoende is onderbouwd dat dit past binnen de opgave. Wanneer er geen sprake is van een door de provincie (volledig) vastgestelde regionale woonvisie en/of vastgesteld regionaal woningbouwprogramma hebben Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om zelf een woonvisie en/of een regionaal woningbouwprogramma vast te stellen.

De provincie zal het regionaal woningbouwprogramma beoordelen op het behalen van de volgende doelstellingen:
1. minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (toevoegingen);
2. waarvan minimaal de helft sociale huurwoningen, dus minimaal 1/3 vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (toevoegingen);
3. doorgroeien naar minimaal 30% sociale huur in de totale woningvoorraad per gemeente.

Onderstaand is per doelstelling uitgewerkt wat GS van belang vinden bij deze beoordeling:

Doelstelling 1: minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma;

Doelstelling 2: minimaal de helft daarvan sociale huurwoningen, dus minimaal 1/3 vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw).

Elk regionaal woningbouwprogramma moet vanaf het jaar 2025 bestaan uit minimaal 2/3 betaalbare woningen (toevoegingen huur en koop) en voor minimaal 1/3 bestaan uit sociale huurwoningen. Voor de doelstellingen gaat het om het totaalpercentage voor de hele regio. In het regionale woningbouwprogramma moet een regio aangegeven hoeveel woningen in de onderscheiden prijsklassen voor betaalbare woningbouw zijn geprogrammeerd. Een regionaal woningbouwprogramma kent een planningshorizon van 10 jaar. Het gemiddelde percentage over de eerste 10 jaar van het regionale woningbouwprogramma moet vanaf de jaarschijf 2025 of 2026 voldoen aan de genoemde doelstelling.

Voorbeeld: in het woningbouwprogramma dat begin 2024 door GS wordt aanvaard moet het gemiddelde over de jaren 2025 t/m 2034 aan de doelstellingen voldoen. In het woningbouwprogramma dat in begin 2025 door GS wordt aanvaard moet het gemiddelde van de jaren 2025 t/m 2034 aan de doelstellingen voldoen. In het woningbouwprogramma dat in 2026 door GS worden aanvaard moet het gemiddelde van de jaren 2026 t/m 2035 aan de doelstellingen voldoen etc.

De provincie verwacht dat de gemeenten zich maximaal inspannen om de doelstellingen te halen. Bij de beoordeling let de provincie op de inspanning van de gemeente en omstandigheden waar de gemeente geen invloed op heeft.

Bij de jaarlijkse vaststelling door Gedeputeerde Staten van het regionale woningbouwprogramma wordt op regionaal niveau beoordeeld of de samenwerkende gemeenten binnen de regio de doelstellingen halen. Elk van de doelstellingen is van toepassing op de planperiode van 10 jaar uit het regionaal woningbouwprogramma. Om tot de aangegeven doelstellingen te komen, tellen ook woningbouwplannen mee waarvan nog geen prijsklassen bekend zijn. GS zullen deze plannen voorlopig vaststellen en pas bij het bekend worden van de prijsklassen een definitief oordeel geven.

Indien overeenstemming wordt bereikt over hoe de doelstellingen (op termijn) kunnen worden behaald in het regionale woningbouwprogramma, worden de afspraken vastgelegd en toegevoegd aan de regionale woonzorgvisie en het regionale woningbouwprogramma. Dit regionale woningbouwprogramma wordt eveneens lokaal (en soms regionaal) vastgesteld en door vertaald in de concrete planvorming. Deze flexibiliteit is opgenomen als tussenstap om in een reëel scenario toe te werken naar de doelstellingen. Dit is uitdrukkelijk geen permanente afwijking/ontheffing op de vastgestelde doelstellingen in de Omgevingsvisie.

Indien het regionale woningbouwprogramma nog niet kan voldoen aan één of meerdere doelstellingen, beoordelen Gedeputeerde Staten het behalen van de doelstellingen in de woningbouwprogramma's op gemeentelijk niveau. Onderdelen die meespelen in de beoordeling zijn de al aanwezige voorraad sociale huur binnen de totale voorraad, de ruimtelijke mogelijkheden, de leefbaarheid binnen wijken en reeds gemaakt bestuurlijke afspraken die uitgaan van lagere percentages betaalbare woningbouw. Gedeputeerde Staten kunnen dan besluiten om woningbouwplannen aan te houden voor een door Gedeputeerde Staten te bepalen periode van een gemeente waar wel mogelijkheden zijn om het percentage sociale huurwoningen en betaalbare woningen te verhogen en die nog grote stappen heeft te zetten om te voldoen aan de doelstellingen. In deze periode kan de gemeente zich extra inspannen om de percentages die in de doelstellingen genoemd zijn, in de gemeentelijke woningbouwprogrammering te verhogen. Wanneer dit onvoldoende soelaas biedt, stellen Gedeputeerde Staten deze woningbouwplannen niet vast als onderdeel van het regionale woningprogramma en dient de gemeente per wijziging van het omgevingsplan met 12 of meer woningen die geen onderdeel uitmaakt van het regionale woningbouwprogramma te voldoen aan respectievelijk:

- minimaal 2/3 betaalbare woningbouw;
- minimaal de helft daarvan, dus 1/3 van het totaal sociale huurwoningen;
- indien de gemeente wel kan voldoen aan de doelstellingen of er zijn aantoonbare omstandigheden waardoor dat niet mogelijk is dan kan het gemeentelijk woningbouwprogramma uit het regionale woningbouwprogramma met alle woningbouwplannen worden vastgesteld.

Indien gemeenten een woningbouwplan met een omvang vanaf 1.000 woningen willen realiseren die de regionale woningmarkt bedienen, moet gekeken worden naar de sociale huurvoorraad in de gehele regio.

De provincie vraagt het maximale, maar niet het onmogelijke daarom kan een gemeente met wijken waar sprake is van leefbaarheidsproblematiek, onder voorwaarden en in afstemming met de provincie, gemotiveerd afwijken van de norm betaalbaarheid ter bevordering van de leefbaarheid in de nabije omgeving van de woningbouwlocatie.

Doelstelling 3: streven naar minimaal 30% sociale huur in de totale woningvoorraad per gemeente.

Een gemeente die substantieel minder sociale huurwoningen in de voorraad heeft, dient een hoger deel dan 1/3 sociaal huur in het gemeentelijke woningbouwprogramma te realiseren, zodat de voorraad sociale huurvoorraad toeneemt. Het gaat daarbij om gemeenten die minder dan 27% (10% onder de doelstelling) sociale huur in de woningvoorraad hebben.

Een gemeente die meer dan 1/3 sociale huurwoningen in de voorraad heeft, kan een lager deel opnemen in het woningbouwprogramma, mits de totale voorraad niet daalt onder de 30%. Hierover zijn maatwerkafspraken te maken..

Op dit moment zijn er alleen landelijke cijfers beschikbaar over het deel sociale huurwoningen van corporaties in de woningvoorraad per gemeente. Het deel particuliere sociale huurwoningen in de woningvoorraad per gemeente wordt niet bijgehouden. Als een gemeente onder de 30% sociale huur (corporatiewoningen) in de woningvoorraad zit, ligt de bewijslast bij de gemeente om het deel particuliere sociale huur in de woningvoorraad aan te tonen. Niet alle particuliere sociale huur telt mee. Alleen de particuliere sociale huur die aan de voorwaarden voor sociale huur voldoet, die zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie: beschikbaar zijn voor de DAEB-inkomensgroep, minimaal 25 jaar vanaf de bouw wordt ingezet als sociale huurwoning, een begrensde huur heeft en er is sprake van een maximale jaarlijkse huurverhoging, verhuurd worden via een woonruimteverdeelsysteem. De extra woningen die aan deze voorwaarden voldoen, tellen dan mee in het deel sociale huur in de woningvoorraad, waardoor de gemeente boven de 30% sociale huur in de woningvoorraad kan uitkomen.

De provincie heeft met een aantal gemeenten en regio's bestuurlijke afspraken gemaakt over locatie, kwantiteit, kwaliteit en tempo van (sociale) woningbouw. Dit neemt niet weg dat locaties waarvoor bestuurlijke afspraken met de provincie zijn gemaakt op het gebied van wonen moeten voldoen aan het provinciale Omgevingsbeleid. Gewijzigde omstandigheden kunnen voor alle partijen aanleiding geven voor heroverweging. Een overzicht van deze afspraken is opgenomen in het Omgevingsprogramma.

Regionale realisatieagenda

Op 11 oktober 2022 hebben Gedeputeerde Staten de 'Samenwerkingsafspraken woningbouw Zuid-Holland' tussen Rijk en provincie vastgesteld en daarmee met de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) de ambitie uitgesproken in de periode 2022 tot en met 2030 235.460 woningen toe te voegen in onze provincie, waarvan minimaal 2/3e in het betaalbare segment (sociale huur, middenhuur en koopwoningen tot 355.000 euro), waarvan de helft door woningcorporaties wordt gerealiseerd. Ook is afgesproken dat elke gemeente toegroeit naar 30% sociale huur in de woningvoorraad per gemeente. In de eerste helft van 2025 is vervolgens het aantal te bouwen woningen, op verzoek van de minister Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening (VRO) verhoogd naar 247.896 woningen bruto nieuwbouw in de periode 2022 tot en met 2030.

De doelstellingen uit de Samenwerkingsafspraken Rijk-provincie zijn beschreven en uitgewerkt in vijf regionale realisatieagenda's wonen (RRA's) voor de woonregio's Holland Rijnland, Haaglanden, Rotterdamse regio, Midden-Holland en voor de samenwerkende woonregio's Zuid-Holland Zuid (Alblasserwaard, Drechtsteden, Goeree-Overflakkee en Hoeksche Waard).

De RRA's zijn op 14 maart 2023 ondertekend door de minister voor VRO, provincie, gemeenten en woningcorporaties. Daarnaast hebben verschillende commerciële marktpartijen, drinkwaterleidingbedrijven, netbeheerders en huurdersorganisaties een steunverklaring gegeven. De komende periode zal de samenwerking tussen de partijen van de regionale realisatieagenda's verder worden vormgegeven.

In de regionale realisatieagenda's zijn nadrukkelijk een aantal randvoorwaarden in de vorm van kritische succesfactoren (tegenwoordig woningbouwvoorwaarden) genoemd die van invloed zijn op de realisatie van de doelstellingen en zijn oplossingsrichtingen voor de kritische succesfactoren aangegeven. Genoemd als kritische succesfactor zijn o.a. het stikstofdossier en het tekort aan personeel bij zowel overheden als bouwbedrijven. De partijen die de regionale realisatieagenda's hebben ondertekend gaan met elkaar periodiek in overleg hoe de kritische succesfactoren op te lossen.

Bestuurlijke afspraken over woningbouw

De provincie heeft met een aantal gemeenten en regio's bestuurlijke afspraken gemaakt over locatie, kwantiteit, kwaliteit en tempo van woningbouw. Dit neemt niet weg dat bestemmingsplannen voor locaties waarvoor bestuurlijke afspraken met de provincie zijn gemaakt op het gebied van wonen moeten voldoen aan het provinciale omgevingsbeleid. Zo dient er conform de ladder voor duurzame verstedelijking een ladderonderbouwing te zijn op basis van actueel onderzoek.

Gewijzigde omstandigheden kunnen voor alle partijen aanleiding geven voor heroverweging.

- Duin- en Bollenstreek

In het kader van het programma Landelijk Gebied Duurzame Greenport heeft de provincie afspraken gemaakt met de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek over de ruimte voor woningen in het buitengebied. Deze afspraken vervangen de eerder afspraken die zijn gemaakt over de realisatiemogelijkheid van 600 Greenportwoningen. In totaal zijn er ca. 150 van deze Greenportwoningen ontwikkeld de afgelopen jaren. De nog onbenutte ontwikkelruimte wordt ingezet voor reguliere woningbouwprojecten (waarbij (minimaal) 65% van de woningen binnen de categorie 'betaalbaar' valt). In totaal kan hiermee ca. 45 hectare woningbouwlocaties ontwikkeld worden.

In het programma Landelijk Gebied Duurzame Greenport zijn zoekgebieden voor locaties opgenomen. Het is niet zeker of al deze locaties geschikt zijn vanuit het provinciaal Omgevingsbeleid. De provincie stuurt op locaties met een goede woon- en leefomgeving inclusief de benodigde voorzieningen, infrastructuur en groen. Vanwege efficiënt ruimtegebruik is het belangrijk om met een zo hoog mogelijke dichtheid te bouwen en de inkomsten voor het herstructureringsfonds (GOM) te optimaliseren. De locaties moeten voldoende sociale en betaalbare woningen bevatten en voldoen aan de regels voor ruimtelijke kwaliteit. De woningen worden zoveel mogelijk geclusterd op woningbouwlocaties. Kleinschalige woningbouw is in uitzonderlijke gevallen ook mogelijk, als de kwaliteit van het buitengebied daardoor verbetert. Ook is kleinschalige woningbouw mogelijk op basis van afspraken over de overgangsfase voor Greenportwoningen zoals vastgelegd in het programma LGDG.

Gedeputeerde Staten maken met de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek afspraken over een proces om te komen van zoekgebieden tot definitieve locaties. De uitkomst van dit proces zijn geschikte locaties die voorgesteld kunnen worden aan Provinciale Staten om te worden opgenomen in het provinciaal Omgevingsbeleid (middels een herziening). Pas na opname als grote buitenstedelijke bouwlocatie in het provinciaal Omgevingsbeleid kunnen gemeenten aan de slag met realisatie van een locatie.

-Gnephoek, gemeente Alphen aan den Rijn

In de Gnephoek in de gemeente Alphen aan den Rijn vindt een grootschalige, integrale gebiedsontwikkeling plaats. De afspraken over deze gebiedsontwikkeling zijn vastgelegd in de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephoek die op 18 oktober 2024 is ondertekend door de gemeente Alphen aan den Rijn, de regio Holland Rijnland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie Zuid-Holland. De kern van de ontwikkeling wordt gevormd door de realisatie van circa 5.600 woningen en minimaal 50 hectare natuur. Het voornemen van de gemeente Alphen aan den Rijn is om circa 60 hectare natuur te realiseren. De nieuwe natuur is geen onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). De inrichting en het beheer van dit natuurgebied zijn de verantwoordelijkheid van de gemeente Alphen aan den Rijn. Daarnaast zal de gemeente binnen en aan de rand van de nieuwe woonwijk circa 30 hectare groen en water met natuurwaarde realiseren met (intensief) recreatief medegebruik waarvan 15 hectare buurtgroen en 15 hectare overgangsgroen.

Minimaal 60% van de woningen wordt gerealiseerd in het betaalbare segment en minimaal 30% van het totaal aantal woningen zal bestaan uit sociale huurwoningen, conform de afspraken uit de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling Gnephoek.

De Gnephoek wordt ontwikkeld volgens het Convenant Toekomstbestendig Bouwen en de Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving met een wijze van bebouwing die bijdraagt aan een gezonde, toekomstbestendige en veilige leefomgeving. Ook zijn er afspraken gemaakt over de compensatie van die delen van de Gnephoek polder die nu bestemd zijn voor bedrijvigheid met een hoge milieucategorie. Met betrekking tot mobiliteit is afgesproken dat de gemeente Alphen aan den Rijn verantwoordelijk is voor de realisatie, kosten, beheer, financiering en onderhoud van alle mobiliteitsmaatregelen als gevolg van de ontwikkeling van de Gnephoek. Uitgangspunten voor de gebiedsontwikkeling zijn: "eerst bewegen en dan bouwen" en het "STOMP"-principe, waarbij de voorkeursvolgorde is: te voet, te fiets, met het openbaar vervoer, deelmobiliteit, en met de privéauto. De gemeente en de provincie Zuid-Holland hebben op 10 februari 2026 de Uitwerkingsovereenkomst Mobiliteit Gnephoek ondertekend waarin afspraken zijn vastgelegd over de te nemen infrastructurele maatregelen en de financiële verantwoordelijkheden.

- Valkenburg

Onze ambitie is om het voormalige vliegkamp Valkenburg voortvarend en integraal te transformeren en te versterken naar een duurzame, hoogwaardige en goed ontsloten locatie voor wonen, werken, recreatie, natuur en water, met inpassing van het aanwezige cultuurhistorische erfgoed. Gestreefd wordt naar een nieuwe woonwijk met maximaal 5.600 woningen met een breed palet aan prijsklassen, van sociale huurwoningen tot en met woningen in het topmilieu (maximaal 500). Tijdelijk gebruik van de locatie tijdens de gefaseerde ontwikkeling wordt gestimuleerd, bijvoorbeeld voor tijdelijke huisvesting van bijzondere doelgroepen of duurzame energieopwekking. Belangrijk vertrekpunt voor de ontwikkeling van Valkenburg is de woningbouwopgave van regio Holland Rijnland. De verstedelijkingsopgave is maatgevend. Leidend zijn de Regionale Woonagenda Holland Rijnland en de daarbij behorende regionaal woningbouwprogrammering waarmee Gedeputeerde Staten hebben ingestemd.

De nieuwe woonwijk wordt ontsloten met twee ongelijkvloerse aansluitingen op de N206/Tjalmaweg (RijnlandRoute). Het streven is om het verkeer op de N441/Wassenaarseweg niet te laten toenemen als gevolg van de nieuwe wijk en sluipverkeer tegen te gaan. Dit mede ook om stikstofdepositie op de nabijgelegen kwetsbare natuur in de duinen te beperken. Ten zuiden van de N206/Tjalmaweg wordt een vrije busbaan aangelegd voor het R-net tussen Leiden Centraal en Katwijk met een spitsfrequentie van 12 bussen per uur. De busbaan krijgt ter hoogte van Nieuw Valkenburg twee R-net bushaltes. De haalbaarheid van additioneel openbaar of andere (innovatieve) vormen van vervoer door de woonwijk kan nader worden onderzocht bij de verdere planontwikkeling. Gestreefd wordt naar een ontsluiting per fiets en te voet in alle windrichtingen, bij voorkeur als onderdeel van regionale (snel)fiets- en wandelverbindingen. Fietsers en voetgangers kunnen, na realisatie, gebruik maken van de oostelijke ongelijkvloerse kruising van de Tjalmaweg, waar tevens een reservering voor de HOV-baan is opgenomen.

In de bestaande hangaar zone van het voormalige vliegkamp wordt meegewerkt aan een pilot voor Unmanned Valley Valkenburg, een test- en ontwikkelcentrum voor onbemande systemen, met een proefperiode tot mei 2023 (te verlengen tot mei 2028). Tevens wordt ruimte geboden aan een bijbehorend tijdelijk testveld van maximaal 500 bij 500 meter. Bij een succesvolle proefperiode wordt ruimte geboden aan

een permanent testveld van maximaal 500 bij 500 meter met een gunstige situering voor een corridor naar zee. Bij een eventuele situering in de Groene Zone tussen de nieuwe woonwijk en de bestaande woonkern van Wassenaar zal het testveld een groen karakter krijgen, passend binnen het landschappelijke karakter hiervan. Aan de oostrand van de nieuwe woonwijk wordt ruimte gereserveerd voor een nieuw werkpark voor internationale bedrijven en kennisinstellingen, zoals bijvoorbeeld bio science, met een uitgeefbaar oppervlak van maximaal 15 hectare in een groene, campusachtige omgeving. Bij de uitwerking wordt rekening gehouden met het voorgedragen werelderfgoed Limes en de overige delen van de Limes. De cultuurhistorische waarden worden zoveel mogelijk beleefbaar gemaakt. Tussen de nieuwe woonwijk en de bestaande kern van Wassenaar wordt gestreefd naar een brede, robuuste en kwalitatief Groene Zone. Onderdeel daarvan is de ecologische verbinding tussen de duinen en het Groene Hart. De noordoostelijke begrenzing van de Groene Zone wordt gevormd door de rand van de nieuwe woonwijk. Deze begrenzing wordt bij de planuitwerking verder geoptimaliseerd in de vorm van zachte overgangen tussen het nieuwe stedelijk gebied en het bestaande landelijke gebied. De Groene Zone zal samen met de Mient Kooltuin en het Valkenburgse Meer mede gaan voorzien in de extensieve recreatiebehoefte voor de inwoners van de nieuwe woonwijk en wijde omgeving. Het Valkenburgse Meer zal daarnaast naar verwachting tot 2042 in gebruik blijven als zandwinning. De ontwikkeling van een nieuwe woonwijk met maximaal 5.600 woningen en de ontwikkeling van 15 hectare nieuw bedrijventerrein biedt dé mogelijkheid om te streven naar een duurzame, gasloze energiehuishouding met onder andere collectieve warmte/koude voorzieningen en de opwekking van zonne-energie. Daarnaast is de oever van het Valkenburgse Meer in de Omgevingsverordening aangewezen als locatie voor windenergie.

- Middengebied Zuidplaspolder

Rolkeuze

In de gebiedsontwikkeling van het Middengebied vervult de provincie verschillende rollen die bovendien veranderen in de tijd. Hieronder wordt dit per rol toegelicht.

Reguleren

Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening en de fysieke leefomgeving heeft de provincie een belangrijke regulerende rol over waar grootschalige, stedelijke ontwikkelingen buiten Bestaand Stads- en Dorpsgebied (BSD) wel en niet kunnen plaatsvinden. Er is in de ontwikkeling van het Middengebied sprake van grootschalige, stedelijke ontwikkelingen en de eerder in dit document beschreven voorgenomen wijziging van de provinciale Omgevingsverordening is daarvoor nodig.

Regisseren

De provincie heeft heel lang een regisserende rol gehad in de ontwikkeling van het Middengebied. De afgelopen jaren is deze rol steeds meer overgenomen door de gemeente Zuidplas, maar de provincie heeft deze rol nog steeds omdat de provincie (voor 40%) deelnemer is aan de Grondbank RZG Zuidplas die 300 hectare grond bezit in het Middengebied en omdat de provincie zelf ca. 40 hectare grond in het Middengebied in eigendom heeft. Er zijn inmiddels koopovereenkomsten gesloten tussen de Grondbank RZG Zuidplas en de gemeente Zuidplas en tussen de provincie en de gemeente Zuidplas om al deze gronden over te nemen en die verkoop zal definitief worden wanneer het nieuwe Omgevingsplan voor het Middengebied onherroepelijk is geworden. De regisserende rol van de provincie zal dus steeds kleiner worden.

Voor een aantal projecten zal de provincie haar regisserende en uitvoerende rol in het Middengebied behouden. Bijvoorbeeld voor de realisatie van de Groene Waterparel en de afgesproken aanpassingen van provinciale wegen.

Faciliteren

De gemeente Zuidplas neemt het grootste deel van de uitvoering van de Overeenkomst voor haar rekening, maar in de Overeenkomst zijn ook nog een heel aantal verplichtingen voor de provincie opgenomen en vooral veel afspraken over onderwerpen die gezamenlijk worden opgepakt (zoals de realisatie van de ecologische verbindingszone en benodigde maatregelen op het gebied van mobiliteit). De provincie heeft in de uitvoering van de Overeenkomst dus vooral een faciliterende rol. Ook deze Herziening van de provinciale Omgevingsverordening en het provinciale Omgevingsprogramma passen binnen die rol. Naar mate steeds meer afspraken uit de Overeenkomst uitgevoerd zijn, zal de faciliterende rol van de provincie steeds kleiner worden.

Stimuleren

Hierboven is beschreven dat de regisserende en faciliterende rol van de provincie door de jaren heen naar verwachting steeds kleiner zal worden. De verwachting is ook dat de provincie in de toekomst steeds meer een stimulerende rol zal innemen voor de ontwikkeling van het Middengebied. De gemeente Zuidplas zal ongetwijfeld nog veel uitdagingen tegenkomen in de ontwikkeling van het Middengebied en de provincie zal de gemeente daarbij waar mogelijk helpen en ondersteunen.

Toelichting

In het Middengebied van de Zuidplaspolder vindt een grootschalige, integrale gebiedsontwikkeling plaats. De afspraken over deze gebiedsontwikkeling zijn vastgelegd in de Bestuurlijke Overeenkomst Ontwikkeling Middengebied Zuidplaspolder die op 1 juli 2021 door de gemeente Zuidplas, de Grondbank RZG Zuidplas en de provincie Zuid-Holland is ondertekend. Er wordt een nieuw dorp met bijbehorende voorzieningen, 47 hectare (uitgeefbaar) bedrijventerrein rond de Gouweknoop, bijbehorende infrastructuur, natuur en recreatievoorzieningen gerealiseerd. De woningbouw in het Vijfde Dorp, de bedrijventerreinen "Doelwijk II" en "Gouwepark II" en de rest van het Middengebied van de Zuidplaspolder worden conform het Convenant Klimaatadaptief Bouwen (4 oktober 2018) of diens opvolger, klimaatadaptief ingericht met een wijze van bebouwing die bijdraagt aan een gezonde en veilige leefomgeving.

Op de locatie 'Vijfde Dorp' komen 8.000 woningen in dorpse en landelijke woonmilieus waarvan minimaal de helft in het betaalbare segment en 30% van de woningen worden sociale huurwoningen. Er zijn 4.200 woningen voor het Middengebied opgenomen in het in 2021 door de provincie aanvaarde regionale woningbouwprogramma tot 2031 van de regio Midden-Holland. Onderdeel van deze aanvaarding is dat tot 2031 2.000 woningen voor deze locatie zijn toegekend uit de 'provinciale woningbehoeftepot'. De 3.800 woningen die na 2030 gerealiseerd worden in het Middengebied, worden voor zo ver mogelijk binnen de toegestane woningvoorraadtoename van de regio Midden-Holland voor de periode 2031-2040 gerealiseerd. Indien dit aantal niet (in zijn geheel) past binnen de dan geldende toegestane woningvoorraadtoename van de regio Midden-Holland voor de periode 2031-2040, omdat er voldoende geschikte woningbouwlocaties elders in de regio Midden-Holland beschikbaar zijn, dan zal dat deel van de 3.800 woningen dat niet past binnen de dan geldende toegestane woningvoorraadtoename van de regio Midden-Holland voor de periode 2031-2040, ten laste worden gebracht van de dan geldende toegestane provinciale woningvoorraadtoename voor de periode 2031-2040. Onder geschikte woningbouwlocaties worden daarbij woningbouwlocaties verstaan die passen binnen het dan geldende provinciale omgevingsbeleid en waarvan aangetoond is dat die uiterlijk in 2040 volledig gerealiseerd kunnen zijn.

Tevens zal de gemeente Zuidplas het Koning Willem I bos realiseren. Het voornemen is om de begrenzing van het Koning Willem I bos op te nemen in het provinciaal omgevingsbeleid nadat deze begrenzing is vastgelegd in het gemeentelijke Omgevingsplan.

- Knoop Leiden West

In de Overeenkomst Knoop Leiden West is een stelsel van bestuurlijke afspraken gemaakt voor een integrale ontwikkeling van de "Knoop" in samenhang met andere projecten in de As Leiden-Katwijk. Voor woningbouw betreft dit afspraken over de ontwikkeling van woningen op de locaties Rijnfront-Noord, Rijnoevers, Frederiksoord Zuid (Oegstgeestse deel), de locatie Rijnoevers (meest zuidelijke eiland) en Rijnfront Zuid. De woningen zijn opgenomen in de Regionale Woonagenda Holland Rijnland. De provincie zal zo nodig in overleg treden over de fasering en dosering van de ruimtelijke ontwikkelingen.

- Noordse Buurt

In de gemeente Nieuwkoop wordt de verouderde glastuinbouwlocatie Noordse Buurt gesaneerd. Dit vindt plaats om de kwaliteit van het landschap, de waterhuishouding, de waterkwaliteit en de ecologische structuur rondom het Natura2000-gebied de Nieuwkoopse Plassen te verbeteren. Om de glassanering in de Noordse Buurt te financieren, is met de gemeente Nieuwkoop overeengekomen 430 woningen boven op de opgave te realiseren aansluitend aan een vijftal kernen. Het gaat om Nieuwveen (De Verwondering), Ter Aar (West en Zuidoost), Noorden (Land van Koppen), Nieuwkoop (Buytewech Noord) en Langeraar (Noordwest).

- Zoeterwoude

Met de gemeente Zoeterwoude is in het kader van de bestuursovereenkomst inzake het HOV-Net Zuid-Holland Noord van 17 mei 2013 de afspraak gemaakt dat zij minimaal 300 woningen zal realiseren in Meerburg.

- Duivenvoordecorridor

Met de gemeente Voorschoten en Leidschendam-Voorburg zijn bestuurlijke afspraken gemaakt voor de ruimtelijke invulling van de Duivenvoordecorridor. De afspraken zijn gericht op het realiseren van een duurzame landschappelijke structuur en het waarborgen van een duurzame recreatiefunctie in een overwegend groen landschap. Dit betekent dat, ondanks dat de Duivenvoordecorridor gelegen is in een gebied met beschermingscategorie 1, waar aanpassing en transformatie niet is toegestaan, deze afspraken wel uitgevoerd kunnen worden. Voorwaarden hiervoor zijn:

- De ruimtelijke kwaliteit van dit gebied dient verbeterd te worden door het vervangen van de kassen en bedrijfsgebouwen die een oppervlak van 33 hectare innemen. Maximaal 15% van het oppervlak van de gesloopte opstallen mag voor woongebouwen worden bestemd. De rest van de gronden wordt benut voor het realiseren van groendoelstellingen.
- Woningbouw is toegestaan mits de realisatie van de groenopgave en de recreatieve functie zich gelijktijdig zullen voltrekken.
- De glastuinbouw wordt gesaneerd, buitenplaatsen en bosschages worden hersteld en ontwikkeld en er wordt voorzien in recreatieve faciliteiten.
- Verrommeling van het landschap moet voorkomen worden. Stimuleren van ruimtelijke functies die bijdragen aan de openheid en het groene landelijk gebied, waarbij als doelstelling het saneren van ongewenste bebouwing geldt.
- Het beleid is erop gericht om dit gebied te transformeren tot relatief grootschalig, groengebied met diverse recreatiemogelijkheden.

- Topmilieus

Voor het leveren van een bijdrage aan een (internationaal) vestigingsklimaat zijn in de afgelopen decennia op meerdere plekken in Zuid-Holland topmilieus gerealiseerd, bijvoorbeeld in delen van de Westlandse Zoom. Het gaat dan om woningbouw, die zowel kwalitatief als financieel, tot het topsegment behoort. Veelal betreft dit kleinere aantallen woningen in het topmilieu. Grootschalige realisatie van een topmilieu is mogelijk op een deel van Valkenburg (zie ook elders in dit Programma).

Toezicht houden op de Huisvestingswet

Het toezicht houden betreft het toezicht op de wettelijke taak van gemeenten om vergunninghouders te huisvesten en om toezicht op de toepassing van de Huisvestingswet in het geval dat gemeenten een huisvestingsverordening vaststellen.

Het provinciale belang om te voorzien in voldoende betaalbare woningen en voldoende passende huisvesting op de juiste plekken voor alle doelgroepen is onderhevig aan ontwikkelingen op de woningmarkt die zich niet beperken tot gemeente- en/of regiogrenzen. Regionale samenwerking is daarom noodzakelijk in het streven naar een evenwichtige regionale woningmarkt. Ten behoeve van een evenwichtige regionale woningmarkt kunnen Gedeputeerde Staten in de toekomst zonodig gebruik maken van artikel 3 van de Huisvestingswet dat de mogelijkheid biedt om op verzoek van burgemeester en wethouders van een of meer gemeenten een woningmarktregio aan te wijzen. Het kan namelijk wenselijk zijn dat een woningmarktregio door de provincie wordt aangewezen, omdat het huisvestingsbeleid van de ene gemeente rechtstreekse gevolgen kan hebben voor de aangrenzende gemeente.

-Huisvesting vergunninghouders (statushouders)

De provincie heeft in het aanvullend beleidskader 2020 beschreven hoe zij haar toezicht uitoefent door gebruik te maken van de bestuurlijke interventieladder. Als een gemeente haar wettelijke taak niet naar behoren uitvoert kan de provincie in het uiterste geval de wettelijke taak voor de gemeente uitvoeren op kosten van de gemeente; de zogenoemde indeplaatsstelling.

De bestuurlijke interventieladder waarborgt dat de gemeente voldoende mogelijkheden heeft gehad om zelf zorg te dragen voor het huisvesten van voldoende vergunninghouders, voordat de provincie over gaat tot de indeplaatsstelling.

-Vaststellen huisvestingsverordening

Als een gemeente een huisvestingsverordening opstelt dient zij zich te houden aan het bepaalde in de Huisvestingswet. Mocht een gemeente dat niet doen dan kan de provincie het besluit tot vaststellen van de huisvestingsverordening voordragen voor schorsing of vernietiging.

Om dit te voorkomen wordt de provincie graag betrokken bij de voorbereiding van het vaststellen van een huisvestingsverordening. Op grond van de Huisvestingswet vragen burgemeester en wethouders bij de voorbereiding van wijziging of vaststelling van een Huisvestingsverordening advies aan Gedepu-

teerde Staten over de gevolgen voor de regionale woningmarkt, de woningbouwopgave en de toepassing van artikel 14 van de Huisvestingswet.

Indien de gemeenteraad voornemens is een huisvestingsverordening vast te stellen vanuit het oogpunt van het bestrijden van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten van schaarste aan woonruimte, dan onderbouwt het college van burgemeester en wethouders in de woonzorgvisie de maatregelen die zij nemen om deze schaarste tegen te gaan. Ook wordt in de woonzorgvisie de inzet van de gemeente op het gebied van de lokale en regionale woningbouwopgave onderbouwd. De provincie vraagt de gemeenten om dit ook in de lokale en regionale woonzorgvisie toe te lichten.

De lokale en regionale woonzorgvisie bevat dan tenminste het volgende:
- Een definitie van het begrip schaarste aan woonruimten. Deze definitie dient aan te sluiten bij de bevindingen van het gebruik van de huisvestingsverordening en de monitor woonruimteverdeling.
- Eén of meer indicatoren waarmee de schaarste wordt gemeten.
- Een kwantitatief uitbreidingsprogramma om de voorraad goedkope woonruimten af te stemmen op de omvang van doelgroepen. Dit is gericht op een significante afname binnen een benoemde termijn (vier jaar) van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten van schaarste aan goedkope woonruimte. De bevindingen van het gebruik van de huisvestingsverordening en de monitor woonruimteverdeling leveren informatie op voor dit uitbreidingsprogramma. Bij dit uitbreidingsprogramma wordt rekening gehouden met de specifieke woningvraag van bepaalde doelgroepen, bijvoorbeeld goed toegankelijke woningen voor senioren.

In het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting staat dat gemeenten voor bepaalde aandachtsgroepen verplicht een urgentieverordening moeten hebben. Hierbij krijgt de provincie een coördinerende rol.

Subsidies

De provincie zet subsidies in voor het stimuleren van de planvorming en bouw van sociale en middenhuurwoningen, geclusterde woningen geschikt voor ouderen en collectieve woonvormen. Alle regelingen zijn onderdeel van de Subsidieregeling wonen Zuid-Holland.

Kennisdeling

De provincie zorgt voor actieve kennisdeling over de verschillende woononderwerpen door middel van bijvoorbeeld bijeenkomsten, websites of leerkringen.

6.1.1.2 Regioplannen en provinciaal plan asielopvang

Wat gaat de provincie doen?

De provincie Zuid-Holland wil samen met gemeenten verantwoordelijkheid nemen in de maatschappelijke opgave om meer en kwalitatief betere asielopvang te realiseren. Met inwerkingtreding van de Spreidingswet hebben gemeenten een (structurele) wettelijke taak in de opvang van asielzoekers gekregen.

Voor het realiseren van voldoende asielopvang zijn in Zuid-Holland Regionale Regietafels (RRT's) ingericht, die rapporteren aan de Provinciale Regietafel (PRT). De regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid hebben hierbij de structuur van de veiligheidsregio aangehouden. De regio's Holland Rijnland en Midden-Holland hanteren de structuur van de woonregio's.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Elke RRT stelt een regioplan op waarin staat beschreven hoe aan de asielopgave wordt voldaan. Hierbij worden ook zoveel mogelijk de opgaven voor de opvang van Oekraïense ontheemden en de huisvesting van vergunninghouders betrokken. De provincie hanteert, om dit te faciliteren, de volgende ruimtelijke uitgangspunten:
- Asielopvang betreft een nieuwe stedelijke ontwikkeling met een maatschappelijke functie (een beheerde opvanglocatie, geen zelfstandige huisvesting).
    - De voorkeur gaat uit naar het realiseren van duurzame locaties voor minimaal vijf jaar en de locatie past binnen de business case van het COA.
    - Locaties binnen bestaand stad- en dorpsgebied (BSD) zijn zeer kansrijk, zoals het transformeren van bestaand vastgoed en leegstaande kantoorpanden. Ook omdat voorzieningen, zoals

winkels en scholen, vanaf deze locaties vaak goed bereikbaar zijn (te maken). Daarnaast zijn woningbouwlocaties buiten BSD die zijn opgenomen in het Omgevingsbeleid, de zogenaamde 3 hectare locaties, kansrijk om (tijdelijk) te benutten voor asielopvang.
    - Voor locaties, die niet passen binnen het Omgevingsbeleid, zijn maatwerk oplossingen bespreekbaar. Gedeputeerde Staten kunnen op aanvraag van burgemeester en wethouders onder voorwaarden ontheffing verlenen, voor een periode van maximaal 15 jaar na ingebruikname van de opvanglocatie.

Maatwerk is mogelijk door vroegtijdig in goed overleg met de provincie te treden. Het maatwerk kan bestaan uit:
- Opvang van asielzoekers op bedrijventerreinen op percelen die incourant zijn voor bedrijven, mits de bedrijfsvoering van omliggende bedrijven niet onevenredig wordt beperkt. Een goed woon- en leefklimaat dient door de gemeente verzekerd te worden (nabijheid voorzieningen, zichtbaarheid, sociale veiligheid).
- Bij uitzondering aan de rand van BSD in het beschermingsgebied onbebouwde ruimte, indien binnen BSD geen ruimte beschikbaar is. Dit kan alleen met toepassing van de afwijkingsmogelijkheden in de verordening, of met toepassing van de ontheffingsbevoegdheid.
- Nevenactiviteiten (zoals flexwoningen) die worden meegenomen in de tijdelijke aanvraag voor een opvanglocatie voor asielzoekers, mits:
    - Asielopvang (maatschappelijke functie) de hoofdactiviteit is en andere functies die gekoppeld worden aan de aanvraag een nevenactiviteit.
    - De asielopvang en de nevenactiviteit vormen ruimtelijk één ontwikkeling. (Bijvoorbeeld omdat de asielopvang locatie en de nevenactiviteit aaneengesloten op één perceel of direct naastgelegen percelen zijn gelegen of omdat het past in één gebiedsontwikkeling of gebiedsaanwijzing).
    - Uitgangspunt hierbij is dat de beoogde termijn voor een nevenactiviteit (bijvoorbeeld flexwoningen) niet langer is dan de termijn voor de hoofdactiviteit asielopvang.

Na afloop van de vergunde periode dient de gemeente te verzekeren in een overeenkomst met grondeigenaren en gebruikers dat de oorspronkelijke functie binnen een jaar wordt hersteld. Het is overigens ook bespreekbaar om op een plek die minimaal 10 jaar is gebruikt voor asielopvang aan de rand van een kern, op basis van het straatje erbij of ertussen, daarna woningbouw mogelijk te maken.
- De provincie blijft monitoren of er beleidswijzigingen nodig zijn in het provinciaal beleid om snel in te kunnen spelen op locaties in de regioplannen voor (duurzame) asielopvang. Hiervoor kan bij een volgende wijziging van het Omgevingsbeleid worden gekeken of aanpassingen van het ruimtelijk beleid noodzakelijk zijn.
- De provincie heeft een rol in het organiseren van de Provinciale Regietafel (PRT), het ondersteunen van de regio's bij het opstellen van de regioplannen om tot voldoende asielopvang te komen, het samen met gemeenten verkennen van locaties en het uitwerken van maatwerk oplossingen voor locaties. De verantwoordelijkheid voor de organisatie van de PRT ligt bij de commissaris van de Koning, de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke invulling van de regioplannen, als het raakt aan het provinciale Omgevingsbeleid, bij Gedeputeerde Staten.

6.1.1.3 Aanpak huisvesting arbeidsmigranten

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt samen met het rijk, maatschappelijke partners en vakbonden aan de uitwerking van de zogenoemde Roemernormen. Het gaat bijvoorbeeld om certificatie van uitzendbureaus en betere registratie van arbeidsmigranten zodat zicht ontstaat op de aantallen en behoefte aan huisvesting. Om hierbij te helpen dienen gemeenten bij nieuwe bedrijvigheid in beeld te brengen hoeveel arbeidsmigranten er komen werken en hoe zij worden gehuisvest. De provincie adviseert gemeenten en andere initiatiefnemers over de gekozen locaties voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Het is van belang dat deze locaties passen binnen de beleidskaders van de provincie. Ook verkent de provincie of gemeenten bij de realisatie van locaties knelpunten ervaren en hoever gemeenten zijn met beleidskaders voor arbeidsmigranten. Hierbij wordt verkend in hoeverre het huidige beleid ten aanzien van ruimtelijke mogelijkheden voldoende is en of wordt samengewerkt om huisvesting aan te jagen en te versnellen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Beleid huisvesting arbeidsmigranten: locaties

Huisvesting van arbeidsmigranten (zowel tijdelijk als permanent) wordt beschouwd als een stedelijke functie die – in overeenstemming met de ladder voor duurzame verstedelijking – in beginsel binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) moet worden gerealiseerd. Dat kan in de bestaande woningvoorraad, maar ook via transformatie van leegkomende andere panden of (tijdelijk) op nog niet ontwikkelde locaties voor bijvoorbeeld woningbouw of bedrijventerreinen.

Onder voorwaarden is short- en midstay huisvesting ten behoeve van arbeidsmigranten mogelijk in de greenports (glastuinbouw, bollenteelt en boom- en sierteelt). Hierdoor kunnen arbeidsmigranten dichter in de buurt van het werk worden gehuisvest. Hergebruik of transformatie van kassen naar andere functies dan teelt is niet mogelijk. Dit geldt eveneens voor de als categorie 1 gekwalificeerde bedrijfsbebouwing ten behoeve van de herstructureringsopgave in het door de gemeente en de provincie vastgestelde Werkboek Westland.

Voor nieuwbouw kan ook gedacht worden aan (tijdelijke) huisvesting op bouwlocaties die nog niet/ niet-geheel zijn ontwikkeld. Huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen is toegestaan op percelen waarvoor bedrijven weinig belangstelling tonen (incourant) of bij meervoudig ruimtegebruik. Bij het laatste valt te denken aan huisvesting boven op een loods of verzamelgebouw). In alle gevallen geldt: mits de bedrijfsvoering van omliggende bedrijven niet onevenredig wordt beperkt en een goed woon- en leefklimaat kan worden geboden (nabijheid voorzieningen, zichtbaarheid, sociale veiligheid). De voorgaande vormen van huisvesting zullen in de regel niet op een “woonbestemming” worden gerealiseerd, maar eerder op een bestemming “verblijf, logies” etc.

Bij een piekbehoefte kan tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten voor maximaal drie maanden worden gerealiseerd bij het bedrijf (op het betreffende terrein/perceel) dat de arbeidskrachten gedurende deze piekperiode nodig heeft. Daarna moet de bebouwing weer worden verwijderd en de huisvesting beëindigd. Wel is het van belang dat de huisvesting geen belemmering vormt voor de (agrarische) bedrijfsvoering in de omgeving.

Hergebruik van bestaande of leegstaande gebouwen ten behoeve van de (tijdelijke) huisvesting van arbeidsmigranten buiten BSD is in beginsel mogelijk. Hierbij is de nabijheid van voorzieningen wel gewenst. Ruimtelijke kwaliteitseisen zijn van toepassing. Gebruik van recreatiecomplexen voor de al dan niet tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten en eventuele andere groepen die tijdelijke huisvesting zoeken, is ongewenst indien dit de hoofdfunctie van het complex (toeristisch-recreatief gebruik) in de weg zit.

Beleid huisvesting arbeidsmigranten: kwaliteit SNF

Om de omstandigheden waarin arbeidsmigranten wonen te verbeteren zijn de volgende zaken van belang. Allereerst is een goed woon- en leefklimaat voor arbeidsmigranten van belang. Huisvesting voor arbeidsmigranten dient dan ook minimaal te voldoen aan de normen van de Stichting Normering Flexwonen (SNF). Minimaal, omdat de provincie graag ziet dat gemeenten en marktpartijen hogere kwaliteitsnormen stellen, zoals ook aanbevolen door het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten, vastgelegd in het rapport ‘Geen tweederangsburgers’, oktober 2020.

Organisaties die de huisvesting van arbeidsmigranten verzorgen kunnen een certificaat van de SNF behalen als zij laten zien dat zij aan de kwaliteitsnormen van SNF voldoen. Het certificaat kan worden ingetrokken indien er op grond van de controle niet wordt voldaan aan de SNF-normen. Het intrekken van het certificaat door SNF betekent echter niet per se dat de locatie vanuit dit Omgevingsbeleid ongeschikt is.

Eén persoon per kamer

Het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten noemt ook de norm van één persoon per slaapkamer met een minimale oppervlakte van 5,5 m^2 (ongeveer drie keer de oppervlakte van een éénpersoonsbed) en minimaal 15m2 leefoppervlakte per persoon in de woonvoorziening (inclusief genoemde 5,5 m^2). Onder deze leefoppervlaktes vallen bijvoorbeeld ook gangen en gelijksoortige gezamenlijke voorzieningen. De provincie Zuid-Holland hecht ook een groot belang aan de huisvestingskwaliteit en wil hierin ook deze Roemernorm volgen.

In de sector wordt ook aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van "Roemer". Er wordt een nieuwe standaard geschapen die gaat bijdragen aan kwaliteitsverbetering en daarmee bijdraagt aan het versterken van de bonafide partijen op het vlak van huisvesting van arbeidsmigranten.

Het is daarom wenselijk dat gemeenten uitgaan van deze normen bij nieuwbouw van huisvesting voor arbeidsmigranten en bij bestaande locaties voor de huisvesting van arbeidsmigranten waarvoor een nieuwe vergunning wordt afgegeven. Zowel bij nieuwbouw als bij de overige bestaande locaties zoals genoemd, gaat het steeds om minimaal 10 bedden. Situaties waarin huisvesting uit de bestaande voorraad

wordt herbestemd zonder dat een nieuwe vergunning nodig is, vallen hier niet onder. Onder groepsaccommodaties wordt verstaan accommodaties die permanent of tijdelijk zijn, bedoeld voor huisvesting van arbeidsmigranten, al dan niet gemengd met andere doelgroepen, zoals bijvoorbeeld spoedzoekers en jongeren/studenten, waar de beschikking is over gezamenlijke ruimtes zoals een woonkamer en gedeeld sanitair.

In geval van een stel is het mogelijk om twee personen per slaapkamer te huisvesten. In dat geval is voor de oppervlakte van de slaapkamer dan wel twee keer minimaal 5,5 m^2 en voor de leefoppervlakte twee keer 15m^2 wenselijk. Dat kan ook zijn in de vorm van twee slaapkamers (opgeteld minimaal twee keer 5,5 m^2 en twee keer de leefruimte per persoon van 15m^2). Bij huisvesting in de vorm van de zogenaamde piekseizoenregeling (maximaal 3 maanden) lijkt het redelijk om de vigerende voorwaarden van SNF op dit gebied aan te houden en niet uit te gaan van 1 persoon per kamer.

Het doel is de kwaliteit van huisvesting – en daarmee de leefbaarheid, welzijn, welbevinden en privacy - voor arbeidsmigranten te verbeteren. Door te zorgen voor voldoende persoonlijke ruimte, en respect voor de privacy wordt een gezonde leefomgeving bevorderd. Dit kan bijdragen aan het verminderen van stress en het verbeteren van de algehele mentale en fysieke gezondheid van arbeidsmigranten. Uit meerjarig onderzoek van RISBO blijkt dat arbeidsmigranten die op of net boven het wettelijk minimumloop (WML) worden betaald, zich bij langer verblijf in Nederland minder gewaardeerd voelen en hun (mentale) gezondheid achteruitgaat. Dit effect doet zich vooral in de provincie Zuid-Holland voor. RISBO vermoedt dat dit te maken heeft met werkomstandigheden en de leeftijd van de langer verblijvende groep. Onze verwachting is dat goede huisvesting met meer privacy kan bijdragen aan beter welbevinden.

Het is niet gewenst een verdienmodel in stand te houden als een arbeidsmigrant wordt gehuisvest tegen (te) lage kosten. Dit gaat ten koste van onder meer de leefomstandigheden van deze arbeidsmigrant en de spankracht van de samenleving. Het belang van een goede woon- en leefkwaliteit weegt hier dan ook op tegen het bezwaar dat mogelijk meer druk ontstaat op het goedkopere segment en mogelijke prijsstijgingen. De kostenstijging zal met groepsaccommodaties en een minimumaantal jaren niet fors zijn, is de verwachting.

Er zijn gesprekken gevoerd met markt- en overheidsorganisaties. Zij geven onder meer aan dat de wens van één persoon per kamer bijdraagt aan het welzijn van de arbeidsmigrant. Door verbeterde omstandigheden in eigen land willen veel arbeidsmigranten kamers vaak niet meer delen; andere arbeidsmigranten zijn hier vanwege het kostenvoordeel nog wel toe bereid.

Tegelijk geven zij aan dat de kosten per kamer mogelijk stijgen. De Vereniging van Huisvesters Arbeidsmigranten geeft aan dat dit met een slim ontwerpproces meevalt. Een huisvester geeft aan dat voor de terugverdiencapaciteit de minimale termijn van een locatie van 15 jaar van belang is. In Zuid-Holland is in de greenports 15 jaar het maximum; op bedrijventerreinen geldt nu 10 jaar maximaal (daar wordt dit lastiger in geval van een groepsaccommodatie vanaf 10 bedden met een nieuwe vergunning).

Mocht sprake zijn van kostenstijging, dan wordt deze waarschijnlijk doorberekend aan de huurder/werkgever (uitzender of inlener) maar komt deze niet bij de arbeidsmigrant terecht. De kosten kunnen maar heel beperkt worden doorberekend aan de arbeidsmigrant. Bij de Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU) en de Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendondernemingen (NBBU) is de huurprijs gebonden aan een maximum, volgens het daar geldende Prijs-kwaliteitsysteem (PKS). Ook het puntenstelsel van het landelijke woningwaarderingsstelsel voor Onzelfstandige eenheden (WWSO) is van toepassing op onzelfstandige woningen (ook voor de partijen die niet vallen onder het PKS). Voor de arbeidsmigrant zelf geldt dus een maximale huurprijs. Een huisvester geeft aan dat hij binnen deze maxima goed eenpersoonskamers kan bouwen. Waar de hogere kosten precies terecht komen (uitzendbureau, inlener) is niet goed te voorspellen volgens marktpartijen zoals VNO-NCW, ABU en de FNV. Als de inlener arbeidsmigranten echt nodig heeft zal deze de wat hogere huurprijs betalen. Door uit te gaan van groepsaccommodaties met ten minste 10 bedden moet in beginsel een goede businesscase op te bouwen zijn. De businesscase verbetert naarmate de vergunde duur langer is en ter plaatse naar een optimum in het aantal bewoners kan worden gestreefd.

Ook is aangegeven dat door de kwaliteitseisen van huisvesting te verhogen, bonafide huisvesters worden gestimuleerd. Dit zijn huisvesters die ook op andere vlakken kwaliteit hoog in het vaandel hebben staan. De stimulering van één persoon per kamer draagt daarmee bij aan een bredere kwaliteitsslag. Er zijn al huisvesters die dit in hun eigen bouwbeleid hebben opgenomen als norm. Ook SNF en AKF zijn op weg deze norm in te voeren.

Grote zorgen worden geuit op gebied van het verdwijnen van de huidige huurcontractmogelijkheden (naar aard van korte duur) voor arbeidsmigranten en het inzetten op langlopende contracten die uitgaan van wonen (niet logies) als bestemming. Een huurcontract naar burgerlijk recht voor onbepaalde tijd kan

immers alleen op de bestemming "wonen" worden afgesloten. De meeste huidige locaties zijn dan niet meer legaal (hebben bijvoorbeeld een bestemming "verblijf"/"logies"/"recreatie"/"horeca") en er zal moeten worden uitgeweken naar locaties waar een woonbestemming op zit of kan komen. Dit vormt dan een nieuwe concurrerende woonvorm (bij één persoon per kamer zijn ook alternatieve doelgroepen mogelijk). Draagvlak in een woonwijk voor grootschalige locaties zal lastiger worden. Hier heeft de provincie echter geen taak of bevoegdheid.

Scheiding bed en baan

Scheiding van bed en baan is een belangrijk uitgangspunt om misstanden en uitbuiting van arbeidsmigranten tegen te gaan. Zo is het zeer ongewenst dat beëindiging van het werkcontract van arbeidsmigranten samenvalt met snelle beëindiging van het wooncontract, waardoor arbeidsmigranten snel op straat komen te staan. In de Wet goed verhuurderschap is juridisch geregeld dat de huurcontracten niet meer afhankelijk mogen zijn van de arbeidscontracten en separaat dienen te worden gesloten. Misstanden kunnen aangekaart worden via een klachtprocedure bij een door de wet ingesteld meldpunt. Aanvullend kunnen gemeenten in een verhuurdersverordening een vergunningplicht in het leven roepen waardoor het mogelijk is om verhuurders te toetsen aan de eisen van goed verhuurderschap.

Huisvestingseffect en vraag

Bij de komst of uitbreiding van nieuwe bedrijvigheid bestaat er een verplichting om bij initiatieven die leiden tot een aanzienlijke toename van de huisvestingsvraag, onderzoek te doen naar het effect op de huisvesting en tevens aan te geven hoe in de extra vraag wordt voorzien. Dit dient regionaal te worden afgestemd.

Waar dit in de rapportage van Emile Roemer de 'bedrijfseffectrapportage' wordt genoemd, kiest de provincie voor 'huisvestingseffect' omdat dit beter aangeeft waar het om gaat.

Het huisvestingseffect zoals verordend, ziet alleen op gevallen van nieuwe bedrijvigheid of uitbreiding daarvan waarbij het omgevingsplan wijzigt. Vaak is dit in een later stadium van de planvorming als er al bedrijvigheid in zicht is en (nog) geen ruimte beschikbaar is voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Het is daarom van belang dat gemeente deze aspecten ook al vroeg regionaal bespreken, bijvoorbeeld wanneer (regionale) gesprekken worden gevoerd over de economie en bedrijvigheid. Zo kan de gemeente de huisvesting van arbeidsmigranten laten meewegen in overwegingen en besluiten rondom (nieuwe) bedrijvigheid. Het huisvestingseffect wordt hierdoor al aan de voorkant van planvorming meegenomen.

Daarnaast is het van belang dat gemeenten de gehele vraag naar huisvesting voor arbeidsmigranten actueel houden en voorzien in voldoende mogelijkheden hiervoor. Het is gewenst dit ook af te stemmen met omliggende gemeenten en/of in de regio.

De Monitor huisvesting aandachtsgroepen bevat een deel van de opgave, maar bevat nog niet alle arbeidsmigranten. Waar mogelijk wordt verwacht dat de gemeente deze data aanvult met eigen data en combineert met de Monitor (in de databank van de monitor zijn soms ook meer data beschikbaar dan meegenomen in de Monitor). Hiermee wordt scherper inzicht verkregen in de totale huisvestingsvraag van arbeidsmigranten die tijdelijk in de gemeente werken en ook in de huisvestingsvraag van de arbeidsmigranten die langdurig in de gemeente wonen of willen wonen. De huisvestingsvraag en wenselijke woonomstandigheden van deze groepen verschillen sterk van elkaar, bijvoorbeeld door verschillen in gezinssamenstelling. Om in te kunnen spelen op de verschillende huisvestingswensen van arbeidsmigranten is het dus van belang dat gemeenten daarin differentiëren en zowel de huisvestingsvraag voor zowel tijdelijk als langdurig verblijf onderzoeken en registreren.

Daarbij is belangrijk dat gemeenten ook een overzicht hebben van de bestaande en geplande huisvestingsmogelijkheden voor arbeidsmigranten, voor zowel tijdelijk als langdurig verblijf. Op die manier wordt inzicht verkregen in eventuele regionale hiaten en welk aanvullend aanbod daarvoor nodig is. Wij gaan ervan uit dat deze vraag wordt geaccommodeerd (inclusief het huisvestingseffect voor specifieke situaties) en dat vraag en mogelijkheden door een gemeente worden beschreven – telkens op het beleids- of uitvoeringsniveau dat daarmee overeenstemt - in omgevingsvisies, woonzorgvisies (c.q. volkshuisvestingsprogramma's), omgevingsplannen of onderbouwingen van afwijkingen daarop en planregistraties.

Beleidsdoel 6.2 Ruimte en landschap

6.2 Ruimte en landschap

De provincie wil de schaarse ruimte in de stedelijke en landelijke gebieden optimaal beschermen en benutten voor de verschillende opgaven in de leefomgeving. Daarbij gaat kwaliteit boven kwantiteit, houdt

de provincie rekening met het water- en bodemsysteem en zet zij in op zowel het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit als het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.

In haar rol als gebiedsregisseur en vanuit de verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ordening, weegt de provincie zorgvuldig af welke ruimtelijke ontwikkelingen op welke plek wenselijk zijn. Daarbij stuurt zij op:

Toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling

De provincie streeft naar een toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling waarbij de beperkt beschikbare ruimte beter en efficiënter wordt benut. Daarbij wordt toegewerkt naar een nieuwe balans tussen opgaven op het gebied van onder andere wonen, werken, natuur, landbouw, energie en water. Steden en dorpen ontwikkelen zich hierbij optimaal binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) en locaties aan de rand van BSD, waaronder de grote buitenstedelijke bouwlocaties en het "straatje erbij". Tegelijkertijd wil de provincie de kwaliteiten van het landschap behouden en versterken en ruimte beschikbaar houden voor het realiseren van opgaven die voorwaardelijk zijn voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland.

Ruimtelijke kwaliteit en landschap

De provincie wil de ruimtelijke kwaliteit van stedelijke en landelijke gebieden behouden en versterken. Dit geldt in principe voor het grondgebied van de gehele provincie, dat wil zeggen zowel voor de bebouwde als onbebouwde ruimte. Ruimtelijke kwaliteit is het resultaat van goede ruimtelijke ordening en samenspel van toekomstwaarde, gebruikswaarde en belevingswaarde. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook duurzaam houdbaar (of bewust tijdelijk) en in hun uiterlijke verschijning positief bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving.

Groenblauw netwerk

De provincie streeft naar een voor mens en dier toegankelijk, hoogkwalitatief en robuust groenblauw netwerk binnen en tussen steden, dorpen en landschappen. Dit groenblauw netwerk kan tegen een stootje en draagt bij aan een aantrekkelijk, natuurinclusief, gezond en klimaatbestendig Zuid-Holland.

Ontwikkelingen houden rekening met water en bodem

In het licht van klimaatverandering, bodemdaling en toenemende druk op de leefomgeving is het essentieel dat water en bodem een centrale rol spelen in de ruimtelijke ordening van Zuid-Holland. Rekening houden met water en bodem betekent dat bij het plannen en inrichten van gebieden de natuurlijke kenmerken en draagkracht van het landschap leidend zijn. Dit vraagt om een fundamentele omslag: niet langer aanpassen aan de ruimtewensen van mens en economie, maar bouwen en ontwikkelen binnen de grenzen die water- en bodemsystemen stellen. Dat betekent dat ruimte die nodig is voor het water- en bodemsysteem vrij wordt gehouden van ruimtelijke functies die daar niet mee gecombineerd kunnen worden. En dat ruimtelijke functies tijdig anticiperen op onvermijdbare veranderingen in bodem- en watercondities die niet meer kunnen worden opgevangen, gemitigeerd of voorkomen.

Maatregelen van 6.2 Ruimte en landschap

6.2.1.1 Gebiedsgerichte uitwerking ruimtelijke koers

Wat gaat de provincie doen?

De provincie is gestart met gebiedsgerichte uitwerkingen van de ruimtelijke koers. De ruimtelijke afwegingen die hiervoor plaatsvinden worden besproken in vijf BO-RO-tafels (Bestuurlijk Overleg Ruimtelijke Ordening). De bijbehorende gebieden zijn: Haagse regio, Rotterdamse regio, Duin- en Bollenstreek met Leidse regio, Veenweiden en Delta.

Bij het maken van de gebiedsgerichte uitwerkingen werkt de provincie primair samen met gemeenten en waterschappen. Hiervoor is zowel vanuit de provincie als vanuit de partners voldoende en kwalitatief goede inzet vereist. De gebiedssamenwerking op ruimtelijke ordening is in ontwikkeling. Deze samenwerking is complementair aan andere gebiedsprocessen, zoals het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) en NOVEX.

In het kader van de Ruimtelijke Puzzel ontwikkelt de provincie digitale informatieproducten die het programma en de bijbehorende opgaven ondersteunen. Hiermee faciliteert de provincie de gebiedsprocessen en draagt zij bij aan maatschappelijk gewenste transparantie.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Vanuit de complexe opgaven voor de fysieke leefomgeving ontwikkelt de provincie een geïntegreerde aanpak waarin het maken van afwegingen vorm krijgt. De aanpak richt zich op een evenwichtige inrichting van de ruimte, waarbij onder andere wonen, werken, mobiliteit, energie en klimaatadaptatie in samenhang worden aangepakt, met behoud van voldoende ruimte voor landbouw, natuur en recreatie en oog voor de specifieke kenmerken van de regio. Afwegingen in de fysieke leefomgeving zijn noodzakelijk om een goede balans te vinden tussen de groeiende vraag naar woningen, duurzame mobiliteit, natuur, een duurzame energievoorziening, een toekomstbestendige landbouw en een veerkrachtige leefomgeving.

De provincie kiest voor een zorgvuldige en participatieve aanpak, waarbij zij samen met partners op een lerende manier werkt aan de toekomst. Hierbij zijn bestaande doelen zoals op het gebied van ruimtelijke ordening, woningbouw, mobiliteit, energietransitie, landbouw, natuur en water en bodem sturend uitgangspunt. Deze doelen vloeien voort uit (inter-) nationale verplichtingen, vastgelegd in wetgeving en bestuursakkoorden.

De kracht van deze maatregel ligt in de samenhangende en gebiedsgerichte aanpak;
- Samenhangend, omdat de provincie de doelen voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaatadaptatie integraal met partners uitwerkt;
- Gebiedsgericht, omdat de aanpak is afgestemd op de specifieke kenmerken van de regio's binnen de provincie, zoals meer verstedelijkte gebieden, of meer agrarische gebieden en industriële gebieden.

Om deze aanpak te laten slagen worden per gebied Bestuurlijk Overleg Ruimtelijke Ordening georganiseerd. Deze tafels worden ingezet voor:
- Het kanaliseren van informatie en participatie bij beleidsvorming;
- Het versnellen van keuzes voor bovenlokale opgaven waar ruimtelijke afwegingen en een provinciale regierol nodig zijn, zoals bij de inpassing en aanleg van duurzame energievoorzieningen;
- Het gezamenlijk opstellen van gebiedsprogramma's en gebiedsafwegingen, inclusief bijhorende kaarten en uitvoeringsafspraken. Hierin wordt vastgelegd wat prioriteit heeft en waar en hoeveel ruimte er voor de verschillende opgaven wordt gereserveerd. Uitgangspunt hierbij is dat zorgvuldig wordt omgegaan met eventuele functiewijziging van landbouwgrond naar andere functies. In een gebied kunnen meerdere landschapstypen met specifieke opgaven voorkomen. Afhankelijk van de kwaliteiten en draagkracht van de voorkomende landschapstypen kunnen de opgaven per gebied op verschillende manieren worden uitgewerkt. De provincie onderscheidt hierbij de volgende landschapstypen:
  - Delta;
  - Veenweide en droogmakerijen:
    - Waarden (Krimpenerwaard, Alblasserwaard);
    - Overig veenweidegebied;
    - Droogmakerijen;
  - Kust en duinen.

Naast bovengenoemde landschapstypen zijn door menselijk ingrijpen in hoogstedelijke en grootindustriële gebieden andere verschijningsvormen ontstaan, waarbij het oorspronkelijke landschap niet langer of nog slechts beperkt waarneembaar is. Hier wordt in de landschapstafels aandacht aan besteed.

6.2.1.2 Richting geven aan kleinschalige ontwikkelingen in de onbebouwde ruimte

Wat gaat de provincie doen?

De provincie hanteert het 'nee, tenzij'-beleid voor ontwikkelingen met stedelijke functies in het beschermingsgebied onbebouwde ruimte, zoals vastgelegd in artikel 7.41dd van de Omgevingsverordening. Op dit beleid zijn enkele uitzonderingen van toepassing, waaronder voor kleinschalige ontwikkelingen met stedelijke functies van het type *inpassen*. Deze maatregel richt zich op twee vaker voorkomende vormen van kleinschalige ontwikkelingen – herontwikkeling van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) en uitbreiding van niet-agrarische bedrijven op solitaire locaties – waarvoor richtsnoeren zijn opgesteld.

De provincie:

- Hanteert een richtsnoer voor de herontwikkeling van vrijkomende agrarische bebouwing en een richtsnoer voor uitbreiding van niet-agrarische bedrijvigheid in het beschermingsgebied onbebouwde ruimte van Zuid-Holland.
- Toetst ruimtelijke initiatieven aan deze richtsnoeren en beoordeelt of plannen voldoen.
- Stimuleert het opstellen van gebiedsgerichte kaders in regio's waar meerdere herontwikkelings- of uitbreidingsinitiatieven spelen, zeker in gebieden met veel stoppende agrarische bedrijven.
- Stuurt op behoud of verbetering van ruimtelijke kwaliteit bij de herontwikkeling van vrijkomende agrarische bebouwing, met inachtneming van cultuurhistorische waarden, uitstraling van boerderij-erf, landschap en de identiteit van het gebied.
- Voorkomt dat individuele ontwikkelingen samen leiden tot een grotere ruimtelijke impact, met versnippering van functies en verlies van landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
- Beperkt uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven in de onbebouwde ruimte die keer op keer worden vergroot en stimuleert verplaatsing van deze bedrijven naar bedrijventerreinen.
- Stemt ruimtelijke keuzes voor herontwikkeling af met andere provinciale opgaven, zoals landbouw, het verbeteren van natuurdoelen en waterkwaliteit, stikstofreductie, klimaatadaptatie en -mitigatie, het tegengaan van bodemdaling en de energietransitie.
- Voert overleg met gemeenten en regio's over de toepassing van het richtsnoer.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

De provincie stuurt op de herontwikkeling van vrijkomende agrarische bebouwing buiten de gebieden voor glastuinbouw, boom- en sierteelt en bollenteelt. Hoewel de impact van herontwikkeling per individueel perceel vaak beperkt blijft, kan de optelsom van meerdere ontwikkelingen een aanzienlijke impact hebben op de ruimtelijke kwaliteit en ontwikkelrichting van een gebied, zeker in gebieden waar veel agrarische bedrijven stoppen. Daarom vraagt de provincie individuele plannen op elkaar af te stemmen en stimuleert zij het opstellen van gebiedsgerichte kaders. Bij functieverandering van bebouwing en ruimte in het onbebouwd gebied wordt ten doel gesteld de ruimtelijke kwaliteit ten minste te behouden of te verbeteren. Ook dienen cultuurhistorische waarden van bebouwing, erf en landschap behouden te blijven en sluit nieuwe bebouwing aan op de identiteit van het gebied.

Voor individuele plannen hanteert de provincie het volgende richtsnoer:
- Nieuwe functies kunnen zich vestigen binnen de bestaande bebouwing; uitbreiding van de bebouwing is uitgesloten, ook in de toekomst.
- Hergebruik van kassen is uitgesloten.
- Sloop en nieuwbouw van (een deel van) de bebouwing is mogelijk, mits:
  - de hoeveelheid bebouwing per saldo substantieel afneemt;
  - het perceel de uitstraling behoudt van een boerderij-erf; en
  - cultuurhistorisch waardevolle bebouwing in stand blijft.
- De verkeer aantrekkende werking van de nieuwe functies is gering en past bij de huidige ontsluitingsstructuur.
- Rekening wordt gehouden met de bestaande aanwezige functies in de omgeving.
- Als het gaat om bedrijvigheid wordt dit beperkt tot lichte vormen (vergelijkbaar met milieucategorie 1 en 2).
- Opslag van materialen buiten de bebouwing is uitgesloten.
- Het toevoegen van woningen is in beperkte mate mogelijk. Het toevoegen van een groter aantal wooneenheden is mogelijk voor zorgfuncties en huisvesting van arbeidsmigranten. De toevoeging van woningen moet passen in het regionaal woningbouwprogramma; betaalbaarheid en bouwen voor kleine huishoudens zijn aandachtspunten.
- De omvang van de woningen moet passend zijn bij de uitstraling van het boerderijerf. Als richtsnoer geldt een maximum van 2.000 m3 te verdelen over de te bouwen woningen en maximaal 650 m3 per woning.

Daarnaast is ander relevant provinciaal beleid van toepassing, onder meer op het gebied van water, bodem en toekomstbestendig bouwen.

Voor bestaande niet-agrarische bedrijven buiten dorpskernen geldt dat verdere doorgroei op deze solitaire locaties in principe niet wenselijk is. Wanneer bedrijven willen uitbreiden, geldt verplaatsing naar een bedrijventerrein als uitgangspunt. Ter plaatse wordt uitbreiding beperkt tot eenmalig 10%, mits de ruimtelijke kwaliteit per saldo gelijk blijft of verbetert.

6.2.1.3 Transformeren, herstructureren en verdichten van locaties

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil ruimte bieden aan organische ontwikkeling en functiemenging vanuit het oogpunt van betere benutting en kwaliteitsverbetering van het bestaand stads- en dorpsgebied. Diverse locaties in en nabij het stedelijk gebied zullen een andere functie krijgen die op die plek passender is, zowel vanuit behoefte als vanuit kwaliteit. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de Binckhorst in Den Haag of Stadshavens in Rotterdam. Dit past bij de provinciale ambitie voor een aantrekkelijk leefklimaat. Op een aantal plekken richt de transformatie zich vooral op de herontwikkeling naar gemengd stedelijk gebied. Dit gaat gepaard met een meer intensieve benutting van de ruimte rekening houdend met de ligging ten opzichte van het openbaar vervoernetwerk. Aan de rand van de steden gaat het vooral om het combineren van stedelijke functies met recreatieve en groene functies.

Bij het bieden van ruimte aan organische ontwikkeling en functiemenging worden bedrijventerreinen steeds meer ontzien omdat de ruimte voor werken steeds schaarser wordt. De afspraken die in de, door GS aanvaarde, regionale bedrijventerreinenvisies zijn gemaakt over transformatie blijven wel van kracht. Verder zet de provincie in op het toevoegen van werkfuncties binnen woongebieden, het transformeren van leegstaande kantoren en het vitaal houden en maken van centrumgebieden door toevoeging van andere functies dan alleen winkels. Dit zorgt voor een goede functiemenging en aantrekkelijke, levendige gebieden.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Verdichting, herstructurering en transformatie zijn ingewikkelde en financieel zware opgaves. Rijkssubsidies voor verstedelijking en stedelijke vernieuwing zijn afgebouwd en het investeringsvermogen van woningcorporaties is ontoereikend. In de Provincie Zuid-Holland zijn er veel belangrijke transformatiegebieden waar de provincie al langere tijd op inzet. Deze transformatiegebieden zijn weergegeven op de kaart met transformatiegebieden. De kaart is niet meer volledig. Recent zijn er nieuwe locaties als transformatiegebieden aangewezen in de, door GS aanvaarde, regionale bedrijventerreinenvisies. Hieronder volgt een beknopte beschrijving van enkele transformatiegebieden waar de Provincie al langere tijd op inzet.

Bedrijventerrein Binckhorst - gemeente Den Haag

Bedrijventerrein Binckhorst is een gemengd bedrijventerrein, waar enkele (watergebonden) bedrijven gevestigd zijn. Het gaat o.a. om het afvaloverslagstation van de AVR en om een beton-metselzandcentrale. De Binckhorst wordt getransformeerd naar gemengd stedelijk gebied waar een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit voorop staat. Wanneer bedrijven niet elders gecompenseerd kunnen worden, ligt het accent op optimale inpassing. Hierbij geldt het provinciale doel om voldoende ruimte voor watergebonden bedrijven en bedrijven in milieucategorie 3.1 en hoger te houden. Woningbouw binnen de milieucontour van bedrijven is niet uitgesloten, mits deze niet wordt beperkt in hun functioneren.

Stadshavens – gemeente Rotterdam

Door de uitgifte van kavels op de Tweede Maasvlakte is er ruimte ontstaan voor herverkaveling van het havenindustrieel complex. In delen van het havengebied worden de stadshavens getransformeerd naar gemengde, stedelijke woonwerkmilieus. Voor de provincie is het belangrijk dat de transformatie bijdraagt aan de bundeling van verstedelijking, infrastructuur, voorzieningen en economische activiteiten gericht op concentratie, waarbij rekening wordt gehouden met kwalitatieve vraagontwikkelingen op de regionale woningmarkt en het versterken van de mainportfunctie. Gelet op de buitendijkse ligging is waterveiligheid een belangrijk aandachtspunt.

Schieoevers Noord - gemeente Delft

Schieoevers Noord heeft grote potentie om, van een monofunctioneel werkgebied, te transformeren naar een gemengd stedelijk gebied waar gewerkt en gewoond kan worden. Uitgangspunt is om dit gemengd stedelijk gebied te realiseren. Hierbij wordt rekening gehouden met de zittende bedrijven. Schieoevers Noord kan voorzien in de ruimtebehoefte van bedrijven die onder andere ontstaan zijn op de campus Delft. Het gebied ligt centraal in Delft, tussen de treinstations Delft en Delft Campus en de historische binnenstad. Ook de TU Delft Campus en TU Delft Campus Zuid grenzen aan Schieoevers. Het gebied is via de Kruithuisweg (N470) verbonden met de A4 en A13.

Bij de transformatie van Schieoevers Noord gelden de provinciale doelen om voldoende ruimte voor bedrijven met de hoogst mogelijke milieucategorie en watergebonden bedrijven te houden en woningbouw mogelijk te maken. Hierover zijn afspraken gemaakt die in de regionale bedrijventerreinenvisie MRDH zijn aanvaard.

Recreatief knooppunt Sliedrecht (Sliedrecht Buiten)

De Merwedezone biedt een ontwikkelingskader voor het regiopark met recreatieve knooppunten. Ten behoeve van het recreatief knooppunt Sliedrecht moeten sportvelden worden uitgeplaatst van een bedrijventerrein naar een locatie buiten bestaand stads- en dorpsgebied. De uitplaatsing van de sportvelden moet plaatsvinden in combinatie met de knooppuntontwikkeling Sliedrecht.

Uitgangspunt bij de ontwikkeling van het regiopark moet zijn dat de verrommeling wordt tegengegaan, dat de agrarische bedrijfsvoering wordt gerespecteerd en dat de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het gebied worden behouden en versterkt.

Plaspoelpolder

De gemeente Rijswijk wil twee delen van het bedrijventerrein Plaspoelpolder transformeren naar gemengde woon-werkgebieden. Het gaat om At the Park (Kesslerpark) en het Havenkwartier. Het middengebied van de Plaspoelpolder blijft een monofunctioneel bedrijventerrein dat beter benut gaat worden. Om deze transformatie mogelijk te maken zijn afspraken gemaakt die opgenomen zijn in de bedrijventerreinenvisie MRDH die aanvaard is.

Transformatie van glastuinbouwgebieden

Naast bovengenoemde transformatiegebieden (en transformatiegebieden opgenomen in de, door GS aanvaarde, regionale bedrijventerreinenvisies) zijn er nog een aantal niet duurzame (of verouderde) glastuinbouwgebieden waar transformatie zal gaan plaatsvinden. Deze transformatiegebieden met niet duurzaam glas hebben de aanduiding transformatie op de bij dit onderdeel behorende kaart.

- Erasmuszone Wateringen: van glastuinbouwgebied naar gemengd stedelijk milieu wonen plus werken
- Glastuinbouwgebieden in Aar- en Amstelzone van glastuinbouw naar gemengde functies (wonen, recreatie, agrarisch en natuur)
- Glastuinbouwgebied Lansingerland, Hoekeindsche weg: van glas naar stedelijk gebied
- Gemeente Katwijk, Zijlhoek-de Woerd: van glastuinbouw naar gemengd milieu (hoogwaardig werkmilieu, recreatie- en natuur)
- Deze gebieden kunnen transformeren naar een andere functie. De nog aanwezige glastuinbouwbedrijven vallen op grond van de verordening onder de regeling voor verspreid glas, dit houdt in dat per bedrijf een oppervlakte van maximaal 2 ha glas mogelijk is.

Gebiedsspecifieke maatregel

Zie de kaart met transformatiegebieden, aangevuld met de locaties die zijn opgenomen in de, door GS aanvaarde, regionale bedrijventerreinenvisies.

6.2.2.1 Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil samen met partners, waaronder in het bijzonder de Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, de maatschappelijke waarden van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland behouden en versterken. Het gaat om een veenweidelandschap binnen een stedelijke context.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

De provincie wil samen met partners de maatschappelijke waarden van dit Bijzonder Provinciaal Landschap naast behouden ook versterken door deze waarden beter beleefbaar te maken voor de bewoners en bezoekers van deze groene buffer in dit drukke en dichtbevolkte deel van de provincie dat onder een grote verstedelijkingsdruk staat. De provincie streeft hierbij naar het behouden en versterken van de ruimtelijke

kwaliteit van dit gebied zowel ten aanzien van de belevingswaarde, gebruikswaarde als toekomstwaarde. De hoofdfuncties in die gebied zijn landbouw, recreatie, natuur en water.

Het beter beleefbaar maken van dit gebied voor bewoners van en de vele inwoners in de stedelijke omgeving rond dit gebied kan een belangrijke bijdrage leveren aan een betere bescherming, want naarmate de waarde van dit landschap beter bekend is en meer leeft in de harten en hoofden van de bewoners en bestuurders van Zuid-Holland draagt dit ook bij aan die bescherming. Dit beter beleefbaar maken kan ook een bijdrage leveren aan de economische vitalisering en diversificatie van dit Bijzonder Provinciaal Landschap. Dit kan o.a. via het leveren van groenblauwe producten en diensten aan en voor de stedelijke omgeving. Zo kan dit gaan om het leveren van waardevolle streekproducten, het bieden van aantrekkelijke bestemmingen, gebieden en routes voor recreanten en het leveren van ook andere groenblauwe diensten, waaronder wateropvang- en zuivering. Het beter benutten van de stedelijke context speelt daarbij een belangrijke rol.

6.2.3.1 Aanpak groenblauw netwerk

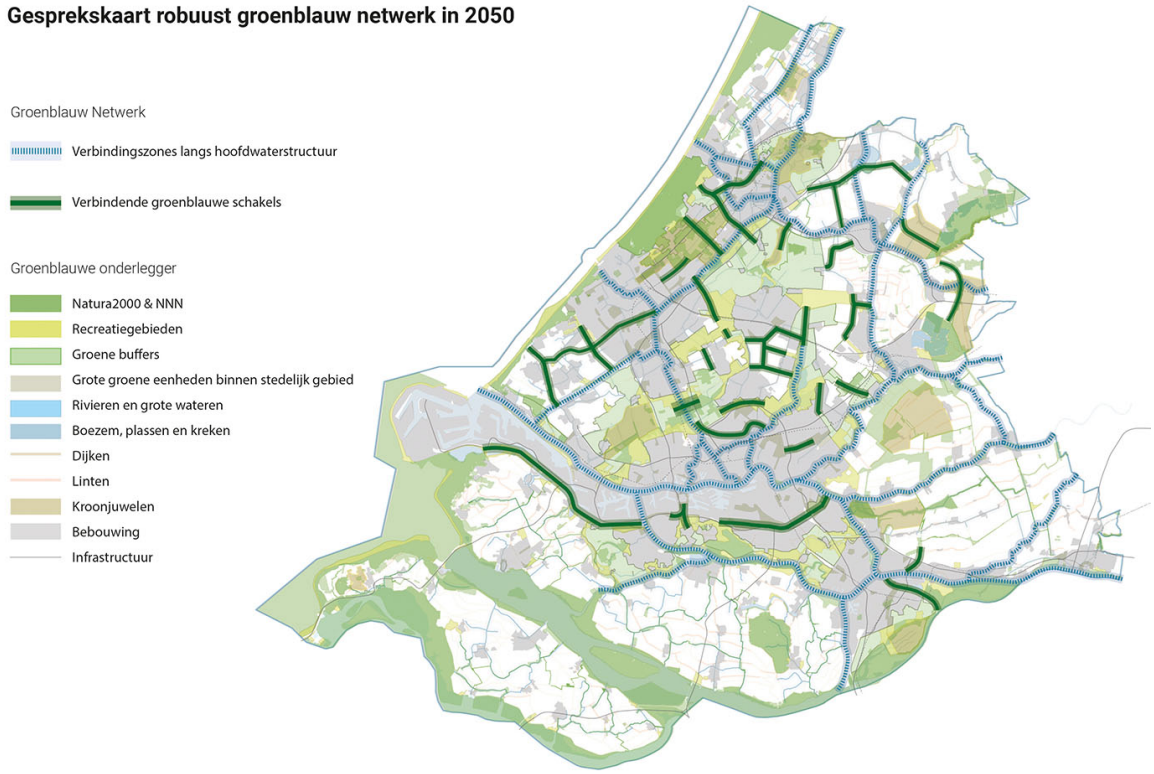
Wat gaat de provincie doen?

Met de aanpak Groenblauw werkt de provincie samen met partners de komende jaren aan de verbetering van het Groenblauw Netwerk. Onderdeel van deze aanpak is om samen met partners, zoals gemeenten en waterschappen bestaande regionale groenblauwe structuren, de ontbrekende schakels en de ontwikkelmogelijkheden in kaart te brengen met een overzicht over te beschermen, te verbeteren en te versterken onderdelen voor gezondheid, recreatie, biodiversiteit en klimaatadaptatie .

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Een aantrekkelijk, toegankelijk en robuust groenblauw netwerk is een voorwaarde voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier. Het is nodig dat er een forse verbeterslag in groen en blauw plaatsvindt en dat de kwaliteit van het netwerk meegroeit met de verdergaande verstedelijking van Zuid-Holland.

De provincie agendeert de (verbetering van de) groenblauwe hoofdstructuur als voorwaarde voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving bij haar partners, zoals gemeenten en het Rijk. Zij neemt hiervoor deel aan het Rijksoverleg Groen in en om de Stad, waarbij ook de betekenis van de EU-Natuurherstelwet voor met name het groen in en om de stad uitgewerkt wordt.

Op de *Gesprekskaart robuust groenblauw netwerk 2050* staan de gebieden, belangrijke verbindingszones en groenblauwe schakels die van regionaal belang zijn. Deze ambitiekaart is de start voor het gesprek over de verdere uitwerking van de aanpak Groenblauw netwerk. Op de kaart staan gebieden, verbindingszones langs de hoofdwaterstructuur en (ontbrekende) groenblauwe schakels.

Novex Zuidelijke Randstad

Het Programma Groenblauwe Netwerk heeft mede in de vorm van het Landschapspark Zuidvleugel, een relatie met het uitvoeringsprogramma van NOVEX-gebied Zuidelijke Randstad. Binnen de samenwerking van NOVEX Zuidelijke Randstad werkt de provincie met het rijk en de regionale partners aan een uitvoeringsagenda waar de groenblauwe hoofdstructuur een belangrijke opgave is. De deelgebieden van het Landschapspark Zuidvleugel liggen allemaal in of nabij het stedelijk netwerk van NOVEX Zuidelijke Randstad. De uitvoeringsagenda zal uitmonden in een investeringsagenda, waarbij concrete uitvoerbare projecten worden geprioriteerd en er gekozen wordt voor de projecten die maximaal bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van het gebied en het Groenblauwe Netwerk.

Groene cirkel Groene Gezonde Stad

In de Groene Cirkel Groene Gezonde Stad werken provincie, gemeenten, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties samen. In dit netwerk wordt kennis rond radicale vergroening van steden gedeeld en vergroot. Met deelname in het netwerk leren organisaties van elkaars ervaringen en inspirerende voorbeelden. De provincie faciliteert het netwerk en neemt inhoudelijk deel.

De gezamenlijke droom van groene en gezonde steden staat in het netwerk Groene Cirkel Groene Gezonde stad centraal. In deze droom draagt vergroening bij aan klimaatadaptatie, gezondheid, een fijne leefomgeving en meer biodiversiteit. Elke partner uit het netwerk voegt hier vanuit de eigen (strategische) belangen kennis en expertise toe om groenere steden te realiseren.

6.2.3.2 Ontwikkeling en realisatie deelgebieden Landschapspark

Wat gaat de provincie doen?

De realisatie van het Groenblauwe netwerk vindt plaats onder de noemer "Landschapspark", waarbij de provincie trekker is van het proces. Vier deelgebieden zijn al gestart. Dat zijn de deelgebieden Vlietzone, Rottezone, Schiezone en het Getijdepark XL. In deze deelgebieden werkt de provincie samen met de gebiedspartners en met de stakeholders in het gebied aan een gezamenlijk, integraal toekomstbeeld. Vanuit dit gedeelde toekomstbeeld wordt een uitvoeringsagenda opgesteld waarin staat hoe de provincie en partners het gedeelde toekomstbeeld uit gaan voeren.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Voor de Vlietzone, Rottezone, Schiezone en het Getijdepark XL geldt dat dit groenblauwe en deels stedelijke zones betreffen met eigen bijzondere kwaliteiten op het gebied van landschap, cultuurhistorie en natuur. De gebieden zijn essentieel voor de leefbaarheid van de regio, omdat ze ruimte bieden voor ontspanning, verkoeling, biodiversiteit en wateropvang. Voor mens en dier vormen de zones een belangrijke schakel tussen stad en land en tussen de verschillende groengebieden. Tegelijk blijven deze zones belangrijk voor wonen, werken en sporten in de regio.

Ten behoeve van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en inpassing van een drinkwatervoorziening in de Vlietzone wordt in het Omgevingsplan aangaande bedrijventerrein Westvlietweg III geen ruimte geboden voor de verplaatsing van het watergebonden deel van het afvalcluster vanaf de Binckhorst. Dit geldt ook voor de nog nader te onderzoeken eventuele uitbreiding van bedrijventerrein Westvlietweg III.

De provincie stelt samen met gebiedspartners en stakeholders per gebied een uitvoeringsagenda op. De uitvoeringsagenda leidt tot het uitvoeren van concrete projecten die het Groenblauwe netwerk in het

gebied robuuster maken. Gebiedseigen kwaliteiten zijn uitgangspunt bij de realisatie van het Groenblauwe Netwerk. Elk gebied wordt daarmee net anders opgepakt en uitgevoerd. Een aantal principes staat hierbij centraal;

- Een robuust watersysteem als sturend principe,
- Een sterke gebiedseigen identiteit,
- Groenblauwe dooradering,
- Een sterke en zichtbare cultuurhistorische en archeologische basis,
- De waterstructuur als ruimtelijke drager van het deelgebied
- Werken aan kwaliteitsvolle verbindingen tussen de deelgebieden verenigd in een Groenblauw Netwerk.

6.2.4.1 Water en bodem in locatiekeuze en locatie-inrichting

Wat gaat de provincie doen?

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten klimaatadaptief en waterrobuust zijn. De provincie zet in op het meenemen van klimaatrisico's in locatiekeuze en locatie-inrichting van ruimtelijke ontwikkelingen, in samenwerking met gemeenten en waterschappen. De provincie zet agenderend en in samenwerking met waterpartners in op drinkwaterbesparing en het beperken van nieuwe grote zoetwatervragers.

De provincie werkt aan kaarten en richtlijnen, zoals de "Signaleringskaart klimaatrisico's voor bouwactiviteiten" en en de prestatie-eisen op www.bouwadaptief.nl. Deze kaarten en richtlijnen dienen als hulpmiddel bij de planvorming. Ook worden de mogelijkheden verder verkend om het gebruik van de provinciaal en landelijke beschikbare hulpmiddelen te reguleren zodat deze in een vroeg stadium van het planproces ingezet worden.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

In ruimtelijke visies en plannen wordt opgenomen hoe ruimtelijke ontwikkelingen rekening houden met de gevolgen van klimaatverandering en kunnen bijdragen aan de klimaatrobuustheid van het water- en bodemsysteem.

Locatiekeuze

De "Signaleringskaart klimaatrisico's voor bouwactiviteiten" is bedoeld om op het schaalniveau van de provincie voor stedelijke gebruiksfuncties de klimaatrisico's te duiden. Hogere klimaatrisico's leiden bij planvorming tot meer aandachtspunten vanuit het water- en bodemsysteem. Planvormers kunnen hiermee makkelijker de keuze maken om de ontwikkeling op een locatie met minder klimaatrisico's te realiseren.

Locatie-inrichting

De Provincie stimuleert gemeenten en initiatiefnemers om de prestatie-eisen voor klimaatadaptief ruimtelijke ontwikkelen in het planvormingsproces mee te nemen. Hierin baseert de provincie zich op de leidraad Klimaatadaptief Bouwen 2.0 en de doorontwikkeling van deze leidraad op www.bouwadaptief.nl/doelen-en-eisen/. Het betreft prestatie-eisen ten aanzien van schadebeperking door wateroverlast, droogte, overstroming, hitte en bodemdaling. Deze prestatie-eisen zijn in een proces van publiek-private samenwerking tussen provincie, gemeenten, waterschappen, ontwikkelaars en bouwsector ontwikkeld. De prestatie-eisen vallen binnen de woontopafspraken en zijn in lijn met de STOER-adviezen over de Nationale Maatlat.

Het gaat om de volgende prestatie-eisen in onderstaande tabel:

Tabel Prestatie-eisen

Thema	Prestatie-eis
Wateroverlast 1	Als gevolg van een ruimtelijke ontwikkeling treedt er geen waterschade op aan bebouwing en infrastructuur bij neerslag die 1 keer per 100 jaar kan voorkomen.

Wateroverlast 2	Vitale en kwetsbare functies blijven functioneren bij neerslag die 1 keer per 250 jaar kan voorkomen.
Wateroverlast 3	Bij neerslag wordt tenminste 50 millimeter van de neerslagsom op een dag op privaat terrein geïnfiltreerd, vastgehouden of geborgen in voorzieningen op het terrein zelf of in daarvoor bestemde voorzieningen in de directe omgeving van de ruimtelijke ontwikkeling of binnen de watersysteemgrenzen.
Wateroverlast 4	Een ruimtelijke ontwikkeling leidt niet tot versnelde afvoer van afvloeiend hemelwater naar het oppervlaktewatersysteem ten opzichte van de bestaande situatie.
Droogte 1	Een ruimtelijke ontwikkeling leidt niet tot extra aanvoer van oppervlaktewater naar het plangebied.
Droogte 2	De ruimtelijke ontwikkeling is infiltratieneutraal bij locaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied en infiltratiepositief bij locaties binnen bestaand stads- en dorpsgebied.
Droogte 3	Bij ruimtelijke ontwikkelingen zijn de grondwaterstanden en de zoetwaterbeschikbaarheid sturend in de functiekeuzes, watersysteemkeuze en inrichtingskeuzes.
Droogte 4	Bij het ontwerp en inrichting van ruimtelijke ontwikkelingen wordt ingezet op drinkwaterbesparing, regenwaterbenutting en de verbetering van de waterkwaliteit.
Droogte 5	Vitale en kwetsbare functies zijn bestand tegen langdurige droogte.
Hitte 1	Vanaf ieder gebouw met een woonfunctie zijn schaduwrijke plekken van minimaal 200 m2 aanwezig en openbaar toegankelijk op een loopafstand van maximaal 300 meter.
Hitte 2	De ruimtelijke ontwikkeling zorgt voor schaduw bij de hoogste zonnestand op 21 juni van: 1. minimaal 40% voor verblijfsplekken en wegen waar langzaam verkeer zich verplaatst; en 2. minimaal 30% op buurtniveau.
Hitte 3	Een ruimtelijke ontwikkeling zorgt ervoor dat minimaal 40% van alle horizontale en verticale oppervlakten warmtewerend en verkoelend worden ingericht, mits dit geen negatief effect heeft op de gevoelstemperatuur op verblijfplekken en wegen waar langzaam verkeer zich verplaatst.
Hitte 4	De koeling van gebouwen leidt niet tot opwarming van de verblijfsplekken in de directe omgeving van een ruimtelijke ontwikkeling.
Hitte 5	Vitale en kwetsbare functies in de openbare ruimte zijn bestand tegen de hitte.
Bodemdaling 1	De restzetting na oplevering van het bouwrijp maken bedraagt maximaal 20 centimeter maaivelddaling in 30 jaar.
Bodemdaling 2	Bij een ruimtelijke ontwikkeling is de natuurlijke draagkracht van de bodem mede sturend in de functiekeuzes, watersysteemkeuze en inrichtingskeuzes.
Overstromingen 1	Als gevolg van een overstroming of van wateroverlast met een waterdiepte van minder dan 20 centimeter: 1. blijven vitale en kwetsbare functies functioneren; 2. ondervinden technische installaties van gebouwen geen schade; en 3. blijven de hoofdwegen begaanbaar voor hulpdiensten.
Overstromingen 2	Bij een overstroming of wateroverlast die leidt tot een waterdiepte van 20 tot 50 centimeter moet schade worden beperkt, mits doelmatig.
Overstromingen 3	Bij een overstroming die leidt tot een waterdiepte van 50 tot 200 centimeter zijn vitale functies beschermd en blijven zij functioneren, mits doelmatig.

Overstromingen 4	Bij een overstroming die leidt tot een waterdiepte van meer dan 200 centimeter moet het mogelijk zijn om: 1. te evacueren; of 2. veilig te schuilen als de evacuatietijd te kort is.
Groen 1	Minimaal 30 % van de ruimtelijke ontwikkeling wordt groen ingericht, waarbij het horizontale en verticale oppervlak ingericht wordt in samenhang met de bestaande groenblauwe structuren in de omgeving.
Groen 2	Groenvoorzieningen in de openbare ruimte zijn weerbaar tegen wateroverlast, droogte en hitte.

Procesrol waterschappen

Zoals opgenomen in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl) worden waterschappen betrokken bij ruimtelijke plannen met een impact op het watersysteem. Het desbetreffende waterschap heeft vroegtijdig een wettelijke adviserende rol in het planproces (weging van het waterbelang). Daarnaast hebben de waterschappen kennis en expertise in huis over de prestatie-eisen.

Opgave drinkwaterbesparing en zoetwatergebruik

De provincie werkt met de drinkwatersector en waterpartners mee aan de uitvoering van het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing, met als hoofddoel te komen tot een flinke drinkwaterbesparing. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zet de provincie agenderend in op drinkwaterbesparende maatregelen rond woningen en bedrijven. Daarnaast zet de provincie agenderend in op het vooraf toetsen van de zoetwatervraag van nieuwe ontwikkelingen.

Beleidsdoel 7.1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

7.1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

De provincie wil zorg dragen voor een gezonde en veilige leefomgeving. Zo wil zij inwoners beschermen tegen negatieve invloeden, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's en geluidsoverlast, en deze waar mogelijk verminderen. Daartoe wil de provincie de milieukwaliteit als integraal onderdeel van een goede en veilige leefomgeving verder versterken. Dit doet de provincie door uitvoering te geven aan de programma's Luchtkwaliteit, Geluidhinder en Externe Veiligheid en Bodem.

Zo werkt de provincie aan het optimaal benutten, beschermen en beheren van de bodem en ondergrond. Dit draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Daarbij wil de provincie geen bodemverontreinigingen meer die leiden tot onaanvaardbare menselijke, ecologische en verspreidingsrisico's.

Er vindt in Zuid-Holland veel transport van gevaarlijke stoffen plaats en zijn er zijn er veel risicovolle activiteiten in Zuid-Holland. Met het beleid voor externe veiligheid wil de provincie de risico's als gevolg van gevaarlijke stoffen voor de fysieke leefomgeving beperken.

Het milieubeleid richt zich op het minimaal behalen van de grenswaarden, en zodoende het op orde houden van een basisniveau. Voor luchtkwaliteit gaat de provincie verder: daarbij wil de provincie in 2030 de advieswaarden van de WHO behalen, zoals geldend in 2019. In aansluiting bij de landelijke doelstelling werkt de provincie toe naar een Zuid-Holland zonder Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en potentieel Zeer Zorgwekkende Stoffen. De provincie wil een versterking van de landelijke wettelijke basis om deze stoffen te kunnen verminderen.

De provincie draagt via de instrumenten vergunningverlening, toezicht en handhaving bij aan een veilige leefomgeving en een duurzame economie. Dit doet zij vanuit haar rol als bevoegd gezag voor de complexe bedrijven in Zuid-Holland. Dat gaat in samenwerking met de 5 Zuid-Hollandse omgevingsdiensten.

De provincie zet in op een kwalitatief hoogwaardige taakuitvoering van milieu- en groene taken door de omgevingsdiensten.

Maatregelen van 7.1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

7.1.1.1 Bronmaatregelen voor het beperken van Geurhinder

Wat gaat de provincie doen?

Het geurhinderbeleid is bedoeld om geurhinder door milieubelastende activiteiten te voorkomen (nieuwe activiteiten) of te beperken tot een acceptabel niveau (bestaande activiteiten). Geurhinder - ofwel stank - wordt vooral veroorzaakt door industriële activiteiten en veehouderij (megastallen). Geureffecten worden beperkt door het nemen van bronmaatregelen. Bij de vergunningverlening past de provincie het geurhinderbeleid toe. Hierbij wordt het acceptabele hinderniveau vastgesteld om te zorgen dat geurgevoelige gebouwen en locaties worden beschermd tegen onacceptabele geurhinder. Het industriële complex in de regio Rijnmond kent door de vele geurbronnen die dicht op elkaar zitten een complexere problematiek. Voor Rijnmond is er dan ook beleid vastgesteld gericht op lokale geuraanpak.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Er zijn beleidsregels en beleid geformuleerd die gelden voor de hele provincie Zuid-Holland behalve voor regio Rijnmond. De geformuleerde maatregelen die alleen gelden voor Rijnmond zijn een verbijzondering van het beleid en de beleidsregels die gelden voor de rest van de provincie.

Het geurhinderbeleid is bedoeld om aan te geven wat de maximale aanvaardbare geurbelasting is bij geurgevoelige gebouwen en locaties. De provincie gebruikt dit beleid bij de vergunningverlening voor complexe bedrijven of milieubelastende activiteiten onder bevoegd gezag van de provincie. De provincie hanteert de beleidsregel Geurhinderbeleid Provincie Zuid-Holland Actualisatie 2024.

Geurhinderbeleid Rijnmond

In het Rijnmondgebied wordt bij de vergunningverlening gewerkt met 3 maatregelniveaus:

- Maatregelniveau I
  "Buiten de terreingrens mag geen geur afkomstig van de milieubelastende activiteit c.q. het complexe bedrijf waarneembaar zijn
- Maatregelniveau II
  "Ter plaatse van een geurgevoelig gebouw of geurgevoelige locatie mag geen geur afkomstig van de milieubelastende activiteit c.q. het complexe bedrijf waarneembaar zijn."
- Maatregelniveau III
  "Ter plaatse van een geurgevoelig gebouw of geurgevoelige locatie mag geen geuroverlast veroorzaakt worden door de milieubelastende activiteit c.q. het complexe bedrijf."

Bij de vergunningverlening wordt gepoogd met behulp van best beschikbare technieken een zo strikt mogelijk maatregelniveau te bereiken met een zo hoog mogelijke bescherming tegen geurhinder.

Doel is om geurhinder buiten het complexe bedrijf of de locatie waar de milieubelastende activiteit wordt verricht zoveel mogelijk te voorkomen.

7.1.1.2 Verbetering luchtkwaliteit

Wat gaat de provincie doen?

De provinciale inzet is om de gezondheidsschade aan mensen en de schade aan de natuur door luchtverontreiniging te beperken en daardoor bij te dragen aan een gezonde woon- en leefomgeving. Basis van het provinciale luchtkwaliteitsbeleid is om in samenwerking met andere partijen aan de wettelijke Europese luchtkwaliteitseisen te voldoen. De Provincie Zuid-Holland streeft verder naar het in 2030 behalen van de in 2019 geldende WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit.

Dit gaat de provincie bereiken door uitvoering van het Schone Lucht Akkoord en de provinciale maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit.

De werkwijze bij de vergunningverlening, toezicht en handhaving is uitgewerkt in de Nota vergunningverlening, toezicht en handhaving 2018 – 2021.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Ter verbetering van de luchtkwaliteit voert de provincie het onderstaande maatregelpakket van programma luchtkwaliteit uit.

De provincie richt zich op de volgende taken:

1. Uitvoering van het Schone Lucht Akkoord (SLA)

Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit bevatte maatregelen en projecten die door de overheden zijn genomen om gezamenlijk de wettelijke grenswaarden voor luchtkwaliteit te bereiken. Dit programma is nagenoeg afgerond, alleen de monitoring loopt nog door. Dit programma wordt opgevolgd door het Schone Lucht Akkoord. In het SLA verplichten Rijk, provincies en een groot aantal gemeenten zich om verdergaande maatregelen te nemen om de uitstoot van vervuilende stoffen naar de lucht te verlagen. Het SLA streeft naar het halen van de WHO-advieswaarden voor de luchtkwaliteit in 2030. Dit bestuursakkoord bevat afspraken om het eigen beleid aan te passen en om gezamenlijk op zoek te gaan naar maatregelen voor verdere verbeteringen van de luchtkwaliteit. Zo worden een aantal pilots uitgevoerd om te experimenteren met vernieuwende ideeën.

2. Vergunningverlening en handhaving (wettelijke taak)

Het beperken van de emissies naar de lucht van industriële activiteiten wordt gereguleerd via vergunningen die zijn vastgesteld op basis van de rijksregelgeving en de Nederlandse Emissie Richtlijnen (NER). De regionale omgevingsdiensten voeren de provinciale taken uit betreffende vergunningverlening. De Nota vergunningverlening, toezicht en handhaving 2018-2021 geeft hiertoe het kader.

3. Pieken in luchtverontreiniging door smog (wettelijke taak)

In smogperioden is het uit oogpunt van volksgezondheid belangrijk om de bevolking snel en adequaat te informeren. Daartoe treedt het Provinciale Draaiboek SMOG in werking dat aansluit bij het rijksdraaiboek. Dit provinciale draaiboek beschrijft de acties die binnen Zuid-Holland worden genomen. De uitvoering van deze taak ligt voor Zuid-Holland bij de DCMR vanwege de vierentwintiguursbeschikbaarheid.

4. Geurhinder (wettelijke taak)

Zie afzonderlijke maatregel geurhinder.

5. Zeer Zorgwekkende Stoffen, voorheen prioritaire stoffen (wettelijke taak)

In EU-verband zijn een aantal stoffen aangewezen die steeds minder gebruikt mogen gaan worden; de zogenaamde substances of very high concern (SVHC). De rijksoverheid heeft op basis van inzicht in de eigenschappen van stoffen een lijst samengesteld van Zeer Zorgwekkende Stoffen en recent een lijst met potentiële Zeer Zorgwekkende Stoffen. Het gaat bij beide lijsten om stoffen met een risico voor mens en milieu die de overheid met voorrang wil aanpakken. De nationale stoffenlijsten en normen werken door in de kaderstelling voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (minimalisatieverplichting emissies). De provincie geeft actief inhoud aan het rijksbeleid.

6. Luchtkwaliteit en binnenvaart

Om te voorkomen dat binnenvaartschepen hun restlading van benzeen en benzeenhoudende stoffen via ontgassen lozen, heeft de provincie een verbod ingesteld voor het varend ontgassen van deze stoffen omdat die schadelijk zijn voor de gezondheid. Dit verbod is opgenomen in de Omgevingsverordening.

Verder is het verduurzamen van de binnenvaart onderdeel van het Schone Lucht Akkoord en van het provinciale beleid. Dit beleid richt zich op de uitstoot uit de motoren. In het EU project CLINSH wordt onderzoek gedaan naar schone technieken.

7. Stikstofdepositie (wettelijke taak)

Een overmaat aan stikstofdepositie (door stikstofoxiden en ammoniak) zorgt voor natuurschade. Daarom wordt stikstofdepositie langs twee sporen aangepakt. Het ene spoor heeft betrekking op de uitstoot van stikstofverbindingen door verkeer, industrie en landbouw waardoor de depositie daalt. Het andere spoor betreft het herstellen van de natuurschade door depositie van stikstof op Natura-2000-gebieden en gaat over instandhouding-doelstellingen, en de Europese verplichting om de natuur en vooral biodiversiteit in die gebieden te beschermen.

7.1.2.1 Actieplan Geluid

Wat gaat de provincie doen?

Het actieplan voor geluidbronnen (actieplan geluid) is op grond van artikel 3.8, eerste lid van de Omgevingswet een verplicht programma voor de provincies. In Zuid-Holland gaat het alleen om de geluidbron provinciale wegen, en niet over spoorwegen en burgerluchthavens van regionale betekenis. Deze verplichting volgt uit de Europese richtlijn omgevingslawaai. Het actieplan geluid wordt elke 5 jaar geactualiseerd.

Rol

Responsief

Uitwerking

Het doel van het Actieplan Geluid provinciale wegen is om het omgevingslawaai van provinciale wegen waar mogelijk te voorkomen en te beperken waar het hinderlijk is en/of schadelijke effecten heeft voor de gezondheid van de mens.

Het actieplan geluid provinciale wegen van de provincie Zuid-Holland beschrijft gedetailleerd hoe de provincie geluidbelasting Lden en Lnight wil beperken. Het actieplan bestaat uit een uitwerking van de maatregelen.

Het Actieplan Geluid provinciale wegen is een doorlopend plan. Dat wil zeggen dat de beleidsdoelstelling waarschijnlijk niet in de planperiode kan worden bereikt, er weer nieuwe knelpunten/geluidsbelasting kunnen ontstaan en het op voorhand niet zeker is welke maatregelen op welk moment kunnen worden uitgevoerd. Dat wordt veroorzaakt door de keuzes “werk met werk te maken”, meer te meten en klachten gerelateerd te werken.

Vanwege de wettelijke verplichtingen die gesteld zijn aan een actieplan geluid wordt een actieplan geluid als zelfstandig programma opgesteld: Actieplan Geluid provinciale wegen 2024-2029

Hier staat het vigerende actieplan geluid https://omgevingsdocumenten.zuid-holland.nl/actieplan-geluid

7.1.3.1 Interbestuurlijk overleg omgevingsveiligheid Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

Binnen Zuid-Holland werken overheden, omgevingsdiensten, veiligheidsregio’s en bedrijven samen aan een omgevingsveilig Zuid-Holland. Omgevingsveiligheid is echter een complex thema. Het vraagt van alle partijen dan ook een hoog kennisniveau om zorg te dragen voor de hoge kwaliteitsstandaard die nodig is om dit complexe thema goed te kunnen beheersen. Met het oog op het delen en ontwikkelen van kennis nemen partijen deel aan landelijke- en regionale kennisnetwerken, zoals kennistafels en het Landelijk Platform Veilige Leefomgeving. De provincie zal deelname van vertegenwoordigers van de Zuid-Hollandse omgevingsdiensten aan deze netwerken blijven faciliteren.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Op het bestuurlijk en strategisch niveau vindt afstemming of agendering van regiobrede thema’s in de regio Zuid-Holland nog niet altijd plaats. De provincie ziet het belang om waar nodig vaker interbestuurlijk overleg te voeren, tussen (een deel van) de Zuid-Hollandse gemeenten en de provincie. Dit kunnen met name overleggen zijn met een situationeel karakter, rond bepaalde onderwerpen wanneer daar aanleiding voor is.

Een overleg kan voorzien in de volgende behoeften:

- Het afstemmen van de omgang met opgaven, waarvoor alle partijen aan de lat staan. Bijvoorbeeld de implementatie van het nieuwe aandachtsgebiedenbeleid . Deze nieuwe manier van werken vraagt om een meer integrale afweging van omgevingsveiligheid bij ruimtelijke ontwikkelingen door gemeentelijke bestuurders.

- Het smeden en activeren van coalities om op deze manier gezamenlijk resultaten te boeken. Denk bijvoorbeeld aan het agenderen van de regionale belangen bij de Rijksoverheid.
- Meer in het bijzonder kan het gaan om gelegenheidscoalities rond bepaalde thema's binnen de regio. Denk daarbij aan thema's als het Basisnet Spoor, een veilige energietransitie en de gevolgen van het clusteren van risicovolle activiteiten in het Havengebied van Rotterdam.

De provincie Zuid-Holland kent 52 gemeenten. De relevantie van het thema omgevingsveiligheid is per gemeente sterk verschillend. Ook het mogelijk belang van een gemeente voor deelname aan een overleg kan daarmee sterk verschillen. Indien er aanleiding is tot een interbestuurlijk overleg, wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande overlegstructuren.

7.1.3.2 Inzichtelijke risicodata omgevingsveiligheid

Wat gaat de provincie doen?

De provincie heeft op basis van de Wet veiligheidsregio's een stelseltaak op het communiceren van de risico's in de leefomgeving via de risicokaart (www.risicokaart.nl). Dit geldt ook voor het beschikbaar maken van risicodata in het Digitaal Stelsel Omgevingswet voor activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is en voor provinciale wegen waarvoor een PR 10-6-contour wordt berekend.

Naast deze wettelijke taak streeft de provincie naar betrouwbare data over de omgevingsveiligheidsrisico's. Dit gaat over informatie die breder is dan de wettelijke vereiste vanuit de Omgevingswet en het DSO. Denk daarbij aan informatie over populatiedichtheden, de aanwezigheid van kwetsbare gebouwen en locaties. De provincie Zuid-Holland wil de taakuitvoering van externe veiligheid specialisten van gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's ondersteunen met relevante geo-informatie (via de Signaleringskaart Externe Veiligheid) en deze informatie naar de toekomst toe blijvend beschikbaar stellen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Het is belangrijk om bij deze maatregel afstemming te zoeken met het programma 'Altijd actuele digitale vergunning'. Binnen dit traject zal immers ook risico-informatie gedigitaliseerd worden, die een plek kan krijgen in het Informatiehuis Externe Veiligheid.

Concreet betekent dit dat de provincie (via het IPO) invulling geeft aan haar wettelijke taken voor de risicokaart en bijdraagt aan de ontwikkeling van het Informatiehuis Externe Veiligheid (waaronder de Signaleringskaart Externe Veiligheid).

De provincie verkent de behoefte en mogelijkheden om via de ontsluiting of koppeling van bronbestanden nieuwe bruikbare informatie op te leveren die behulpzaam kan zijn voor beleidsontwikkeling of voor de uitvoeringspraktijk. Hierbij kan gedacht worden aan een analyse van de toekomstige woningbouw in relatie tot bestaande en nieuwe risicobronnen (energietransitie), of aan risicodata van transport van gevaarlijke stoffen over bepaalde gemeentelijke en provinciale wegen.

7.1.3.3 Omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele bij nieuwe ontwikkelingen

Wat gaat de provincie doen?

In de transities die op de regio Zuid-Holland afkomen moet het streven naar een veilige leefomgeving (waaronder omgevingsveiligheid) als ontwerpvariabele meegewogen worden. In de meer traditionele benadering van milieuthema's wordt bijvoorbeeld omgevingsveiligheid als toetsinstrument beschouwd: hoe groot is het risico en kunnen er nog aanvullende maatregelen worden genomen? Wanneer omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele wordt beschouwd, ligt de focus op het integreren van het beschermen van mensen door bijvoorbeeld het meenemen van veiligheid en bijbehorende maatregelen in het ontwerpproces.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Door omgevingsveiligheid in het ontwerpstadium mee te nemen in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt een hoger veiligheidsniveau bereikt en kunnen bovendien zowel de ontwikkelambitie als de veiligheidsambitie gerealiseerd worden. De provincie stimuleert het vroegtijdig meewegen van omgevingsveiligheid als ontwerpvariabele, zowel binnen de provinciale programma's, als bij ontwikkelingen bij onze medeoverheden.

Op strategisch niveau wordt het ontwerp van de fysieke leefomgeving omschreven in de omgevingsvisies van Rijk, provincie en gemeenten. Op dit strategische niveau is het van belang om het thema omgevingsveiligheid, integraal gekoppeld aan de maatschappelijke opgaven, mee te wegen in het sturen op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De provincie stimuleert gemeenten om in de omgevingsvisie daar aandacht aan te geven.

Het gemeentelijk omgevingsplan bevat (straks) de regels voor het behalen van de maatschappelijke doelen in de fysieke leefomgeving. In de omgevingsverordening heeft de provincie regels opgenomen die bijdragen aan het zorgvuldig omgaan met de groepsrisico afweging in omgevingsplannen door gemeenten. Het omgevingsplan bevat daarmee een beoordelingskader omgevingsveiligheid.

De grootste veiligheidswinst wordt mogelijk niet gerealiseerd in het omgevingsplan, maar aan de ontwerptafel. Het is de ambitie van de provincie dat omgevingsveiligheid integraal in het ontwerpproces van gemeenten, stedenbouwkundige bureaus en bedrijven wordt meegewogen. Daarvoor vergroot de provincie de bewustwording bij interne en externe stakeholders voor het vroegtijdig meewegen van omgevingsveiligheid.

Concreet betekent dit dat de provincie zich inzet voor het meewegen van omgevingsveiligheid tijdens de beoordelingsfase van plannen (o.a. d.m.v. omgevingstafels) en in de ontwerpfase (o.a. de omgevingsvisie en ruimtelijk initiatieven). Daartoe organiseert de provincie activiteiten om de bewustwording te verhogen en sluit zij waar mogelijk aan bij omgevingstafels binnen en buiten de provinciale organisatie. De provincie sluit waar mogelijk en wenselijk aan bij de activiteiten van het landelijk programma Ontwerp Veilige Omgeving.

De provincie zorgt intern voor aansluiting van het programma omgevingsveiligheid bij provinciale programma's met een impact of relatie voor omgevingsveiligheid. Denk bijvoorbeeld aan het programma Economische Zaken en Energietransitie.

De provincie onderzoekt een kwalitatieve methode voor de beoordeling van het groepsrisico. Met deze methode kunnen gemeenten in het omgevingsplan en de provincie in projectbesluiten invulling geven aan de regels in de omgevingsverordening over de omgang met het groepsrisico. Daarmee kunnen onnodige berekeningen van het groepsrisico worden voorkomen.

7.1.3.4 Regie voeren op provinciale en bovengemeentelijke thema's omgevingsveiligheid

Wat gaat de provincie doen?

De omgevingsveiligheidsrisico's van één risicovol bedrijf kunnen gemeente- en provinciegrens overschrijdend zijn. En de omgevingsveiligheidsrisico's van een spoorlijn met vervoer van gevaarlijke stoffen zullen in verschillende gemeenten en provincies invloed hebben. Met de komst van de energietransitie zullen naar verwachting bovendien meer gevaarlijke stoffen door de provincie Zuid-Holland vervoerd worden. Kortom: ook voor het thema omgevingsveiligheid is blijvende regionale en landelijke afstemming gewenst.

De provincie Zuid-Holland gebruikt haar netwerk, invloed en middenpositie om de juiste partijen binnen en buiten de overheid aan tafel te krijgen, coalities te smeden en te activeren en op deze manier gezamenlijk resultaten te boeken op provinciale en bovengemeentelijke thema's rond omgevingsveiligheid. De provincie heeft als medeoverheid meer invloed bij hogere bestuurderskringen dan individuele gemeenten en bedrijven. Dat betekent dat ze soms als lobbyist de belangen van een regio of de gehele provincie kan behartigen in Den Haag of Brussel of het voortouw kan nemen voor bundeling van belangen en gezamenlijk optrekken.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de volgende onderwerpen:

Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen

Het Basisnet is een landelijk aangewezen netwerk voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Binnen bepaalde grenzen wordt dit vervoer over weg, binnenwater en spoor gegarandeerd. Het Basisnet heeft betrekking op de rijksinfrastructuur: hoofdwegen (snelwegen), hoofdwaterwegen (binnenwateren) en hoofdspoorwegen (enkele uitzonderingen daargelaten).

Bij wijzigingen van het Basisnet of bestaande Basisnetknelpunten in de regio Zuid-Holland voert de provincie de regie op het inbrengen van de belangen van de regio Zuid-Holland. Het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor door binnensteden is een grote risicoveroorzaker waar provincie en gemeenten zelf geen rechtstreekse invloed op hebben. De provincie wenst dat de Rijksoverheid maatregelen neemt die bestaande transportrisico's verlagen. De provincie voert een lobby voor een buitenstedelijke spoorlijn voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.

De provincie Zuid-Holland zet samen met gemeenten in onze provincie en andere lagere overheden langs de Brabantroute in op maximaal gebruik van de Betuweroute en de aanleg van een goederenlijn tussen Rotterdam en Antwerpen, om op lange termijn de knelpunten rond de risico's van het spoorvervoer in de Drechtsteden te verlichten/op te lossen.

Havengebied Rotterdam

De haven in Rotterdam hoort tot de grootste van Europa. Het Havenindustrieel complex (HIC) beslaat niet alleen de Rotterdamse haven, ook de regio's er omheen zijn verbonden. De ene regio heeft een economische band met en voordeel van het havengebied en een andere regio of gemeente ondervindt enkel milieubeperkingen en overlast door het havengebied.

Aandachtsgebieden rond risicogebieden

In het rijksprogramma Modernisering Omgevingsveiligheid (MOV) zijn de aandachtsgebieden geïntroduceerd. Dit zijn de gebieden rond risicobronnen waar mensen binnenshuis zonder aanvullende maatregelen slachtoffer kunnen worden van gevaren die in deze omgeving op kunnen treden. Bij vergunningverlening aan bedrijven stuurt de provincie aan op een zo veilig mogelijke situatie met oog voor de bestaande leefomgeving. Als een bedrijf zich binnen het risicogebied vestigt of uitbreidt kan de situatie ontstaan dat een aandachtsgebied (verder) buiten het risicogebied komt te liggen. De provincie wil dat de bestaande ruimte om binnen de risicogebieden risicovolle bedrijfsactiviteiten te vergunnen blijft gewaarborgd. Hieronder valt ook de ruimte voor (toekomstige) aandachtsgebieden van bedrijven in het risicogebied. Dit is van belang voor de ruimtelijke ontwikkeling van gemeenten die grenzen aan de risicogebieden.

De provincie zorgt samen met de betrokken partners voor de juiste ruimte voor bedrijven, waarbij de omgevingsveiligheid gewaarborgd dient te worden. De provincie zal een standpunt bepalen welke ruimte geboden wordt voor de vestiging van risicoveroorzakende bedrijven in het havengebied en hoe die afspraken zullen worden vastgelegd.

Concreet houdt dit in dat de provincie regie voert op provinciale en bovengemeentelijke thema's rond omgevingsveiligheid op basis van haar ambities of op verzoek van gemeenten. In het te organiseren platform (zie maatregel 4) worden de signalen voor gewenste of gevraagde regie opgevangen.

Binnen de regio is behoefte aan een sterkere regie van de provincie op het Basisnet-dossier en inbrengen van de Zuid-Hollandse belangen (o.a. van de Drechtsteden) bij de Rijksoverheid. De provincie zal hierin waar mogelijk een regierol invullen.

7.1.3.5 Verkenning naar transities met een impact op omgevingsveiligheid

Wat gaat de provincie doen?

De komende decennia staat de provincie voor een aantal grote opgaven die gepaard gaan met een aantal transities in de fysieke leefomgeving. Denk daarbij aan de woningbouwopgave, het duurzaam opwekken van energie, het omgaan met de klimaatverandering en de overgang naar een circulaire economie. Deze transities hebben ook effect op de veiligheid van de fysieke leefomgeving. Welk effect dat is, is in de meeste gevallen nog niet bekend. Om invulling te kunnen geven aan de ambitie 'Een gezond en veilig Zuid-Holland' is meer kennis over de veiligheidseffecten van deze transities nodig. De provincie faciliteert

één of meerdere verkenningen om deze veiligheidsconsequenties beter in beeld te krijgen. Bij voorkeur sluit de verkenning waar mogelijk aan of bouwt verder op bestaande onderzoekslijnen van de rijksoverheid, gemeenten, veiligheidsregio's, bedrijven of andere provinciale programma's. Daarmee wordt ook integratie van het omgevingsveiligheidsbelang in bestaande onderzoeken mogelijk.

Rol

Presterend

Uitwerking

Er wordt gedacht aan de volgende onderwerpen, mogelijk gecombineerd in één of meer verkenningen:

De veiligheidsimpact van de energietransitie op de lange termijn

Met dit onderzoek wordt middels een scenarioanalyse in beeld gebracht hoe de productie, opslag en het transport van gevaarlijke stoffen via de verschillende modaliteiten als gevolg van de energietransitie in de komende 20 jaar zal veranderen binnen de provincie. Tevens wordt in beeld gebracht wat de veiligheidsconsequenties van deze scenario's zullen zijn, in de vorm van ruimtebeslag (aandachtsgebieden) die deze activiteiten met zich meebrengen. Het onderzoek is bedoeld als basis voor provinciaal omgevingsveiligheidsbeleid voor de toekomst. Het onderzoek zal daarom ook een eerste duiding moeten geven van de mogelijke implicaties van de energietransitie voor omgevingsveiligheidsbeleid.

De veiligheidsimpact van de geplande woningbouwopgave

Zuid-Holland staat voor een grote opgave. Tot 2030 moeten 150.000 woningen gebouwd worden, en tussen 2030 en 2040 aanvullend nog 60.000 woningen. Deze opgave staat niet op zichzelf. De bouw van woningen combineren met andere vraagstukken biedt de kans om daarbij een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Door bij de locatiekeuze vroegtijdig rekening te houden met veiligheid en de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van veiligheid kan de schaarse ruimte in Zuid-Holland optimaal benut worden.

Met deze verkenning wordt de geplande woningbouwopgave (situatie 2040) geplot op de huidige en toekomstige omgevingsveiligheidsrisico's (inclusief energietransitie). Op die manier wordt een beeld verkregen van waar uit veiligheidsoogpunt in de toekomst de knelpunten worden verwacht. Deze informatie kan input leveren voor een gezamenlijke aanpak tussen gemeenten en provincie.

De veiligheidsimpact van de energietransitie op de korte/middellange termijn

De provincie Zuid-Holland is bevoegd gezag voor bedrijven die enerzijds fossiele bronnen geschikt maken voor gebruik (raffinaderijen) en anderzijds fossiele energie gebruiken. Via vergunningverlening kan de provincie invloed uitoefenen op de veiligheid van deze activiteiten. Met dit onderzoek wordt voor de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is in het kader van de omgevingsvergunning voor milieubelastende activiteiten in beeld gebracht hoe hun huidige energievoorziening eruitziet en op welke wijze zij over denken te schakelen naar duurzame energie. Vervolgens wordt in beeld gebracht wat de veiligheidsconsequenties van deze overschakeling zijn.

Dit programmaonderdeel zal in samenhang met programmaonderdeel 3.3 – Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie, opgepakt dienen te worden.

De versnippering van (regionale) bedrijventerreinen

Door schaalverkleining en het afbouwen van de (traditionele) koolwaterstoffenchemie wordt ook op bedrijventerreinen in Zuid-Holland verwacht dat grote bedrijven (met één omgevingsvergunning) verdwijnen en worden vervangen door kleinere bedrijven met een kortere levenscyclus, die deels vergunningplichtig zijn en deels zullen bestaan uit meldingsplichtige activiteiten. De veiligheidssituatie kan daarmee onoverzichtelijker worden en mogelijk lastiger te beïnvloeden. In nauwe samenwerking met Economische Zaken wordt verkend in hoeverre deze trend zichtbaar is en welke effecten deze transitie van bedrijventerreinen kan hebben op de veiligheid op en rond de bedrijven.

Concreet houdt dit in dat de provincie het uitvoeren van de verkenning coördineert en wanneer nodig optreedt als opdrachtgever. De opdracht van de verkenning wordt geformuleerd in samenspraak met belanghebbenden. De provincie zal daarbij zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande verkenningen en via cofinanciering bijdragen aan de uitvoeringskosten van de verkenning. De resultaten van de verkenning worden gedeeld met de belanghebbenden en dragen bij aan de beleidsontwikkeling van provincie en gemeenten voor Omgevingsveiligheid.

7.1.3.6 Visieontwikkeling op bestaande combinaties tussen risicobron en zeer kwetsbare gebouwen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie werkt aan blijvende aandacht voor veiligheid en verbetering van de veiligheid waar mogelijk. Met de komst van de Omgevingswet wordt een risicobeleid met aandachtsgebieden geïntroduceerd. Bovendien wordt er een nieuwe categorie 'zeer kwetsbare gebouwen' in het beleid opgenomen. Zeer kwetsbare gebouwen zijn gebouwen voor mensen die zichzelf niet op tijd in veiligheid kunnen brengen. Voorbeelden hiervan zijn basisscholen, plekken voor kinderopvang en ziekenhuizen. Dit nieuwe beleid geldt echter alleen voor nieuwe situaties.

Rol

Presterend

Uitwerking

Bestaande situaties zijn rechtsgeldig aanwezig conform het overgangsrecht. De vraag is echter of de nieuwe inzichten die ten grondslag liggen aan het nieuwe beleid, niet ook een herziening van de bestaande situaties rechtvaardigen. Meer concreet houdt het nieuwe beleid een extra bescherming in van nieuw te bouwen zeer kwetsbare gebouwen (ZKG) binnen brand- en explosie aandachtsgebieden. Voor bestaande zeer kwetsbare gebouwen geldt deze extra bescherming niet. Hoewel het vanuit het overgangsrecht niet nodig en mogelijk is extra eisen te stellen aan bestaande zeer kwetsbare gebouwen, is het vanuit veiligheidsoogpunt verdedigbaar ook voor deze bestaande zeer kwetsbare gebouwen op termijn te streven naar een vergelijkbaar veiligheidsniveau als voor nieuwe zeer kwetsbare gebouwen.

Op dit moment is niet bekend hoeveel zeer kwetsbare gebouwen binnen een brand- of explosieaandachtsgebied van een risicobron zijn gelegen. De provincie wil gemeenten stimuleren om een visie te ontwikkelen (bijvoorbeeld in hun omgevingsvisie) op de omgang met bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden. Zeer kwetsbare gebouwen die in brand- of explosie aandachtsgebieden van meerdere risicobronnen zijn gelegen (cumulatie) zouden hierin prioriteit kunnen krijgen.

Concreet houdt dit in dat de provincie een inventarisatie wil uitvoeren van de aanwezige zeer kwetsbare gebouwen binnen brand- en explosie aandachtsgebieden om zicht te krijgen op deze problematiek. Nadat de omvang van de problematiek bekend is, kunnen zo nodig voor deze problematiek bestuurlijk verschillende oplossingsrichtingen in beeld worden gebracht en worden gekozen.

De provincie draagt zorg voor een verkenning op dit thema en indien gewenst voor het ontwikkelen van handvatten, waarmee in de toekomst bescherming van mensen in bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden geoptimaliseerd kan worden.

De besluitvorming over deze oplossingsrichtingen zal uiteindelijk naar verwachting op verschillende bestuurlijke tafels liggen. In dit programma wordt daarom vooralsnog alleen de eerste stap uitgevoerd: de inventarisatie van bestaande zeer kwetsbare gebouwen binnen aandachtsgebieden. Op basis van deze eerste stap kunnen gemeenten zelf een visie ontwikkelen over hoe om te gaan met deze situaties.

7.1.4.1 Beschermen en beheren van het bodem- en grondwatersysteem

Wat gaat de provincie doen?

Beschermen en beheren van het bodem-grondwatersysteem:
- Uitvoeren overgangsrecht (VTH-taak) Wet bodembescherming/Omgevingswet door mandatering aan Omgevingsdienst en opdrachtverlening aan de Omgevingsdiensten;
- Uitvoeren restopgave spoedlocaties bodemverontreiniging;
- Uitvoeren maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit, vastgelegd in het waterprogramma;
- Samenwerken met andere overheden op de thema's diffuse verontreinigingen en zeer zorgwekkende stoffen en nieuwe stoffen;
- Bevorderen dat in ruimtelijke plannen de kansen voor de aanpak van bodem- en grondwaterverontreiniging worden meegewogen als onderdeel van de 3D-Ruimtelijke Ordening.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Voor het uitvoeren van het overgangsrecht en van de restopgave spoedlocaties ligt de nadruk op regisseren en reguleren. Voor het verminderen van diffuse verontreinigingen, Zeer Zorgwekkende Stoffen en nieuwe stoffen is primair een faciliterende rol voorzien. Het gaat vooral op het signaleren (beleidsmonitoring) en investeren in kennisinfrastructuur. Afhankelijk van de casus en omstandigheden van een vraagstuk kan een andere rol van de Provincie gewenst zijn.

Het tegengaan van bodem- en grondwaterverontreiniging als onderdeel van ruimtelijk planvorming, valt vooral onder het kwadrant stimuleren.

Sinds de invoering van de Omgevingswet (Ow) zijn de taken van de provincie veranderd in het kader van het bodembeheer. De provincie blijft bevoegd gezag voor het overgangsrecht Wbb en voor de bodemtaken bij complexe bedrijven. De omgevingsdiensten voeren deze bevoegd-gezag-taken uit. De provincie stuurt dit aan via mandaatbesluit, VTH nota en opdrachtverlening.

Historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's zijn op basis van de Wet Bodembescherming en onder regie van de provincie in de voorgaande periode versneld aangepakt. Er resteert nog een opgave van ongeveer 45 locaties. De meesten hiervan zijn al in uitvoering maar langlopend. Monitoring van de saneringsvoortgang is voldoende. Voor een aantal locaties is de uitvoering nog niet gestart of stagneert de voortgang. Over deze locaties worden afspraken gemaakt met partijen, en zijn investeringen nodig om uitvoering van de grond te krijgen.

7.1.4.2 Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

Wat gaat de provincie doen?

Uitvoer van nazorg van stortplaatsen:
- Voorbereiding uitvoering nazorg bij te sluiten stortplaatsen en beoordeling nazorgplannen;
- Vaststellen doelvermogens ter bestrijding van nazorgkosten;
- Overdracht van te sluiten stortplaatsen naar provincie;
- Uitvoer nazorgactiviteiten op gesloten stortplaatsen ter bescherming van het milieu;
- Vergunningverlening en VTH-taak voor activiteiten op en bij gesloten stortplaatsen.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Voor te sluiten stortplaatsen worden door de exploitanten nazorgplannen opgesteld. Deze worden door de provincie op basis van een provinciale beleidsregel beschikt (Beleidsregel voor toepassing van de IPO checklist voor stortplaatsen en baggerdepots 2022).

Op basis van deze beschikking wordt de nazorgheffing aan de exploitant opgelegd (Verordening nazorgheffing gesloten stortplaatsen provincie Zuid-Holland 2022).

Als de exploitant alle (nazorg)voorzieningen heeft aangebracht, voert de provincie een eindinspectie uit. Bij een positieve uitslag volgt de sluitingsverklaring en wordt de stortplaats formeel overgedragen aan de provincie (Wet Milieubeheer).

Op gesloten stortplaatsen wordt de nazorg door de provincie uitgevoerd. Het gaat hier om controle, monitoring en vervanging van nazorgvoorzieningen. De kosten worden betaald uit het nazorgfonds (Verordening provinciaal fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zuid-Holland).

Dit fonds wordt gevuld door de exploitanten van de stortplaatsen. De nazorgkosten berekent de provincie aan de hand van het nazorgplan. De afdracht van nazorgkosten geldt overigens niet voor baggerdepots die bij Rijkswaterstaat in beheer zijn, aangezien deze na sluiting onder verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat blijven vallen.

Ter bescherming van de nazorgvoorzieningen en voor een goede uitvoering van de nazorg zijn in de Omgevingsverordening regels opgenomen. Gesloten stortplaatsen zijn aangewezen als gebieden waar beperkingen gelden. Activiteiten zijn verboden of vergunningsplichtig (maatwerkvoorschriften), of er geldt een meldingsplicht voor.

7.1.4.3 Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond

Wat gaat de provincie doen?

Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond:
- Duurzaam positioneren, beheren en afbouwen van winningsfuncties, opslagfuncties en transportfuncties;
- Beheren van de waarden van de ondergrond;
- Bevorderen van 4D-Ordening als instrument van' Water en Bodem Sturend' (WBS) in ruimtelijke planprocessen.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Het gaat erom 4D-Ordening als instrumentarium van 'Water en Bodem Sturend (WBS)' standaard en structureel onderdeel te laten worden van alle relevante ruimtelijke planprocessen in Zuid-Holland. In het kader van de Omgevingswet worden tussen provincies, omgevingsdiensten, waterschappen en gemeenten afspraken gemaakt over samenwerking en een nieuwe rolverdeling bij het realiseren van een duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond. In elk omgevingsplan dient als uitwerking van de lagenbenadering in de praktijk' twee kaarten toe te worden toegevoegd: één met het (natuurlijk) watersysteem en één met het (natuurlijk) bodemsysteem. Vervolgens dient ook een toelichtende paragraaf bij die twee kaarten te voegen, waarmee wordt verwoord en verbeeld wat WBS betekent voor de (on)mogelijkheden van beoogd ruimtelijk plan cq. beoogde gebiedsontwikkeling.

7.1.6.1 Samenwerken aan een gezond Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

Gezondheid is de optelsom van verschillende factoren. Van milieufactoren, voldoende bewegen, voldoende geld, gezond eten tot een goede woning. Op nationaal niveau zijn de gezondheidsverschillen in Zuid-Holland het grootst en het aantal jaren in ervaren gezondheid is het laagst. De provincie draagt daarom bij aan het verbeteren van de gezondheid van haar inwoners. Zowel in de reguliere taken als in het programma Gezondheid en Welzijn. In dit programma wordt gewerkt aan twee inhoudelijke programmalijnen: gezonde leefomgeving en gezond voedsel. In de programmalijn kennisinfrastructuur worden alle betrokken gezondheidspartijen in het fysiek, sociaal en medisch domein gestimuleerd om kennis te delen en samen te werken ten behoeve van de gezondheid van de inwoners in Zuid-Holland.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Programmalijn 1: Gezonde leefomgeving

Een gezonde leefomgeving is essentieel voor de gezondheid en het welzijn van mensen. Dit is een omgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. De uitdaging is de omgeving zó in te richten dat de gezonde keuze de makkelijkste is. De vraag die centraal staat binnen deze programmalijn is daarom: Hoe richten we de leefomgeving zo in dat deze de gezondheid van inwoners ondersteunt?

De provincie werkt enerzijds aan de gezonde inrichting van de leefomgeving en anderzijds betrekt ze burgers actief bij de inrichting van een gezonde leefomgeving. Concreet werkt de provincie aan de volgende activiteiten:
- Conceptontwikkeling. Het ontwikkelen van een concept voor een gezonde leefomgeving samen met gemeenten, inwoners en deskundigen.
- Kennisverspreiding. Het toepassen en uitdragen van dit concept gezonde leefomgeving in verschillende gemeenten en relevante netwerken zodat steeds meer ontwikkelingen van de leefomgeving op een gezonde wijze kunnen plaatsvinden.

Programmalijn 2 Gezond voedsel

De beschikbaarheid en toegankelijkheid van gezond voedsel beïnvloeden de voedingskeuzes van individuen in positieve zin. De vraag die de provincie daarom centraal stelt binnen deze programmalijn is: Hoe ondersteunen we mensen in Zuid-Holland om gezonder te eten?

Dit doet de provincie samen met haar netwerk. Voedseleducatie en het vergroten van het bewustzijn van gezonde voeding spelen een belangrijke rol bij het bevorderen van gezonde eetgewoonten. Door extra inzet in kwetsbare buurten en plekken waar de gezondheid lager is, kunnen gezondheidsverschillen tussen verschillende sociaaleconomische groepen worden verkleind. De provincie helpt werkgevers, het onderwijs en gemeenten over de wijzen waarop zij toegang tot gezond voedsel kunnen borgen, voedseleducatie kunnen vormgeven en gedragsverandering kunnen bewerkstelligen.

Concreet werkt de provincie samen met haar partners aan de volgende activiteiten:
- Voedseleducatie. De provincie wil jongeren, met name in het mbo en het voortgezet onderwijs, in Zuid-Holland verleiden om gezondere keuzes te maken en organiseert hiervoor samen met partners verschillende programma's.
- Verbeteren voedselomgeving. De provincie stimuleert werkgevers, zorginstellingen, het onderwijs en gemeenten om toegang tot gezond voedsel te kunnen bieden.
- Lokale voedselproductie. Het ondersteunen van lokale, seizoensgebonden voedselproductie-initiatieven die dichtbij en met burgers plaatsvinden.
- Voedselverspilling en gezondheid. Het verbinden van initiatieven gericht op het voorkomen van voedselverspilling door voedselreststromen te verbinden aan (sociale) afnemers.

Programmalijn 3 Kennisinfrastructuur

In de provincie Zuid-Holland is veel expertise over gezondheid beschikbaar, onder meer bij kennisinstellingen en GGD-en. Doel van deze programmalijn is om te beschikken over een robuuste kennisinfrastructuur, die zorgt voor structurele kennisdeling en -toepassing tussen deze partijen, wat de effectiviteit van gezondheidsbeleid vergroot. Met deze programmalijn wil de provincie de regionale kennisinfrastructuur verbeteren door partijen te helpen om elkaar te vinden en aanwezige kennis te benutten.

Concreet voert de provincie de volgende activiteiten uit:
- Kennisinfrastructuur opbouwen. Samen met de Zuid-Hollandse universiteiten, academische medische centra en hogescholen werkt de provincie aan het meerjarige 'Healthy Society' programma, waarbij bewezen gezondheidsinterventies breed in Zuid-Holland kunnen worden toegepast.
- Netwerk van partners opbouwen die werken aan een gezonde samenleving. De provincie bouwt aan een netwerk gericht op het vergroten van gezondheid, door middel van een jaarlijkse netwerkbijeenkomst 'Gezond Verstand', structurele samenwerking met de GGD en samenwerking met een groot aantal andere partners van arts, werkgever en boer tot architect en ambtenaren die samen de ambitie van een gezond Zuid-Holland delen.

Beleidsdoel 7.2 Bevorderen recreatie, duurzaam toerisme en sport

7.2 Bevorderen recreatie, duurzaam toerisme en sport

De provincie draagt bij aan een gezonde levensstijl van haar inwoners. Dit doet ze door het aanmoedigen van voldoende en gevarieerde aanbod van sport- en recreatievoorzieningen. De provincie wil voldoende (groene) openbare ruimte om in te verblijven en te bewegen. Dit zowel binnen als buiten de stad. De provincie wil dat zoveel mogelijk inwoners meedoen aan sporten en kunnen recreëren in hun vrije tijd. En dit dan vooral in en dicht bij de woonomgeving ('om de hoek'). Het doel van de provincie is dat mensen meer naar buiten gaan om te ontspannen, bewegen of sporten.

Recreatie, toerisme en sport zijn belangrijk voor brede welvaart. Ze dragen bij aan een gelukkig en gezond leven, de regionale economie en instandhouding/verbreding van de voorzieningen in de buurt. Veel bezoekers die zich op 1 plek verzamelen of in kwetsbare gebieden komen, kunnen problemen veroorzaken. Dit kan leiden tot een slechte ervaring voor bezoekers en bewoners. Maar ook tot schade of verstoring van de natuur, een te hoge belasting voor het milieu, of verkeersproblemen. De provincie wil dat toerisme en recreatie in balans zijn met de omgeving. Ze wil dat toerisme en recreatie - met alle voor- en nadelen - uiteindelijk bijdragen aan het welzijn van de mensen.

Maatregelen van 7.2 Bevorderen recreatie, duurzaam toerisme en sport

7.2.1.1 Beheer en ontwikkeling recreatiegebieden

Wat gaat de provincie doen?

Goed ontwikkelde en beheerde recreatiegebieden die aansluiten op de wensen van de diverse bezoekers. Waar mogelijk worden recreatiegebieden ook ingezet om bij te dragen aan andere opgaven van de provincie, zoals biodiversiteit, waterberging en meer bos en bomen.

Rol

Presterend

Uitwerking

Voor beheer en ontwikkeling van recreatiegebieden in provinciaal eigendom zijn er samenwerkingsovereenkomsten. Deze gebieden worden beheerd op het niveau schoon, heel en veilig. Voor andere recreatiegebieden verstrekt de provincie meerjarige beheersubsidies, maar er zijn ook recreatiegebieden die geen subsidie krijgen. Ook voor de kwaliteitsverbetering van deze gebieden kan subsidie worden verstrekt. Om te kunnen volgen of de recreatiegebieden voldoen aan de behoefte van bezoekers worden het gebruik en de waardering van de recreatie- en natuurgebieden in Zuid-Holland gemonitord.

7.2.1.2 Bevorderen Groenparticipatie

Wat gaat de provincie doen?

Bevorderen groenparticipatie

De provincie wil de groenbeleving en de betrokkenheid van de Zuid-Hollandse burger bij het groen vergroten door middel van het vergroten van natuurkennis en natuurbeleving en het stimuleren en ondersteunen inzet van burgers voor en in het groen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Groenparticipatie draagt bij aan de gezondheid, leefbaarheid en aan het woon- en vestigingsklimaat van Zuid-Holland. In Zuid-Holland staan de groene ruimte en de biodiversiteit onder druk. Door het vergroten van de band tussen mens en natuur wordt de beleving van en het maatschappelijk draagvlak voor groen versterkt.

Met de decentralisatie van het natuurbeleid heeft de provincie een belangrijke rol in het groenbeleid en de groenbeleving. Betrokkenheid en draagvlak van burgers bij dit groen zijn hierbij van groot belang. Kennis van en/of ervaring in natuur en biodiversiteit dragen bij aan de groenbeleving. Bij natuurkennis en -beleving vormen kinderen een aparte doelgroep (onder het motto ‘jong geleerd, oud gedaan’). Groene vrijwilligers zijn belangrijk voor het beheer en beleefbaarheid van het Groen. Hiervoor is soms specifieke kennis en/of zijn materialen nodig. Het groen komt dichterbij huis doordat de provincie werkt aan een beleefbare en beweegvriendelijke groene leefomgeving.

7.2.1.3 Ontwikkelen recreatief netwerk en beheer routestructuren

Wat gaat de provincie doen?

De mogelijkheden voor lopen, fietsen, paardrijden en varen vergroten, zowel binnen als buiten recreatiegebieden. De kwaliteit van recreatieve routes, waaronder de bewegwijzering en digitale vindbaarheid, verbeteren en op peil houden. Een recreatief netwerk realiseren door aantrekkelijke gebieden, bestemmingen en woongebieden te verbinden, waarbij de toegankelijkheid en belevingswaarde van natuur, landschap, water, erfgoed, historische stads- en dorpskernen, het agrarisch gebied etc. binnen dit netwerk worden verbeterd.

Rol

Presterend

Uitwerking

Aan eenduidig routebeheer wordt o.a. invulling gegeven door de samenwerking tussen de verschillende route-eigenaren te organiseren. Verder wordt er subsidie verstrekt voor boerenlandpaden en aan landelijke organisaties (Landelijk Fietsplatform, Wandelnet) die routes verzorgen. Daarnaast wordt er onderzoek gedaan naar de kwaliteit van routenetwerken en ontbrekende schakels hierin en zijn er subsidies voor kwaliteitsimpulsen. Ook wordt er onder andere beleid ontwikkeld en/of geactualiseerd voor voet- en fietsveren, mountainbikeroutes en Groene Haltes.

7.2.1.4 Stimuleren Sport en Bewegen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil dat inwoners meer sporten en bewegen omdat dat gezond is, zowel fysiek als mentaal, en omdat sporten en bewegen leuk is. De provincie richt zich op vormen van sport en bewegen in de buitenlucht die niet in verenigingsverband worden uitgevoerd.

Rol

Presterend

Uitwerking

Om sport en bewegen te stimuleren is het niet alleen belangrijk om te zorgen dat de openbare ruimte uitnodigt tot meer bewegen, er zijn ook activiteiten en voorzieningen nodig die mensen stimuleren en uitdagen om meer te bewegen en te sporten en die de drempel om dit te doen verlagen. De provincie ondersteunt initiatieven die sport en bewegen stimuleren met subsidieregelingen, met focus op doelgroepen die qua bewegen achterblijven zoals tienermeiden, mensen met een beperking en mensen met een lage sociaaleconomische status. De provincie organiseert jaarlijks een verkiezing van het beste beweeginitiatief.

De provincie helpt gemeenten bij een betere spreiding van sportaccommodaties, bijvoorbeeld met verkennend onderzoek.

7.2.2.1 Bevorderen duurzame toeristische bestemmingen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil dat recreatie en toerisme een positieve bijdrage leveren aan de leefbaarheid in een gebied. De provinciale inzet richt zich op duurzame bestemmingen, waarbij de economische, sociaal-maatschappelijke en ecologische impact met elkaar in balans zijn. Dit vraagt een bredere benadering en een samenhangende aanpak van bestemmingsmanagement met o.a. een (regionaal) afwegingskader voor nieuwe ontwikkelingen. De provincie ondersteunt regionale partners, zoals gemeenten en CMO/DMO's daarbij. Toerisme draagt daarmee in positieve zin bij aan de versterking van lokale waarden, de leefbaarheid, de economie en het milieu. De vraag naar recreatieve mogelijkheden in Zuid-Holland neemt toe. Daarnaast is er een stevige groei van het toerisme te verwachten.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Toerisme is van belang voor de regionale economie, leefbaarheid in kernen, instandhouding van voorzieningen en culturele of natuurlijke waarden, voor werkgelegenheid en het welzijn van inwoners (brede welvaart, ontspanning etc.). Toerisme is een samengesteld product, bestaande uit vervoer, verblijf en vermaak. Het onderdeel vermaak komt uit de omgeving (water, natuur, cultuur, erfgoed, sport, gezondheid etc.). Dit betreft een wederkerige relatie. De komende jaren is een forse groei van het toeristisch bezoek te verwachten, wat extra druk op bestemmingen met zich mee kan brengen.

De provincie wil de toeristisch-recreatieve aantrekkelijkheid van Zuid-Holland vergroten door projecten te ondersteunen waarbij de belangen van bewoners, bezoekers, bedrijven en omgeving met elkaar in evenwicht zijn. Een gezonde balans vraagt enerzijds om het beperken van de negatieve effecten en anderzijds om het vergroten van de positieve effecten. Het draait om recreatie en toerisme dat iets toevoegt aan de plek en haar inwoners. Door het verkrijgen van meer kennis en inzichten over de impact van re-

creatie en toerisme, kan er meer gerichte sturing plaatsvinden op toeristische ontwikkelingen en bezoekersstromen in een gebied. Daarnaast wil de provincie bestemmingen met (potentiële) overdruk ondersteunen om deze stressbestendiger te maken, positieve voorbeeldprojecten stimuleren, de beleefbaarheid van het landelijk gebied vergroten en nieuwe businessmodellen en concepten voor agrotoerisme bevorderen.

De provincie stimuleert identiteitsgebonden, toekomstbestendige ontwikkelingen die bijdragen aan de beleefbaarheid van de natuurlijke en culturele waarden van het landelijk gebied. Met daarbij aandacht voor het behouden en versterken van het bestaande (verblijfs)recreatieve aanbod. Op bestemmingen waar de draagkracht aantoonbaar onder druk staat, ondersteunt de provincie de betrokken partijen met maatregelen voor bezoekersmanagement. Dit kan gericht zijn op het stressbestendiger maken van bestemmingen door de capaciteit te vergroten (of te verkleinen), het wegnemen van knelpunten, zonering, spreiding van bezoekers in ruimte en tijd, extra voorzieningen, vraagsturing, gedragsbeïnvloeding etc. Dit mede om te voorkomen dat piekdrukte een structureel karakter krijgt. De aanpak zal voor iedere bestemmingen anders zijn en vraagt maatwerk. De provincie kan hierin ondersteunen met kennis, kunde en middelen.

Om proactief te kunnen handelen is het wenselijk om beter zicht te krijgen op de integrale impact van toerisme, bij voorkeur tot op gemeentelijk niveau. De provincie investeert daarom samen met regionale en landelijke partners in goede data en praktische experimenten (o.a. gekoppeld aan concrete maatregelen voor bezoekersmanagement), maar ook in de doorvertaling daarvan. Daarmee kan er op de middellange termijn meer gerichte sturing plaatsvinden op bezoekers in een gebied. Doel is om daarbij een sterkere samenhang te krijgen tussen de opgedane kennis en inzichten en de vertaling ervan naar bestemmingsmanagement en beleidsontwikkeling. De provincie is ook betrokken bij netwerken en overleggen die hieraan bijdragen.

Toerisme kan met deze aanpak een bijdrage leveren aan de grotere (transitie)opgaven voor een toekomstbestendig en vitaal landelijk gebied (zoals bijvoorbeeld in het Groene Hart). Op plekken met toeristische potentie en ontwikkelruimte kan recreatie en toerisme de leefbaarheid van een gebied versterken. Bovendien kunnen deze gebieden bijdragen bij het beter spreiden van recreanten en toeristen in de provincie. Zo kan het vrijetijdsdomein zorgen voor neveninkomsten voor de agrarische sector, ondersteunen in behoud van het voorzieningenniveau, behoud of versterking van landschappelijke en cultuurhistorische waarden met verdienmodel om deze waarden in stand te houden.

7.2.2.2 Omvormen recreatieparken

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil het bestaande verblijfsrecreatieve aanbod behouden voor recreatief gebruik. Permanente bewoning van recreatiewoningen en het toevoegen van tweede woningen beschouwt de provincie daarom als onwenselijke ontwikkelingen. Beide ontwikkelingen zorgen ervoor dat de vitaliteit van een park, en daarmee mogelijk ook de vitaliteit van haar omgeving, onder druk komen te staan.

De provincie kent een aantal parken waar het toeristisch recreatieve perspectief niet meer aanwezig is. Op een aantal van deze parken wordt een geruime tijd in een groot deel van de eenheden permanent gewoond. In essentie hebben deze parken geen toeristische functie meer en is er geen of nauwelijks toeristisch recreatief perspectief. Wanneer dit kantelpunt is bereikt biedt het afwegingskader (opgenomen als toelichting op verordening artikel 7.45g) het handvat om permanente bewoning te doordenken. Met het afwegingskader ontstaat er een transparante en objectieve afweging, zodat er per park op een zorgvuldige wijze maatwerk kan worden geboden. De provinciale richt zich daarbij op goede ruimtelijke ordening.

Rol

Rechtmatig

Uitwerking

Voor verblijfsrecreatieparken met een omvang van 12 woningen of meer zijn regels opgenomen in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn gericht op het uitsluiten van permanente bewoning. Verblijfsrecreatieparken die zijn uitgezonderd staan opgenomen in ‘bijlage IX, onder Aa' van de verordening.

Gemeenten kunnen namens recreatieparken een verzoek indienen voor het doorlopen van het afwegingskader. Het is dan ook een voorwaarde dat de betreffende gemeente achter de functiewijziging staat. Deze uitzondering geldt niet voor individuele gevallen, maar voor het park in hun geheel.

Op basis van het afwegingskader, wat is opgenomen als toelichting op de Omgevingsverordening, kunnen Gedeputeerde Staten een voorstel doen aan Provinciale Staten om parken wel of niet op te nemen in 'bijlage IX, onder Aa'. Het uiteindelijke besluit om het park op te nemen ligt bij Provinciale Staten.

Beleidsdoel 7.3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering

7.3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering

Beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling

De provincie zet zich in om klimaatverandering tegen te gaan. Ze werkt aan het verminderen van de CO2-uitstoot en bodemdaling in de Veenweidegebieden volgens de afspraken uit het Klimaatakkoord, onderdeel land- en landgebruik. In Veenweidegebieden moet 1 Mton CO2 worden bespaard in 2030. Het Zuid-Hollandse aandeel in de opgave wordt ingeschat op 21%, ofwel: 0,21 Mton. De provincie werkt hierbij samen met agrariërs, mede-overheden en maatschappelijke partijen in de veenweidegebieden via een gebiedsgerichte aanpak in het kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Hierbij is zij zich ervan bewust dat de keuzes die ze maakt om bodemdaling te remmen, het watersysteem en landgebruik onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ook is verdere kennisontwikkeling en beleidsvorming nodig. In overleg met de mede-overheden, maatschappelijke partijen, kennisinstituten en andere partijen werkt de provincie hieraan.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. Het wordt warmer, er is meer kans op een extreme regenbui, op een hittegolf en op een lange droge periode. De zeespiegel stijgt en als gevolg daarvan neemt de kans op een overstroming toe. Door lange droogte daalt de bodem. Zuid-Holland is kwetsbaar voor klimaatverandering door zijn ligging aan zee en door zijn lage ligging. De snelheid waarmee klimaatveranderingen zich manifesteren (extreme buien, droogte, hitte, zeespiegelstijging, bodemdaling) neemt nog altijd toe.

De provincie wil dat Zuid-Holland een fijne plek blijft om te werken, wonen en recreëren, ook als omstandigheden veranderen. Daarom neemt de provincie nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Samen met waterschappen, gemeenten en het Rijk zorgt de provincie voor een klimaatbestendig en waterrobuust ingerichte provincie in 2050. Niet alleen om schade en overlast te beperken, maar ook vanuit haar ambitie te streven naar een gezonde, groene leefomgeving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie.

Maatregelen van 7.3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering

7.3.1.1 Beperken bodemdaling in stedelijk gebied

Wat gaat de provincie doen?

De provincie faciliteert activiteiten gericht op het versterken van de kennisbasis over bodemdaling: voor het begrijpen van- en omgaan met de fysieke bodemdaling, de effectiviteit van maatregelen en de ondersteunende veranderaanpakken (sociaal, regels, financiering, grond) instrumenten en verdienmodellen (natte teelten/functies, keten, kpi's) en het delen, borgen en ontsluiten van de kennis en ervaring die wordt opgedaan. Dit gebeurt door:

- Het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikassen Veengebieden (NOBV), dat volgens afspraken in het Klimaatakkoord, samen met partners en partijen wordt opgetuigd. Het NOBV zorgt voor de uitvoering en monitoring va onderzoek en pilots.
- Het Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen (KBF) en de onderliggende kennisexpedities op (wisselende) specifieke thema's, zoals nieuwbouw, funderingen, grondwaterpeilbeheer, geo-informatie, governance, broeikasgassen, waterinfiltratiesystemen, natte teelten en lichte ophoogmaterialen. Het KBF zet zich in om kennis en kennisvragen te delen, verbinden, ontsluiten als kennishub en bodemdalingsloket.
- De Regiodeal Bodemdaling Groene Hart, van acht regionale overheden met het Rijk, waarin overheden, kennisinstellingen, (agrarische) ondernemers en bewoners samenwerken aan een aanpak voor het omgaan met bodemdaling in zowel de stad als het land. Dit gebeurt door innovatieve projecten uit te voeren en slim samen te werken.
- Het Platform Slappe Bodem (PSB), een samenwerking van lokale en regionale overheden, die een netwerk faciliteert, bewustwording genereert en bodemdaling agendeert binnen diverse nationale beleidsvelden en agenda's.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Daarnaast faciliteert de provincie diverse andere projecten en programma's - die soms (deels) onderdeel uitmaken van NOBV of Regiodeal en soms eigen traject volgen, zoals:
- De proefboerderijen "Veenweide Innovatie Centrum" en de "Hoogwaterboerderij"
- Valuta voor Veen,
- Klimaatslim Boeren
- De teelt, verwerking en ketenontwikkeling van natte teelten in verbinding met circulair bouwen.
- Waterpark (onderdeel Zuid-Hollandse Voedselfamilies).

7.3.1.2 Gebiedsaanpakken Vitale Veenweiden

Wat gaat de provincie doen?

De provincie faciliteert en/of stimuleert diverse gebiedsaanpakken waarin, samen met de gebiedspartijen en andere partners, gewerkt wordt aan integrale benadering, verkenning en aanpak van de opgave(n).

Rol

Presterend

Uitwerking

In kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG) faciliteert en/of stimuleert de provincie diverse gebiedsaanpakken waarin, samen met de gebiedspartijen en andere partners, gewerkt wordt aan integrale benadering, verkenning en aanpak van de opgave(n). Daarbij wordt zo veel mogelijk voortgebouwd op de eerder vastgestelde Regionale Veenweide Strategie en Strategie Vitale Veenweiden Zuid-Holland (die waar nodig worden aangepast op basis van nieuwe inzichten of (politiek) ontwikkelingen. Dat gebeurt onder meer door te werken aan integrale gebiedsplannen en – biedingen in onderstaande deelgebieden:
- Alblasserwaard
- Krimpenerwaard
- Groene Hart Noord
- Midden Delfland
- Nieuwkoop e.o.
- Wierickerland
- Zuidplas e.o.

7.3.1.3 Ontwikkelen kennis, instrumenten, regels en middelen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie gaat door met het stimuleren van en bijdragen aan het ontwikkelen van kennis over bodemdaling en broeikasgasemissies uit veen, het bieden van handelingsperspectieven en het bieden van stimulerend en/of ondersteunend beleid voor een vitale en (be)leefbare toekomst van de veenweiden en de mensen die het aangaat.

Rol

Presterend

Uitwerking

Kennis en monitoring

De provincie gaat door met het stimuleren van/bijdragen aan het beter (wetenschappelijk onderbouwd) inzichtelijk en bespreekbaar maken bodemdaling en CO2 emissies uit veen, evenals het helpen bieden van handelingsperspectieven. Dit doet de provincie onder andere via het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV), het Nationale Veenweide Innovatieprogramma (VIP-NL), het Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen (KBF), Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling, diverse livinglabs e.a.

Daarnaast wil de provincie, samen met de betrokken partijen, werken aan monitoring van de voortgang en resultaten.

Instrumenten, regels en middelen

De provincie wil het beleid – nodig om de beweging een hogere grondwaterstand mogelijk te maken - verder ontwikkelen. De provincie wil dat doen samen met andere overheden en partijen/partners, rekening houdend met ieders rol, verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Dat beleid bestaat uit een pakket van ruimtelijke, technische, juridische en financiële instrumenten en middelen. Dat zal in elk geval gaan over:

- Het opvangen van effecten op het watersysteem, zoals in elk geval op waterkwaliteit, wateroverlast, waterbeschikbaarheid en de inrichting van het watersysteem. Bijvoorbeeld door verkennen en eventueel mogelijk maken van een 'veengraslandnorm' voor wateroverlast.
- Het ondersteunen van het grondgebruik/de grondgebruiker om de beweging naar een hogere grondwaterstand te kunnen maken. Onder meer door het verkennen en eventueel beschikbaar maken van een "landgebruikscategorie veenweide bij hoog water" en een "compensatie systematiek veenweiden".
- Het slim benutten en stapelen van inzet en (rijks)middelen voor gebieden waar ook andere opgaven spelen die baat hebben bij een hoge grondwaterstand, zoals weidevogelgebieden of zones rondom hydrologische kwetsbare natuurgebieden of te vernatten gedraineerde agrarische veengronden (naar aanleiding van de EU-natuurherstelwet).

Strategische samenwerkingen

De provincie wil strategisch en doelmatig samenwerken met betrokken overheden en andere partijen. Dat gebeurt onder meer via de Nationale en Regionale Regiegroepen Veenweiden, het Platform (Novex) Groene Hart, het Platform Slappe Bodem (PSB) en diverse ambtelijke en bestuurlijke overlegtafels

7.3.2.1 Weerkrachtig Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

Met het programma 'Weerkrachtig Zuid-Holland' geeft Provincie Zuid-Holland invulling aan de uitvoering van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). In 2017 heeft Provincie Zuid-Holland zich daaraan gezamenlijk met de andere overheden gecommitteerd. De DPRA-aanpak bestaat uit 7 ambities waaraan door alle overheden (gezamenlijk) invulling moet worden gegeven.

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen
2. Risicodialoog voeren (A) en strategie opstellen (B)
3. Uitvoeringsagenda opstellen
4. Reguleren en borgen
5. Meekoppelkansen benutten
6. Stimuleren en faciliteren
7. Handelen bij calamiteiten

De ambitie is om de transitie naar een klimaat-en bodemdalingsbestendige provincie onlosmakelijk onderdeel te maken van het gehele provinciale beleid en de praktijk. Dat streven is voor zes verschillende beleidsvelden uitgewerkt, namelijk voor de velden toekomstbestendige bebouwing, robuuste infrastructuur, groene leefomgeving, waardevol water, een adaptieve economie en veerkracht bij weersextremen. Voor deze beleidsvelden worden de 7 ambities uit de DPRA aanpak toegepast.

Rol

Samenwerkend

Bijlage 1 Overzicht informatieobjecten

(Bedrijventerrein met) PDV-locatie	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-36/nld@2026-08-26;1
A-locatie bos	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-94/nld@2026-08-26;1
Bedrijventerrein	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-2/nld@2026-08-26;1
Belangrijk weidevogelgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-65/nld@2026-08-26;1
Beschermd grasland in de Bollenstreek	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-64/nld@2026-08-26;1
Beschermingsgebied onbebouwde ruimte	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-60/nld@2026-08-26;1
Bestaand stads- en dorpsgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-59/nld@2026-08-26;1
Bestaand verblijfsrecreatiepark	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-28/nld@2026-08-26;1
Bestuurlijke afspraken wonen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-5/nld@2026-08-26;1
Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-31/nld@2026-08-26;1
Bollenteeltgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-100/nld@2026-08-26;1
Boom- en sierteeltgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-99/nld@2026-08-26;1
Boom- en sierteeltgebied PCT-terrein	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-91/nld@2026-08-26;1
Boringsvrije zone	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-104/nld@2026-08-26;1
Bosreservaat	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-95/nld@2026-08-26;1
Buijtenland van Rhoon	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-56/nld@2026-08-26;1
Buitengebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-15/nld@2026-08-26;1
Campussen en fieldlabs	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-34/nld@2026-08-26;1
Concessie- en contractgebied openbaar vervoer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-2/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Drechtsteden - Molenlanden - Gorinchem	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-73/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-72/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Treindienst Alphen aan den Rijn-Gouda	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-74/nld@2026-08-26;1
Concessiegebied Zuid-Holland-Noord	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-75/nld@2026-08-26;1
Contractgebied Personenvervoer over water Rotterdam - Drechtsteden	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-76/nld@2026-08-26;1
De Neder-Germaanse Limes	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-43/nld@2026-08-26;1
Drinkwaterinfrastructuur	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-58/nld@2026-08-26;1
Drinkwaterproductie en -infrastructuur	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-39/nld@2026-08-26;1
Duurzame gietwatervoorziening	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-40/nld@2026-08-26;1
Erfgoed (beschermen)	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-38/nld@2026-08-26;1
Erfgoedlijnen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-43/nld@2026-08-26;1
Gebied met hoge of zeer hoge bekende archeologische waarde	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-42/nld@2026-08-26;1
Gebied voor aanvullende strategische voorraden	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-105/nld@2026-08-26;1
Glastuinbouwgebied Greenport Aalsmeer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-33/nld@2026-08-26;1

Glastuinbouwgebied Greenport West-Holland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-28/nld@2026-08-26;1
Glastuinbouwgebied buiten Greenports	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-35/nld@2026-08-26;1
Greenport Boskoop	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-34/nld@2026-08-26;1
Greenport Duin- en Bollenstreek	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-32/nld@2026-08-26;1
Groenblauw netwerk	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-7/nld@2026-08-26;1
Groenblauwe dooradering	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-7/nld@2026-08-26;1
Groene buffer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-67/nld@2026-08-26;1
Grondwaterbeschermingszone	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-102/nld@2026-08-26;1
Havenindustrieel complex	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-3/nld@2026-08-26;1
Historische windmolen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-40/nld@2026-08-26;1
Internationale treinverbinding	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-21/nld@2026-08-26;1
Kansrijk weidevogelgebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-66/nld@2026-08-26;1
Kernnet logistiek (SVIR)	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-87/nld@2026-08-26;1
Klein landschapselement	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-93/nld@2026-08-26;1
Klimaatrisico's voor bouwactiviteiten	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-36/nld@2026-08-26;1
Kroonjuweel cultureel erfgoed	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-39/nld@2026-08-26;1
Landschapspark	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-35/nld@2026-08-26;1
Landschapspark deelgebied Getijdenpark XL	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-109/nld@2026-08-26;1
Landschapspark deelgebied Rottezone	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-110/nld@2026-08-26;1
Landschapspark deelgebied Schiezone	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-111/nld@2026-08-26;1
Landschapspark deelgebied Vlietzone	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-112/nld@2026-08-26;1
Leiden Bio Science Park	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-37/nld@2026-08-26;1
Maatwerkgebied boom- en sierteelt	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-90/nld@2026-08-26;1
Maatwerkgebied glastuinbouw Greenport Aalsmeer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-89/nld@2026-08-26;1
Maatwerkgebied glastuinbouw Greenport West-Holland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-88/nld@2026-08-26;1
Nationaal park	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-30/nld@2026-08-26;1
Nationaal park Biesbosch	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-1/nld@2026-08-26;1
Nationaal park Hollandse Duinen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-97/nld@2026-08-26;1
Natura2000-gebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-8/nld@2026-08-26;1
NatuurNetwerk Nederland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-16/nld@2026-08-26;1
NatuurNetwerk Nederland: ecologische verbinding	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-96/nld@2026-08-26;1
Natuurbeheer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-29/nld@2026-08-26;1
Provinciale infrastructuur	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-19/nld@2026-08-26;1
Provinciale weg	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-11/nld@2026-08-26;1
RES-regio Alblasserwaard	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-84/nld@2026-08-26;1
RES-regio Drechtsteden	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-80/nld@2026-08-26;1
RES-regio Goeree-Overflakkee	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-83/nld@2026-08-26;1
RES-regio Hoeksche Waard	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-82/nld@2026-08-26;1
RES-regio Holland Rijnland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-78/nld@2026-08-26;1

RES-regio Midden-Holland	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-79/nld@2026-08-26;1
RES-regio Rotterdam-Den Haag	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-81/nld@2026-08-26;1
Recreatiegebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-33/nld@2026-08-26;1
Regionale energiestrategie (RES)	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-41/nld@2026-08-26;1
Rijksmonumenten en historische molens	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-42/nld@2026-08-26;1
Ruimte voor ondernemen	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-14/nld@2026-08-26;1
Ruimtelijke kwaliteit en beschermingscategorieën	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-61/nld@2026-08-26;1
Space Campus Noordwijk	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-86/nld@2026-08-26;1
Stortplaats Wet milieubeheer	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-25/nld@2026-08-26;1
TU Delft Campus	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-85/nld@2026-08-26;1
Transformatiegebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-24/nld@2026-08-26;1
Tuinbouw	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-3/nld@2026-08-26;1
Veenweiden	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-10/nld@2026-08-26;1
Verkenningsgebied voor warmtetracés	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-27/nld@2026-08-26;1
Warmtenetwerk	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-11/nld@2026-08-26;1
Watergebonden bedrijventerrein	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-10/nld@2026-08-26;1
Waterwingebied	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-103/nld@2026-08-26;1
Windenergie	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-13/nld@2026-08-26;1
Woonbeleid instrumenten	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-27/nld@2026-08-26;1
Zoekgebied zon	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GA-9/nld@2026-08-26;1
Zonne-energie	/join/id/regdata/pv28/2024/4-8-GG-22/nld@2026-08-26;1

provincie Zuid-Holland

Bijlage 2 Overzicht documenten

Bijlage C van het Regionaal Waterprogramma - Operationeel grondwaterbeleid	/join/id/regdata/pv28/2024/file-4-2-3/nld@2026-08-26;2
Bijlage D van het Regionaal Waterprogramma - Beleidskader grondwaterkwaliteit	/join/id/regdata/pv28/2024/file-4-2-1/nld@2026-08-26;2
KRW-nota	/join/id/regdata/pv28/2024/file-4-2-2/nld@2025-02-10;1

Technische verbeteringen

Bij de publicatie van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland naar het Digitaal Stelsel Omgevingswet zijn de beleidsdoelen, met de daaronder liggende beleidsuitwerkingen, op het eerste niveau van de structuur opgenomen. Daardoor staan zij naast de overige hoofdonderdelen van het programma, terwijl zij bij elkaar horen. Met deze technische verbetering wordt op het eerste niveau het onderdeel "Thematische beleidsdoelen met beleidsuitwerkingen" toegevoegd. De beleidsdoelen komen daar met hun beleidsuitwerkingen onder te hangen, op het tweede niveau. De inhoudsopgave en de navigatie in het Digitaal Stelsel Omgevingswet sluiten daarmee beter aan bij de opbouw van het programma en de beleidsdoelen zijn eenvoudiger terug te vinden.

Verder is voor vet en cursief opmaak gebruikt die door voorleessoftware wordt opgevat als inhoudelijke nadruk. Daardoor worden delen van de tekst voorgelezen met een nadruk die niet is bedoeld, wat het document minder goed toegankelijk maakt voor mensen die de tekst laten voorlezen. Deze opmaak wordt vervangen door opmaak die alleen de visuele weergave regelt. Voor de lezer op het scherm verandert er niets: vet blijft vet en cursief blijft cursief.

Omdat de verbeteringen de structuur van het gehele document raken, zijn zij niet als wijziging op onderdelen weer te geven en wordt het omgevingsprogramma in zijn geheel opnieuw gepubliceerd. De tekst van het programma zelf blijft ongewijzigd; er wordt geen beleid gewijzigd, toegevoegd of geschrapt.

De technische verbeteringen worden geacht onderdeel te zijn van het Omgevingsprogramma Zuid-Holland zoals die per 1 september 2026 is gepubliceerd in het Digitaal Stelsel Omgevingswet.